

Úradný vestník

Európskej únie

C 18

Slovenské vydanie

Informácie a oznámenia

Zväzok 54

19. januára 2011

Číslo oznamu

Obsah

Strana

I Uznesenia, odporúčania a stanoviská

STANOVISKÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor

462. plenárne zasadnutie v dňoch 28. a 29. apríla 2010

2011/C 18/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Posilnenie európskeho poľnohospodársko-potravinárskeho modelu“ (prieskumné stanovisko)	1
2011/C 18/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Poľnohospodársky model Spoločenstva: kvalita výroby a poskytovanie informácií spotrebiteľom ako prvky konkurencieschopnosti“ (prieskumné stanovisko)	5
2011/C 18/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úloha občianskej spoločnosti vo vzťahoch medzi EÚ a Čiernou Horou“	11
2011/C 18/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Začlenenie prostredníctvom vzdelávania: nástroj v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu“ (prieskumné stanovisko)	18
2011/C 18/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Prístup spotrebiteľov a rodín k úverom: prípady zneužívania“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	24
2011/C 18/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Štatút európskej nadácie“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	30

SK

Cena:
7 EUR

(Pokračovanie na druhej strane)

2011/C 18/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Európsky lodiarsky priemysel zoči-voči súčasnej kríze“	35
2011/C 18/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Nové tendencie v oblasti samostatnej zárobkovej činnosti: špecifický prípad ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	44

III Prípravné akty

Európsky hospodársky a sociálny výbor

462. plenárne zasadnutie v dňoch 28. a 29. apríla 2010

2011/C 18/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zelená kniha – Reforma spoločnej rybárskej politiky“ [KOM(2009) 163 v konečnom znení]	53
2011/C 18/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Vytvoriť udržateľnú budúcnosť pre akvakultúru – Nový podnet pre stratégiu udržateľného rozvoja európskej akvakultúry“ [KOM(2009) 162 v konečnom znení]	59
2011/C 18/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu: Viac ako HDP – Meradlo pokroku v meniacom sa svete“ [KOM(2009) 433 v konečnom znení]	64
2011/C 18/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade: Partnerstvo medzi Európskou úniou a Afrikou – Spojenie Afriky a Európy: Prehľbovanie spolupráce v oblasti dopravy“ [KOM(2009) 301 v konečnom znení]	69
2011/C 18/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Solidarita v oblasti zdravia: zmierňovanie nerovností v oblasti zdravia v EÚ“ [KOM(2009) 567 v konečnom znení]	74
2011/C 18/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o minimálnych ustanoveniach pre oprávnenie a postavenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva ako osôb pod medzinárodnou ochranou a obsah poskytovanej ochrany“ [KOM(2009) 551 v konečnom znení/2 – 2009/0164 (COD)]	80
2011/C 18/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o minimálnych štandardoch pre konanie v členských štátoch o priznávaní a odnímaní medzinárodnej ochrany“ [KOM(2009) 554 v konečnom znení – 2009/0165 (COD)]	85

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

462. PLENÁRNE ZASADNUTIE V DŇOCH 28. A 29. APRÍLA 2010

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Posilnenie európskeho poľnohospodársko-potravinárskeho modelu“ (prieskumné stanovisko)

(2011/C 18/01)

Spravodajca: **José María ESPUNY MOYANO**Pomocný spravodajca: **Carlos TRÍAS PINTO**

Španielske predsedníctvo Rady Európskej únie listom z 23. júla 2009 požiadalo podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva Európsky hospodársky a sociálny výbor o konzultáciu na tému

„Posilnenie európskeho poľnohospodársko-potravinárskeho modelu“ (prieskumné stanovisko).

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 25. marca 2010.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 462. plenárnom zasadnutí 28. a 29. apríla 2010 (schôdza z 28. apríla 2010) prijal 124 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 3 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Európsky poľnohospodársko-potravinársky model dnes

1.1 Spoločná poľnohospodárska politika (SPP) je nielen prvou spoločnou politikou v pravom zmysle slova, ktorej právomoci boli nedávno rozšírené na základe Lisabonskej zmluvy, ale aj špecifickým poľnohospodársko-potravinárskym modelom. Pre Európu by preto mala predstavovať ten najväčší strategický záujem a mala by aktívne ovplyvňovať medzinárodné dianie.

1.2 Hoci si spoločná poľnohospodárska politika zachovala svoje pôvodné ciele aj po rôznych reformách Zmlúv, v priebehu takmer päťdesiatich rokov sa však prispôbila novým potrebám, ktoré si vynútili udalosti, akými boli reforma riadiacich nástrojov a systémov, rozpočty, spoločenské požiadavky a otvorenie sa tretím krajinám, takže dnes máme k dispozícii udržateľný poľnohospodársko-potravinársky model, ktorý stále viacej využíva prepojenie hospodárskych, environmentálnych a sociálnych aspektov.

1.3 Tento európsky poľnohospodársko-potravinársky model si v spomenutom procese celkom prijateľne plnil svoje hlavné úlohy: zaručiť obyvateľom dodávku zdravých a bezpečných potravín, vybudovať poľnohospodársko-potravinársky systém, ktorý by bol celosvetovým lídrom, a umožniť dopestovať rozmanité, kvalitné produkty oceňované spotrebiteľmi.

2. Výhody a nevýhody

2.1 Aj keď je celkové hodnotenie pozitívne, je však zrejmé, že v rámci jeho vývoja bude potrebné zvážiť niektoré návrhy na vylepšenia tohto modelu, medzi ktorými treba zdôrazniť:

— potrebu spoločných nástrojov, pomocou ktorých by sa dalo reagovať na nestabilitu cien, ktorá môže znovu vzniknúť v budúcich rokoch, a vyhnúť sa podobným udalostiam, k akým došlo v rokoch 2007 a 2008,

- zlepšenie systémov špecifického označovania v rámci poľnohospodársko-potravinárskeho sektoru (označenie pôvodu, chránené zemepisné označenie, zarúčené tradičné špeciality), aby sa zjednodušili a racionalizovali príslušné podmienky, ďalej zvýšenie úrovne ich technických požiadaviek a posilnenie modelu, ako aj zlepšenie oprávnenej ochrany týchto systémov na zahraničných trhoch,
- posilnenie skutočnej propagačnej politiky poľnohospodársko-potravinárskych výrobkov Spoločenstva, ktorá kvalitu a rozmanitosť našich výrobkov obohatí o európsku pridanú hodnotu a predovšetkým správne spojí propagáciu ich hodnôt s obchodným vývojom výrobkov,
- návrh strategickej vízie poľnohospodársko-potravinárskeho reťazca (výroba, spracovanie a obchod) prostredníctvom zvýšenia transparentnosti systému a prijímania opatrení, ktoré zabráni zneužívaniu dominantného postavenia alebo nekalým praktikám narúšajúcim jeho fungovanie,
- zlepšenie informovanosti spotrebiteľov prostredníctvom spoločného modelu označovania a vytvorenie systému, ktorý by maximálne využil možnosti nových informačných technológií s cieľom umožniť spotrebiteľovi voľbu na základe čo najväčšieho množstva informácií.

3. Musíme čeliť bezprostredným výzvam

3.1 Európska únia s inštitúciami v novom zložení a s novou zmluvou vstupuje do novej fázy. Musíme sa čeliť mnohým novým výzvam a vykonať hlbkové zmeny, ktoré Európskej únii umožnia upevniť si vedúcu pozíciu a hlavne nájsť východisko zo súčasnej hospodárskej a finančnej krízy.

3.2 V tomto kontexte má poľnohospodársko-potravinársky systém Spoločenstva svoje vlastné potreby, ktoré sa musia zohľadniť v prebiehajúcom procese úvah o novej spoločnej poľnohospodárskej politike po roku 2013. Niektoré z nich boli zohľadnené aj v tomto dokumente a boli výslovne uvedené v iných stanoviskách EHSV ⁽¹⁾.

3.3 V tomto stanovisku sa chce EHSV podrobnejšie vyjadriť k hodnotám udržateľnosti európskeho poľnohospodársko-potravinárskeho modelu a zdôrazniť jeho význam. Keďže ide o jediný dlhodobý platný model, musíme dbať na jeho jednotné uplatňovanie na trhu Spoločenstva a musíme zabrániť tomu, aby sa ním riadili len európski účastníci trhu, pretože len tak môžeme zabezpečiť jeho kontinuitu.

4. Za bezpečný, vyvážený a spravodlivý model

4.1 Európsky poľnohospodársko-potravinársky model jednoznačne vychádza z koncepcie udržateľnosti, ktorá zohľadňuje tri hľadiská: hospodárske, environmentálne a sociálne.

4.2 V posledných rokoch, a predovšetkým v rámci poslednej reformy SPP, boli prijaté ďalekosiahle právne ustanovenia pre tak významné oblasti ako:

- posilnenie potravinovej bezpečnosti a ich vysledovateľnosti,
- riadenie ekologickej a integrovanej výroby, postupy ohľaduplnejšie k životnému prostrediu a ochrana životného prostredia vôbec,
- uplatňovanie rôznych ustanovení týkajúcich sa dobrých životných podmienok zvierat vo všetkých oblastiach výroby,
- posilnenie ustanovení o sociálnom zabezpečení a ochrane pracovníkov.

4.3 Tento model má podľa EHSV zásadný význam pre ďalšiu existenciu SPP v budúcnosti a je kľúčom k zachovaniu konkurencieschopnosti v stále globalizovanejšom svete. Uvedené hodnoty formulované v podobe právnych predpisov a úsilie o zintenzívnenie poľnohospodársko-potravinárskeho výskumu a výroby umožnia EÚ čeliť výzvam vo svete, v ktorom podľa FAO dôjde do roku 2020 k zdvojnásobeniu potreby výroby potravín.

4.4 Uskutočnenie tohto modelu si však vyžiadalo a stále vyžaduje veľké úsilie všetkých európskych účastníkov trhu tak v oblasti poľnohospodárskej výroby, ako aj pri ďalšom spracovaní. Preto sa nezdá logické, že v jeho praktickom uplatňovaní dochádza k rôznym chybám, ktoré môžu dokonca ohroziť jeho existenciu.

4.5 Prvá z týchto chýb sa týka oblasti potravinovej bezpečnosti a dodržiavania noriem Spoločenstva pri dovoze potravín, krmív, zvierat a rastlín. Európa na základe vlastnej skúsenosti pochopila, že je nutné zachovať vysokú úroveň ochrany zdravia tak spotrebiteľov, ako aj zvierat a rastlín, čo sa prejavilo zavedením nových noriem po nadobudnutí účinnosti nariadenia č. 178/2002, v ktorom sú stanovené zásady potravinového práva Spoločenstva. Zákonodarca sa však zamerlal na stanovenie povinností európskych účastníkov trhu, kým požiadavkám na dovážané výrobky venoval menšiu pozornosť.

4.5.1 Podľa údajov Európskeho úradu pre bezpečnosť potravín má v súčasnosti vyše tretiny všetkých výstrah súvisiacich s potravinami na vnútornom trhu pôvod mimo Európskej únie. EHSV by chcel pripomenúť, že je povinnosťou Európskej únie zaručiť bezpečnosť a zdravie spotrebiteľov, ako aj dodržiavanie noriem u všetkých výrobkov na trhu, vrátane dovážaných výrobkov.

4.6 Druhým problémom, s ktorým sa stretávajú výrobcovia a podniky Spoločenstva, spočíva v tom, že táto nerovnováha na trhu Spoločenstva spôsobuje zníženie konkurencieschopnosti voči dovážaným výrobkom.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 77, 31.3.2009, s. 81.

4.6.1 Požiadavky nášho vlastného modelu výrazne zvyšujú výrobné náklady, pričom niektoré z týchto požiadaviek neplnia výrobcovia dovážaných výrobkov, ktorí dokonca v niektorých prípadoch využívajú nižšie colné sadzby ⁽²⁾.

4.6.2 V tejto súvislosti a podľa správy 2008-071 LEI Univerzity vo Wageningene znamená uplatnenie nových požiadaviek na dobré životné podmienky zvierat v prípade umiestnenia nosníka, ako ich stanovuje smernica 99/74/ES, zvýšenie výrobných nákladov o 8 až 10 % pre priemerného európskeho výrobcu, ktorý musí čeliť konkurencii výrobkov dovážaných z Brazílie a USA, ktoré nielenže nespĺňajú takéto požiadavky na dobré životné podmienky zvierat, ale disponujú aj výrobnými systémami, v ktorých sa používajú omnoho menej prísne normy, než aké sú obsiahnuté v právnych predpisoch Spoločenstva (intenzívna výroba, menej obmedzení pre používania liekov, žiadne obmedzenia pre používanie geneticky modifikovaných organizmov v krmive zvierat...).

4.6.3 Podobný účinok majú aj regulačné náklady. Európsky priemysel výroby krmív potrebuje určité dovážané suroviny, pretože tieto sa v Európe neprodukujú v dostatočnom množstve. Prísne obmedzenia stanovené právnymi predpismi Spoločenstva v oblasti geneticky modifikovaných organizmov však sťažujú dovoz týchto produktov, ktoré sú základnou súčasťou krmiva. Sú to obilniny, sója alebo olejnaté semená z krajín ako Brazília alebo Argentína. Tieto obmedzenia priamo vplyvajú na výrobcov mäsa a jeho spracovateľov v Európe, ktorým sa zvyšujú výrobné náklady, čím sa znižuje ich konkurencieschopnosť tak na európskom trhu, ako aj v prípade vývozu ich výrobkov do tretích krajín. EHSV sa však neprihovára za používanie geneticky modifikovaných organizmov.

4.6.4 Uznáva to aj samotná Európska komisia v správe generálneho riaditeľstva pre poľnohospodárstvo (GR AGRI) o uplatňovaní právnych predpisov pre geneticky modifikované organizmy, pričom uvádza, že politika nulovej tolerancie by mohla pre európsky poľnohospodársko-potravinársky sektor znamenať straty až do výšky 200000 miliónov eur. Okrem toho táto požadovaná vysoká úroveň ochrany európskeho spotrebiteľa sa v praxi nedosahuje, pretože aj ďalej dovážame mäso, mlieko a iné výrobky vyprodukované zvieratami z chovu, kde sa používa krmivo obsahujúce geneticky modifikované organizmy. Z tohto dôvodu je potrebné vytvoriť podmienky na rozvoj výrobného reťazca, ktorý by citlivejšie reagoval na očakávania spotrebiteľov.

4.6.5 Podobné problémy sa vyskytujú aj v iných oblastiach, kde sú regulačné náklady tiež vysoké, ako napríklad v oblasti používania pesticídov (maximálne hodnoty rezíduí a iné environmentálne obmedzenia), zdravia rastlín alebo identifikácie zvierat.

4.7 Nakoniec existujú aj politické úvahy, z ktorých vyplýva, že aktuálna situácia je neudržateľná. Naozaj sa nezdá logické, aby boli európsky účastníci trhu diskriminovaní na svojom vlastnom trhu v porovnaní s jeho účastníkmi z tretích krajín.

⁽²⁾ EHSV pripomína, že EÚ je prvým svetovým dovozcom poľnohospodársko-potravinárskych výrobkov. Toto postavenie EÚ získala vďaka preferenčným colným sadzbám (SPG, SPG+, Všetko okrem zbrani) na výrobky z menej rozvinutých krajín a z rozvojových krajín.

5. Nevyhnutné hľadanie riešení

5.1 Podľa EHSV by Európska únia mala nájsť riešenia, ktoré by umožnili zlepšiť uplatňovanie modelu Spoločenstva na vnútornom trhu a pritom dodržať zásady slobodnej hospodárskej súťaže a medzinárodné normy.

5.2 Riešením by bolo pôsobiť v rôznych oblastiach, čo by si v niektorých prípadoch vyžadovalo postupné uplatňovanie. Spomedzi rôznych možných opatrení by EHSV chcel poukázať na tieto:

— *Zlepšenie podmienok prístupu:* kontrola dovozu by mala byť schopná zaručiť, že zvieratá a rastliny (hlavne tie, ktoré sú majú dostať do potravinového reťazca) dovážané do Európskej únie sú bezpečné a spĺňajú európske normy. Okrem toho je dôležité, aby sa kontrola uplatňovala na základe harmonizovaných postupov tak, aby všetky výrobky bez ohľadu na miesto ich vstupu do EÚ poskytovali rovnaké záruky bezpečnosti. Pre európskych účastníkov trhu to je otázka reciprocitu.

— *Zlepšenie medzinárodnej záruky európskeho modelu:* je potrebné, aby Európska únia, vysvetlila a podporila medzinárodnú akceptáciu nášho modelu založeného na hodnotách udržateľnosti, ktoré majú na celosvetovej úrovni podporu aj v samotnom systéme Organizácie spojených národov. Organizácie ako WTO, FAO a CODEX Alimentarius Mundi, OIE, ILO, UNCTAD a iné by sa mali tiež zapojiť do tohto úsilia. Rovnako by sa malo vyvinúť úsilie o dosiahnutie čo najväčšej harmonizácie právnych predpisov na medzinárodnej úrovni, aby sa predišlo nerovnakému zaobchádzaniu.

— *Lepšie využívanie možností vzájomného uznávania systémov ochrany zdravia spotrebiteľov a dobrých životných podmienok zvierat s tretími krajinami:* Európska únia musí do svojich obchodných dohôd zapracovať špecifické kapitoly týkajúce sa vzájomného uznávania systémov ochrany v zdravotnej, fytosanitárnej a potravinárskej oblasti, aby sa na základe vzájomnej dohody dosiahla primeraná úroveň ochrany zdravia v rámci, ktorý stanovila WTO.

— *Zlepšenie medzinárodnej technickej pomoci* podporou iniciatív ako napríklad „Better Training for Safer Food“, ktorá podporuje technickú spoluprácu s rozvojovými krajinami, vývozcami alebo potenciálnymi vývozcami do Európy, a to formou odbornej prípravy technických pracovníkov, vypracovaním noriem a štandardov, výmenou úradníkov atď.

— *Obchodné stimuly:* EÚ by tiež mohla preskúmať možnosť zvýhodniť obchodne, finančne alebo v oblasti rozvojovej spolupráce tie rozvojové krajiny, ktoré by zosúladiли svoje systémy s modelom Spoločenstva.

— *Lepšia tvorba právnych predpisov:* ak sa Európa nemá uchýliť k protekcionistickým opatreniam, ktoré by obmedzili prístup na jej trhy, nemôžeme súhlasiť ani s tým, aby bol náš model uplatňovaný na úkor našich vlastných európskych účastníkov trhu. Zjednodušenie právnych predpisov môže byť okrem toho aj veľmi užitočným nástrojom na zníženie zbytočnej administratívnej záťaže.

5.2.1 Časť nášho modelu je založená na „verejných statkoch“, ktoré občania a spotrebitelia považujú za potrebné, pričom najdôležitejšie sú: kvalita založená na pôvode a výrobnom postupe, ochrana zvierat, zásada obozretnosti alebo ochrany životného prostredia.

5.2.2 Európska politika by mala vytvoriť nástroje, ktoré by zabránili premiestňovaniu pracovných miest do iných oblastí, tým že by zaručili rovnaké podmienky hospodárskej súťaže a podporili uplatňovanie sociálno-pracovných právnych predpisov⁽³⁾ o dôstojnej práci, ktorú sa usilujeme presadiť na vnútornom trhu. Európska únia sa okrem toho musí na pôde príslušných medzinárodných organizácií (zvlášť MOP) usilovať

o to, aby sa medzi neobchodné úvahy dostali aj základné sociálno-pracovné predpisy, pretože obchod bude len vtedy skutočne voľný, ak bude aj spravodlivý.

5.2.3 Hlavnou úlohou zákonodarcu preto musí byť opätovné nastolenie nutnej rovnováhy do súčasnej situácie prijatím vhodných právnych opatrení.

5.3 EHSV žiada Európsky parlament, Radu a Komisiu o zohľadnenie tohto stanoviska a povzbudzuje španielske predsedníctvo, aby v tomto zmysle navrhlo príslušné opatrenia.

V Bruseli 28. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

⁽³⁾ Dohovory Medzinárodnej organizácie práce (MOP) č. 87, 98, 105, 111, 135, 182; Deklarácia MOP o základných zásadách a právach pri práci; Tripartitná deklarácia MOP o nadnárodných spoločnostiach a sociálnej politike; Deklarácia MOP o nútenej alebo povinnej práci; Deklarácia MOP o diskriminácii; Program dôstojnej práce MOP; Deklarácia MOP o detskej práci; hlavné zásady OECD o riadení podnikov a sociálnej zodpovednosti podnikov; usmernenia OECD pre nadnárodné spoločnosti; Miléniová deklarácia OSN.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Poľnohospodársky model Spoločenstva: kvalita výroby a poskytovanie informácií spotrebiteľom ako prvky konkurencieschopnosti“ (prieskumné stanovisko)

(2011/C 18/02)

Spravodajca: **Carlos TRÍAS PINTO**

Španielske predsedníctvo Európskej únie sa 20. januára 2010 rozhodlo podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie požiadať Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie stanoviska na tému:

„Poľnohospodársky model Spoločenstva: kvalita výroby poskytovanie informácií spotrebiteľom ako prvky konkurencieschopnosti“ (prieskumné stanovisko).

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 25. marca 2010.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 462. plenárnom zasadnutí 28. a 29. apríla 2010 (schôdza z 28. apríla 2010) prijal 116 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV odporúča posilniť politiku kvality a poskytovanie informácií spotrebiteľom, ktoré sú kľúčovými faktormi pre podporu konkurencieschopnosti európskeho poľnohospodársko-potravinárskeho sektora, ako aj pre zlepšenie imidžu poľnohospodárstva. Na tento účel je nevyhnutné:

- podporiť prijatie sociálnych, environmentálnych a zdravotných aspektov a aspektov týkajúcich sa dobrých životných podmienok zvierat, ktoré súvisia s poľnohospodárskou výrobou. Treba pritom využívať nové nástroje založené na informačných a komunikačných technológiách (IKT),
- zvýšiť konzistenciu a súdržnosť existujúcich nástrojov akreditácie prostredníctvom pokynov pre objasnenie, harmonizáciu a zjednodušenie,
- rozširovať možnosti dialógu medzi výrobcami, priemyslom, obchodníkmi a spotrebiteľmi a rozvíjať účinné stratégie komunikácie s občanmi.

1.2 EHSV konkrétne navrhuje prijatie rozličných opatrení:

1.2.1 Nástroje

- **Začlenenie IKT ako nástroja komunikácie.** IKT sú prítomné v našom každodennom živote, no zatiaľ sa nepoužívajú pri nakupovaní. Ak by sa umiestnili do regálov ako informačné nástroje, umožnila by sa tým neustála aktualizácia informácií (u poľnohospodárskych produktov

dochádza k častému striedaniu), a spotrebiteľ by si ich mohol vyberať a získavať kdekoľvek.

- **Vysledovateľnosť ako nástroj na zaistenie spoľahlivosti informácií.** Do celého výrobného reťazca je zapojená široká škála subjektov zodpovedných za rozličné sociálno-environmentálne aspekty, ktoré sú súčasťou celkovej kvality. Vysledovateľnosť umožní nielen spoznať hlavných účastníkov, ale aj spôsoby ich zaobchádzania s produktom a s ním súvisiace ukazovatele.

1.2.2 Prostriedky

- **Začleniť kritériá celkovej kvality do existujúcich dobrovoľných systémov,** ako napríklad do environmentálnej značky EÚ v prípade, že jej pôsobnosť bude rozšírená na poľnohospodárske produkty, alebo do existujúcich noriem kvality, akými sú chránené označenia pôvodu, či chránené zemepisné označenia.
- **Vytvoriť novú schému dobrovoľnej certifikácie sociálno-environmentálnych aspektov,** čím by sa spotrebiteľovi umožnilo rýchlo, jednoducho a spoľahlivo zhodnotiť produkt z hľadiska jeho celkovej kvality.

1.2.3 Stratégie

- **Propagácia európskej kvality.** EHSV navrhuje posilnenie informačných kampaní zameraných na poľnohospodárske produkty a vyzdvihujúcich vysoké normy kvality a rozmanitosti, ktoré tieto produkty spĺňajú.

— **Podpora a integrácia opatrení.** Správne orgány majú možnosť využiť dostupné nástroje na propagáciu poľnohospodárskych produktov, ktoré rešpektujú sociálne normy a životné prostredie: verejné obstarávanie, diferencované zdaňovanie, informačné kampane a stimuly pre výrobcov.

2. Úvod

2.1 Naša spoločnosť si zo dňa na deň jasnejšie uvedomuje veľké sociálne a environmentálne výzvy, a to na základe vnímania dôsledkov klimatických zmien, postupného vyčerpávania prírodných zdrojov a narastajúcej nerovnováhy v rozdelení bohatstva.

2.2 Paradoxne sa však toto postupné zvyšovanie povedomia takmer vôbec neodráža v rozhodovaní pri nákupoch (označovanom ako uvedomelá a zodpovedná spotreba), čo bohužiaľ poukazuje na zväčšujúcu sa priepasť medzi teoretickým postojom ⁽¹⁾ spotrebiteľa a jeho každodennou praxou.

2.3 Nemožno zabudnúť na to, že v období veľkej hospodárskej neistoty je veľmi zložitá zaviesť do tradičnej rovnice cena-výrobok ⁽²⁾ také premenné, akými sú sociálny a environmentálny vplyv, najmä ak sa to premietne do zvýšenia ceny výrobku. Nedá sa však ignorovať skutočnosť, že sociálno-hospodárska kríza nastala v rovnakom čase ako environmentálna kríza, a nemožno venovať pozornosť jednej bez toho, aby sa zohľadnila aj druhá. Inak povedané: ako tvrdí Jacques Delors, „kríza hodnôt spočíva v tom, že žijeme vo svete, v ktorom sa dá všetko kúpiť“. Bude preto potrebné prehodnotiť naše priority.

2.4 V rámci EÚ našťastie funguje systém poľnohospodársko-potravinárskej výroby, ktorý je založený na požiadavke vysokých zdravotných, environmentálnych a sociálnych noriem a noriem pre dobré životné podmienky zvierat, a ktorý by sme mohli definovať ako systém celkovej kvality. Bezpochyby nám to dáva pridanú hodnotu v porovnaní s ostatným svetom, ale predstavuje to tiež riziká pre konkurencieschopnosť.

2.5 Mnohé z týchto aspektov celkovej kvality sú súčasťou právnych predpisov alebo sú začlenené priamo do metód európskeho poľnohospodársko-potravinárskeho sektora, a preto ich výrobky a výrobcovia spĺňajú. Bohužiaľ to neplatí pre mnohé výrobky dovezené z tretích krajín. Tento rozdiel čoraz častejšie prináša väčšiu diferenciáciu cien poľnohospodárskych produktov z EÚ a z tretích krajín, čím dochádza k strate konkurencieschopnosti výrobkov z EÚ.

2.6 Táto orientácia na kvalitu, ktorá je výsledkom dávnej tradície a veľkého úsilia zameraného na výnimochnosť, už však viac nesmie byť hrozbou pre konkurencieschopnosť, tak ako to

je teraz, ale musí sa z nej stať veľká príležitosť pre rozvoj. Na to je potrebné zvážiť nové stratégie, ktoré by zdôrazňovali špecifické atribúty nášho modelu výroby, a nasmerovať spotrebiteľa k tomu, aby uprednostnil európske produkty. Pritom treba kľásť osobitný dôraz na poskytovanie informácií spotrebiteľom a prispôsobiť tomu všetky možnosti, predovšetkým aktivovať prostredníctvom IKT (informačných a komunikačných technológií) efektívne systémy vzdelávania a informovania spotrebiteľa ⁽³⁾.

2.7 Súčasne bude treba zvážiť potrebnú technickú a finančnú pomoc, aby sa dosiahol ďalší pokrok viacúčelového poľnohospodárskeho modelu, zaistila životaschopnosť európskeho farmárskeho sektora s cenami, ktoré sú spravodlivé pre výrobcov, a aby sa uchovali stabilné a kvalitné pracovné miesta ako kľúčový bod existencie tohto modelu.

2.8 EHSV takisto upozorňuje, že zlepšenie konkurencieschopnosti prostredníctvom politik v oblasti poľnohospodárskej kvality a informovanie spotrebiteľov musia sprevádzať opatrenia na opätovné dosiahnutie rovnováhy v poľnohospodársko-potravinárskom hodnotovom reťazci, ktorý v súčasnosti čelí početným cenovým deformáciami vzhľadom na zneužívanie dominantnej pozície zo strany niektorých z jeho subjektov ⁽⁴⁾.

3. Spotrebiteľia, kvalita a sociálno-environmentálne aspekty

3.1 EHSV pri predchádzajúcich príležitostiach potvrdil svoju angažovanosť v oblasti trvalo udržateľného rozvoja, ktorý je prostriedkom na dosiahnutie environmentálneho, hospodárskeho a sociálneho rozvoja v Európskej únii. Tento záväzok môže posilniť existujúci európsky model poľnohospodárstva, pričom sa prehodnotí terajší koncept kvality, v ktorom v podstate prevažujú klasické kvalitatívne aspekty charakterizujúce výrobok ako taký (chuť, vzhľad, veľkosť, atď.) a použijú sa iné kritériá súvisiace s prostredím výroby, akými sú sociálne, environmentálne, zdravotné aspekty a aspekty týkajúce sa bezpečnosti a dobrých životných podmienok zvierat. Možno použiť označenie „celková kvalita“, ktoré sa opiera o nové ukazovatele vynikajúcej kvality.

3.1.1 Ako príklad, ktorý nie je úplný ani vymedzujúci, sa navrhuje zvážiť rozličné kritériá alebo ukazovatele ⁽⁵⁾:

Environmentálny vplyv:

— druhy zavlažovania

— spotreba energie súvisiaca s produktom

⁽¹⁾ Podľa prieskumu Eurobarometra z júla 2009 štyria z piatich Európanov tvrdia, že berú ohľad na to, aký vplyv na životné prostredie majú výrobky, ktoré kupujú. Väčšina pritom podporuje zavedenie opatrení na zlepšenie ekologického aspektu produktov.

⁽²⁾ Rozhodnutie kúpiť výrobok je tiež podmienené prvkami, ktoré sú charakteristikami výrobku: vzhľad, prestíž, nutričné vlastnosti, atď. a samotným spotrebiteľom: dostatok času, vzdialenosť, atď.

⁽³⁾ Chápané zo širokej perspektívy, čiže zahŕňajúc potenciálnych spotrebiteľov, vrátane študentov, a rozširujúc použitie nástrojov na vzdelávanie spotrebiteľa aj na túto oblasť.

⁽⁴⁾ Oznámenie KOM (2009) 591 „Lepšie fungovanie potravinového reťazca v Európe“.

⁽⁵⁾ Zoznam je len príkladom, ktorý umožňuje ukázať rozličné druhy ukazovateľov pre rôzne aspekty celkovej kvality. Bude potrebné stanoviť špecifické ukazovatele v závislosti od druhu produktu a miery jeho spracovania.

— vzdialenosť od miesta výroby

— druhy balenia

— odpadové hospodárstvo

Sociálne faktory:

— dodržiavanie právnych predpisov krajiny pôvodu

— vzťah medzi maloobchodnou cenou a nákupnou cenou u výrobcu

— druh pracovnej zmluvy (na dobu neurčitú/určitú)

— zamestnávanie osôb so zdravotným postihnutím

— rovnosť mužov a žien

Dobré životné podmienky zvierat

— druh chovu a ustajnenia

— spôsob výživy

— dopravný systém

— spôsob utratenia

3.2 V tomto novom kvalitatívnom rámci sa budú môcť európske výrobky odlišovať od produktov v ostatných produkčných krajinách, pretože v súčasnosti už európske výrobky spĺňajú mnohé zo stanovených aspektov vzhľadom na platné európske predpisy a predpisy samotných členských krajín, ktoré sú oveľa prísnejšie než predpisy v ostatných produkčných krajinách. Problém spočíva v tom, že spotrebiteľ nepozná väčšinu regulačných aspektov, čo vedie k tomu, že ich neberie do úvahy pri rozhodovaní o kúpe, najmä ak má pochybnosti o dôveryhodnosti údajov. Bude preto potrebné vzdelávať a informovať spotrebiteľa s cieľom podporiť zvýšenie dopytu po výrobkoch s lepšími vlastnosťami.

3.3 Nie je spomenutá bezpečnosť potravín, keďže nejde len o kritérium výnimočnej kvality, ale naopak, o nevyhnutný prvok pre zaručenie práva európskych občanov na zdravie. EHSV opakovane vyjadruje svoj údiv nad nedbanlivosťou, s akou sa naďalej udeľujú povolenia na dovoz potravín bez kompletnej výsledovateľnosti (v dôsledku pochybných interpretácií právnych predpisov v oblasti potravinárstva zo strany Komisie a členských krajín), alebo produktov spracovaných pomocou syntetických látok, ktoré sú v EÚ zakázané. Ich umiestnenie na trh je zavádzaním spotrebiteľov a predstavuje nekalú hospodársku súťaž voči európskym výrobcom.

4. Výsledovateľnosť ako nástroj informácie o kvalite

4.1 V súčasnosti sa vo svete objavujú rozličné iniciatívy⁽⁶⁾ s cieľom poznať cestu, ktorou prešiel výrobok počas svojho životného cyklu. Získali sa už určité skúsenosti s postupmi na základe povinnosti (napríklad u hovädzieho mäsa v EÚ), aj na dobrovoľnej báze (rozličné distribučné reťazce alebo iniciatívy typu *uhlíková stopa*).

4.2 EHSV poukazuje na nové – na začiatku dobrovoľné – využitie tohto nástroja v oblasti kvality prostredníctvom začlenenia rozličných aspektov alebo sociálno-environmentálnych ukazovateľov súvisiacich s výrobkom, aby sa tak spotrebiteľovi uľahčilo čítanie. Preto sa navrhuje, aby tento silný a dôveryhodný nástroj doplnený certifikáciami alebo príslušnými overeniami slúžil na to, aby spotrebiteľ robil uvedomelé rozhodnutia o kúpe a mal záruku, že údaje sú správne a reálne.

4.3 Bude nutné zriadiť potrebné mechanizmy na zviditeľnenie ukazovateľov súvisiacich s výrobkom. Mechanizmy môžu mať podobu klasických informácií na etiketách, či už ide o hodnotiacu škálu (ako v prípade energetickej účinnosti), logo (environmentálna značka, označenie pôvodu) alebo „claim“ (recyklovateľný výrobok), až po využitie IKT.

5. Potenciál informačných a komunikačných technológií pri informovaní spotrebiteľa o kvalite poľnohospodárskych výrobkov

5.1 Hlavným zdrojom informácií o výrobku bola pre spotrebiteľa doteraz etiketa. Hoci etiketa zohráva kľúčovú úlohu, pokiaľ ide o transparentnosť informácií, na tomto malom priestore sa objavuje čoraz viac dobrovoľných alebo povinných údajov, čo zhoršuje ich viditeľnosť a sťažuje ich porozumenie, a to nielen z dôvodu nahromadenia údajov, ale aj vzhľadom na zložitosť niektorých z nich (jasným príkladom sú kódy na vajciach, kde možno nájsť vytlačené: spôsob chovu, krajinu pôvodu a identifikačný kód výrobcu).

5.2 Poľnohospodárske produkty majú okrem toho jednu významnú špecifickosť: často sa v regáloch striedajú vzhľadom na ich sezónnosť, ako aj na variabilitu dodávateľov počas roka alebo aj počas sezóny.

5.3 Na druhej strane, väčšina občanov už pozná informačné a komunikačné technológie, ktoré dosiahli značný pokrok, čo sa týka kapacity ukladania informácií (napríklad kódy QR⁽⁷⁾), ako aj znižovania cien. Z hľadiska poskytovania informácií spotrebiteľovi treba mať na pamäti možnosti už existujúceho osobného vybavenia (napríklad mobilných telefónov), ako aj ciele použitia vybavenia umiestneného v samotnom zariadení (dotykových LCD obrazoviek), či použitie internetu pred uskutočnením nákupu a po ňom.

⁽⁶⁾ www.tracefood.org alebo www.foodtraceability.eu.

⁽⁷⁾ Kód QR (Quick Reference) je „čiarový kód“ alebo grafické označenie, ktoré obsahuje údaje, a ktoré umožní prostredníctvom mobilného zariadenia s kamerou alebo webovou kamerou prečítať kód a ukázať nám údaje, ktoré sú v ňom uložené.

5.4 Krajiny ako Taliansko už požívajú tieto technológie na zlepšenie systémov poskytovania informácií spotrebiteľom a akreditácie kvality produktov.

- Trhy „campagna amica“ ukazujú, že v cenovom rozpätí medzi výrobcom a spotrebiteľom zostávajú dostatočne veľké marže na to, aby sa mohli rodinám zaistiť primerané ceny a podporili sa príjmy poľnohospodárov.
- „Tac salva mozzarella“ je prvým systémom analýzy, ktorý umožní zistiť, či bola mozzarella naozaj vyrobená z čerstvého mlieka, alebo či sa naopak použila staršia, zmrazená alebo vychladená srvátka. Nová technológia je konkrétnym nástrojom slúžiacim na ochranu chovateľov a spotrebiteľov pred falšovanými potravinami.

5.5 Vzhľadom na túto skutočnosť a s cieľom zlepšiť informovanosť spotrebiteľa EHSV navrhuje vypracovať štúdiu o potenciáli IKT a to najmä v tých oblastiach, ktoré môžu byť užitočné pri kúpe, keďže spotrebiteľ sa o nej rozhoduje prevažne pred regálom.

6. Označovanie a nové ukazovatele kvality

6.1 Rozšíriť použitie environmentálnej značky EÚ (Európsky kvet) na potravinárske produkty

6.1.1 Európska značka je jasným symbolom environmentálnej kvality. Východiskový bod pri stanovovaní kritérií kvality životného prostredia, ktoré musí spĺňať tovar alebo služby s environmentálnou značkou EÚ, spočíva v analýze životného cyklu, aby sa tak zaistilo, že výrobok spĺňa environmentálne požiadavky počas celej doby svojej životnosti.

6.1.2 Po tom, ako Komisia vypracuje plánovanú štúdiu⁽⁸⁾ (do 31. decembra 2011), sa k nej EHSV vyjadrí berúc pritom do úvahy dva faktory:

- začlenenie novej značky na už i tak neprehľadné etikety na potravinárskych výrobkoch,
- možná zámena pojmov so značkou pre organické výrobky (Nariadenie Rady (ES) č. 834/2007 z 28. januára 2007 o ekologickej výrobe a označovaní ekologických produktov).

6.1.3 Bolo by pozitívne, keby spotrebiteľ poznal symbol vďaka tomu, že sa už používal na iných výrobkoch, a keby existovali rozsiahlejšie kritériá, než tie, ktoré sa používajú v ekologickej výrobe.

6.1.4 EHSV navrhuje Komisii, aby v rámci plánovanej štúdie zanalyzovala v prípade potravinárskych výrobkov možnosť skúšobne zahrnúť do celého systému sociálno-hospodárske kritériá (ako napríklad dobré životné podmienky zvierat, rovnosť príležitostí, atď.) bez toho, aby sa narušil rámec stano-

vený nariadením (ES) č. 1980/2000, ktoré reguluje environmentálnu značku.

6.2 Začlenenie environmentálnych a sociálnych kritérií do rozličných noriem kvality platných v súčasnosti

6.2.1 Ako je známe, EHSV už pri opakovaných príležitostiach poukázal na to, že existujú početné systémy kvality poľnohospodárskych výrobkov EÚ a množstvo súkromných označení a certifikácií, ktoré majú okrem iného nasledujúce spoločné ciele:

- zaručiť bezpečnosť a kvalitu výrobkov pre konečného spotrebiteľa,

- dať produktom väčšiu pridanú hodnotu, aby sa tak zvýšila konkurencieschopnosť rozličných subjektov na trhu (výrobcov, spracovateľov a obchodníkov).

6.2.2 Vzhľadom na veľkú rozmanitosť verejných a súkromných referenčných hodnôt, ktoré v súčasnosti existujú v oblasti činnosti Európskej únie, zostávajú uvedené ciele značne rozptýlené a môžu viesť v konečnom dôsledku k opačným výsledkom, než sa pôvodne zamýšľalo. Výsledkom tak môže byť:

- zmätok spotrebiteľov v dôsledku neznalosti rozličných systémov,

- nedôvera zo strany spotrebiteľov voči značkám alebo certifikáciám,

- vznik nekalých praktík medzi výrobcami začlenenými do systému certifikácií alebo označovania a výrobcami, ktorí v ňom nie sú. Môže tiež dôjsť k nekalým praktikám medzi výrobcami z rozličných systémov certifikácií alebo označovania,

- chýbajúca ochrana miestnych certifikovaných výrobkov (na európskej úrovni) vo vzťahu k tretím krajinám.

6.2.3 Z tohto hľadiska by bolo zaujímavé, keby EÚ dala podnet k uskutočneniu krokov, ktoré by zjednodušili a zredukovali počet systémov kvality poľnohospodárskych výrobkov EÚ.

6.2.4 EHSV navrhuje Komisii, aby pri príležitosti takéhoto zjednotenia systémov alebo kritérií podporovala začlenenie environmentálnych a sociálnych kritérií do oficiálnych existujúcich/platných systémov certifikácie (alebo ich zmeny): značka ekologickeho poľnohospodárstva, chránené označenie pôvodu (DOP), chránené zemepisné označenie (IGP), atď. Začleniť ich treba v podobe minimálnych povinných štandardov.

⁽⁸⁾ Ako sa uvádza v článku 6 konceptu návrhu revízie nariadenia o environmentálnej značke EÚ (legislatívne uznesenie Európskeho parlamentu z 2. apríla 2009 o návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o systéme environmentálnej značky Spoločenstva (KOM (2008) 0401 – C6-0279/2008 – 2008/0152(COD)).

6.2.5 V prípade niektorých obchodných noriem by bolo tiež vhodné začleniť tieto ukazovatele výnimočnej kvality, a to najmä u tých noriem, v ktorých sú už čiastočne obsiahnuté (ako napríklad možné dobrovoľné označenia vyhradené pre „horské“ produkty alebo pre produkty s „nízkym emisiami uhlíka“⁽⁹⁾).

6.2.6 V oblasti súkromných certifikácií by bolo vhodné, keby EÚ stanovila minimálne hodnoty, ktoré treba splniť u všetkých noriem, vrátane environmentálnych a sociálnych ukazovateľov, a keby EÚ podporila harmonizáciu a zjednotenie rozličných druhov certifikácií. Príkladom by mohla byť norma COSMOS (<http://www.cosmos-standard.org>), ktorá zjednotila rozličné certifikačné orgány v Európe s cieľom vytvoriť jednotný model pre certifikáciu prírodných a ekologických kozmetických výrobkov, ktorý by sa opieral o jednoduché pravidlá zamerané na prevenciu a bezpečnosť na všetkých úrovniach výroby, počnúc získavaním suroviny až po konečný výrobok. Táto certifikácia sa bude môcť používať od apríla 2010.

6.3 Vytvorenie nového dobrovoľného systému certifikácie pre sociálno-environmentálne aspekty

6.3.1 Ide o propagáciu nového systému certifikácie vynikajúcej kvality, ktorý by zohľadnil sociálne a environmentálne aspekty, pričom by zaručil minimalizáciu vplyvov poľnohospodárskych produktov na životné prostredie počas ich celého životného cyklu a zároveň by splňal sociálne požiadavky, ako napríklad zásady rovnosti, spravodlivé odmeňovanie alebo rovnováhu v hodnotovom reťazci.

6.3.2 Tento systém by priniesol aj začlenenie nových informácií na etiketu, ale rozlišoval by produkty (alebo výrobcov), ktorí príkladne rešpektujú sociálne a environmentálne aspekty od ostatných. Možnosť vytvorenia takýchto systémov v súčasnosti skúmajú rozličné verejné i súkromné orgány.

6.3.3 Rozvoj nových systémov by musel spĺňať požiadavky stanovené normami ISO-1402X, predovšetkým presnosť, overiteľnosť, relevantnosť a pravdivosť. Vo fáze vzniku bude potrebné zohľadniť rozličné riadiace aspekty systému, ako napr.:

- či má byť kvalitatívny (logo alebo iný hodnotiaci systém) alebo kvantitatívny (prehľad ukazovateľov a ich hodnôt),
- či môže ísť o vlastné vyjadrenie alebo či musí existovať proces certifikácie,
- či je splnenie ukazovateľov záväzné (ÁNO/NIE), či sa budujú alebo sú zmiešané,
- ako zaručiť transparentnosť systému.

⁽⁹⁾ Oznámenie KOM (2009) 234 o politike kvality poľnohospodárskych výrobkov.

7. Propagácia európskych výrobkov (Európska kvalita)

7.1 Hoci sa výbor už vyjadril k nepoužívaniu označenia „požiadavky EÚ“ (NAT 413⁽¹⁰⁾), je potrebné podporovať hodnoty kvality (rozšírenej o aspekty prostredia) európskych poľnohospodárskych výrobkov, aby sa tak zlepšilo ich postavenie voči výrobkom v tretích krajinách.

7.2 EHSV žiada Komisiu, aby podporovala komunikačné nástroje a prostriedky špecifické pre poľnohospodársko-potravinársky sektor, pričom musí vyzdvihovať hodnoty kvality európskych výrobkov na základe konsenzu so zainteresovanými stranami. V tomto smere, hoci s rozdielmi, už existujú identifikačné prvky, ktoré pomáhajú spotrebiteľovi identifikovať kvalitné výrobky. Ide napríklad o značku energetickej účinnosti (označenie a klasifikácia výrobkov podľa ich energetickej účinnosti, čo prinieslo jasné smerovanie výrobcov k účinnejším výrobkom), alebo o značku CE (splnenie bezpečnostných štandardov pre predaj výrobku v Európe, čo núti vývozcov z tretích krajín spĺňať európske právne predpisy).

7.3 Takisto je potrebné napredovať v oblasti informovanosti o uvedenej kvalite (predovšetkým o záväzných požiadavkách) prostredníctvom informačných kampaní a použiť pritom „pútavé heslo“ alebo slogan spolu s niektorými z hlavných charakteristík kvality výrobku. Tieto kampane môžu mať všeobecný charakter (napríklad kampaň za biologické/ekologické produkty) alebo môžu byť špecifické pre jeden produkt alebo skupinu produktov.

8. Smerom k zjednoteniu opatrení (integrovaná politika výrobkov)

8.1 Už v zelenej knihe zo 7. februára 2001 o integrovanej politike výrobkov sa hovorí o zjednotení opatrení s cieľom podporiť produkty rešpektujúce životné prostredie a to prostredníctvom nástrojov, ktoré majú správne orgány k dispozícii, počnúc nákupmi, cez diferencované zdaňovanie až po informácie. V oznámení Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o akčnom pláne pre trvalo udržateľnú spotrebu a výrobu a trvalo udržateľnú priemyselnú politiku sa rozoberá tá istá téma, avšak s osobitným dôrazom na priemyselné výrobky, v podstate bez toho, aby sa spomínali výrobky poľnohospodárskeho pôvodu.

8.2 Okrem iných aspektov by bolo potrebné prehĺbiť potenciál, ktorý ponúka verejné obstarávanie (v súčasnosti sa zameriava len na koncepty ekologického alebo integrovaného poľnohospodárstva a na dobré životné podmienky zvierat), stimuly pre zodpovedných výrobcov (poskytovanie subvencií pre výrobky, ktoré rešpektujú sociálne aspekty a životné prostredie), alebo informácie pre spotrebiteľa. V tejto súvislosti je veľmi dôležité vyzdvihnúť potrebu začlenenia ukazovateľov výnimočnej kvality ako referenčnej hodnoty pre kvalitný produkt. Veľká časť spotrebiteľov v súčasnosti ešte stále spája koncept kvality s produktmi, ktoré majú atraktívny vzhľad a s ďalšími charakteristikami produktu. Takisto existujú spotrebiteľia, ktorí považujú výrobok pochádzajúci z ekologického poľnohospodárstva za produkt vysokej kvality zo sociálneho a environmentálneho hľadiska, hoci to neplatí vo všetkých prípadoch.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 218, 11.9.2009.

8.3 Len vzájomným pôsobením týchto faktorov, pri ktorých sa stretáva ponuka s dopytom, bude možné prekonať rozpor medzi etickým postojom a skutočným správaním spotrebiteľov, ako aj výrobcov a distribútorov.

8.4 Na záver EHSV navrhuje, aby sa urobila analýza vplyvu s cieľom zistiť výhody a nevýhody, ktoré by malo zavedenie navrhovaných opatrení do poľnohospodárskeho modelu Spoločenstva.

V Bruseli 28. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úloha občianskej spoločnosti vo vzťahoch medzi EÚ a Čiernou Horou“

(2011/C 18/03)

Spravodajkyňa: **Vladimíra DRBALOVÁ**

Margot Wallström a Olli Rehn, členovia Európskej komisie, požiadali listom zo 14. júla 2009 Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému

„Úloha občianskej spoločnosti vo vzťahoch medzi EÚ a Čiernou Horou“.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 13. apríla 2010.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 462. plenárnom zasadnutí 28. a 29. apríla 2010 (schôdza z 28. apríla) prijal 101 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 6 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Odporúčania na zvýšenie presvedčivosti tohto stanoviska pre Čiernu Horu i pre európske inštitúcie

Odporúčanie čiernohorskému parlamentu:

1.1 Postup na vymenovanie zástupcov mimovládnych organizácií do Národnej rady pre integráciu do EÚ ⁽¹⁾ by sa mal určiť rozhodnutím parlamentu a mal by vychádzať z jednoznačných kritérií dôveryhodnosti a legitímnosti mimovládnych organizácií so skúsenosťami v európskych záležitostiach.

1.2 Do zákona o dobrovoľníctve, ktorý sa ešte má schváliť, by mali byť zapracované názory mimovládnych organizácií.

Odporúčanie čiernohorskej vláde:

1.3 zintenzívniť boj proti korupcii v súlade s odporúčaniami správy o pokroku vypracovanej Európskou komisiou. Korupcia zostáva bežnou v mnohých oblastiach a je naďalej mimoriadne vážnym problémom;

1.4 zintenzívniť uplatňovanie prijatej Národnej stratégie spolupráce medzi vládou Čiernej Hory a mimovládnyimi organizáciami. Mal by sa stanoviť jasný mechanizmus, ktorý by zabezpečil skutočné zastúpenie mimovládnych organizácií v rozličných orgánoch v duchu ustanovení platného predpisu a hlavne v plánovanej Rade pre spoluprácu s mimovládnyimi organizáciami, do ktorej by zástupcovia mimovládnych organizácií nemali byť volení vládou, ale len overovaní na základe kritérií spôsobilosti;

⁽¹⁾ Národná rada pre integráciu do EÚ funguje v rámci parlamentu, ale okrem poslancov parlamentu sú jej členmi aj zástupcovia súdnej moci, mimovládnych organizácií, Čiernohorskej univerzity, Čiernohorskej akadémie vied, Sociálnej rady a úradu prezidenta.

1.5 jestvujúci Úrad pre spoluprácu s mimovládnyimi organizáciami má veľmi obmedzené ľudské a technické zdroje na to, aby zodpovedajúco pomáhal mimovládnyim organizáciám a aby zabezpečil ďalší rozvoj mimovládnych organizácií v Čiernej Hore. Plán vytvoriť Vládnu radu pre mimovládne organizácie so skutočnými zástupcami mimovládnych organizácií musí mať vysokú prioritu;

1.6 jednoznačne určiť daňové predpisy pre mimovládne organizácie a podľa potreby zaviesť sprievodné zákony. Mimovládne organizácie by tiež mali byť viac zapájané do verejných diskusií o príprave zákonov, aby mohli prispieť k procesu aproximácie právnych predpisov Čiernej Hory k normám a osvedčeným postupom EÚ. To isté platí pri aktualizácii Národného plánu integrácie a programov IPA;

1.7 zaktualizovať register mimovládnych organizácií a zverejniť ho na internetovej stránke príslušného orgánu, čím by sa poskytli podrobné údaje o počte mimovládnych organizácií a skončila by sa manipulácia v tejto oblasti. Všetky mimovládne organizácie by mali pravidelne zverejňovať svoje informácie a finančné správy a prispievať tak k celkovej transparentnosti v spoločnosti a k zvyšovaniu vlastnej dôveryhodnosti. Musí sa prijať vhodný právny základ, t. j. právny predpis o podnikateľskej činnosti v poľnohospodárstve, rybolove a iných samostatných zárobkových činnostiach, a právo vstúpiť do odborovej organizácie sa musí rozšíriť na kohokoľvek, nielen zamestnancov;

1.8 návrh zákona o reprezentatívnosti odborov, na ktorý sa stále čaká, musí vytvoriť právny rámec ustanovujúci transparentné a nediskriminačné kritériá reprezentatívnosti odborových organizácií a umožniť pluralitu odborov v krajine. Podrobné kritériá reprezentatívnosti zamestnávateľských združení by mali byť zakotvené aj v práve tak, ako sa definujú pre odbory;

1.9 zrealizovať potenciál Sociálnej rady a využívať ju ako účinný nástroj na konzultovanie a informovanie sociálnych partnerov pri riešení všetkých relevantných hospodárskych a sociálnych problémov;

1.10 otvoriť vládnu Komisiu európskej integrácie zástupcom sociálnych partnerov a postupne ich zapájať do procesu integrácie krajiny do EÚ.

Odporúčanie Európskej komisii:

1.11 v monitorovacom procese uplatniť nové ukazovatele: jeden pre rozvoj občianskej spoločnosti a druhý pre sociálny dialóg, s cieľom pomôcť zabezpečiť lepšie a účinnejšie zapájanie občianskej spoločnosti do predvstupového procesu;

1.12 pokračovať v podpore partnerstiev občianskej spoločnosti a rozvoja kapacít, začleniť občiansku spoločnosť do programov IPA a podporovať vytvorenie spoločného poradného výboru EÚ a Čiernej Hory hneď, ako Čierna Hora získa štatút kandidátskej krajiny.

Európsky hospodársky a sociálny výbor bude

1.13 pokračovať v spolupráci s čiernohorskou organizovanou občianskou spoločnosťou, pomáhať v predvstupovom procese a urobiť konkrétne kroky na vytvorenie spoločného poradného výboru EÚ a Čiernej Hory.

2. Hlavné fakty a údaje o Čiernej Hore

2.1 Po rozpade Juhoslovanskej federácie po roku 1989 zostala Čierna Hora v háklivom postavení. V rokoch 1991 až 1992 sa od Juhoslávie odtrhlo Slovinsko, Chorvátsko, Bosna a Hercegovina a Macedónsko. Srbsko a Čierna Hora sa 27. apríla 1992 spojili a v Belehrade prijali Ústavu Zväzovej republiky Juhoslávie. Aj keď Čierna Hora potvrdila svoj politický zväzok so Srbskom, ďalej sa rozvíjal zmysel pre odlišnú čiernohorskú identitu. Dňa 4. februára 2003 bola schválená ústavná listina o Štátnom zväze Srbska a Čiernej Hory.

2.2 V Čiernohorskej republike sa 21. mája 2006 uskutočnilo úspešné referendum o nezávislosti a 3. júna bola vyhlásená nezávislosť.

2.3 Ide o najmenší štát západného Balkánu s rozlohou 13 812 km² a 620 145 obyvateľmi, čo takisto ovplyvňuje postavenie Čiernej Hory v širšom regionálnom geostrategickom a politickom kontexte.

2.4 Mnohonárodnostné zloženie spoločnosti sa vždy považovalo za jednu z jej hlavných vlastností. Väčšinu predstavujú Čiernohorci (43,16 %), po nich nasledujú Srbi (31,99 %), ďalej

Bosniaci (7,77 %), Albánci (5,03 %), moslimovia ⁽²⁾ (3,97 %) a Chorváti (1,10 %).

2.5 V roku 2008 ⁽³⁾ bolo HDP na obyvateľa 4 908 EUR (43 % priemeru EÚ) a miera nezamestnanosti bola 16,8 %. Priemerná čistá mesačná mzda bola 416 EUR ⁽⁴⁾, ale 12,2 % občanov žilo z menej ako 116 EUR na mesiac a 4,7 % žilo v extrémnej chudobe. V roku 2008 bola inflácia maloobchodných cien 9 %. V roku 2009 bol štátny dlh 1 079,1 milióna EUR resp. 34,7 % HDP ⁽⁵⁾, pričom domáci dlh bol 426 milióna (13,8 %) a zahraničný dlh 645,2 milióna (20,9 %). Gramotnosť dospelých bola 97,5 %.

3. Vzťahy medzi EÚ a Čiernou Horou

3.1 Kľúčové výzvy, ktorým Čierna Hora v súčasnosti čelí sú budovanie štátu a inštitúcií, splnenie noriem a kritérií stanovených EÚ a následné vytvorenie funkčných pravidiel právneho systému s úplným začlenením všetkých skupín spoločnosti. Tieto výzvy sú súčasťou toho istého procesu, veľmi sa ovplyvňujú a preto ich treba chápať v rámci ich interakcie.

3.2 Vzťahy medzi EÚ a Čiernou Horou sa opierajú o **Dohodu o stabilizácii a pridružení** medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi a Čiernou Horou a o **Dočasnú dohodu o obchode a záležitostiach týkajúcich sa obchodu** podpísanú v októbri 2007. Čierna Hora urobila pokrok pri uplatňovaní **európskeho partnerstva**.

3.3 Od roku 2007 dostáva Čierna Hora predvstupovú finančnú podporu na základe **nástroja predvstupovej pomoci (IPA)**, ktorý spravuje nové zastúpenie EÚ v Podgorici. Na zložky IPA I a II dostala Čierna Hora v roku 2007 31,4 milióna EUR, v roku 2008 32,6 milióna EUR a v roku 2009 33,3 milióna EUR.

3.4 Regionálna spolupráca a dobré susedské vzťahy sú nevyhnutnou súčasťou **pripravy na vstup do Európskej únie**. Čierna Hora sa zapája do činnosti regionálnych iniciatív vrátane **Procesu spolupráce v juhovýchodnej Európe (SEECP)**, ktorému bude v rokoch 2010 – 2011 **predsedať**, a **Rady pre regionálnu spoluprácu (RCC)**, ktorá nahradila **Pakt stability pre juhovýchodnú Európu** a zameriava sa na rámec s väčšou regionálnou angažovanosťou. Čierna Hora predsedala v roku 2009 Stredoeurópskej dohode o voľnom obchode (CEFTA) a takisto je členom Zmluvy o energetickom spoločenstve a Dohody o spoločnom európskom leteckom priestore (ECAA).

⁽²⁾ Oficiálne údaje podľa sčítania ľudu. Moslimovia sú v Čiernej Hore považovaní za etnickú skupinu v súlade s postupom uplatňovaným v bývalej Juhoslávii.

⁽³⁾ Eurostat.

⁽⁴⁾ Monstat, <http://www.monstat.org/Mjesecna%20saopstenja.htm>.

⁽⁵⁾ Hospodársky a fiškálny program 2009 – 2012, 21. januára 2010.

3.5 Čierna Hora pokračovala v udržiavaní dobrých dvojstranných vzťahov so susednými krajinami a členskými štátmi EÚ. Spolupráca so susednými krajinami sa zintenzívnila hlavne v oblasti cezhraničnej spolupráce (štyri programy cezhraničnej spolupráce: s Bosnou a Hercegovinou, Albánskom, Srbskom a Chorvátskom), vedy a technológie (Albánsko), ochrany menších (Chorvátsko) a dvojitého občianstva (Macedónsko). Vzťahy so Srbskom sú naďalej zafixované rozhodnutím Čiernej Hory uznať nezávislosť Kosova ⁽⁶⁾. Vzťahy s Tureckom zostávajú dobré. Boli podpísané dohody o voľnom obchode a dvojstrannej obrannej spolupráci. Ďalej sa vyvíjajú dvojstranné vzťahy s Talianskom, najväčším obchodným partnerom Čiernej Hory z EÚ. Najväčším obchodným partnerom v oblasti zostáva Srbsko s 1/3 podielom na celkovom obchode Čiernej Hory.

3.6 Pokiaľ ide o medzinárodnú scénu, postavenie Čiernej Hory sa neustále zlepšuje. Stala sa členom OSN, OBSE, MMF, Rady Európy a niekoľkých ďalších regionálnych a medzinárodných organizácií. Vláda vyhlasuje vstup do EÚ za hlavný cieľ, v čom má podporu prevažnej časti obyvateľstva ⁽⁷⁾.

3.7 **Správa o pokroku Čiernej Hory za rok 2009 ⁽⁸⁾** opisuje vzťahy medzi Čiernou Horou a Európskou úniou, skúma pokrok Čiernej Hory pri plnení **kodanských politických kritérií**, rozoberá jej hospodársku situáciu a skúma jej schopnosť uplatňovať európske normy, t. j. postupne zosúladiť vlastnú legislatívu s právnymi predpismi Spoločenstva. Zaoberá sa aj všetkými opatreniami, ktoré krajina urobila na zvládnutie finančnej a hospodárskej krízy.

3.8 Aj keď sa v správe konštatuje značný pokrok v mnohých oblastiach, čiernohorská verejná správa, súdnictvo a protikorupčná politika zostáva aj do budúcnosti náročnou výzvou.

3.9 Vláda skoncentrovala svoju činnosť, pokiaľ ide o európsku integráciu, pričom trvalo kládla mimoriadny dôraz na prijímanie nových právnych predpisov. Treba však jednoznačne rozlišovať na jednej strane medzi navrhovaním a prijímaním nových právnych predpisov, čo sa väčšinou plní v primeranom časovom rámci a vo väčšine prípadov v dobrej kvalite, a na druhej strane ich uplatňovaním, ku ktorému často chýbajú zdroje alebo politická vôľa.

3.10 Významnou témou bola v roku 2009 vízová liberalizácia: Európska komisia 15. júla navrhla liberalizovať systém, ak Čierna Hora splní podmienky z príslušného plánu. Formálne sa ministri vnútra Európskej únie 30. novembra 2009 dohodli zrušiť vízovú povinnosť občanov Macedónska, Srbska a Čiernej Hory pri vstupe do schengenskej zóny počnúc 19. decembrom 2009.

3.11 Pokiaľ ide o hospodárske kritériá, zachoval sa domáci konsenzus o základných prvkoch hospodárskej politiky. Na fungovanie trhového mechanizmu tlačil rozsah zmien, ktoré sa objavili v zahraničnej platobnej bilancii a vo finančnom sektore. Verejné financie sa v roku 2009 dostali pod zvýšený tlak. Makroekonomická politika bola značne ovplyvnená finančnou krízou. Sústredila sa na uplatňovanie opatrnnejšej daňovej politiky a zrýchlenie štrukturálnych reforiem.

4. Občianska spoločnosť ⁽⁹⁾ v nových sociálno-hospodárskych súvislostiach

4.1 Úvodné poznámky

4.1.1 **Čiernohorská občianska spoločnosť vo všeobecnosti nemá silné historické korenie ani tradície ⁽¹⁰⁾**. Prvé dobrovoľnícke združenie sa vytvorilo iba v polovici 19. storočia a zameriavalo sa hlavne na dobročinnosť. Začiatkom 20. storočia boli založené prvé odbory a robotnícke združenia. S nástupom komunistického režimu v roku 1945 bola činnosť nezávislých občianskych organizácií zakázaná a práca neziskových organizácií prísne obmedzená.

4.1.2 Občianska spoločnosť a mimovládne organizácie sú v čiernohorskom kontexte synonymami: mimovládne organizácie sú súčasťou občianskej spoločnosti, do ktorej podľa metodológie CIVICUS ⁽¹¹⁾ patrí ďalších 19 prvkov. Aj keď sa budeme snažiť použiť širšie kategórie, aj tak musíme uznať, že občiansku spoločnosť reprezentujú náboženské obce, odbory, médiá, stavovské združenia, nadácie, sociálne hnutia atď. V ponímaní čiernohorských občanov sú však mimovládne organizácie totožné s občianskou spoločnosťou. Do veľkej miery to zodpovedá skutočnému prínosu mimovládnych organizácií k utváraniu zásad otvorenej občianskej spoločnosti a zdravej rovnováhy síl, ukazuje to však aj na povážlivo nízku úroveň spoločenskej angažovanosti, potenciálu a iniciatívy v ostatných kategóriách občianskej spoločnosti.

⁽⁶⁾ Podľa rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 1244/1999.

⁽⁷⁾ Podľa prieskumov za posledných niekoľko rokov je za vstup Čiernej Hory do EÚ 75 až takmer 80 % jej občanov.

⁽⁸⁾ *Správa Montenegro 2009 progress report [SEC(2009) 1336]*, ktorá je prílohou oznámenia Európskej komisie *Stratégia rozširovania a hlavné výzvy v rokoch 2009 – 2010 [KOM(2009)533]*.

⁽⁹⁾ Za občiansku spoločnosť sa v širšom kontexte tohto stanoviska považujú mimovládne organizácie, vrátane stavovských združení, organizácií sociálnych partnerov, spotrebiteľov, poľnohospodárov, remeselníkov, náboženských obcí, nadácií, sociálnych hnutí, médií atď.

⁽¹⁰⁾ Maša Lekić: *Montenegrin Civil Society, TRIALOG*, 2009.

⁽¹¹⁾ CIVICUS – Svetová aliancia za účasť občanov, www.civicus.org.

4.2 Iné záujmové skupiny v Čiernej Hore

4.2.1 Činnosť mimovládnych organizácií je zasadená do pevného právneho rámca. Zakladanie mimovládnych organizácií je zakotvené v ústavnom práve zhromažďovania⁽¹²⁾ a podrobnejšie upravené zákonom o mimovládnych organizáciách⁽¹³⁾ a niekoľkými ďalšími právnymi predpismi. Niektoré aspekty práce mimovládnych organizácií však stále nie sú jasne definované, predovšetkým pokiaľ ide o sústavu daní, takže je stále priestor na zlepšovanie. Okrem toho návrh zákona o dobrovoľníctve, ktorý vláda schválila 14. januára 2010 neuznáva postavenie zástupcov mimovládnych organizácií a spochybňuje tak celkový duch tohto zákona.

4.2.2 Registrácia mimovládnych organizácií. Ide o jednoduchý postup, ktorý do určitej miery spôsobil, že sa zaregistroval veľký počet mimovládnych organizácií. Do roku 2006 register spravovalo ministerstvo spravodlivosti, potom ho v súlade so zmenami právomocí vo vláde odovzdalo ministerstvu vnútra a verejnej správy. Približný údaj 4 500 zapísaných mimovládnych organizácií, ktorý sa často uvádza na verejnosti, nie je spoľahlivý, lebo register sa nevedie riadne, keďže nové organizácie sa doň pridávajú, ale tie, ktoré svoju činnosť skončili sa od celkových údajov o počte neodčítavajú. Vláda oznámila, že čoskoro spustí softvér, ktorý vyrieši tento kontroverzný problém. Okrem toho sa ako mimovládne organizácie registrujú stavovské združenia, ako sú združenia poľnohospodárov alebo rybárov, keďže nejestvuje iný právny základ alebo iná právna forma ich podnikateľskej činnosti.

4.2.3 Verejné financovanie. Dlhoročné úsilie mimovládnych organizácií o prístup k verejným financiam viedlo k vyčleneniu pomerne veľkého objemu finančných prostriedkov, ktoré sú mimovládny organizáciám formálne k dispozícii na miestnej úrovni (približne 883 900 EUR⁽¹⁴⁾) z rozpočtu miestnych samospráv) a na národnej úrovni (prostredníctvom parlamentného výboru na pridelovanie prostriedkov mimovládny organizáciám s odhadovaným objemom prostriedkov 200 000 EUR⁽¹⁵⁾) a prostredníctvom výboru na pridelovanie časti výnosu z lotérií s objemom prostriedkov 3 440 000 EUR⁽¹⁶⁾). Niektoré ministerstvá majú takisto špeciálne fondy pre organizácie v príslušnom odvetví⁽¹⁷⁾. Celkovo by tieto fondy mohli vo veľkej miere pomôcť pri rozvoji občianskej spoločnosti. Avšak

vzhľadom na to, že väčšina finančných prostriedkov, hlavne z najväčšieho fondu výnosu z lotérií⁽¹⁸⁾, prúdi do obmedzeného počtu oblastí činnosti mimovládnych organizácií a vzhľadom na nedostatočnú transparentnosť práce výboru a vážne pochybenia pri pridelovaní prostriedkov⁽¹⁹⁾, tieto prostriedky sa v skutočnosti nedostávajú k najaktívnejším a skutočným mimovládny organizáciám či na podporu programov zameraných na demokratizáciu spoločnosti. Nariadenie o pridelovaní týchto prostriedkov vypracovala pracovná skupina zložená z vládnych úradníkov a zástupcov mimovládnych organizácií a vláda ho prijala v roku 2008. Predstavuje vhodný rámec, avšak pri jeho uplatňovaní naďalej dochádza k rozsiahlej manipulácii, čo vzbudzuje vážne znepokojenie⁽²⁰⁾. V roku 2010 bude vytvorená nová medziodvetvová skupina, ktorej snahou bude vypracovať nové predpisy na vyriešenie tohto problému.

4.2.4 Financovanie z medzinárodných zdrojov. Mimovládne organizácie v Čiernej Hore fungujú hlavne s podporou medzinárodných darcov. V súčasnosti sa toto financovanie stáva problematickým, pretože mnohí darcovia na základe dvojstranných dohôd sa v súlade so svojimi prioritami stiahli a pomoc USA sa veľmi znížila, čím mimovládne organizácie zostali závislé na fondoch EÚ, pri ktorých sú dosť komplikované postupy. To už začína spôsobovať, že prežijú a budú sa rozvíjať iba najväčšie organizácie, kým iné budú obmedzované vo svojej činnosti a raste.

4.2.5 Budovanie kapacít mimovládnych organizácií. V mimovládnych organizáciách je veľká miera fluktuácie zamestnancov a nedostatok inštitucionálnych grantov, čo je obmedzujúcim činiteľom i pre rozvinuté mimovládne organizácie. CRNVO⁽²¹⁾ mávalo rozličné programy budovania kapacít, ale skutočnosť, že sa stiahli darcovia podporujúci tieto činnosti, vážne ovplyvnila kvantitu jeho ponuky. Nová technická podpora organizácií občianskej spoločnosti západného Balkánu⁽²²⁾ financovaná EÚ sa zatiaľ pripravuje. Vo všeobecnosti sú potrebné neustále programy budovania kapacít a rozvoja určitých vedomostí a zručností v rozličných oblastiach

⁽¹²⁾ Ústava bola prijatá v októbri 2006, ale už predchádzajúca ústava zakotvovala túto zásadu.

⁽¹³⁾ Zákon prijatý v roku 1999, zmenený a doplnený v rokoch 2002 a 2007.

⁽¹⁴⁾ Podľa údajov z prieskumu CRNVO z roku 2008 bolo plánovaných 883 900 EUR a skutočne rozdelených 860 764,66 EUR.

⁽¹⁵⁾ Údaj z roku 2009.

⁽¹⁶⁾ V súlade s nariadením o pridelovaní časti výnosu z lotérií sa 75 % z tejto sumy má prideliť mimovládny organizáciám a zvyšok iným organizáciám a inštitúciám. Z rovnakého rozpočtu sú financované náklady členov výboru a celý administratívny proces. Údaj pochádza z roku 2009, pričom v roku 2010 sa suma znížila.

⁽¹⁷⁾ Ministerstvo cestovného ruchu, ministerstvo kultúry, médií a športu, ministerstvo ľudských práv a práv menšín.

⁽¹⁸⁾ Pokrýva tieto oblasti: 1) sociálnu starostlivosť a humanitárnu činnosť, 2) potreby zdravotne postihnutých osôb, 3) rozvoj športu, 4) kultúru a technickú kultúru, 5) neinštitucionálne vzdelávanie, 6) boj proti drogám a všetkým druhom závislosti.

⁽¹⁹⁾ Monitorovacia správa Centra občianskeho vzdelávania o pridelovaní finančných prostriedkov výborom na pridelovanie časti výnosu z lotérií v roku 2009.

⁽²⁰⁾ Monitorovacia správa Centra občianskeho vzdelávania o pridelovaní finančných prostriedkov výborom na pridelovanie časti výnosu z lotérií v roku 2009.

⁽²¹⁾ Stredisko rozvoja čiernohorských občianskych spoločností.

⁽²²⁾ Program vybavenia občianskej spoločnosti.

i programy inštitucionálnych grantov na podporu individuálneho budovania kapacít. Okrem toho by sa mimovládne organizácie mali viac sústrediť na vecné problémy prostredníctvom ad hoc alebo dlhodobých platforiem a sietí, aby zefektívnili svoju činnosť a lepšie ovplyvňovali zainteresované subjekty.

4.2.6 Samoregulácia mimovládnych organizácií. V rámci koalície mimovládnych organizácií s názvom „Spoluprácou k cieľu“, ktorá je najväčšia svojho druhu a združuje približne 200 mimovládnych organizácií Čiernej Hory⁽²³⁾, bol vytvorený samoregulačný orgán a prijatý kódex správania, ktorý uznala väčšina veľkých mimovládnych organizácií a mnoho ďalších. V súlade s týmto kódexom zverejňujú svoje informačné a finančné správy, čo je veľmi dôležité pri zlepšovaní transparentnosti mimovládnych organizácií a následne dôvery verejnosti.

4.2.7 Zastúpenie v radách, ktoré reprezentujú rozličné spoločenské záujmy. V súlade s prijatím nových právnych predpisov, ktoré si vyžadujú účasť všetkých zainteresovaných subjektov, mimovládne organizácie získali právne zaručené postavenie v rade RTCG⁽²⁴⁾, Rade občianskej kontroly polície⁽²⁵⁾, Národnej rade pre integráciu do EÚ⁽²⁶⁾, Národnej komisii na boj proti korupcii a organizovanému zločinu, Rade starostlivosti o zdravotne postihnutých, Rade starostlivosti o deti atď. a takisto v niektorých orgánoch na miestnej úrovni. Po mnohých rokoch nepretržitého úsilia mimovládnych organizácií došlo vo väčšine prípadov k zlepšeniu, ale Národná rada pre integráciu do EÚ zostáva orgánom, o ktorom panujú veľké pochybnosti, pokiaľ ide o legitimitu a legálnosť zástupcov mimovládnych organizácií.

4.2.8 Udržateľnosť sektora mimovládnych organizácií v Čiernej Hore. Kvôli celkovo nedostatočne rozvinutej politickej kultúre a kultúre ľudských práv majú mimovládne organizácie Čiernej Hory slabú tradíciu a neistú budúcnosť⁽²⁷⁾. Sú mimoriadne závislé od zahraničnej pomoci a od vlastných kľúčových vodcov, čím sú zraniteľné v prípade zmien osobností alebo keď sa stiahnu darcovia. V najväčšej organizácii sa urobili niektoré kroky, pokiaľ ide o internú reorganizáciu a strategické plánovanie, ako aj o zavádzanie služieb, ktoré prispievajú k rozpočtu, ale to ešte nie je pevnou zárukou celkovej udržateľnosti sektora.

⁽²³⁾ Viac nájdete na stránke <http://www.saradnjomdocilja.me>.

⁽²⁴⁾ Zákon o verejnom vysielaní Čiernohorského rozhlasu a televízie (RTCG) prijatý v roku 2002 a Zákon o verejnom rozhlasovom vysielaní Čiernej Hory prijatý v roku 2008, ktorý nahradil prvý zákon.

⁽²⁵⁾ Zákon o polícii prijatý v roku 2005.

⁽²⁶⁾ Rozhodnutie o vytvorení Národnej rady pre integráciu do EÚ prijatý v roku 2008.

⁽²⁷⁾ Muk, S., Uljarević, D., Brajović, S.: Assessment on Montenegrin Civil Society (2006) – Weak Tradition, Uncertain Future, CIVICUS, 2006.

4.3 Sociálny dialóg a organizácie sociálnych partnerov

4.3.1 Zákon o zamestnanosti prijatý v roku 2008⁽²⁸⁾ upravuje ustanovenia kolektívnych zmlúv, postupy pri zmenách vo vzťahoch strán pri kolektívnom vyjednávaní a iné veci dôležité pre zamestnávateľov a zamestnancov. Všeobecnú kolektívnu zmluvu musí uzatvoriť príslušná odborová organizácia, združenie zamestnávateľov a vláda.

4.3.2 Zákon o zamestnanosti zahŕňa aj ustanovenia upravujúce organizácie zamestnancov a zamestnávateľov. Zamestnanci a zamestnávatelia majú právo slobodne zakladať organizácie a stať sa ich členmi bez predchádzajúceho súhlasu a podľa podmienok určených v stanovách a pravidlách týchto organizácií.

4.3.3 Sloboda zakladať odborové organizácie. Zamestnancom sa zaručuje sloboda zakladať odborové organizácie alebo sa zúčastňovať na ich činnosti bez predchádzajúceho súhlasu. Odborové organizácie sú zapísané v registri odborových organizácií, ktorý vedie ministerstvo práce a sociálnych vecí. Podľa zákona sa za zastupujúcu odborovú organizáciu považuje odborová organizácia, ktorá má najväčší počet členov a je ako taká zaregistrovaná na ministerstve. V skutočnosti to znamená, že na národnej úrovni môže byť reprezentatívna iba jedna odborová organizácia bez ohľadu na počet alebo skutočnú reprezentatívnosť iných odborových organizácií. Na programe rokovania Sociálnej rady je návrh zákona o reprezentatívnosti odborových organizácií.

4.3.4 Odborové organizácie zastupuje Konfederácia odborových zväzov Čiernej Hory (CTUM) a Únia slobodných odborových zväzov Čiernej Hory (UFTUM). CTUM je členom ITUC⁽²⁹⁾ a v procese pridruženia k ETUC⁽³⁰⁾ v postavení pozorovateľa. UFTUM je novovytvorená organizácia, ktorá sa odštípla od CTUM a bola oficiálne založená v novembri 2008. Preto ešte nie je členom ani medzinárodnej, ani európskej konfederácie odborových zväzov (ani ITUC, ani ETUC), aj keď má vzťahy s obidvoma. CTUM bolo priznané postavenie sociálneho partnera, aj keď v skutočnosti ani jedna odborová organizácia neprešla právnym postupom, ktorým by bola uznaná za reprezentatívnu podľa nového zákona o zamestnanosti.

4.3.5 Združenie zamestnávateľov. Podľa zákona sa združenie zamestnávateľov považuje za reprezentatívne, ak jeho členovia zamestnávajú aspoň 25 % zamestnancov čiernohorského hospodárstva a prispievajú aspoň 25 % k čiernohorskému HDP. Združenie zamestnávateľov je povinné zaregistrovať sa na ministerstve práce a sociálnych vecí, kvôli vedeniu záznamov. Ministerstvo určuje spôsob udržiavania záznamov združení zamestnávateľov, vrátane podrobnejších kritérií na zisťovanie reprezentatívnosti jednotlivých združení.

⁽²⁸⁾ Zákon o zamestnanosti, Úradný vestník Čiernej Hory č. 49/08.

⁽²⁹⁾ Medzinárodná konfederácia odborových zväzov.

⁽³⁰⁾ Európska konfederácia odborových zväzov.

4.3.6 Zamestnávateľov Čiernej Hory zastupuje **Čiernohorská federácia zamestnávateľov (MEF)** v Podgorici. MEF je veľmi aktívnym členom Medzinárodnej organizácie zamestnávateľov (**IOE**) v Ženeve a zapája sa do mnohých projektov. Je aj pozorovateľom **BUSINESSEUROPE** ⁽³¹⁾.

4.3.7 Čierna Hora má aj obchodnú komoru založenú v roku 1928, ktorá je organizáciou s povinným členstvom a na európskej úrovni je pozorovateľom v Eurochambers a Eurocommerce. Obchodná komora nemá štatút sociálneho partnera. Na národnej úrovni je členom Národnej rady na odstraňovanie obchodných prekážok a zlepšovanie konkurencieschopnosti a vládnej Komisie európskej integrácie.

4.3.8 Najvyšším tripartitným orgánom je **Sociálna rada** založená v júni 2008 na základe zákona o Sociálnej rade prijatého v roku 2007. Pozostáva z 11 zástupcov vlády, 11 zástupcov uznaných odborových organizácií a 11 zástupcov združenia zamestnávateľov. Pod záštitou Sociálnej rady pracuje viacero výborov zaoberajúcich sa rozličnými hospodárskymi a sociálnymi otázkami.

4.3.9 V apríli 2009 bolo v súvislosti so svetovou hospodárskou krízou podpísané Memorandum o sociálnom partnerstve a sociálni partneri sú otvorení a v súčasnom kontexte svetovej hospodárskej krízy využívajú rozličné príležitosti na formálne a neformálne konzultácie.

4.3.10 Napriek určitému pokroku v tripartitnom dialógu je dvojstranný sociálny dialóg stále veľmi slabý a zameriava sa hlavne na rokovania o odvetvových kolektívnych zmluvách. Aj keď na národnej úrovni je cieľom dosiahnuť vytvorenie jednej všeobecnej kolektívnej zmluvy ratifikovanej odbormi, zamestnávateľmi a vládou, diskutuje sa aj o možnosti zavedenia dvoch všeobecných kolektívnych zmlúv: v hospodárstve a vo verejnej správe. Akékoľvek rozhodnutie o tejto otázke by malo vychádzať z viacerých dôkladných rozborov. Celkovo by pre sociálny dialóg a spoločné analýzy sociálnych partnerov mohlo byť veľmi dôležité vytvorenie dvojstranného strediska zdrojov pre sociálny dialóg.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 Štvrtá správa Európskej komisie o pokroku Čiernej Hory neuvádza **nijaké obmedzenia týkajúce sa slobody zhromažďovania a združovania**. Určitý pokrok sa dosiahol pri úlohe organizácií občianskej spoločnosti. Viaceré mimovládne organizácie majú výborný verejný a politický profil. Na národnej úrovni **jestvuje Vládna stratégia spolupráce s mimovládnymi organizáciami, ale jej uplatňovanie zaostáva a skutočný vplyv mimovládnych organizácií na prípravu politických opatrení je veľmi obmedzený** napriek

odborným skúsenostiam a zdrojom dostupným pre mimovládne organizácie. Vlád vďaka mimovládnym organizáciám, ak sú politicky prijateľné alebo ak poskytujú rozličné služby, ale problémy sa začínajú objavovať pri programoch dohľadu a monitorovania, ako aj pri účinných konzultáciách a zapájaní do procesu tvorby politiky a rozhodovacieho procesu.

5.2 Úlohou jestvujúceho **Úradu pre spoluprácu s mimovládnymi organizáciami**, ktorý funguje ako súčasť generálneho sekretariátu čiernohorskej vlády, by mala byť pomoc mimovládnymi organizáciami a zabezpečovanie ich primeraného rozvoja v krajine. V skutočnosti je však súčasná kapacita a vybavenie tohto úradu veľmi obmedzené. Z pohľadu zástupcov mimovládnych organizácií nie je jeho činnosť badaateľná napriek úsiliu zamestnancov. Pripravuje sa vytvorenie Vládnej rady pre spoluprácu s mimovládnymi organizáciami a úrad by mal plniť úlohu sekretariátu tejto rady. Mohlo by to byť dobrým krokom k zlepšeniu situácie.

5.3 Občianska spoločnosť má tiež dvoch zástupcov v **Národnej rade pre integráciu do EÚ**. Legálnosť a legitimitosť vymenovania súčasných členov však vážne spochybnilí hodnoverné mimovládne organizácie. Parlamentným dekrétom by sa mali stanoviť jasné kritériá, ktoré by boli vhodné na zabezpečenie transparentnosti, reprezentatívnosti a kvality príslušných delegátov. Národná rada pre integráciu do EÚ by mohla byť sľubným nástrojom na hlbšie a účinnejšie zapájanie občianskej spoločnosti do procesu integrácie do EÚ. Mal by sa uvoľniť jej potenciál.

5.4 Napriek vyhláseniu vlády a príslušných ministerstiev o konzultáciách s občianskou spoločnosťou počas prípravy legislatívneho rámca **je zapájanie organizácií občianskej spoločnosti naďalej neuspokojivé**.

5.5 Aby organizácie občianskej spoločnosti správne fungovali, musia sa im zlepšiť podmienky (hlavne finančné) a musí sa zvyšovať ich kapacita **diverzifikovaním a trvalým prísunom finančných zdrojov**.

5.6 Obmedzené je aj zapájanie organizácií občianskej spoločnosti do príprav na vstup do EÚ. Príslušné štruktúry a mechanizmy už boli vytvorené, ale zatiaľ sa dostatočne nevyužívajú. **Aktívny príspevok občianskej spoločnosti môže pomôcť uľahčiť rokovania s EÚ** a vytvoriť skutočnú most medzi občianskou spoločnosťou a inštitúciami EÚ.

5.7 Pokračuje tripartitný dialóg v Sociálnej rade. Napriek tomu **sa ešte stále podceňuje úloha a potenciál organizácií sociálnych partnerov**. Sociálna rada by sa v predvstupovom procese mohla stať vplyvným orgánom a prispieť k zvládnutiu hospodárskych a sociálnych následkov.

⁽³¹⁾ Európske podnikateľské združenie.

5.8 Ustanovenia súčasného zákona o zamestnanosti, ktorý definuje podmienky na uznanie reprezentatívnosti odborových organizácií na národnej úrovni, sú diskriminačné voči malým odborovým organizáciám a bránia skutočnému rozvoju odborového pluralizmu. Aj keď je UFTUM členom pracovnej skupiny vlády, ktorá rokuje o novom legislatívnom návrhu o reprezentatívnosti odborových organizácií, nepodarilo sa jej túto prácu ovplyvniť. Vláda jednostranne rozhodla o hranici 20 %, čo znamená, že na splnenie kritéria reprezentatívnosti musí byť 20 % všetkých čiernohorských zamestnancov organizovaných v odboroch. Kritérium by však malo odrážať aj iné zložky, ako je územná a odvetvová štruktúra, alebo schopnosť účinne obhajovať práva pracujúcich.

5.9 Pri vyplňaní dotazníka EÚ neboli sociálni partneri zapojení do takej miery, ako mali byť. Na vyplňaní dotazníka sa zúčastnila iba Čiernohorská federácia zamestnávateľov a obchodná komora ako vládne pracovné orgány. Podľa inštrukcií EÚ sa malo pri príslušnej časti dotazníka konzultovať so všetkými sociálnymi partnermi.

5.10 Vládna komisia pre európsku integráciu, ktorá pracuje pod záštitou Ministerstva európskej integrácie, koordinuje počas procesu integrácie krajiny do EÚ štátnu správu. V tomto orgáne ja zastúpená iba obchodná komora. Sociálni partneri nie sú zastúpení.

5.11 **Kapacita sociálnych partnerov sa musí ďalej rozvíjať.** Vítané sú všetky formy pomoci. V tejto súvislosti môže EHSV oceniť úlohu IOE a ITUC na medzinárodnej úrovni a BUSINESSEUROPE a ETUC na európskej úrovni. Bolo spustených veľa integrovaných programov a projektov na zvýšenie kapacity organizácií sociálnych partnerov a zlepšenie sociálneho dialógu.

5.12 **EHSV takisto víta finančnú a technickú pomoc, ktorú Európska komisia poskytuje** v rámci stratégie rozšírenia a v rámci dostupných zdrojov. Väčšie zapojenie organizácií občianskej spoločnosti upevňuje demokraciu a prispieva k zmiereniu. Uplatňovaním nástroja pre občiansku spoločnosť v rámci IPA financovala Európska komisia vytvorenie kancelárií technickej podpory v každom prijímajúcom štáte. Zároveň sa zvýšil počet krátkych návštev v inštitúciách EÚ a asi pre 800

ľudí bola financovaná účasť na seminároch na západnom Balkáne a v Turecku.

6. Úloha Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

6.1 Rozšírenie EÚ a pokrok krajín západného Balkánu pri príprave na členstvo v Európskej únii je jednou z priorít vonkajších vzťahov EHSV. Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy vyvinula účinné nástroje na splnenie svojich hlavných cieľov, ktoré spočívajú v podpore občianskej spoločnosti na západnom Balkáne a zvyšovaní jej schopnosti stať sa partnerom vlád pri príprave na vstup do EÚ.

6.2 Kontaktná skupina pre západný Balkán začala svoju činnosť v **októbri 2004**. Zemepisne zahŕňa Albánsko, Bosnu a Hercegovinu, Chorvátsko, Macedónsko, Čiernu Horu, Srbsko a Kosovo (podľa rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 1244/1999). Je stálym a špecifickým orgánom EHSV, ktorý sa zaoberá týmto konkrétnym regiónom.

6.3 Boli usporiadané **dve Fóra občianskej spoločnosti západného Balkánu**, v roku 2006 v Bruseli a v roku 2008 v Ľubľane, ktoré potvrdili ochotu subjektov občianskej spoločnosti stretávať sa na cezhraničných fórach a diskutovať o lepšej spoločnej budúcnosti. Tretie fórum občianskej spoločnosti západného Balkánu sa bude konať 18. a 19. mája 2010 v Bruseli.

6.4 Iným veľmi dôležitým nástrojom na budovanie mostu medzi občianskou spoločnosťou EÚ a občianskou spoločnosťou krajín západného Balkánu sú **spoločné poradné výbory**. Prieskumné **stanovisko EHSV z roku 2006 o situácii občianskej spoločnosti na západnom Balkáne** ⁽³²⁾ zdôraznilo postavenie EHSV a jeho rozsiahle odborné znalosti a značné ľudské zdroje a vyzdvihlo úlohu spoločných poradných výboroch v celom procese rozširovania.

6.5 **Z tohto dôvodu EHSV odporúča vytvoriť spoločný poradný výbor EÚ a Čiernej Hory**, hneď, ako Čierna Hora získa štatút kandidátskej krajiny na členstvo v EÚ. Tento spoločný poradný výbor umožní organizáciám občianskej spoločnosti pokračovať v dôkladnejšom dialógu a sledovať pokrok tejto krajiny pred vstupom do EÚ.

V Bruseli 28. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

⁽³²⁾ Ú. v. EÚ C 195, 18.5.2006, s. 88.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Začlenenie prostredníctvom vzdelávania: nástroj v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu“ (prieskumné stanovisko)

(2011/C 18/04)

Spravodajkyňa: **María Candelas SÁNCHEZ MIGUEL**

Pán Diego López Garrido, štátny tajomník ministerstva zahraničných vecí a spolupráce zodpovedný za otázky súvisiace s Európskou úniou, požiadal listom z 23. júla 2009 podľa článku 262 Zmluvy o ES v mene budúceho španielskeho predsedníctva Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému

„Začlenenie prostredníctvom vzdelávania: nástroj v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu“.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 23. marca 2010.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 462. plenárnom zasadnutí 28. – 29. apríla 2010 (schôdza z 28. apríla 2010) prijal 103 hlasmi za, pričom 13 členovia hlasovali proti a 10 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV pozitívne prijíma rozhodnutie venovať rok 2010 zvýšenému úsiliu na odstránenie vylúčenia a chudoby a podčiarkuje význam vzdelávania a odbornej prípravy ako účinných nástrojov na dosiahnutie týchto cieľov. Vzdelávanie je uznávané ako dôležitý nástroj na začleňovanie ľudí žijúcich v chudobe do spoločnosti.

1.2 Skutočnosť, že medzi prioritami stratégie EÚ do roku 2020 je aj posilnenie vzdelávania ako prostriedku na boj proti nerovnostiam a chudobe a že tri krajiny postupne prededávajú EÚ, Španielsko, Belgicko a Maďarsko, medzi svoje ciele zaradili „Vzdelávanie pre všetkých“, umožňuje navrhnúť súbor opatrení zameraných na to, aby sa vzdelávanie a odborná príprava stali účinným nástrojom v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu.

1.3 Vzdelávanie je ako základné ľudské právo uznávané už od vzniku EÚ a v pozitívnom zmysle sa vyvíja obrovské úsilie, aby sa toto právo stalo verejným statkom dostupným pre všetkých. EHSV k tejto téme prispel veľkým počtom stanovísk, pričom vo všetkých uznáva, že hlavným cieľom vzdelávania je aj naďalej formovať slobodných, samostatných občanov, ktorí budú schopní prispievať k rozvoju spoločnosti, v ktorej žijú. Prostredníctvom vzdelávania dosiahnu vysokú úroveň schopností potrebných na riešenie novodobých problémov, a to najmä v profesionálnej oblasti, uvedomia si spoločné hodnoty a kultúru a tiež potrebu zachovať svet, v ktorom žijú pre budúce generácie.

1.4 EHSV odporúča, aby sa EÚ a členské štáty na základe koncepcie začleňovania prostredníctvom vzdelávania zaviazali preskúmať politiky v oblasti vzdelávania, ich obsah, zameranie a štruktúru, ako aj pridelovanie zdrojov, aby sa tiež preskúmali a/alebo zaktualizovali politiky v oblasti zamestnanosti, kvalitných verejných služieb a zohľadňovania špecifik (deti, ľudia s osobitnými potrebami, migranti atď.) a aby sa do všetkých politík začlenilo rodové hľadisko. Inkluzívne vzdelávanie sa

môže v komunite rozvíjať v rozdielnych podmienkach (formálnych alebo neformálnych) a malo by sa predísť tomu, aby celá záťaž spočívala na škole. V žiadnom prípade nejde o okrajovú otázku, ktorá by bola zameraná len na chudobných. Inkluzívne vzdelávanie by malo byť otvorené všetkým sociálnym skupinám, ktoré ho potrebujú. Dôvody, prečo podporujeme inkluzívne vzdelávanie sú:

- vzdelávacie, pretože si vyžaduje kvalitný vzdelávací systém, ktorý bude dostupný všetkým už od najnižšieho veku,
- sociálne, pretože vzdelávanie by malo prispievať k zmene mentality a vytvárať tak spoločnosť bez vylúčenia, bez predsudkov a diskriminácie,
- ekonomické, pretože prispieva k zvyšovaniu konkurencieschopnosti v súvislosti s novými hospodárskymi výzvami a novými požiadavkami na trhu práce.

1.5 V EÚ už mnoho rokov prebiehajú diskusie o uznávaní výsledkov neformálneho vzdelávania, t.j. vzdelávania, ktoré sa uskutočňuje mimo tradičných vzdelávacích prostredí, pričom formálne vzdelávanie dopĺňa tým, že ľuďom pomáha získavať praktické schopnosti, všeobecné zručnosti, poskytuje príklady vhodných prístupov a podporuje aktívne občianstvo. Aj napriek tomu, že tieto diskusie sa nepodarilo zakotviť do dohôd na úrovni EÚ, neformálne vzdelávanie je všeobecne uznávané do tej miery, že umožňuje prístup k zamestnaniu. EHSV považuje za vhodné, aby EÚ vykonala analýzu situácie v tejto oblasti z hľadiska začlenenia prostredníctvom vzdelávania, a preto odporúča:

- zhromaždiť informácie o inštitucionálnych a technických možnostiach a navrhnúť ukazovatele na meranie potenciálnych kladov uznávania neformálneho vzdelávania, zozbierať poznatky o tom, kto môže takéto vzdelávanie využívať,

- preskúmať modely uznávania výsledkov neformálneho vzdelávania s cieľom zistiť, ktoré modely sú pre sociálne vylúčených ľudí najspravodlivejšie, najefektívnejšie a najprínosnejšie a zabezpečiť kvalitu poskytovaného vzdelávania,
- podporiť výmeny pozitívnych skúseností medzi členskými štátmi,
- zapojiť sociálnych partnerov, zainteresované mimovládne organizácie, ako aj zástupcov inštitúcií formálneho aj neformálneho vzdelávania do tohto procesu.

1.6 EHSV v predchádzajúcich stanoviskách upozornil na to, že kvalitné verejné vzdelávanie dostupné všetkým je nástrojom na podporu rovnosti a sociálneho začlenenia. V tejto súvislosti je nevyhnutné, aby mali všetci tí, ktorí sú zo spoločnosti vylúčení prístup ku kvalitnému a prevažne verejnému vzdelávaniu⁽¹⁾, ktoré by im sprístupnilo trh práce a umožnilo by im vykonávať dôstojnú a dobre platenú prácu.

1.7 EHSV na záver odporúča, aby boli opatrenia, ktoré sa môžu v budúcnosti rozvinúť, a to v súlade s už stanovenými politickými prioritami, hnacou silou a stimulom pre odvážnejšie a ambicióznejšie záväzky v tejto oblasti a aby vplývali na jednotlivé inštitúcie a sociálnych aktérov.

1.8 Konferencia na tému „Vzdelávanie v boji proti sociálnemu vylúčeniu“, ktorú EHSV organizuje 20. až 22. mája 2010 vo Florencii, výborne zapadá do tohto úsilia. Konferencia bude založená na prierezovom prístupe a zide sa na nej veľký počet aktérov z tejto oblasti.

2. Úvod

2.1 Právo na vzdelanie je uznané ako základné ľudské právo a je zakotvené vo všetkých nástrojoch, ktoré od svojho vzniku Európska únia vytvorila. Európa v pozitívnom smere vyvíja obrovské úsilie, aby sa toto právo stalo verejným statkom dostupným pre všetkých⁽²⁾. Naďalej však existujú skupiny obyvateľstva, ktoré nemôžu tieto práva využívať a to prehĺbuje chudobu, ktorú sa ešte nepodarilo odstrániť. Členské štáty, Komisia a Európsky parlament navrhli a schválili dôležité opatrenia zamerané na boj proti chudobe, ktoré ako nástroj na začlenenie využívajú kvalitné verejné vzdelávanie dostupné všetkým. V tejto súvislosti EÚ rozhodla, že rok 2010 bude Európskym rokom boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu⁽³⁾.

⁽¹⁾ Pozri Usmernenia UNESCO pre politiky začleňovania v oblasti vzdelávania, Paríž 2009.

⁽²⁾ Charta základných práv Európskej únie (2000). Zároveň treba spomenúť, že európske štáty ratifikovali všetky medzinárodné dohovory o ľudských právach, konkrétne Medzinárodný dohovor o právach dieťaťa (1989), Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach a Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (1966).

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 224, 30.8.2008, s. 106

2.2 Sociálne začlenenie a boj proti chudobe sú tiež neoddeliteľnou súčasťou cieľov Európskej únie v oblasti hospodárskeho rastu a zamestnanosti. Koordinácia národných politík v oblasti sociálnej ochrany a sociálneho začlenenia sa uskutočňuje prostredníctvom procesu výmeny a získavania poznatkov, ktorá je známa ako otvorená metóda koordinácie (OMK). Táto metóda sa uplatňuje na oblasti, ktoré spadajú do právomocí členských štátov, a to s cieľom zosúladiť národné politiky a tým dosiahnuť niektoré spoločné ciele. OMK prispieva ku koordinácii sociálnych politík, najmä v rámci obnovenej Lisabonskej stratégie.

2.3 Vzdelávanie a odborná príprava sú tiež kľúčovým faktorom pre posilnenie hospodárskeho rozvoja a sociálnej súdržnosti našich spoločností. Neúspech pri plnení cieľov zameraných na zníženie úrovne chudoby a jeho dôsledky v podobe vylúčenia, ktoré možno dať do súvisu so súčasnou hospodárskou krízou, ako aj rast nezamestnanosti, podnecujú úsilie o vytvorenie nástrojov, ktoré by umožnili dosiahnuť pokrok pri plnení cieľa aktívneho začlenenia.

2.4 Medzi prioritami stratégie EÚ do roku 2010⁽⁴⁾ je na prvom mieste „vytváranie hodnôt prostredníctvom rastu založeného na znalostiach“. Uznáva sa tým, že znalosti sú hnacou silou trvalo udržateľného rastu a rozhodujúcu úlohu zohráva vzdelávanie, výskum, inovácia a tvorivosť. Závery zo summitu o zamestnanosti, ktorý sa konal v máji 2009 v Prahe, sú vyjadrené v tom istom zmysle. V tejto súvislosti a vzhľadom na súčasnú hospodársku krízu, ktorá veľmi dolieha na pracovníkov a podniky, najmä na malé a stredné podniky, a tiež vzhľadom na skutočnosť, že miera nezamestnanosti dosiahla historickú úroveň (takmer 20,2 %), pričom medzi jednotlivými členskými štátmi EÚ sú veľké rozdiely, treba zintenzívniť všetky činnosti, ktoré by prispeli k vytváraniu pracovných miest a zároveň by posilnili rovnosť medzi všetkými Európanmi, a to najmä politiku vzdelávania.

2.5 Verejné vzdelávanie, ktoré je jedným z hlavných nástrojov na podporu rovnosti, v súčasnosti čelí veľkému množstvu nových problémov vo svete, ktorý je čoraz viac globalizovaný, nerovný, rozdelený a asymetrický. Integrácia všetkých študentov v škole a v spoločnosti je pre verejné orgány a medzinárodné alebo regionálne organizácie jednou z priorít. Začlenenie prostredníctvom vzdelávania sa viaže na uspokojenie potreby vzdelávania všetkých detí, mladých ľudí a dospelých, a najmä v tých oblastiach, ktoré sú najviac postihnuté diskrimináciou, marginalizáciou, chudobou alebo sociálnym vylúčením.

2.6 Vzdelávanie a odborná príprava môžu byť účinnými nástrojmi v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. Mladí ľudia, ktorí majú v spoločnosti menej príležitostí, čelia špecifickým problémom súvisiacim s tým, že patria do skupín znevýhodnených v oblasti vzdelávania, zo sociálno-ekonomického a geografického hľadiska alebo vzhľadom na svoje zdravotné postihnutie.

⁽⁴⁾ KOM(2009) 647 v konečnom znení, 24.11.2009. Pracovný dokument Komisie – Konzultácia o budúcej stratégii EÚ do roku 2020.

2.7 V súlade so zásadami UNESCO v oblasti inkluzívneho vzdelávania sa takéto vzdelávanie považuje za proces, ktorý by mal zohľadňovať rozmanitosť potrieb všetkých študujúcich a mal by týmto potrebám zodpovedať prostredníctvom väčšieho začleňovania do výučby, kultúry a hodnôt komunity, a to s cieľom znížiť sociálne vylúčenie a chudobu. Začlenenie prostredníctvom vzdelávania si vyžaduje zmenu obsahu, zamerania, štruktúry a stratégií vzdelávania, z čoho vyplýva ďalší rozvoj systémov odbornej prípravy učiteľov, pridelovanie väčších zdrojov, vytvorenie vízie, ktorá začlení všetkých študentov s presvedčením, že úlohou všeobecného vzdelávacieho systému je vzdelávať všetkých ľudí. Cieľom inkluzívneho vzdelávania je adekvátne reagovať na rôzne potreby výučby sociálnych skupín a môže prebiehať prostredníctvom formálneho aj neformálneho vzdelávania.

2.8 Ako integrovať určitú skupinu študentov do všeobecného vzdelávania? – V žiadnom prípade nejde o okrajovú otázku alebo otázku zameranú len na tých najchudobnejších. Uplatňovanie inkluzívneho vzdelávania predpokladá vývoj vzdelávacích systémov a iných rámcov výučby tak, aby sa prispôbili rôznym študentom a aby sa zmenili na účinný nástroj v boji proti chudobe. Takéto vzdelávanie by malo umožniť, aby učitelia aj študenti akceptovali rozmanitosť a aby v nej nevideli problém, ale naopak výzvu a príležitosť obohatiť celý vyučovací proces.

2.9 Vysoká miera nezamestnanosti spôsobuje nevidanú chudobu. Súčasná⁽⁵⁾ hospodárska kríza je len bolestivým potvrdením tejto situácie. Súčasnú chudobu necharakterizujú len nízke príjmy, môže sa prejavovať aj obmedzeným alebo úplne zamedzeným prístupom k zdravotnej starostlivosti a vzdelávaniu, kriminalitou, pretrvávaním diskriminácie a sociálnym vylúčením. Ak zamestnanie nedosahuje určitú kvalitu, samo o sebe už dostatočne nechráni pred chudobou. Extrémnou chudobou vo väčšej miere trpia ženy ako muži: v Európskej únii je riziko extrémnej chudoby žien veľmi výrazné v sedemnástich členských štátoch. Rodiny s jedným rodičom, v ktorých je živiteľkou žena, sú vystavené väčšiemu riziku chudoby. Vo svete, kde 60 % obyvateľov žije len zo 6 % celosvetových príjmov, kde 50 % obyvateľov žije len z dvoch dolárov na deň a viac ako miliarda ľudí žije z príjmu menej ako jeden dolár na deň, sa Európa nemôže zmeniť na pevnosť, ktorá si nevšima svoje okolie.

2.10 Rastúci fenomén mestskej chudoby, sťahovanie vidieckeho obyvateľstva do priemyselných oblastí a masívna migrácia sú výzvou pre sociálne politiky regiónu. Podľa údajov EURO-STATU z roku 2009 žije 16 % obyvateľov Európy pod hranicou chudoby, jeden z desiatich Európanov žije v domácnosti, kde ani jeden z členov rodiny nepracuje. Vo viacerých členských štátoch sú deti vystavené chudobe viac ako zvyšok obyvateľstva

– odhaduje sa, že 19 % (čiže 19 miliónov detí) žije v ohrození. Nevyhnutne treba prispieť k tomu, aby sa prelomil začarovaný kruh, ktorý u mnohých spôsobuje chudobu, a to prostredníctvom stabilného a bezpečného vzdelávania, ktoré bude schopné všetkým študentom zaručiť plné uplatnenie ich základných práv, rozvoj zručností a príležitosti do budúcnosti.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Boj proti chudobe je základným prvkom politik EÚ, ako aj členských štátov v oblasti začleňovania a zamestnanosti. Boj proti chudobe, ktorý sa pôvodne považoval za politiku poskytovania pomoci, sa zmenil na boj proti vylúčeniu. Nejde len o ochranu spoločnosti pred hroživými dôsledkami chudoby, ale aj o zaručenie ľudských práv tým, ktorí sú chudobou zasiahnutí. V roku 2007, keď sa rozhodovalo o tom, že cieľom roka 2010 bude „boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu“, Európsky parlament a Rada vyhlásili, že 78 miliónov ľudí v EÚ je v súčasnosti ohrozených rizikom chudoby a tento počet neustále rastie. Vzhľadom na to, že táto situácia je v protiklade k hlavným spoločným hodnotám Únie, treba prijať opatrenia, ktoré bude uplatňovať EÚ spolu s členskými štátmi.

3.2 Členské štáty OSN v roku 2000 prijali rozvojové ciele tisícročia, ktoré sú zamerané najmä na zníženie extrémnej chudoby na polovicu. Tieto ciele, konkrétne je ich osem, by mali byť dosiahnuté do roku 2015. V súčasnej ekonomickej situácii však bude zjavne veľmi ťažké dosiahnuť splnenie všetkých cieľov v plánovanej lehote. EÚ sa rozhodla venovať práve rok 2010 boju proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu so zámerom znásobiť úsilie o dosiahnutie týchto cieľov.

3.3 EHSV opakovane vyjadril nemeniaci sa postoj k znalostnej spoločnosti, ktorú považuje za jeden z hlavných nástrojov na dosiahnutie plnej integrácie všetkých občanov, nielen elity, a veľmi konkrétne za jeden z prostriedkov na dosiahnutie cieľov stanovených na summite v Lisabone.

3.4 EHSV nedávno vyjadril názor⁽⁶⁾, že ľudia s nižším vzdelaním sú najviac ohrození vylúčením a že právo na vzdelanie im musí zaručiť príležitosti na zlepšenie kvality života a prístupu na trh práce. Zároveň treba zohľadniť, že hospodárske, sociálne a technologické zmeny si vyžadujú prispôbenie obsahu odbornej prípravy, najmä ak je jej zámerom reagovať na potreby trhu práce. V tejto súvislosti EHSV navrhuje zmenu študijných osnov tak v školách, ako aj na univerzitách, aby sa mohli dopĺňať s programami odbornej prípravy, ktoré by v prípade predčasného ukončenia štúdia uľahčili začlenenie na trh práce⁽⁷⁾. Ide o predchádzanie a nápravu škôd spôsobených sociálnym vylúčením.

⁽⁵⁾ „Key Data on Education in Europe“, (Správa Európskej komisie o vzdelávaní v Európe z roku 2009), http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/105EN.pdf.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s. 10.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 256, 27.10.2007, s. 93.

3.5 EHSV⁽⁸⁾ tiež prijal stanovisko, v ktorom pozitívne prijíma oznámenie Komisie na tému „Nové zručnosti pre nové pracovné miesta“ a spomedzi záverov tohto stanoviska treba vyzdvihnúť tvrdenie, že „rozširovanie zručností na všetkých úrovniach je základnou podmienkou tak krátkodobého oživenia hospodárstva, ako aj dlhodobého rozvoja, zvyšovania produktivity, konkurencieschopnosti, zamestnanosti, zabezpečenia rovnakých príležitostí a sociálnej súdržnosti“.

3.6 V každom prípade však treba nevyhnutne presnejšie vymedziť koncepciu začlenenia prostredníctvom vzdelávania, z ktorej vychádzame, pretože okrem stratégie je to aj proces, ktorý si vyžaduje preskúmanie politik vzdelávania, ale aj politik v oblasti zamestnanosti, poskytovania kvalitných verejných služieb, zohľadnenia rozmanitosti všetkých ľudí zapojených do vzdelávania, medzi ktorých patria ženy a muži, deti, mladá a staršia ľudia, migranti, nezamestnaní, ľudia so zdravotným postihnutím alebo s ochorením HIV/AIDS atď. Hlavným cieľom koncepcie začlenenia prostredníctvom vzdelávania je odstránenie vylúčenia v akejkoľvek forme, či už je dôsledkom negatívneho prístupu alebo nedocenenia rozmanitosti. Inkluzívne vzdelávanie sa môže v komunite rozvíjať v rozdielnych podmienkach (formálnych alebo neformálnych) a malo by sa predísť tomu, aby celá záťaž spočívala na škole.

3.7 Neformálne vzdelávanie je veľmi často založené na nehierarchických a participatívnych pedagogických formách a pracovných metódach a tiež je úzko spojené s organizáciami občianskej spoločnosti, ktoré ho poskytujú. Svojou povahou a prístupom zdola nahor je neformálne vzdelávanie efektívnym nástrojom v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. EHSV preto zdôrazňuje, že neformálne vzdelávanie môže zohrávať veľmi dôležitú úlohu pri implementácii stratégie EÚ do roku 2020.

3.8 Úspech celoživotného vzdelávania sa posilňuje neformálnym vzdelávaním, ktoré dopĺňa a podporuje formálne vzdelávanie. Toto prepojenie môže napríklad zohrávať významnú úlohu v rámci úsilia zatriktívniť vzdelávanie u mladých ľudí a tým bojovať proti predčasnému ukončeniu školskej dochádzky, a to zavedením nových metód, zjednodušením prechodu medzi formálnym a neformálnym vzdelávaním a uznávaním zručností⁽⁹⁾.

3.9 OECD neformálnemu vzdelávaniu venovala zvláštnu pozornosť prostredníctvom viacerých výskumov a projektov⁽¹⁰⁾. Neexistujú však ani všeobecné dohody o tom, v akej miere a akým spôsobom by mali byť uznávané znalosti získané prostredníctvom neformálneho vzdelávania, a ešte menej prostredníctvom neformálneho vzdelávania. Z toho okrem iného vyplýva, že iným zainteresovaným skupinám, ako sú mimovládne organizácie, treba uznať schopnosť vyučovať mimo formálneho vzdelávacieho systému a vytvoriť normy hodnotenia, ktoré posúdia schopnosti získané týmto spôsobom.

Uznávanie takto nadobudnutých znalostí a zručností sa vo viacerých členských štátoch vyvinulo prostredníctvom stratégie celoživotného vzdelávania. V niektorých štátoch prebieha analýza postupov na právne uznávanie týchto schopností a zručností prostredníctvom existujúceho národného kvalifikačného rámca, čo pomôže pri integrácii na trhu práce. EHSV považuje za vhodné, aby EÚ vykonala analýzu situácie v tejto oblasti na úrovni členských štátov a odporúča výmenu pozitívnych skúseností a príkladov medzi členskými štátmi.

3.10 Treba sa vyhnúť významnému riziku, aby stratégie začlenenia prostredníctvom vzdelávania neboli zamerané len na chudobných, na prisťahovalcov a na tých, ktorí z akéhokoľvek dôvodu ukončili školskú dochádzku. Spôsobilo by to izoláciu a nie integráciu a začlenenie účastníkov. Možnou alternatívou by bolo otvoriť tieto systémy iným skupinám, ktoré by to mohli potrebovať⁽¹¹⁾. Neformálne vzdelávanie síce nenahrádza formálne vzdelávanie, no uznanie hodnoty znalostí získaných týmto spôsobom ho dopĺňa v tom zmysle, že osoby, pre ktoré sú tieto opatrenia určené, získajú zručnosti, ktoré im v prípade záujmu a potreby umožnia zaradiť sa do formálneho vyučovacieho procesu.

3.11 EHSV považuje za nevyhnutné, aby mali všetci tí, ktorí sú zo spoločnosti vylúčení prístup ku kvalitnému a prevažne verejnému vzdelávaniu⁽¹²⁾, ktoré by im sprístupnilo trh práce a umožnilo by im vykonávať dôstojnú a dobre platenú prácu. Nemenej dôležité je, aby toto vzdelávanie sprostredkovalo základné hodnoty občianstva, skutočnej rovnosti medzi mužmi a ženami a aktívnej demokratickej participácie. EHSV podporuje vzdelávanie, ktoré prispeje k osobnému rozvoju a k budovaniu spoločnosti a nebude vnímané len ako prenos zručností a schopností (úžitkové chápanie vzdelávania). Malo by teda formovať otvorených ľudí s kritickým myslením schopných aktívne sa zapojiť do spoločnosti, ktorá bude čoraz sociálne spravodlivejšia a politicky vyspelejšia.

3.12 EHSV sa nazdáva, že podpora začlenenia v oblasti vzdelávania znamená zvyšovanie schopnosti kritickej analýzy a prispieva k zlepšeniu vzdelávacích a sociálnych rámcov študentov tak, aby mohli čeliť novým požiadavkám trhu práce a spoločnosti. Naviazanie vzdelávania na sociálne začlenenie znamená aj jeho prepojenie s cieľmi rozvoja spoločnosti a území, na ktorých prebieha. Týmto spôsobom bude vzdelávanie slúžiť ako nástroj na postupné odstránenie chudoby.

3.13 Dôvody na podporu inkluzívneho vzdelávania možno zhrnúť takto:

— Vzdelávacie hľadisko: požiadavka, aby bol vzdelávací systém dostupný všetkým (cieľ Vzdelávanie pre všetkých do roku 2015) znamená, že tento systém bude otvorený najrozmanitejšiemu spektru študentov.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s. 74.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 151, 17.6.2008, s. 45 a Ú. v. C 318, 23.12.2009, s. 113.

⁽¹⁰⁾ Napríklad: „Recognition of non-formal and informal learning in OECD countries: A very good idea in jeopardy?“ Lifelong Learning in Europe, Patrick Werquin, Paríž, 2008.

⁽¹¹⁾ OECD, „Beyond Rethoric: Adult learning policies and practices“, Paríž 2003 a „Promoting Adult learning“, Paríž 2005.

⁽¹²⁾ Pozri Usmernenia UNESCO pre politiky začleňovania v oblasti vzdelávania, Paríž 2009.

- Sociálne hľadisko: vzdelávanie môže a malo by prispievať k zmene mentality, pričom by pomáhalo budovaniu spoločnosti, v ktorej neexistuje diskriminácia ani predsudky, v ktorej si všetci obyvatelia uplatňujú svoje základné práva.
- Ekonomické hľadisko: inkluzívne vzdelávanie prispeje k skutočnému zvýšeniu konkurencieschopnosti spoločností v súvislosti s novými ekonomickými výzvami. Teda konkurencieschopnosti založenej na ozajstných zručnostiach a nie na nekalej hospodárskej súťaži. Začlenenie a kvalita sa posilňujú navzájom.

4. Špecifické ciele

4.1 Európsky rok boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu má štyri špecifické ciele:

- **uznanie:** uznanie práva ľudí žijúcich v chudobe a čeliacich sociálnemu vylúčeniu na to, aby žili dôstojne a aktívne sa zapájali do života spoločnosti;
- **zodpovednosť:** európsky rok bude mať za cieľ aj posilňovanie zodpovednosti verejnosti v súvislosti s politikami a opatreniami v oblasti sociálneho začlenenia a zdôrazňovanie zodpovednosti všetkých za vyrovnanie sa s chudobou a s odsúvaním na okraj spoločnosti;
- **súdržnosť:** bude sa snažiť o presadzovanie súdržnejšej spoločnosti zvyšovaním povedomia verejnosti o tom, aké výhody pre všetkých má spoločnosť, v ktorej je odstránená chudoba a nikto nie je odsúdený žiť na jej okraji;
- **záväzok:** posledným cieľom bude opakované zdôrazňovanie silného politického záväzku EÚ v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu a presadzovanie tohto záväzku na všetkých úrovniach riadenia.

4.2 Európsky rok sa zameria na tieto hlavné témy:

- a) chudoba detí a prenášanie chudoby z generácie na generáciu;

- b) sociálne začlenenie prostredníctvom trhu práce;
- c) chýbajúci prístup k vzdelávaniu a odbornej príprave;
- d) rodový rozmer chudoby;
- e) prístup k základným službám;
- f) prekonávanie diskriminácie a presadzovanie integrácie prisťahovalcov a začlenenie etnických menšín do spoločnosti a na pracovný trh;
- g) riešenie potrieb zdravotne postihnutých ľudí a iných zraniteľných skupín.

4.3 Európsky rok 2010 by mal byť pre Európu jedinečnou príležitosťou na zvýšenie povedomia a angažovanosti širokej a veľmi rozmanitej verejnosti, pokiaľ ide o boj proti chudobe a o úlohu, ktorú môže vzdelávanie plniť v snahe dospieť až k odstráneniu chudoby. Toto úsilie bude úspešné len, ak bude jeho odkaz dôrazný a jasný a nie rozdrobený a nezrozumiteľný. EHSV preto navrhuje, aby sa aktivity zamerali na ústrednú tému: „Začlenenie prostredníctvom vzdelávania: účinný nástroj v boji proti chudobe. Za Európu bez sociálneho vylúčenia.“

4.4 V prvom polroku 2010 prevzala španielska vláda predsedníctvo Rady Európskej únie. Španielsko v posledných rokoch preukazuje zvláštny záujem o problematiku boja proti chudobe, odstránenie sociálneho vylúčenia a inkluzívne vzdelávanie. Španielske predsedníctvo otvorilo európsky rok venovaný tejto téme. Otvorenie sa konalo 21. januára 2010 v Madride a koncom júna sa uskutočnil zvyčajné zasadnutie Európskej rady, na ktorom Španielsko odovzdá rotujúce predsedníctvo Belgicku. Záujem Španielska o tému „Vzdelávanie pre všetkých“ a jeho záväzok v tejto oblasti sa zdá byť výbornou príležitosťou na rozvoj celého radu činností zameraných na to, aby tento rok priniesol konkrétne výsledky, politické rozhodnutia, ktoré nás priblížia k želanému cieľu, odstránenie chudoby a sociálneho vylúčenia.

V Bruseli 28. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

PRÍLOHA

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy, ktoré získali minimálne štvrtinu odovzdaných hlasov, boli zamietnuté v priebehu diskusie:

Bod 1.5

„Neformálne vzdelávanie je vo viacerých krajinách formou vzdelávania, ktorú už po mnoho generácií vo veľkej miere využívajú zamestnávateľia, odborové zväzy a občianska spoločnosť vo všeobecnosti. Prostredníctvom svojich participatívnych foriem a pracovných metód je takéto vzdelávanie veľmi účinné ako nástroj v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. EHSV preto zdôrazňuje, že pri implementácii stratégie EÚ do roku 2020 v oblasti inkluzívneho rastu môže neformálne vzdelávanie zohrávať veľmi dôležitú úlohu tým, že bude dopĺňať formálne vzdelávanie.“

Výsledok hlasovania:

hlasovali za: 44

hlasovali proti: 61

zdržali sa hlasovania: 14

Bod 3.7

„Neformálne vzdelávanie je vo viacerých krajinách uznávané ako forma vzdelávania zameraná na lepšie začlenenie ľudí do spoločnosti a do pracovného prostredia. Už po mnoho generácií ju vo veľkej miere využívajú zamestnávateľia, odborové zväzy a organizácie občianskej spoločnosti. Neformálne vzdelávanie je veľmi často založené na nehierarchických a participatívnych pedagogických formách a pracovných metódach a tiež je úzko spojené s organizáciami občianskej spoločnosti, ktoré ho poskytujú. Svojou povahou a prístupom zdola nahor je neformálne vzdelávanie efektívnym nástrojom v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. EHSV preto zdôrazňuje, že neformálne vzdelávanie môže zohrávať veľmi dôležitú úlohu pri implementácii stratégie EÚ do roku 2020.“

Výsledok hlasovania:

hlasovali za: 37

hlasovali proti: 73

zdržali sa hlasovania: 10

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Prístup spotrebiteľov a rodín k úverom: prípady zneužívania“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2011/C 18/05)

Spravodajca: **pán CAMPLI**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 16. júla 2009 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Prístup spotrebiteľov a rodín k úverom: prípady zneužívania“.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru, prijala svoje stanovisko 30. marca 2010.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 462. plenárnom zasadnutí 28. a 29. apríla 2010 (schôdza z 28. apríla 2010) prijal 75 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 1 sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV považuje vytvorenie jednotného, transparentného a dokonalého regulačného rámca v oblasti prístupu k úverom za strategické.

1.2 EHSV žiada Európsku komisiu, aby hľadala najlepší spôsob, ako odstrániť medzery v súčasnom regulačnom rámci a pritom sa zamerala predovšetkým na ponúkané úverové produkty, klamlivú reklamu, transparentnosť podmienok, sprostredkovateľov úverov, nesúlad medzi poskytovanými informáciami a finančnú gramotnosť zúčastnených strán.

1.3 EHSV vyzýva členské štáty, zriadili dozorný úrad pre nekalé obchodné praktiky so špecifickými právomocami v oblasti úverov.

1.4 EHSV odporúča európsky systém rýchleho varovania (RAPEX) rozšíriť aj na uvádzanie toxických finančných a úverových produktov na európsky finančný trh s úvermi.

1.5 EHSV vyzýva Európsku komisiu a členské štáty, aby vykonali dôkladnú analýzu nezákonných a/alebo kriminálnych praktík v oblasti úverov a pritom sa zamerali hlavne na koristnícke a úžernícke praktiky a na špecifické iniciatívy v európskom priestore spravodlivosti.

1.6 EHSV odporúča vypracovať špecifické európske predpisy zamerané na rôzne typy sprostredkovateľov úverov a obsahujúce definície, požiadavky a povinnosti v oblasti ich správania bez ohľadu na produkt umiestnený na trhu a to, či úverovú činnosť vykonávajú ako svoju hlavnú alebo vedľajšiu činnosť.

1.7 EHSV odporúča špecifické predpisy pre dohľad nad činnosťou, praktikami a správaním tých subjektov, ktoré vykonávajú sprostredkovateľskú činnosť popri inej činnosti ako obchodní sprostredkovatelia.

1.8 EHSV žiada, aby požiadavky na registráciu rôznych sprostredkovateľov v oblasti finančných a úverových produktov do európskej siete vnútroštátnych registrov boli stanovené na základe európskych operatívnych noriem profesionality, obozretného podnikania a etiky, ako aj pravidiel Spoločenstva o vyšktrnutí z týchto registrov tých subjektov, ktoré svojimi praktikami zneužívania právnych predpisov alebo inými nezákonnými praktikami poškodzujú spotrebiteľov.

1.9 EHSV pokladá za dôležité, aby sa preskúmala možnosť vhodnými zmenami, doplneniami a úpravami rozšíriť právny predpis Spoločenstva v oblasti ručenia stanovené v smernici 85/374/EHS a následných zmenách a doplneniach.

1.10 EHSV odporúča zaviesť na európsky trh vhodnú škálu „certifikovaných“ alebo „štandardizovaných“ úverových produktov, ktorou by sa doplnila existujúca ponuka v záujme vyššej transparentnosti a zdravej konkurencie, pokiaľ ide o uplatňované praktiky, ako aj ponuku spotrebných úverov.

1.11 Podľa EHSV je nevyhnutná európska informačná a vzdelávacia kampaň určená spotrebiteľom, ich organizáciám a profesionálom, ktorí im pomáhajú, o právach spotrebiteľov v oblasti úverov a finančných služieb. Rovnako potrebné je rozšíriť európske siete mechanizmov súdneho a mimosúdneho riešenia sporov (*Alternative Dispute Resolution – ADR*) ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Systém FIN-NET (Financial Dispute Resolution Network).

1.12 Podľa EHSV je dôležité v spojení s verejnými orgánmi vytvoriť a podporovať sieť občianskej spoločnosti na skúmanie, pomoc a kontrolu situácií sociálneho vylúčenia a chudoby, ktoré súvisia s úvermi a nadmerným zadlžením.

1.13 EHSV odporúča najmä zaviesť na európskej úrovni spoločné postupy riešenia situácií nadmerného zadlženia, ktoré by mali byť východiskom pre opatrenia verejných orgánov na podporu a/alebo pomoc postihnutým osobám.

1.14 EHSV odporúča, aby Komisia vykonala oficiálnu štúdiu o tom, aké sú možnosti a spôsoby zavedenia záväzných európskych ustanovení o úzere a ďalej rozvinúť základné spoločné princípy vhodné na stanovenie rozpätia európskych poplatkov, v rámci ktorého by bolo možné definovať situáciu úžery.

1.15 EHSV odporúča zaviesť spoločné postupy na podporu vnútroštátnych systémov boja proti úzere koordinované na základe európskeho právneho rámca.

1.16 EHSV žiada, aby emisie kreditných kariet podliehali prísnej regulácii EÚ, aby sa predišlo koristníckemu správaniu podnecujúcemu nadmerné zadlženie, tým, že budú povinne uzatvárané dohody o úverových limitoch medzi držiteľom a dodávateľom kreditných kariet.

1.17 Právne predpisy EÚ musia zabezpečiť v celej EÚ plnú a transparentnú ochranu pri používaní údajov získaných od zákazníka, najmä pri kontaktoch cez internet.

1.18 EHSV považuje informovanie a vzdelávanie spotrebiteľov za veľmi dôležité, a to aj formou vzdelávania už od základných škôl, a odporúča podporiť iniciatívy občianskej spoločnosti zamerané na zabezpečenie jasných a zrozumiteľných informácií.

1.19 EHSV odporúča stanoviť skorší dátum preverky účinnosti smernice 2008/48/ES (prvá je naplánovaná do 12. júna 2013) a skrátiť preverovacie obdobie z piatich na tri roky.

2. Úvod

2.1 Vzhľadom na svetovú finančnú krízu sa pozornosť zameriava v prvom rade na opätovné nastolenie stability a likvidity finančných trhov a následne na posilnenie stability a obnovenie regulačného rámca s cieľom predísť v budúcnosti ďalším zlyhaniam trhu.

2.2 Kým prebiehajú tieto aktivity, ktoré musia byť stále intenzívnejšie, EHSV je presvedčený, že už teraz sa treba s plným nasadením venovať dosiahnutiu obnovenia dôvery európskych občanov vo finančný systém a upokojiť ich, pokiaľ ide o rôzne druhy prístupu k úverom.

2.3 Finančná kríza vyvolala následnú hospodársku krízu, ktorá spôsobuje značné straty v oblasti práce, hospodárskych aktivít a príjmov jednotlivcov a rodín.

2.4 V tejto súvislosti narastá *sociálne a finančné vylúčenie a chudoba* ⁽²⁾.

2.5 Úver predstavuje pre spotrebiteľov a rodiny dôležitý nástroj, ktorý im umožňuje zvládať náklady nevyhnutné pre normálny a usporiadaný život. V tomto zmysle je prístup k úverom za rozumnú cenu základným nástrojom sociálneho začlenenia.

2.6 Úver však nemôže byť chápaný, ani podporovaný ako náhrada alebo doplnok príjmov spotrebiteľov a rodín.

2.7 Najväčšou výzvou hospodárskej, daňovej a sociálnej politiky je zabezpečenie zodpovedného prístupu k úverom bez vytvorenia závislosti.

2.8 Na dosiahnutie tohto cieľa je potrebný právny rámec zameraný na predchádzanie nezodpovednému poskytovaniu a prijímaniu pôžičiek a boj proti všetkým formám asymetrických informácií medzi poskytovateľmi úverov a spotrebiteľmi.

3. Predmet stanoviska

3.1 Toto stanovisko sa zameriava na situácie zneužívania v rámci ponúk úverov, ako aj na nezákonné situácie, do ktorých sa dostávajú spotrebiteľia a ktoré prispievajú k zvyšovaniu sociálneho vylúčenia a chudoby. Nezaobrá sa špecifickými otázkami, ktoré sú predmetom iných stanovísk EHSV.

3.2 Cieľom tohto stanoviska je teda preskúmať platný právny rámec s cieľom odhaliť existujúce medzery, ktoré umožňujú vznik situácií zneužívania, a navrhnúť európskym a vnútroštátnym verejným orgánom možné riešenia. Toto stanovisko sa však nechce vyhnúť počiatočnému preskúmaniu nezákonných javov, ktoré v súčasnej dobe presahujú tento právny rámec. Ide o javy, ktoré sú málo známe a ťažko riešiteľné, súvisia s javmi zneužívania a často sú ich výsledkom. Stanovisko chce nakoniec poukázať na úlohy, ktoré by mohla zohrať občianska spoločnosť pri riešení zistených problémov.

⁽²⁾ Pozri Second joint assessment by the SPC and the European Commission of the social impact of the economic crisis and of policy responses- SPC/2009/11/13 FINAL; Eurobarometer survey on poverty and social exclusion – 2010, European Year for Combating Poverty and Social Exclusion; Commission Communication - Joint Report on Social Protection and Social Inclusion su <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=757&langId=en>.

3.3 Komisia nedávno na verejnej diskusii⁽³⁾ konštatovala: „Finančná kríza ukázala, aké škody môžu nezodpovedné praktiky poskytovania a prijímania úverov spôsobiť spotrebiteľom a úverovým inštitúciám, finančnému systému a hospodárstvu vôbec. Sme rozhodnutí poučiť sa z možných chýb s cieľom zabezpečiť, aby sa úvery poskytovali a prijímali zodpovedne.“ (Ch. McCreevy, člen Komisie zodpovedný za vnútorný trh). Pri tej istej príležitosti Komisia uviedla: „Je našou povinnosťou jasne poukázať na chybné mechanizmy, ktoré vyvolali nezodpovedné poskytovanie a prijímanie úverov, ktoré finančne poškodzuje veľký počet našich občanov.“ (M. Kuneva, členka EK zodpovedná za ochranu spotrebiteľov).

3.4 Preto je cieľom stanoviska tiež prispieť k zlepšeniu fungovania vnútorného trhu posúdením toho, ktoré riešenia by bolo možné v spoločnom rámci navrhnúť na úrovni Spoločenstva a ktoré na úrovni členských štátov. EHSV sa nazdáva, že problémy nadnárodných rozmerov si vyžadujú aj riešenia na rovnakej úrovni, aby sa predišlo roztriešteniu vnútorného trhu.

4. Súčasný legislatívny rámec: nedostatky a budúce kroky

4.1 Pokiaľ ide o zmluvy o spotrebiteľskom úvere, najdôležitejším právnym aktom na európskej úrovni je smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES. Táto smernica predstavuje maximálnu harmonizáciu, čo v praxi znamená, že členské štáty nemôžu ponechať v platnosti resp. zaviesť odlišné vnútroštátne právne predpisy ani v prípade, že by poskytovali spotrebiteľom väčšiu ochranu. Smernica stanovuje všeobecný rámec práv spotrebiteľov v oblasti spotrebiteľských úverov, ale nevzťahuje sa na hypotekárne úvery.

4.2 Na doplnenie tohto rámca sa v smernici Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005 o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu určuje všeobecný rámec vymedzenia nekalých obchodných praktík a sankcií za ne. V prípade finančných služieb ide o minimálnu harmonizáciu, ktorá členským štátom umožňuje zaviesť prísnejšie alebo závažnejšie pravidlá na ochranu svojich spotrebiteľov.

4.3 Pre hypotekárne úvery neexistujú právne predpisy na európskej úrovni. Vnútroštátne predpisy sa odlišujú v závislosti od jednotlivých kultúr a konkrétnych vnútorných trhov. Existuje však európsky kódex správania pri poskytovaní predzmluvných informácií, ako aj európsky štandardizovaný informačný formulár (ESIS). Tento kódex je však len dobrovoľným nástrojom a má obmedzené uplatnenie.

4.4 EHSV uznáva, že súčasné pravidlá poskytujú celý rad možných riešení, ako bojovať proti zneužívaniu spotrebiteľov pri poskytovaní úveru. Napriek tomu však na európskej úrovni ešte stále existujú veľké nedostatky, ktoré treba odstrániť. Vnútroštátne i európske orgány čaká ešte veľa práce, a to aj v oblasti implementácie a sankčných mechanizmov.

4.5 EHSV konštatuje, že finančná kríza dosiahla také veľké rozmery aj vinou tlaku, ktorému boli z komerčných dôvodov vystavení pracovníci v úverovom a finančnom sektore. Snaha

dosiahnuť stále väčší objem predaja bez ohľadu na zlučiteľnosť produktov s profilom spotrebiteľa viedla k rozšírenému prenikaniu tzv. toxických produktov do portfólií podnikov, spotrebiteľov a v niektorých prípadoch aj orgánov miestnej samosprávy.

4.6 EHSV sa nazdáva, že k tomuto javu došlo aj vinou motivačných schém a bonusov pre špičkových manažérov, ktorých odmeny narástli v niektorých prípadoch skutočne neprimerane. Dospelo sa k situácii, že ročný plat výkonného riaditeľa jednej z veľkých finančných inštitúcií bol v pomere 400-krát väčší než plat obvyčajného zamestnanca. EHSV konštatuje, že napriek všetkým záväzkom a slávnostným vyhláseniam hláv štátov a predsedov vlád krajín EÚ ešte neboli prijaté účinné a konkrétne opatrenia v tejto oblasti.

4.7 V súčasnom normatívnom rámci týkajúcom sa zmlúv o úvere neexistuje žiadna povinnosť prispôbiť ponuku potrebám spotrebiteľov. V článku 8 smernice 2008/48/ES sa správne stanovuje povinnosť posúdiť úverovú bonitu spotrebiteľa. V článku 5 ods. 6 sa stanovuje iba povinnosť veriteľov poskytnúť spotrebiteľovi primerané vysvetlenie, aby mohol posúdiť, či ponúkaná zmluva o úvere spĺňa jeho potreby a zodpovedá jeho finančnej situácii, a to aj objasnením informácií, ktoré sa poskytujú pred uzavretím zmluvy, základných vlastností ponúkaných produktov a konkrétneho vplyvu, ktorý môžu mať na spotrebiteľa, a poskytuje členským štátom istý manévrovací priestor pri praktickom uplatňovaní týchto ustanovení, ale neobsahuje pravidlá, ktoré by umožnili prispôbiť produkt potrebám spotrebiteľa.

4.8 Neexistujúce pravidlá v tejto oblasti umožňujú prípady zneužívania, v ktorých produkty ponúkané spotrebiteľom niekedy nezodpovedajú ich potrebám. Ide o prípady, v ktorých sa ponúka len jediný druh úveru alebo sa neuvážene ponúkajú kreditné, resp. debetné karty na nákup produktov v niektorých obchodných domoch (obchodní sprostredkovatelia).

4.9 EHSV v tejto súvislosti zdôrazňuje potrebu jasne oddeliť ponuku kreditných kariet od ponuky komerčných produktov alebo s nimi súvisiacich obchodných praktík podnecujúcich nákup.

4.10 Pokiaľ ide o informácie obsiahnuté v reklame, dá sa konštatovať, že zatiaľ čo súčasné právne predpisy stanovujú povinnosť uvádzať štandardné informácie potrebné na uzavretie zmluvy o úvere (článok 4 a nasl. smernice 2008/48/ES), nie sú v nich určené špecifické povinnosti v súvislosti s klamlivými a agresívnymi praktikami resp. takými, ktoré by viedli k zadlženiu⁽⁴⁾.

4.11 EHSV si uvedomuje, že v trhovom hospodárstve by mal rovnovážny stav medzi kvalitou a kvantitou dopytu a ponuky nastoliť samotný trh. Ale keď trh zlyhá a nedokáže nájsť vhodné riešenia, musí zakročiť verejný sektor, ktorého zodpovednosťou je zaručiť primerané odpovede na sociálne požiadavky.

⁽³⁾ Verejná diskusia na tému: *Responsible lending & borrowing*, Brusel, 3. septembra 2009.

⁽⁴⁾ Dobré vymedzenie pojmov „Klamlivé činnosti“ (článok 6) alebo „Agresívne obchodné praktiky“ (článok 8) možno však nájsť v smernici 2005/29/ES v súvislosti s nekalými obchodnými praktikami vo vzťahu medzi podnikmi a spotrebiteľmi.

4.12 EHSV pokladá za možné riešenie uvedenie paliet vhodných „certifikovaných“, resp. „štandardizovaných“ úverových produktov na európsky trh. Tieto produkty by mohli doplniť už existujúcu ponuku. To by spotrebiteľom umožnilo lepšie sa rozhodnúť pre produkt, ktorý cenovo i kvalitatívne viac vyhovuje ich požiadavkám ⁽⁵⁾.

4.13 EHSV preto pokladá za potrebné, aby Komisia zlepšila právny základ a procesné pravidlá s cieľom viesť pomocou „certifikovaných“, resp. „štandardizovaných“ úverových produktov väčšiu transparentnosť na európsky trh a zaviesť do praxe európsky systém včasného varovania na monitorovanie uvádzania toxických finančných a úverových produktov na príslušné európske trhy.

4.14 Z iného hľadiska by bolo potrebné zvýšiť zodpovednosť poskytovateľov úverov tak, aby sa obmedzilo poskytovanie produktov nezodpovedajúcich požiadavkám spotrebiteľov. Na tieto účely sa pokladá za potrebné zaviesť na európskej úrovni spoločné postupy riešenia situácií nadmerného zadlženia, z ktorých by sa mali odvíjať i opatrenia na podporu a/alebo pomoc osobám, ktoré sa ocitli v situácii nadmerného zadlženia aj vinou nezákonných praktík poskytovateľov úverov.

4.15 Ďalšou situáciou, ktorú nerieši legislatíva na európskej úrovni, je úžera. V niektorých členských štátoch (Španielsko, Francúzsko, Taliansko, Portugalsko) existujú právne predpisy v tejto oblasti, ale nie je to tak vo všetkých krajinách.

4.16 Nedávne štúdie ⁽⁶⁾ navyše preukázali, že právne predpisy vo veci úžery môže viesť k úspechu pri potláčaní sociálneho vylúčenia a chudoby, ako aj v boji proti nezákonným praktikám.

4.17 EHSV sa nazdáva, že Komisia by mala vypracovať oficiálnu štúdiu o tom, aké sú možnosti a spôsoby zavedenia záväzných európskych ustanovení o úžere. EHSV sa konkrétne nazdáva, že je potrebné ďalej rozvinúť základné spoločné princípy a aspekty vhodné na stanovenie európskeho rozpätia úrokov, v rámci ktorého možno vymedziť prípady úžery.

4.18 EHSV pokladá za vhodné zaviesť európsky právny rámec na podporu vnútroštátnych systémov boja proti úžere a na pomoc obetiam úžery s cieľom posilniť a efektívne využiť dlhoročné skúsenosti niektorých členských štátov v tejto oblasti.

4.19 EHSV konštatuje, že k prípadom nezákonného konania pri poskytovaní úverov dochádza najviac vo vzťahoch medzi sprostredkovateľmi (úveru) a spotrebiteľmi.

4.20 V tejto súvislosti EP ⁽⁷⁾ požadoval vypracovanie rámca EÚ, aby sa spresnili a zharmonizovali zodpovednosti a záväzky sprostredkovateľov úverov podľa zásady „rovnaké podnikanie, rovnaké riziká, rovnaké pravidlá“, s cieľom zabezpečiť ochranu spotrebiteľov a zabrániť netransparentným obchodným praktikám a podvodným druhom reklamy, ktoré mimoriadne poškodzujú zraniteľnejšie skupiny obyvateľstva a menej informovaných spotrebiteľov. EHSV súhlasí s týmto postojom a nazdáva sa, že by to prispelo k „vyčisteniu“ trhu s ponukami a pomohlo posilniť boj proti zneužívaniu, nezodpovednému konaniu pri sprostredkovaní úverov a zločinným praktikám sprostredkovateľov-úžerníkov (*loan sharks*).

4.21 EHSV sa nazdáva, že transparentnosť, spoľahlivosť a profesionalitu by bolo možné zaručiť zriadením registra sprostredkovateľov úverov so záväznými kritériami pre zápis doň, ktorého kontrolou by boli poverené orgány zložené z profesionálnych združení finančných sprostredkovateľov/maklérov a združení spotrebiteľov pod dohľadom dozorných orgánov, a ktorý by obsahoval údaje o príčinách prerušenia či zrušenia zápisu resp. výškrtnutia z registra, ako aj informácie o spoločnej a nerozdielnej zodpovednosti predajcu v prípade škôd potvrdených v súdnom konaní.

4.22 Pôžičky pre mládež prostredníctvom SMS, „jednoduché“ úvery sprostredkované telefonicky, predčasný úver alebo neuvážené poskytovanie kreditných, resp. debetných kariet sú východiskovými situáciami pre nezákonné obchodné praktiky. Musí sa proti nim bojovať všetkými spôsobmi. Pre takéto prípady ponúka smernica 2005/29/ES o nekalých obchodných praktikách rôzne možnosti riešenia problémov súvisiacich s nezodpovednou ponukou úverov, ktoré by sa mohli prispôbiť a prijať aj do právnej úpravy v oblasti zmlúv o spotrebiteľských úveroch.

4.22.1 EHSV žiada, aby pre finančné spoločnosti, ktoré vydávajú kreditné karty, platili prísne pravidlá (akciové ponuky, maximálna výška celkového zadlženia, vek potenciálneho držiteľa karty, transparentné výpisy z účtu), aby sa predišlo korupčiemu správaniu podnecujúcemu nadmerné zadlženie.

4.22.2 Najmä výška úverového limitu kreditnej karty by mala byť stanovená po dohode s jej držiteľom. K akémukoľvek ďalšiemu zvýšeniu tohto limitu by malo dôjsť jedine po výslovnej dohode medzi držiteľom a dodávateľom kreditnej karty.

4.23 Právne predpisy by sa mali uplatňovať prísnejšie, ak majú byť účinné ⁽⁸⁾. EHSV vzhľadom na novú situáciu v dôsledku celosvetovej finančnej krízy konštatuje, že by bolo potrebné stanoviť skorší dátum previerky účinnosti smernice 2008/48/ES (prvá je naplánovaná do 12. júna 2013) a skrátiť preverovacie obdobie z piatich na tri roky. Pokiaľ ide o nekalé obchodné praktiky pri poskytovaní úverov, EHSV pokladá za dôležité zriadiť na úrovni členských štátov orgán dohľadu nad trhom so špecifickými a primeranými právomocami a technickými prostriedkami v oblasti úverov.

⁽⁵⁾ V tejto súvislosti pozri: ISO 22222:2005 (*Personal financial planning* – 2005); UNI-ISO (*Pianificazione finanziaria, economica e patrimoniale personale* – 2008); AENOR – UNE 165001 (*Etica. Requisitos de los productos financieros socialmente responsables* – 2009); Pozri tiež ECO/266 – Sociálne zodpovedné finančné produkty.

⁽⁶⁾ Pozri *Usura* - Rapporto finale dell'Osservatorio socioeconomico sulla criminalità, CNEL - Roma 2008. (Úžerníctvo – Záverečná správa sociálno-ekonomického strediska na monitorovanie kriminality, CNEL – Rím, 2008.)

⁽⁷⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu z 5. júna 2008 o hospodárskej súťaži: vyšetrovaní v odvetví retailového bankovníctva.

⁽⁸⁾ Členské štáty musia dosiahnuť súlad vnútroštátnej legislatívy s právnymi predpismi EÚ do 12. júna 2010.

4.23.1 EHSV konkrétne žiada, aby bol vypracovaný posilnený regulačný rámec na zabezpečenie plnej a transparentnej ochrany pri používaní údajov získaných od zákazníka, najmä prostredníctvom internetu a elektronickej pošty.

4.24 EHSV pokladá za vhodné zvážiť v prípade hypotekárnych úverov možnosť rozšíriť na sprostredkovateľov hypotekárnych úverov povinnosť uplatňovať európsky štandardizovaný informačný formulár (ESIS) a uvádzať úrokovú sadzbu podľa smernice o spotrebiteľských úveroch, pričom treba postupovať s nevyhnutnou opatrnosťou, na ktorú výbor poukázal vo svojich predchádzajúcich stanoviskách⁽⁹⁾. Bolo by to v záujme väčšej integrácie európskeho trhu s hypotekárnymi úvermi a celkovej ochrany spotrebiteľov a domácností.

4.25 Pokiaľ ide o poradenstvo v oblasti spotrebiteľských úverov, EHSV vyzýva na podporu organizácií občianskej spoločnosti, najmä spotrebiteľov, v snahe rozvinúť poradenskú činnosť, ktorá by uchádzačom o úvery poskytla objektívny, transparentný a kvalifikovaný posudok, či ponúknutý produkt zodpovedá ich konkrétnym požiadavkám.

4.26 EHSV zdôrazňuje, že poradenská činnosť v úverovej oblasti by sa mala riadiť stanovenými predpismi, aby sa zaručila najmä vysoká úroveň transparentnosti a nezávislosti poskytovateľov i sprostredkovateľov úverov.

4.27 Na prekonanie týchto problémov EHSV považuje za potrebné vytvoriť na úrovni EÚ jednotný, harmonizovaný a celistvý regulačný rámec, ktorého zásady a pravidlá by sa uplatňovali na všetky úverové produkty.

5. Zneužívanie a/alebo nezákonné praktiky v oblasti úverov

5.1 EHSV sa nazdáva, že zároveň treba riešiť problémy rozsiahlej reality, ktorá sa skrýva za fiktívnymi spoločnosťami na sprostredkovanie a poskytovanie finančných služieb, a ktorá sa konkrétne prejavuje v koristníckych a úžerníckych praktikách spojených so zločineckou činnosťou súvisiacou s úrokovými sadzbami a formami vydierania. Bez nároku na úplný a vyčerpávajúci zoznam možno uviesť tieto prípady:

- neregulárne pôžičky pre domácnosti a spotrebiteľov v zložitej situácii, ktorí prekročili hranicu tolerovateľnej zadlženosti,
- pôžičky s cieľom okradnúť zákazníka, charakteristické pre zločinecké organizácie, ako napr. úžerníctvo.

5.2 Využívanie neregulárneho úveru môže mať rôzne podoby:

- poskytovanie záloh alebo iných výhod v „neregistrovanej“ forme, v snahe čo najviac vyťažiť z peňažnej likvidity jednotlivca a čo najviac predlžovať takéto poskytovanie záloh,

- neregulárne financovanie, pričom si poskytovateľ pôžičky kladie také podmienky zisku, na základe ktorých sa dá odvodiť nerešpektovanie deontologického kódexu, uplatňovanie zavádzajúcich klauzúl, netransparentné podmienky a zvyšovanie tlaku v súvislosti s plnením požadovaných záruk,
- poskytovanie pôžičky, ktoré má zvyčajne formu nezákonnej polobankovej činnosti,
- zjavne úžernícka pôžička v rôznych kriminálnych podobách a v konkrétnych situáciách.

5.3 EHSV sa nazdáva, že príčinou potenciálneho nárastu prípadov neregulárneho úveru je skutočnosť, že mnohé domácnosti a spotrebiteľia sú vylúčení z trhu s riadnymi pôžičkami, a to aj vinou uzavretia nezodpovednej pôžičky, pre ktorú sa ocitli v situácii závislosti a extrémnej zraniteľnosti.

5.4 EHSV uznáva, že problémy súvisiace s nízkymi príjmami rodín a rôznymi stimulmi na spotrebu (ktoré sú spolu s ďalšími príčinami dôvodom zlej finančnej situácie, ktorá vedie spotrebiteľov a rodiny k uzatváraniu nelegálnych pôžičiek a využívaniu paralelných peňažných trhov) nemožno vyriešiť výlučne pomocou právnych predpisov v oblasti úverov.

5.5 Zneužívanie a/alebo nezákonné praktiky v oblasti úverov sú často trestnými činmi, a mali by byť preto upravené prostredníctvom špecifických iniciatív v trestnej oblasti v európskom priestore spravodlivosti, ktoré by mali uplatňovať policajné orgány. Plný výkon vnútroštátnych rozsudkov týkajúcich sa zhabania majetku, ktorý má pôvod v úžerníckej a vydieračskej trestnej činnosti, by mohol byť výrazným prínosom v boji proti týmto javom⁽¹⁰⁾.

5.6 EHSV konštatuje, že nie sú k dispozícii dostatočné údaje o tejto problematike zo všetkých území EÚ, a preto navrhuje Komisii, aby v záujme lepšieho poznania tohto javu na európskej úrovni vo všetkých jeho kvalitatívnych a kvantitatívnych aspektoch spoločne s členskými štátmi podrobne zanalyzovala tieto situácie a umožnila porovnanie výsledkov.

6. Úloha občianskej spoločnosti

6.1 Občianska spoločnosť, a hlavne združenia spotrebiteľov, ale aj dobročinné organizácie, zohrávajú dôležitú úlohu pri zisťovaní, skúmaní a kontrole problémov súvisiacich so zneužívaním a/alebo nelegálnymi obchodnými praktikami pri poskytovaní úverov spotrebiteľom a domácnostiam.

⁽¹⁰⁾ Zoči-voči týmto teraz už celosvetovým javom sa vlády a inštitúcie môžu naďalej tváriť, že stále nič nevidia, alebo uvažovať o riešeníach obmedzených na územie len jedného štátu. Ale ak by si uvedomili aký vplyv malo na pátranie po osobách skrývajúcich sa pred spravodlivosťou zavedenie „európskeho zatykača“, dôsledne a rýchlo by sa ďalej usilovali o stanovenie spoločných nástrojov vyšetrovania a súdnicva a vypracovanie aspoň minimálneho počtu trestnoprávných noriem uznávaných spoločne všetkými členskými štátmi, počínajúc odškodnením obetí zločinov mafiánskych organizácií. (pozri F. Forgione, *Mafia export*, 2009, Miláno).

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 27, 3.2.2009, s. 18 a Ú. v. EÚ C 65, 17. 3. 2006, s. 13.

6.2 EHSV preto pokladá za dôležité v spojení s verejnými orgánmi vytvoriť a podporovať siete občianskej spoločnosti na skúmanie, pomoc a kontrolu prípadov sociálneho vylúčenia a chudoby, ktoré súvisia s úvermi a nadmernou zadlženosťou. Tieto siete zohrávajú kľúčovú úlohu pri výmene informácií a osvedčených postupov, doplnené aj o harmonizovaný systém podávania sťažností.

6.3 EHSV konštatuje, že v tejto oblasti už existujú osvedčené postupy, ako napr. „asistovaný sociálny úver“ alebo európska sieť pre finančné začlenenie EFIN, a že treba podporovať a šíriť takéto vzorové príklady v celej Únii.

6.4 EHSV považuje informovanie a vzdelávanie spotrebiteľov za príkladný priestor pre iniciatívy členských štátov a občianskej spoločnosti, a to aj formou vzdelávania už od základných škôl.⁽¹¹⁾ Ide o dôležitú činnosť na európskej úrovni, ktorej cieľom je rozvoj finančnej gramotnosti v celej EÚ.

6.5 EHSV považuje za dôležité podporovať a rozvíjať tieto aktivity, ale zdôrazňuje, že podávanie informácií o produktoch je povinnosťou poskytovateľov úveru a vzdelávanie zasa povinnosťou verejných orgánov. EHSV sa okrem toho nazdáva, že iniciatívy občianskej spoločnosti, pokiaľ ide transparentné a zrozumiteľné informácie a vzdelávanie, budú účinné, len ak budú doplnené jednotného regulačného rámca zahŕňajúceho všetky aspekty.

6.6 Počas verejnej diskusie, ktorú EHSV zorganizoval v Bruseli 28. januára 2010 s účasťou kvalifikovaných zástupcov občianskej spoločnosti na vnútroštátnej i európskej úrovni, sa zdôraznila potreba podrobiť prípady zneužívania a/alebo nelegálnych praktík európskej kontrole, a to tak z hľadiska právnej úpravy a pomoci obetiam, ako aj z hľadiska politiky vzdelávania, osvetu a informovanosti všetkých zúčastnených strán.

6.7 EHSV pokladá za dôležité vytvárať a podporovať podniky sociálneho hospodárstva, ako napr. družstvá, na stimulovanie sociálneho trhového hospodárstva v oblasti úverov⁽¹²⁾. Je zodpovednosťou aj verejných orgánov podporovať a presadzovať vytváranie a fungovanie tohto druhu podnikov⁽¹³⁾.

V Bruseli 28. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

⁽¹¹⁾ UNI (Návrh normy finančného vzdelávania občanov - požiadavky na túto službu), január 2010.

⁽¹²⁾ Pozri Resilience of the Cooperative Business Model in Times of Crisis, MOP 2009.

⁽¹³⁾ Pozri Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2009, s. 22.

**Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Štatút európskej nadácie“
(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2011/C 18/06)

Spravodajkyňa: **pani HELLAM**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 16. júla 2009 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Štatút európskej nadácie“.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 30. marca 2010.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 462. plenárnom zasadnutí 28. a 29. apríla 2010 (schôdza z 28. apríla) prijal 134 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 1 sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Všeobecné závery a odporúčania

1.1 Toto stanovisko z vlastnej iniciatívy obsahuje niekoľko úvah a návrhov týkajúcich sa vypracovania európskeho štatútu prispôbeného nadáciám a navrhuje niekoľko usmernení, na ktorých by tento štatút mohol byť založený.

1.2 Analýza potrieb a možností potvrdzuje nevyhnutnosť projektu európskeho práva obchodných spoločností zameraného na nadácie, ktorý by im poskytol vhodný nástroj na uľahčenie ich pôsobenia na vnútornom trhu. Nedávno uskutočnená štúdia ⁽¹⁾, ako aj prax ⁽²⁾ ukazujú, že v ostatnom desaťročí sa podstatne zvýšil počet nadácií a zakladateľov, ktorí chcú pôsobiť a spolupracovať cezhranične. Potvrdili tiež, že nadácie pôsobiace vo viacerých krajinách musia čeliť niekoľkým prekážkam, vrátane právnych prekážok, ktoré vedú k nárastu transakčných nákladov, a nadáciám sa tak znižuje objem prostriedkov, ktoré sú k dispozícii na verejné záujmy.

1.3 Nadácie a ich zastupiteľské organizácie a siete na úrovni EÚ ⁽³⁾ opakovane žiadali, aby sa vytvoril štatút európskej nadácie ako nákladovo najúčinnnejšie riešenie cezhraničných prekážok, a tým podnietilo pôsobenie jednotlivých nadácií v celej Európe.

1.4 V tejto súvislosti EHSV vyzýva Komisiu, aby Rade a Európskemu parlamentu predložila na prijatie návrh nariadenia o štatúte európskej nadácie, a podporila tak verejnoprospešnú činnosť.

1.5 EHSV sa domnieva, že štatút Európskej nadácie je dôležitým nástrojom, ktorý priblíži občanov k jadru vnútorného trhu a Európu k ľuďom.

⁽¹⁾ Štúdia uskutočniteľnosti na tému „Štatút európskej nadácie“, 2009.

⁽²⁾ Európske nadačné centrum (European Foundation Centre – EFC), hlavná členská organizácia verejnoprospešných nadácií na úrovni EÚ, naznačila tento trend. Dve tretiny jeho členov aktívne pôsobia v iných krajinách, ako je krajina ich pôvodu.

⁽³⁾ Európske nadačné centrum, Siete darcov a nadácií v Európe, Sieť európskych nadácií.

1.6 EHSV sa nazdáva, že tento štatút môže slúžiť ako nový mechanizmus na podporu európskych verejných záujmov a občianskych iniciatív, pričom môže prispieť k riešeniu hlavných európskych sociálno-ekonomických problémov a naliehavých potrieb v oblastiach ako znalosti a inovácie, lekárske výskum, zdravotná starostlivosť a sociálne služby, životné prostredie a regionálny rozvoj, zamestnanosť a odborné vzdelávanie, ochrana prírodného a kultúrneho dedičstva, podpora umenia a kultúrnej rozmanitosti, medzinárodná spolupráca a rozvoj.

1.7 Na to, aby bol nový štatút účinný a atraktívny, bude musieť ponúknuť jasné a komplexné pravidlá zakladania a fungovania nadácií a dohľadu nad nimi, pričom bude musieť mať skutočný európsky rozmer. Prostredníctvom účinného manažérskeho nástroja na verejnoprospešné účely uľahčí cezhraničné fungovanie, dary a spoluprácu, pričom ponúkne uznávanú európsku značku.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Rozsah a inštitucionálne súvislosti

2.1.1 Cieľom tohto stanoviska z vlastnej iniciatívy je preskúmať možnosť vytvoriť štatút európskej nadácie, ktorý by mal pomôcť nadáciám a ich financovateľom, pôsobiacim čoraz častejšie vo viacerých krajinách, čeliť občianskoprávnym i fiškálnym prekážkam, a dať novo vznikajúcim nadáciám od počiatku európsky rámeček.

2.1.2 Generálne riaditeľstvo Európskej komisie pre vnútorný trh a služby zverejnilo v novembri 2009 výsledky verejnej konzultácie o štatúte európskej nadácie ⁽⁴⁾, v rámci ktorej sa získalo mnoho príspevkov vyjadrujúcich podporu tomuto štatútu, a to najmä zo sektora neziskových organizácií.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/company/eufoundation/index_en.htm.

2.1.3 Európska komisia zverejnila vo februári 2009 štúdiu uskutočniteľnosti o štatúte európskej nadácie ⁽⁵⁾. Štúdia uvádza potenciálne prínosy štatútu európskej nadácie vo forme zníženia alebo odstránenia zbytočných finančných nákladov a administratívnej záťaže, čo uľahčí pôsobenie nadácií, ktoré chcú rozšíriť svoje aktivity do rôznych krajín EÚ.

2.1.4 V súvislosti so štatútom európskej nadácie jestvujú tiež dve odporúčania vyplývajúce z praxe:

- návrh Európskeho nadačného centra z roku 2005, ktorý sa týka nariadenia o európskom štatúte pre nadácie ⁽⁶⁾,
- výskumný projekt odborníkov na právo nadácií a fiškálne právo „Európska nadácia: nový právny prístup“ z roku 2006 ⁽⁷⁾.

2.1.5 Európsky parlament prijal 4. júla 2006 uznesenie o vyhlídkach v súvislosti s právom obchodných spoločností ⁽⁸⁾, v ktorom Komisiu vyzýva, aby pokračovala v príprave právnych predpisov Spoločenstva pre iné právne formy, ako napríklad pre európsku nadáciu.

2.1.6 Vo svojom stanovisku z roku 2009 o rôznych typoch podnikov ⁽⁹⁾ EHSV privítal začiatok práce na štatúte európskej nadácie a požiadal Komisiu, aby začiatkom roka 2010 uskutočnila hodnotenie vplyvu a vypracovala návrh nariadenia, ktoré by európskym nadáciám umožnilo pôsobiť na vnútornom trhu za rovnakých podmienok.

2.1.7 Súdny dvor vydal v roku 2006 rozhodnutie ⁽¹⁰⁾, že uplatňovanie rôznych daňových režimov v závislosti od toho, či verejnoprospešná nadácia má alebo nemá sídlo v danej krajine, je neoprávneným porušením zásadu voľného pohybu kapitálu, avšak iba v prípade, že členský štát uznal nadáciu podľa svojich zákonov za všeobecne prospešnú.

2.1.8 V súvislosti s cezhraničnými darmi ⁽¹¹⁾ Dvor rozhodol, že daňové zákony, ktoré diskriminujú dotácie verejnoprospešným nadáciám so sídlom v inom členskom štáte EÚ sú v rozpore so Zmluvou o ES, pokiaľ sa prijímajúca organizácia so sídlom v inom členskom štáte považuje za rovnocennú s verejnoprospešnými nadáciami so sídlom v danom členskom štáte.

⁽⁵⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/company/eufoundation/index_en.htm.

⁽⁶⁾ <http://www.efc.be/SiteCollectionDocuments/EuropeanStatuteUpdated.pdf>.

⁽⁷⁾ http://www.bertelsmann-stiftung.de/bst/en/media/xcms_bst_dms_15347__2.pdf.

⁽⁸⁾ Dokument Európskeho parlamentu P6_TA(2006)0295.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 318 z 23.12.2009, s. 22.

⁽¹⁰⁾ Vec C-386/04 (Staufer).

⁽¹¹⁾ Vec C-318/07 (Persche).

2.2 Nadácie v EÚ: niekoľko poznámok

2.2.1 Európske nadácie sú odvetvím s významnou hospodárskou silou ⁽¹²⁾, pričom hodnota ich aktív sa pohybuje medzi 350 miliardami a približne 1 biliónom EUR a ročné výdavky dosahujú výšku 83 až 150 miliárd EUR. V značnom počte európskych krajín sa nadácie neustále rozrastajú.

2.2.2 Nadácie zohrávajú dôležitú úlohu na trhu práce. Štúdia uskutočniteľnosti o štatúte európskej nadácie identifikovala 110 000 nadácií, ktoré priamo poskytujú zamestnanie na plný úväzok 750 000 až 1 miliónu obyvateľov EÚ ⁽¹³⁾. Prostredníctvom dotácií a kapitálovej podpory organizácií a jednotlivcov zase stimulujú zamestnanosť a dobrovoľnícku činnosť.

2.2.3 Veľká väčšina nadácií v EÚ je založená na aktívach a zameriava sa na plnenie verejnoprospešných cieľov. Spravidla nemajú členov alebo podielnikov a sú to neziskové organizácie s právnou subjektivitou, ktoré prerozdeľujú prostriedky. Majú stabilný a spoľahlivý zdroj príjmov, ktoré sú viazané na verejnoprospešné účely. Ich príjmy môžu pochádzať z dotácií, finančných súm od jednotlivcov, rodín, podnikov a iných organizácií. Ich príjmy môžu mať podobu hnutelného majetku: hotovosť, akcie, obligácie, umelecké diela, autorské práva, výskumné licencie, alebo nehnuteľného majetku: pozemkov a nehnuteľností, ako sú múzea a zariadenia na poskytovanie starostlivosti. Nadácie môžu svoje príjmy získavať aj z iných zdrojov: z dedičstiev a darov, verejných zbierok, vlastnej činnosti, zmlúv, výnosov z lotérií.

2.2.4 Nadácie v EÚ sa venujú oblastiam a projektom, ktoré sú priamo prínosom pre občanov a sú kľúčom k rozvoju Európy občanov v rôznych oblastiach počínajúc znalosťami, výskumom a inováciou, sociálnymi službami a zdravotnou starostlivosťou, lekárske výskumom, životným prostredím, regionálnym rozvojom, zamestnanosťou a odbornou prípravou, ochranou prírodného a kultúrneho dedičstva, až po podporu umenia a kultúry, medzinárodnej spolupráce a rozvoja.

2.2.5 Čoraz väčší počet nadácií a ich financovateľov pôsobí vo viacerých krajinách. Čelia však administratívnym, občiansko-právnym a fiškálnym prekážkam, ktoré zistila štúdia uskutočniteľnosti:

- rozdiely medzi zákonmi v jednotlivých krajinách: nové európske iniciatívy sa vzhľadom na nedostatok vhodných právnych nástrojov odsunuli na neskôr, alebo sa od nich úplne upustilo,
- ťažkosti spojené s uznávaním právnej subjektivity zahraničných nadácií,
- právna neistota spojená s uznávaním „všeobecného záujmu“ v cezhraničnej práci domácich nadácií a štatútu verejnoprospešnej organizácie na národnej úrovni,

⁽¹²⁾ Zhrnutie štúdie uskutočniteľnosti, príloha 1.

⁽¹³⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 12.

- administratívna záťaž a náklady spojené so zakladaním viacerých pobočiek v iných krajinách,
- chýbajúce možnosti presunúť sídlo nadácie do iného členského štátu,
- fiškálne prekážky: zahraničné organizácie sú daňovo diskriminované.

2.3 Treba vytvoriť vhodný nástroj pre nadácie

2.3.1 Bolo by nereálne dúfať v harmonizáciu obrovského počtu zákonov, ktoré upravujú pôsobenie nadácií v členských štátoch⁽¹⁴⁾, najmä vzhľadom na rozdiely medzi nimi pokiaľ ide o účel, požiadavky týkajúce sa zakladania, riadenia a zodpovednosti⁽¹⁵⁾.

2.3.2 Žiaden z jestvujúcich európskych právnych nástrojov⁽¹⁶⁾ vytvorených na podporu rastu cezhraničných aktivít súkromných podnikov a orgánov verejnej správy v EÚ alebo ich vzájomnej spolupráce nevyhovuje potrebám nadácií a ich osobitným vlastnostiam ako súkromným neziskovým organizáciám, ktoré prerozdeľujú finančné prostriedky a usilujú sa o napĺňanie verejného záujmu, pričom nemajú podielnikov alebo členov vykonávajúcich dohľad.

2.3.3 Je preto nevyhnutné zvážiť vytvorenie štatútu európskej nadácie, ktorý by nadácie mohli využívať a ktorý by bol prispôbený ich potrebám, uľahčoval ich pôsobenie a spoluprácu v rámci jednotného trhu, a zároveň im umožnil združovať zdroje z rôznych krajín a dať európsky rozmer celému procesu vytvárania európskych nadácií na podporu verejnoprospešných účelov.

3. Štatút Európskej nadácie: základné ciele a štruktúra

3.1 Ciele a prínosy:

3.1.1 Štatút európskej nadácie je dobrou politickou voľbou, ktorá podporí činnosť verejnoprospešných nadácií v celej EÚ, pretože:

- posilní európsky právny rámec nadácií,
- obmedzí právne a administratívne prekážky,
- podnieti vznik nových aktivít,
- uľahčí cezhraničné pôsobenie, a tým ponúkne partnerstvo v rámci jednotného trhu,
- zvýši transparentnosť,

— poskytne účinný manažérsky nástroj na podporu verejnoprospešných účelov,

— zjednoduší postup poskytovania darov na cezhraničnú činnosť fyzických i právnických osôb,

— prispeje k procesu hospodárskej integrácie a zjednotí európsku občiansku spoločnosť v súčasnom období globalizácie, v ktorom spoločné výzvy a hrozby volajú po jasnejšom a prehľadnejšom európskom prístupe.

3.1.2 Štatút európskej nadácie by priniesol mnoho výhod:

— Účinnosť a zjednodušenie: štatút by umožňoval vytvoriť a zaregistrovať európsku nadáciu v jednom členskom štáte, pričom by bola uznaná aj v ostatných 26 krajinách. Nadácie by mohli pôsobiť v celej EÚ na základe jedného súboru pravidiel a s konzistentným systémom riadenia a výkazníctva. Pomohlo by to prekonať jestvujúce prekážky a uľahčiť cezhraničnú spoluprácu a pôsobenie.

— Zodpovednosť: štatút európskej nadácie by poskytol spoločnú definíciu pojmu „nadácia s verejnoprospešným účelom“ pre celú EÚ, a tým ujasnil koncepciu nadácie, pretože v súčasnosti sa pojem „nadácia“ používa príliš voľne na označenie rôznych typov subjektov. Štatút by mohol poskytovať referenčný rámec a mať tak pozitívny účinok na všeobecné riadenie nadácií.

— Ekonomické prínosy: nadáciám by nielen klesli náklady na cezhraničné aktivity, ale tie, ktoré by sa rozhodli pre štatút, by boli uznané verejnou správou i širokou verejnosťou, a to vďaka dôveryhodnej európskej „značke“. Štatút by uľahčil združovanie zdrojov na činnosti vo verejnom záujme a mohol by prilákať zahraničné investície. Rovnako by mohol mať pozitívny vplyv na správanie darcov a príspevky.

— Politický a občiansky prínos: rozvoj nadnárodných aktivít a spolupráce by podporil európsku integráciu v oblastiach, ktoré sa priamo týkajú obyvateľov EÚ. Štatút by poskytol spoľahlivý a flexibilný manažérsky nástroj na podporu verejnoprospešných účelov a občianskych aktivít na úrovni EÚ s cieľom riešiť naliehavé potreby a globálne politické otázky.

3.2 Základné črty

3.2.1 Na to, aby bol štatút účinný, musí spĺňať niekoľko kľúčových zásad a mať určité základné znaky. Bol by to doplnujúci a voliteľný verejnoprospešný nástroj, ktorý by sa riadil predovšetkým európskym právom a dopĺňal národné a regionálne zákony.

⁽¹⁴⁾ EFC Legal and fiscal profiles of foundations in the EU (Európske nadačné centrum: Právne a fiškálne profily nadácií v EÚ). <http://www.efc.be/Legal/Pages/FoundationsLegalandFiscalCountryProfiles.aspx>.

⁽¹⁵⁾ EFC Comparative Highlights of Foundation Laws (Európske nadačné centrum: Porovnanie najdôležitejších prvkov nadačného práva). <http://www.efc.be/Legal/Pages/Legalandfiscalcomparativecharts.aspx>.

⁽¹⁶⁾ Európske zoskupenie hospodárskych záujmov, európska spoločnosť, európske družstvo, európske zoskupenie územnej spolupráce.

3.2.2 Štatút by mal vychádzať zo zásad, ktoré sa budú musieť podrobnejšie rozpracovať v spolupráci so príslušnými subjektmi. Mal by:

3.2.2.1 byť voliteľným a doplňujúcim nástrojom, ktorý by nadácie a ich podporovatelia pôsobiaci vo viacerých členských štátoch EÚ mohli využívať namiesto vytvárania niekoľkých nadácií prispôbených národnej legislatíve v jednotlivých krajinách EÚ. Nenahrádzal by existujúce právne predpisy členských štátov týkajúce sa nadácií;

3.2.2.2 byť jednoduchý a súhrnný, pokiaľ ide o väčšinu aspektov práva nadácií a mal by čo najmenej odkazovať na národnú legislatívu. Zakladateľom nadácií by to umožnilo využívať jeden právny nástroj a vytvoriť riadiacu štruktúru, ktorá by bola porovnateľná vo všetkých členských štátoch, a tým ušetriť náklady na dosiahnutie súladu;

3.2.2.3 byť ľahko dostupný. Európsku nadáciu by na obmedzenú alebo neobmedzenú dobu mohla založiť akákoľvek fyzická osoba s trvalým pobytom v EÚ prostredníctvom svojho závetu resp. fyzická alebo právnická osoba s trvalým pobytom v EÚ zápisom u notára. Ďalej by európska nadácia mohla vzniknúť transformáciou existujúcej verejnoprospešnej nadácie so sídlom v členskom štáte EÚ alebo zlúčením verejnoprospešných nadácií so sídlom v jednom alebo viacerých členských štátoch EÚ. Založenie európskej nadácie by sa malo zverejňovať v úradnom vestníku;

3.2.2.4 umožňovať výhradne činnosť zameranú na verejnoprospešné účely. Súčasťou definície verejnoprospešnej činnosti by mal byť otvorený zoznam verejnoprospešných účelov, vďaka čomu by sa zachovala pružnosť⁽¹⁷⁾. Európska nadácia by sa považovala za verejnoprospešnú, pokiaľ by:

(1) slúžila verejnému záujmu v širokom európskom alebo medzinárodnom ponímaní, a to buď realizáciou vlastných programov, alebo prostredníctvom podpory jednotlivcov, združení, inštitúcií alebo iných subjektov a

(2) medzi účely jej založenia patrila podpora verejného záujmu v jednej alebo viacerých oblastiach považovaných za verejnoprospešný účel;

3.2.2.5 dávať európsky rozmer. Štatút európskej nadácie by bol určený na aktivity, ktoré majú európsky rozmer v širokom slova zmysle, čiže zahŕňajú pôsobenie vo viacerých členských štátoch;

3.2.2.6 určovať minimálnu výšku kapitálu. Mohlo by ísť o ukazovateľ vážnosti úmyslu a činnosti európskej nadácie, pričom by sa zvýšila ochrana veriteľov. Nemalo by to však odrádzať menšie iniciatívy od toho, aby rozbehli činnosti;

3.2.2.7 umožňovať určitú participatívnu štruktúru, ktorá by však nemohla nahradiť práva a povinnosti riadiacej štruktúry, a nemal by stanovovať „formálne“ členstvo;

3.2.2.8 umožniť v rámci verejnoprospešného účelu európskej nadácie vykonávať ekonomické aktivity priamo alebo prostredníctvom inej právnickej osoby pod podmienkou, že všetky príjmy alebo zisky sa využijú na realizáciu verejnoprospešného účelu;

3.2.2.9 uzákoníť právo vlastníť hnutelný a nehnuteľný majetok, prijímať a ponechať si dary alebo dotácie akéhokoľvek druhu, vrátane podielov a ďalších obchodovateľných nástrojov, z akéhokoľvek legálneho zdroja;

3.2.2.10 ustanoviť registrované sídlo v rámci EÚ. Sídlo by mohlo byť presunuté do iného členského štátu bez toho, aby bolo nutné ukončiť činnosť alebo vytvoriť nový právny subjekt;

3.2.2.11 určiť jasné pravidlá transparentnosti a zodpovednosti. Európska nadácia by mala viesť záznamy o všetkých finančných transakciách, využívať oficiálne finančné kanály a predkladať ročnú účtovnú závierku a správu o činnosti príslušnému orgánu. Účtovná závierka väčších organizácií by podliehala auditu;

3.2.2.12 poskytovať európskym nadáciám jasné pravidlá riadenia a zodpovednosti, avšak zakladatelia resp. správna rada by mali mať dostatočnú flexibilitu na to, aby mohli riadiť vnútorné záležitosti podľa interných predpisov nadácie. Ako príklad by bolo užitočné ponúknuť vzor interných predpisov, ktoré by mali zabrániť stretu záujmov.

4. Platné právne predpisy

4.1.1 Návrh štatútu európskej nadácie by uvádzal rôzne použiteľné zdroje práva: nariadenie EÚ o štatúte európskej nadácie, interné predpisy nadácie, ako aj ďalšie národné i európske právne predpisy.

4.1.2 Legislatíva týkajúca sa štatútu európskej nadácie by mala byť komplexná, avšak zároveň zrozumiteľná a prehľadná. Dôvod je jasný: jednoznačnosť pomôže európskym nadáciám dodržať zákon a orgánom povereným dohľadom zase pomôže zákon presadzovať.

4.1.3 Návrh štatútu európskej nadácie by mal vytvoriť rámec, na základe ktorého by európske nadácie vznikali, fungovali a niesli zodpovednosť za svoje pôsobenie. V oblastiach, ktoré bude právna úprava regulovať (napr. zakladanie, registrácia, účel kapitálu, registrované sídlo, právna subjektivita, zodpovednosť vedenia, transparentnosť a zodpovednosť), by táto úprava mala byť komplexná a neodkazovať na národné právne predpisy. Zaručí sa tým jednota, zrozumiteľnosť a bezpečnosť, ktorú by štatút mal poskytnúť tretím stranám, partnerom a darcom.

⁽¹⁷⁾ Návrh Európskeho nadačného centra z roku 2005 ponúka otvorený zoznam na účely štatútu európskej nadácie.

4.1.4 Dohľad nad európskymi nadáciami by sa mohol delegovať príslušným kompetentným orgánom v členských štátoch na základe dohodnutých požiadaviek na udelenie štatútu európskej nadácie, ktoré sa týkajú registrácie, výkazníctva a dohľadu, stanovených v nariadení o štatúte európskej nadácie.

4.1.5 V otázkach, ktorým sa nevenujú právne predpisy týkajúce sa štatútu európskej nadácie, by sa uplatňovali ustanovenia iných právnych predpisov EÚ alebo členských štátov.

4.1.6 Pokiaľ ide o zdaňovanie, právomoc rozhodnúť o daňovom režime vzťahujúcom sa na európsku nadáciu zostáva v rukách členského štátu, v ktorom nadácia podlieha zdaňovaniu.

4.1.7 Členské štáty EÚ uplatňujú v prípade verejnoprospešných nadácií osobitný daňový režim⁽¹⁸⁾. Uplatňovanie rozdielnych daňových režimov na domáce a zahraničné verejnoprospešné subjekty môže byť v rozpore so Zmluvou o ES, najmä pokiaľ ide o dary, dedičstvá, daň z dedičstva a z darovania a príjmy nadácií zo zahraničných zdrojov. Európska nadácia

by tiež mala mať možnosť využívať daňové výhody, ktoré domáci zákonodarcovia poskytnú domácim nadáciám, vrátane oslobodenia od dane z príjmov, darovania a dedičstva a dane z hodnoty resp. prevodu majetku⁽¹⁹⁾.

4.1.8 Čo sa týka zdaňovania zakladateľov a darcov európskej nadácie: každý zakladateľ resp. darca, ktorý poskytne prostriedky európskej nadácii vo svojej domovskej alebo v inej krajine, si bude môcť uplatniť rovnakú odpočítateľnú položku zo základu dane alebo zálohu na dani, na akú by mal nárok, ak by jeho dar bol určený verejnoprospešnej organizácii v jeho domovskom členskom štáte.

4.1.9 Pokiaľ ide o nepriame dane, EHSV vo svojom stanovisku na tému „Rôzne typy podnikov“⁽²⁰⁾ vyzval Komisiu, aby podporila členské štáty v skúmaní možnosti zavedenia kompenzačných opatrení pre podniky na základe ich potvrdeného spoločenského významu alebo ich preukázaného prínosu pre regionálny rozvoj.

V Bruseli 28. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

⁽¹⁸⁾ Zhrnutie daňových pravidiel týkajúcich sa nadácií je k dispozícii v dokumente „Comparative Highlights of Foundation Laws“ (Porovnanie najdôležitejších prvkov nadačného práva), Európske nadačné centrum. 2009, <http://www.efc.be/Legal/Pages/Legalandfiscalcomparativecharts.aspx>.

⁽¹⁹⁾ Pozri „The European Foundation a new legal perspective“ (Európska nadácia: nová právna perspektíva), http://www.bertelsmann-stiftung.de/bst/en/media/xcms_bst_dms_15347__2.pdf.

⁽²⁰⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 9.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Európsky lodiarsky priemysel zoči-voči súčasnej kríze“

(2011/C 18/07)

Spravodajca: **Marian KRZAKLEWSKI**Pomocný spravodajca: **Enrique CALVET CHAMBÓN**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 16. júla 2009 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 svojho vnútorného poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Európsky lodiarsky priemysel zoči-voči súčasnej kríze“.

Poradná komisia pre priemyselné zmeny poverená vypracovaním stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 9. apríla 2010.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 462. plenárnom zasadnutí 28. a 29. apríla (schôdza z 29. apríla) prijal 168 hlasmi za, pričom 14 členovia hlasovali proti a 12 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor s veľkým znepokojením konštatuje, že lodiarsky priemysel v EÚ sa ocitol v hlbkej kríze, ktorú charakterizuje celkový nedostatok nových objednávok, veľké problémy s financovaním už prijatých objednávok, nadbytok výrobných kapacít pre stavbu obchodných lodí, nenapraviteľná strata pracovných miest a očakávané ďalšie prepúšťanie, ako aj čoraz väčší počet lodeníc a s nimi spätých podnikov, ktoré krachujú alebo sú v likvidácii.

1.2 Výbor je presvedčený, že v tejto kritickej situácii je nevyhnutné vytvoriť spoločnú európsku stratégiu pre budúcnosť lodiarskeho priemyslu EÚ a skoordinať činnosť členských štátov v tejto súvislosti. Prvé opatrenia v rámci tejto stratégie by mali byť definované a zavedené do praxe najneskôr v polovici roku 2010 a mali by sa týkať najnaliehavejších potrieb, ako sú:

- stimulovanie dopytu (pozri body 4.1 a 4.1.1),
- financovanie (vrátane predĺženia platnosti rámcovej úpravy štátnej pomoci pre lodné staviteľstvo na obdobie po roku 2011),
- zabezpečenie primeraných opatrení v oblasti zamestnanosti (vrátane pomoci v prípade zatvorenia lodeníc),
- nastolenie spravodlivých podmienok hospodárskej súťaže, ktoré zatiaľ neexistujú.

Pri týchto opatreniach sa treba vyhýbať negatívnym stimulom, ktoré by mohli sťažiť konkurencieschopnosť.

1.3 V situácii, keď neexistuje systém obchodných predpisov pre lodiarsky sektor, ktoré by boli záväzné na celom svete, sa výbor nazdáva, že treba od Komisie požadovať, aby uskutočnila energetickejšie a rozhodnejšie kroky v záujme ochrany tohto strategického odvetvia. Keďže neexistuje medzinárodná dohoda na úrovni OECD, musí EÚ zaviesť okamžité a rázne opatrenia, aby ochránila európsky lodiarsky priemysel pred nekalou hospodárskou súťažou.

1.4 Rozhodujúci činitelia na úrovni EÚ a jednotlivých štátov, podniky v tomto odvetví a sociálni partneri musia naliehavo začať pracovať na realizácii spoločne vypracovaného projektu ⁽¹⁾, ktorého politickou motiváciou je:

- udržať silnú a konkurenčnú priemyselnú základňu pre sektor špičkových technológií v Európe, ktorý môže v budúcnosti zabezpečiť vysokú mieru stabilnej zamestnanosti,
- vyvarovať sa krátkozrakého prepúšťania v obdobiach poklesu hospodárskeho rastu, zachovať pracovné miesta a, čo je rovnako dôležité, udržať vysokokvalifikovanú pracovnú silu v tomto strategickom sektore,
- kľasť osobitný dôraz na prínos námornej dopravy z hľadiska ekológie a energetickej úspornosti, keďže európsky lodiarsky priemysel, a najmä pododvetvie lodného vybavenia, má veľký potenciál, pokiaľ ide o zlepšenie situácie v týchto dvoch oblastiach,
- zabezpečiť súdržnosť ohrozených prímorských regiónov, v ktorých je lodiarsky priemysel zastúpený,

⁽¹⁾ Návrh reakcie na krízovú situáciu bol už predložený na zasadnutí predstaviteľov na vysokej úrovni v rámci iniciatívy LeaderSHIP v Bremerhavene.

- nedopustiť, aby výrobné kapacity lodeníc klesli pod úroveň kritického objemu, pretože EÚ by potom v budúcnosti nebola schopná vyrábať lode,
- chrániť európske *know-how* v oblasti financovania stavby lodí ⁽²⁾,
- zachovať európske námorné zručnosti (aj vo vede a vysokoškolskom vzdelávaní),
- skutočnosť, že tento sektor má veľký potenciál pre rast, inováciu a rozšírenie oblasti VaV,
- presvedčenie, že náklady na konkrétne opatrenia v záujme tohto sektora sú nižšie ako výdavky v dôsledku nečinnosti (pozri príklad z USA) ⁽³⁾.

1.5 Výbor žiada Radu, Komisiu a Parlament, aby EÚ uznala zachovanie nevyhnutného kritického objemu v oblasti stavby a opravy lodí v Európe za strategický a prioritný cieľ. Je to nevyhnutné preto, aby:

- sme mohli naďalej dohliadať na ekologický a energetický pokrok v doprave, ako aj na zvýšenie energetickej účinnosti v tejto oblasti,
- sme neprišli o veľký technologický prínos tohto odvetvia pre európsky priemysel – tento jeho vklad má vplyv aj na iné odvetvia (vonkajšie úspory). Keď raz lodenicu zavrú, už ju nikdy viac neotvorí,
- sme mohli využiť budúci potenciál rastu (napr. využívanie veternej energie), ktorý môže Európa využiť jedine prostredníctvom zužitkovania svojich schopností v oblasti stavby lodí,
- sme si zachovali dostatočnú schopnosť reagovať na rôzne historické okolnosti (v krízovej situácii sa každé plavidlo stáva strategickým prvkom boja, a to sa týka aj obchodných lodí),

⁽²⁾ Až doposiaľ Európa ovládala úverové trhy v lodiarskom priemysle. V záujme zachovania a ďalšieho rozvíjania tohto *know-how* by sa mal vytvoriť európsky garančný systém, ktorý by umožnil lodeniciam zabezpečiť financovanie už prijatých, ako aj budúcich objednávok. Európa si musí udržať a ďalej posilniť centrálnu úlohu, ktorú zohráva v oblasti financovania stavby lodí.

⁽³⁾ Obchodným dôsledkom straty kritického objemu v USA bolo, že po kríze v tomto odvetví sa náklady na stavbu nových lodí zvýšili o 300 %.

- sme v lodiarskom odvetví udržali kvalifikovanú pracovnú silu a dostatočnú úroveň rozvinutého vedeckého výskumu, ktoré sa v opačnom prípade ocitnú v rukách mimoeurópskej konkurencie, a to pokiaľ ide o oblasti, ako je doprava, trvalo udržateľný rast, ochrana životného prostredia, vysoká technologická úroveň inovácie.

1.6 Výbor upozorňuje, že strata nevyhnutného kritického objemu v lodiarskom sektore spôsobí likvidáciu a zatváranie vzdelávacích zariadení, ktoré pripravujú inžinierov a špecializovaný technický personál, ako aj odborných škôl pre špecializovaných robotníkov. Znamená to, že Európskej únii hrozí strata „intelektuálnej kritickej masy“ v prospech jej obchodných a politických konkurentov.

1.7 Výbor sa nazdáva, že členské štáty by podobne ako v prípade iných odvetví (napr. automobilového priemyslu) mali vyvíjať spoločné úsilie a konať na európskej úrovni tak, aby pomohli tomuto odvetviu prekonať krízu, a to vďaka zavedeniu dočasných krátkodobých opatrení, ktoré by zohľadňovali špecifiká tohto sektora.

1.7.1 Tieto opatrenia by mali:

- zabezpečiť čo najrýchlejšie prírastok nových objednávok,
- umožniť, aby sa v období slabého hospodárskeho rastu udržiavali vzťahy medzi lodenicami, podnikmi, ktoré s nimi spolupracujú, a pracovníkmi s potrebnými zručnosťami, aby sa z dôvodu dočasnej krízy nestratil nadobro vedomostný potenciál.

1.8 Pokiaľ ide o politiku zamestnanosti v tomto sektore, výbor zastáva názor, že treba využiť všetky možné prostriedky na to, aby sa zabránilo prepúšťaniu. Je nevyhnutné udržať v sektore kvalifikovaných a kompetentných pracovníkov, ktorých už v uplynulých rokoch nebolo dosť. Orgány verejnej správy musia na obdobie krízy v sektore vytvoriť spoločný európsky rámec pre prácu na čiastočný pracovný úväzok, aby sa v Európe zabezpečili rovnaké podmienky a ochrana zamestnancov, ktorá by sa vzťahovala na všetkých ohrozených pracovníkov.

1.8.1 Tento rámec musí zabezpečiť, že sa zachovajú pracovné miesta a kúpna sila tam, kde je to možné, a tiež zaručiť všetkým pracovníkom právo na vzdelávanie a rekvalifikáciu. Vzdelávacie a rekvalifikačné programy pre pracovníkov lodeníc sú nevyhnutné, aby sa zlepšili ich individuálne zručnosti a všeobecná úroveň kvalifikácie v lodeniciach.

Konkrétne odporúčania a návrhy výboru

1.9 Je nevyhnutné, aby sa na európskej úrovni urýchlene zaviedli opatrenia na obnovu flotily z ekologických dôvodov. Treba na to využiť možnosti, ktoré poskytujú usmernenia o štátnej pomoci na ochranu životného prostredia z roku 2008. Ekologické otázky by sa mali prioritne riešiť v globálnom meradle a mala by sa nimi zaoberať Medzinárodná námorná organizácia. Tento proces sa už rozbehol.

1.10 Členské štáty a EÚ sa musia zaoberať problémom trvalého financovania lodiarskeho odvetvia. Preto treba v spolupráci s EIB vytvoriť európsky nástroj financovania lodeníc. Lodiarsky sektor, politickí činitelia a EIB musia preskúmať, akým spôsobom sprístupniť lodiarskemu odvetviu prostriedky EIB s cieľom propagovať ekologické technológie a čistú dopravu.

1.11 Je nevyhnutné prísnejšie dohliadať na obchodné praktiky lodiarov, aby nevyužívali európske a štátne subvencie na nákup lodí od lodeníc mimo EÚ.

1.12 Treba podporovať a propagovať ekologicky a ekonomicky prijateľnú demontáž a modernizáciu (*retrofitting*) starých lodí, pričom sa v lodeniach, ktoré sa takouto činnosťou zaoberajú, musia rešpektovať európske požiadavky z hľadiska kvality.

1.13 Výbor podporuje iniciatívu LeaderSHIP 2015 ako dobrý rámec pre všetky zainteresované strany, ktorý im umožní spoločne navrhovať politiku pre tento sektor. Takéto rámce by sa mali rozšíriť aj na ďalšie odvetvia hospodárstva.

1.13.1 Iniciatíva LS 2015 musí tiež stanoviť dynamický a ambiciózný akčný plán, ktorý sa bude zameriavať na posilnenie európskeho lodiarskeho priemyslu, zachovanie vysoko-kvalifikovaných pracovných miest, a zároveň prinesie odpovede na výzvy, ktoré stoja pred týmto odvetvím z hľadiska ochrany životného prostredia. Dôležité je, aby návrhy vypracované v rámci iniciatívy LS 2015 zaviedli do praxe všetky zainteresované strany, a najmä európske inštitúcie a členské štáty.

1.14 Výbor odporúča sociálnym partnerom, aby v čase krízy využívali najmä možnosti, ktoré ponúka sociálny dialóg, s cieľom vytvoriť spoločné stratégie pre budúcnosť. Sociálny dialóg predstavuje platformu pre hľadanie spoločných koncepcií a riešení v boji so súčasnými a budúcimi problémami, ktorým musí čeliť lodiarske odvetvie. V tejto súvislosti je tiež nevyhnutné zosúladiť sociálne normy pre pracovníkov v európskom lodiarskom priemysle a uplatňovať ich v praxi.

1.14.1 Výbor sa domnieva, že zavedenie zásady sociálnej zodpovednosti podnikov (CSR) v tomto sektore by malo prispieť k jeho trvalo udržateľnému rozvoju.

1.14.2 Výbor nabáda, aby sa zaviedli *konkrétne opatrenia*, ktoré pomôžu pracovníkom udržať si kontakt s podnikom počas dlhých období nedostatku objednávok (*labour pools*, dotované školenia atď.).

1.14.3 Bolo by treba preskúmať možnosť dočasne vyčleniť pre lodiarske odvetvie určitú časť subvencií určených na „sociálne účely“ (ESF ⁽⁴⁾, EFRR, fond na prispôsobenie sa globalizácii).

⁽⁴⁾ Európsky sociálny fond.

1.15 Výbor sa zasadzuje za to, aby bola čo najrýchlejšie vytvorená sektorová rada pre zamestnanosť a zručnosti v lodiarskom priemysle v súlade s novou stratégiou Komisie, v ktorej sa stanovuje vytváranie takýchto orgánov.

1.16 Vzhľadom na to, že pre zachovanie tohto odvetvia má rozhodujúci význam výroba ekologických a energeticky úsporných lodí, treba sa usilovať o to, aby lodiarske firmy, vzdelávacie ustanovizne a orgány verejnej správy zabezpečili také vzdelávacie a rekvalifikačné programy, ktoré by propagovali a rozvíjali primeraný súbor zručností a schopností umožňujúcich účinne znížiť emisie a vyrábať lode úsporné na energiu. Výbor podporuje myšlienku „ekologickej kvalifikácie“ pre všetkých pracovníkov v tomto sektore.

1.16.1 V lodiarskom odvetví treba využívať nástroje ako ECVET, EQARF a EQF s cieľom uľahčiť mobilitu a zvýšiť konkurencieschopnosť a produktivitu.

1.17 Lodiarsky priemysel by mal rozšíriť svoje ciele a svoju činnosť (morské prostredie, akvakultúra, výroba energie *off-shore*, arktická dimenzia atď.).

1.18 Technologický rozvoj by sa mal zamerať aj na nové oblasti (a tiež vedecký výskum) a úlohu technologických platforiem (napríklad *Waterborne*) a spoluprácu medzi nimi je nevyhnutné posilniť.

1.19 Od Komisie treba požadovať väčšiu podporu a rýchlejšie opatrenia v oblasti pobrežnej námornej dopravy, morských diaľnic, ako aj pokiaľ ide o primerané lode, ktoré by tieto diaľnice používali a ktoré by spĺňali európske ekologické a energetické požiadavky.

1.20 Výbor sa nazdáva, že pri hľadaní riešení pre európske lodenice nemožno zabudnúť na situáciu výrobcov lodného vybavenia, ktorí sú s týmto odvetvím priamo spätí. Situácia v tomto sektore je podstatne lepšia ako situácia lodeníc (okrem iného aj preto, lebo tieto firmy môžu ľahšie zmeniť pôsobisko). Bolo by treba preskúmať príčiny týchto rozdielov a z tejto analýzy urobiť závery, ktoré bude možné zohľadniť pri hľadaní vhodných riešení pre európske lodenice.

Výbor má v úmysle vypracovať správu týkajúcu sa tohto sektora a jeho vplyvu na lodiarsky sektor.

2. Úvod – zdôvodnenie a cieľ stanoviska

2.1 Európsky lodiarsky priemysel ⁽⁵⁾ pociťuje dôsledky súčasnej krízy mimoriadne intenzívne vzhľadom na to, že:

— má špecifické potreby z hľadiska financovania, ktoré sú väčšie ako v iných odvetviach,

⁽⁵⁾ Definícia tohto pojmu v glosári na konci stanoviska.

- je mimoriadne citlivý na zmeny vo svetovom obchode, ktorý má v súčasnosti prudko klesajúcu tendenciu, pokiaľ ide o dopyt po lodiarskych výrobkoch, čo je do veľkej miery dôsledkom rekordného nárastu počtu obchodných lodí vo svete, ktorých nadbytok prevyšuje potreby námornej dopravy,
- hospodárska súťaž sa rozvíja najmä v krajinách, ktoré v lodiarskom priemysle razia politiku intervencionizmu a ktoré uznali, že tento sektor má strategický význam,
- kríza sa objavila vo chvíli, keď bol na celom svete zaznamenaný veľký nadbytok hmotného kapitálu, značne prevyšujúci potreby,
- kríza nastala vo chvíli, keď sa veľa európskych lodeníc nachádza v pokročilej fáze hlbokoj reštrukturalizácie, modernizácie a technického rozvoja, čo má veľmi často bolestivý priebeh (príkladom je situácia poľských lodeníc),
- toto odvetvie má špecifický charakter (veľké investície, dlhý výrobný cyklus, výroba prototypov, nesériová výroba atď.), ktorý so sebou prináša isté nevyhnutné obmedzenia, a v prípade hlbokoj krízy vedie k dramatickým rozhodnutiam, ako je zatvorenie závodu.

2.2 Riziko straty nevyhnutného kritického objemu ⁽⁶⁾ výrobných kapacít lodeníc v Európe je reálne a treba ho vziať na vedomie a zároveň posúdiť potenciálne škody, ktoré by takáto strata mohla znamenať pre budúcnosť Európy, a to z hospodárskeho, sociálneho, technologického i strategického hľadiska.

2.3 Z vyššie vymenovaných dôvodov predkladá výbor toto stanovisko, ktoré sa zameriava na konkrétne dôsledky krízy pre lodiarsky priemysel. Pokúša sa v ňom načrtnúť tento problém z hospodárskeho, sociálneho (zamestnanosť, kvalita pracovných miest a regionálne účinky), technologického a strategického hľadiska.

2.4 Toto stanovisko ďalej poskytuje prehľad a strednodobé hodnotenie realizácie iniciatívy LeaderSHIP 2015 v praxi a pokúša sa nájsť odpoveď na otázku, čo robiť, aby sa skončila víťazstvom a nie porážkou, a ako túto iniciatívu zaktualizovať so zreteľom na nové skutočnosti vyplývajúce z hospodárskej krízy.

⁽⁶⁾ Minimálna úroveň celkovej produkcie v lodeniach členských krajín EÚ, ktorá je nevyhnutná na to, aby mohol lodiarsky sektor na území EÚ ďalej fungovať.

3. Konkrétne dôsledky krízy pre lodiarsky priemysel

3.1 Vzhľadom na mimoriadne špecifický charakter lodiarskeho odvetvia treba zdôrazniť, že hromadenie finančných problémov v tomto sektore, ktoré je dôsledkom dlhodobých problémov s financovaním ⁽⁷⁾, ako aj nepriaznivej fázy hospodárskeho cyklu a tiež skutočnosti, že investori často odstupujú od financovania zákaziek, ktoré už boli zadane [ale aj dôsledkom čoraz väčšieho počtu prípadov obchodovania s loďami „z druhej ruky“ ⁽⁸⁾], predstavuje vážnu hrozbu, o to viac, že toto odvetvie malo vždy väčšie problémy s financovaním než iné sektory.

3.1.1 Lodiarsky sektor v EÚ, a najmä pododvetvie lodeníc vyrábajúcich veľké a stredné lode, takisto trpí v dôsledku chýbajúcich spravodlivých podmienok hospodárskej súťaže a nekalej konkurencie iných oblastí sveta, čo je už niekoľko desiatok rokov realitou. Doteraz neexistuje pre toto odvetvie systém obchodných pravidiel, ktoré by boli záväzné na celom svete. Okrem toho nemožno zabúdať na skutočnosť, že kríza odhalila nadbytok výrobných kapacít v krajinách, ktoré majú tendenciu sústavne financovať štátnu produkciu výhradne z verejných zdrojov.

3.1.2 Vzhľadom na to, že sa nakopilo takéto doposiaľ nevídané množstvo vyššie uvedených nepriaznivých okolností, nemožno k problému, s ktorým zápasí tento sektor, pristupovať ako k „histórii, ktorá sa opakuje“, ale treba ho považovať za novú a naliehavú výzvu. Treba poznamenať, že tieto ťažkosti majú skôr finančný než priemyselno-štruktúrny charakter.

3.1.3 Avšak práve kríza poskytuje možnosť podniknúť kroky, ktoré by viedli k udržaniu a zabezpečeniu kritického objemu nevyhnutného pre zachovanie špičkových technológií v tomto sektore, ktorý má, napriek tomu, že mu hrozí úpadok, kľúčový význam pre námornú dopravu. Bohužiaľ zároveň hrozí, že európske lodenice o tento kritický objem prídu.

3.2 Lodiarsky priemysel sa vyznačuje tendenciou reagovať oneskorene na oživenie konjunktúry. Vzhľadom na túto nevýhodnú vlastnosť potrebuje preto podporu, bez ktorej by mohol vykrvacať, čo mu však hrozí aj vtedy, ak budú dočasné podporné prostriedky, ktoré už sú dostupné, pozastavené priskoro.

3.2.1 V lodiarskom odvetví po období rastu vždy nasleduje obdobie poklesu. Tento jav sledujeme v lodiarskom priemysle už niekoľko desaťročí a EÚ by vo svojej sektorovej politike mala predvídať dôsledky takéhoto hospodárskeho cyklu.

3.3 Keď hovoríme o príčinách a dôsledkoch ťažkej situácie v tomto sektore, treba spomenúť osobitnú situáciu krajín, ako je napríklad Poľsko či Rumunsko.

⁽⁷⁾ Čoraz väčšie problémy s financovaním v dôsledku nízkej marže zisku (CESA).

⁽⁸⁾ Nadmerný počet lodí podstatne prevyšuje potreby námornej dopravy. Keby sme nové lode postavili jednu za druhou, zabrali by priestor dlhý 60 námorných míľ (podľa Bloomberg and Clarkson Research Services).

Dramatická situácia v Poľsku, ktorá vyústila do radikálneho poklesu výroby v dvoch veľkých lodeniach v Gdyni a Štetíne, je dôsledkom zoskupenia niekoľkých osudných okolností, ktoré ešte pred pár rokmi nikto nepredvídal. Napríklad boli pozastavené reformné a reštrukturalizačné procesy v tomto sektore, hlavne v dôsledku politických rozhodnutí na prelome rokov 2002/2003, a lodiarsky priemysel nevyužil priaznivú konšteláciu na európskom a svetovom trhu v rokoch 2003 – 2008.

3.4 Lodiarsky priemysel je strategickým odvetvím, a to nielen sám o sebe, ale aj v spojení s inými odvetviami a tiež z hľadiska zamestnanosti. Obzvlášť evidentné a pozoruhodné je to najmä v období krízy. Rovnaký názor má i Komisia a, dúfajme, že aj súčasné predsedníctvo Rady EÚ. Preto treba od nich očakávať a požadovať politické opatrenia. Bohužiaľ stále chýba jasná podpora zo strany väčšiny členských štátov, ktoré majú lodiarsky priemysel.

3.5 Sociálne dôsledky krízy, ktoré sa prejavujú v lodiarskom priemysle, zanechávajú veľmi výrazné stopy na regionálnej úrovni. Nárast nezamestnanosti v tzv. lodiarskych regiónoch a strata veľkej časti regionálneho HDP môžu byť oveľa drastickejšie ako v priemyselných odvetviach celoštátneho charakteru, v ktorých sa podporné opatrenia zavádzajú na úrovni celej krajiny.

3.6 Keď sa raz lodenice zatvoria, spravidla je to navždy. Vtedy sa *know-how* a rozvinuté technológie nenávratne strácajú. Prakticky všetky lodiarske výrobky majú totiž pilotný alebo prototypový charakter, každý z nich obsahuje rôznorodé zložky VaV. Ak o ne Európa príde, budúcnosť ekologickej dopravy z nízkymi emisiami CO₂, ktorú by zabezpečili „čisté“ lode, bude neistá. Okrem toho by sa v dôsledku straty kritického objemu mohol obmedziť prístup k energii a surovinám z oceánov a tiež k nerastným surovinám, ktoré sa ťažia *off-shore*.

3.7 Oprávárske pododvetvie nie je v kríze, ale môže začať pociťovať konkurenciu lodeníc, ktoré sa predtým zameriavali na stavbu lodí, a teraz sa menia na opravovne. Na druhej strane v poslednom čase dochádza k prípadom, keď lodenice zamerané na opravy lodí skupujú (alebo si prenajímajú) časti výrobnéj infraštruktúry lodeníc stavajúcich lode, a zamestnávajú tam skupiny kvalifikovaných pracovníkov z lodeníc, ktoré boli zrušené.

3.8 Stavba a oprava lodí, ako aj zariadenia a materiály založené na špičkových technológiách, ktoré sa pri tom využívajú, majú veľký význam aj pre európsku obranu, zlepšenie ochrany a bezpečnosti, zlepšenie stavu životného prostredia a pre presun technológií do iných odvetví priemyslu, čo je dôležitým argumentom pri hľadaní východiska zo súčasnej kritickéj situácie v tomto sektore.

3.9 Ak hovoríme o situácii v lodiarskom sektore, a najmä o stave lodeníc, nesmieme zabudnúť ani na odvetvie výroby lodného vybavenia, ktoré je s týmto odvetvím úzko späté. Sektor lodného vybavenia zamestnáva v Európe takmer dvakrát toľko pracovníkov ako lodenice (nepočítajúc pracovné miesta

v odvetví výroby jacht a rekreačných lodí, ktorých je jedenapolkrát viac ako pracovných miest v tradičnom sektore stavby lodí). Pokiaľ ide o sektor výroby lodného vybavenia v EÚ a jeho podiel na svetovej produkcii technologicky náročného vybavenia, je oveľa väčší než podiel lodeníc a predstavuje 36 % (podiel Ázie je 50 %, pričom ide o výrobky nižšej triedy). Situácia dodávateľov vybavenia je teda neporovnateľne lepšia než situácia lodeníc.

3.10 Preto by bolo treba preskúmať príčiny týchto rozdielov a z tejto analýzy urobiť závery, ktoré bude možné zohľadniť pri hľadaní vhodných riešení pre európske lodenice. Riešenia využívané v tomto sektore a jeho prirodzená spätosť s lodenicami by mohli pomôcť vytvoriť cennú synergiu, ktorú by sa oplatilo rozšíriť na celý lodiarsky sektor. Zároveň však nesmieme brať na ľahkú váhu predpovede, že situácia v európskom odvetví lodného vybavenia by sa mohla podstatne zhoršiť, keby európske lodenice prišli o svoj kritický objem.

4. Návrhy krokov a opatrení na riešenie súčasnej krízovej situácie v sektore

4.1 Je nevyhnutné a naliehavé, aby sa zvýšil dopyt po výrobkoch a službách celého tohto sektora (vrátane opráv lodí). Výbor sa nazdáva, že sa treba preto usilovať o ekologickú modernizáciu (*retrofitting*) starých alebo nebezpečných a tiež „nečistých“ lodí, a to prostredníctvom právnych nástrojov a finančných stimulov.

4.1.1 V záujme prekonania zlej situácie na trhu v tomto sektore by preto EÚ a členské štáty mohli okrem iného podporovať/financovať zlepšenia obchodnej flotily Únie z ekologického hľadiska a z hľadiska úspory energie, a tiež využívanie subdodávateľov priemyselného/lodného vybavenia.

4.1.2 Európske lodenice by sa mali zamerať na stavbu lodí, ktoré ponúkajú komparatívnu výhodu, čiže špecializovať sa na vysoko kvalitné lode vybavené špičkovými technológiami⁽⁹⁾.

4.2 Je nevyhnutné uvažovať o konkrétnych prostriedkoch v rámci tzv. „vnútornej“ flexiistoty, ktoré by pomáhali udržať pracovníkov v tomto sektore a chránili ich *know-how* v období „dumpingového cyklu“⁽¹⁰⁾. Treba ich podporovať prostredníctvom rokovaní v rámci sociálneho dialógu a pridelením prostriedkov štátnej pomoci na tento účel.

⁽⁹⁾ Nie je možné uviesť vyčerpávajúci zoznam, ale môžeme spomenúť osobné lode, výletné lode, jachty, výletné člny, servisné lode, lode na prepravu áut a chemikálií, cisternové lode na prepravu kvapalného zemného plynu/etylénu/ropného plynu, lode využívané pri ťažbe ropy na mori, ťažoborce, botely, plavidlá využívané na ochranu rýb, vlečné zásobovacie lode, vŕtacie plošiny, námorné veterné turbíny, vojenské plavidlá, lode vybavené technológiou s dvojakým využitím, moderné viacúčelové nákladné plavidlá, vlečné lode a výskumné plavidlá.

⁽¹⁰⁾ Obdobie, v ktorom sa nahromadia účinky krízy a poklesu hospodárskeho cyklu (minimálne množstvo objednávok).

4.2.1 Niektoré regionálne štrukturálne a podporné prostriedky by sa mohli opätovne prehodnotiť a sústrediť na tento sektor. Zdá sa, že EFRR⁽¹¹⁾ by mohol byť zdrojom financovania niekoľkých nástrojov tohto typu.

4.3 Boj o spravodlivé podmienky hospodárskej súťaže na trhu v oblasti výroby a opravy lodí nebol doposiaľ ani veľmi vážny ani férový. Voľná hospodárska súťaž v Európe musí byť zabezpečená, ale sektor, ktorý musí zápoliť so zvyškom sveta, treba chrániť v rovnakej miere, ako ho chránia jeho konkurenti mimo EÚ.

4.3.1 Ak má byť lodiarsky sektor uznaný za strategický, z hľadiska konkurencie mimo EÚ treba postupovať tak, ako sa postupuje napríklad v prípade automobilového sektora. V poslednej dohode s Kóreou sa však ani len nespomína požiadavka, aby splnila svoje nedávne ako aj staršie záväzky, čo nie je seriózny prístup.

4.3.2 Kórea musí dodržať záväzok, že zabezpečí „normálne trhové ceny“ a nesmie lodenice dotovať. Je to odporúčanie, z ktorého by Komisia mala vychádzať, keď bude na zasadnutí OECD v súvislosti s rokovaniami o novej lodiarskej dohode rozhodovať o ďalších krokoch.

4.4 Veľký význam pre budúcnosť sektora má aj lodiarska výroba v súvislosti s obranou. Z tohto hľadiska treba upozorniť na činnosť, ktorú vyvíja Európska obranná agentúra a ktorú treba uznať za perspektívnu. V tomto kontexte treba takisto spomenúť, aké možnosti predstavujú pre tento sektor technológie s dvojakým využitím.

4.5 Je nevyhnutné rozvíjať možnosti a potenciál technologickej platformy „Waterborne“ v súvislosti s lodiarskym sektorom v rámci 7. rámcového programu VaV, ako aj jej spoluprácu s ďalšími technologickými platformami, a vďaka tomu pokračovať v rozvoji takej dôležitej zbrane, akou je pre lodenice činnosť v oblasti V+V+I.

4.6 Udržať nevyhnutný kritický objem priemyslu na európskej úrovni je nevyhnutnosťou, ak chceme mať lode, ktoré budú bezpečné, ekologické a úsporné na energiu a ktoré budú mať rozhodujúci vplyv na budúcnosť ochrany životného prostredia na mori, na náklady na celú dopravu, ako aj na ochranu a zachovanie európskej dopravy späté so zásobovaním energiou (príbrežné lode, platformy, „plávajúce ubytovne“ pri vrtných platformách, veterné mlyny na morskom šelfe atď.). S tým sa spája aj myšlienka vytvorenia štruktúry ekologickej dopravy (príbrežná námorná doprava, námorné diaľnice atď.).

4.6.1 V usmerneniach Spoločenstva o štátnej pomoci na ochranu životného prostredia (2008/C82/01) sa výslovne hovorí o nákupe plavidiel, „ktoré menej znečisťujú životné prostredie“. Tieto usmernenia treba rýchlo a bez zbytočnej byrokracie zaviesť do praxe.

4.7 Vzhľadom na súčasné výzvy by bolo treba všeobecný systém pomoci poskytovanej prostredníctvom rámcových programov, ktorý sa vzťahuje na odvetvia sériovej výroby, prispôbiť potrebám tohto sektora, aby sa tieto programy mohli uplatňovať aj v lodiarskom odvetví, ktoré využíva rozvinuté technológie, z čoho vyplýva, že vyrába väčšinou prototypy prípadne malé série.

4.8 Pokiaľ ide o európsky finančný rámec pre tento sektor, rámcovú úpravu štátnej pomoci pre lodné staviteľstvo⁽¹²⁾, ktorú v roku 2003 vypracovala Európska komisia, treba uznať za primeranú a predĺžiť jej platnosť aj na obdobie po roku 2011, aby sa zabezpečili potrebné podmienky pre inováciu. Upravený rámec by mal lepšie zodpovedať špecifickým a zaktualizovaným potrebám sektora a zároveň zabezpečiť jeho väčšiu stabilitu.

5. Iniciatíva LeaderSHIP 2015 – čo urobiť, aby pomohla odvetviu v súčasnej kríze a neutrpela porážku?

5.1 Keď bola stratégia LeaderSHIP 2015 vytvorená výrobným odvetvím a podporená tvorcami politiky EÚ v rokoch 2002 až 2003, perspektíva pre európsky lodiarsky priemysel bola dosť neradostná. Počet nových objednávok klesal a ceny stavby nových lodí boli nízke a klesali v dôsledku veľkého nárastu výrobných kapacít v Ázii.

5.1.1 Stratégia LS 2015 je dnes v polovici svojho realizačného obdobia a situácia v sektore je podobná, či dokonca, vzhľadom na súčasnú krízu, možno ešte horšia ako v čase, keď táto iniciatíva vznikla.

5.1.2 Iniciatíva LS 2015 bola pred 6 rokmi chápaná ako vízia založená na viere vo výrobnú kapacitu a inovačný potenciál námorného priemyslu Európy a prijalo sa rozhodnutie bojovať za jeho budúcnosť. Zdá sa, že tento prístup je i naďalej aktuálny, ale samotnú iniciatívu treba upraviť a prispôbiť súčasným požiadavkám, najmä vďaka ponaučeniam z obdobia jej zavádzania a uplatňovania.

5.2 Sociálni partneri z lodiarskeho odvetvia hodnotia iniciatívu LS 2015 takto:

a) za najväčšie úspechy sa považuje:

- posun v spôsobe myslenia v tomto sektore,
- zmena vnímania tohto sektora zo strany rozhodujúcich činiteľov a spoločnosti,
- zosúladený politický prístup,
- európsky charakter iniciatívy,

⁽¹¹⁾ Európsky fond regionálneho rozvoja.

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 317 2003, s. 11.

- dosiahnutie reálneho pokroku, pokiaľ ide o jednotlivé oblasti činnosti (inovácia, sociálny dialóg, práva duševného vlastníctva, technické zásady výrobného procesu),

b) za najvýraznejšie nedostatky sa považuje:

- že neboli zrealizované niektoré konkrétne odporúčania (LPF ⁽¹³⁾, financovanie),
- že určité otázky neboli dostatočne zohľadnené (štruktúra priemyslu).

5.2.1 Sociálni partneri napokon dospeli k záveru, že **dlhodobý prístup je nevyhnutné upraviť opatreniami, ktoré by reagovali na krízu.**

5.3 Komisia pred dvoma rokmi v správe o pokroku v súvislosti so stratégiou LS 2015 dospela k takémuto záveru: „Iniciatíva LeaderSHIP 2015 naďalej poskytuje primeraný rámec pre svoje politiky týkajúce sa lodiarskeho sektora. Stratégia by mala pokračovať a napredovať, ak je to možné, konkrétne, pokiaľ ide o financovanie lodiarstva. Je však takisto potrebné uviesť, že v mnohých oblastiach je na rade predovšetkým oblasť výrobného odvetvia (napríklad, štruktúra výrobného odvetvia) alebo členské štáty“. Komisia uvádza, že „sa bude naďalej

venovať stratégii LeaderSHIP 2015 a usilovať sa zabezpečiť, aby sa vytvoril a uplatňoval súbor politík na úrovni EÚ, ktoré budú najúčinnnejšie“.

5.4 Bez toho, aby sme spochybňovali obsah a zámery vyššie uvedeného hodnotenia Komisie je nevyhnutné skonštatovať, že po uplynutí 2 rokov (vo veľkej miere tiež pod vplyvom zmien v situácii sektora v dôsledku krízy) je naliehavé toto hodnotenie zaktualizovať a navrhnúť v rámci programu upravené nástroje, hoci sa zdá, že všeobecné charakteristiky najdôležitejších opatrení v záujme tohto sektora sú stále rovnako aktuálne.

5.4.1 Zdá sa, že hlavným problémom, ktorý stojí v ceste úspešnej realizácii iniciatívy LS 2015, je slabá účinnosť pri zavádzaní plánovaných opatrení do praxe a obmedzený dosah iniciatívy v niektorých členských štátoch, najmä v tých, ktoré sú členmi EÚ len odnedávna.

5.5 Pokiaľ ide o vplyv iniciatívy LS 2015 na zamestnanosť v lodiarskom priemysle, niektoré kruhy sa na túto otázku pozerajú dosť skepticky ⁽¹⁴⁾. Iniciatíve sa vyčíta nedostatok konkrétnych výsledkov. Zdôrazňuje sa, že jediným výsledkom uplatňovania LS 2015 sú **zmeny, hlavne kvalitatívneho charakteru, týkajúce sa nových zručností pracovníkov.**

V Bruseli 29. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

⁽¹³⁾ Leadership Platform Financing.

⁽¹⁴⁾ Prezentácia „Ocena wpływu programu LeaderSHIP 2015 na zatrudnienie w przemyśle okrętowym“ (Hodnotenie vplyvu programu LeaderSHIP 2015 na zamestnanosť v lodiarskom priemysle), Jerzy Bieliński, Renata Płoska, Uniwersytet Gdański, Poľsko.

PRÍLOHA 1

Glosár pojmov:

- **Lodiarsky priemysel (vrátane opráv a prestavby lodí):** je orientovaný na väčšie (najmä námorné) plavidlá, určené na obchodné/komerčné účely, ale aj vojenské lode. Zahŕňa aj výrobky a služby potrebné pri stavbe, prestavbe a údržbe týchto lodí (námorných a vnútrozemských) ⁽¹⁾. V rámci lodiarskeho priemyslu sa rozlišujú dve hlavné pododvetvia ⁽²⁾:
 - stavba lodí,
 - lodné vybavenie.
- **Stavba lodí:** zahŕňa stavbu, opravy (aj prestavbu) lodí a zameriava sa najmä na väčšie námorné obchodné lode. Patrí sem aj pododvetvie veľkých jacht.
- **Lodné vybavenie:** zahŕňa všetky výrobky a služby potrebné pre stavbu, prestavbu a údržbu lodí (námorných aj vnútrozemských) ako aj námorných konštrukcií. Patria sem aj technické služby v oblasti inžinierskych prác, inštalácie, uvádzania do prevádzky a údržby lodí (vrátane opráv) ⁽³⁾.

Fakty a čísla*Lodenice*

V Európe existuje okolo 150 veľkých lodeníc, pričom približne 40 z nich aktívne pôsobí na svetovom trhu s veľkými obchodnými námornými loďami. V Európskej únii lodenice (civilné a vojenské, zamerané na stavbu a opravu lodí) zamestnávajú priamo okolo 120 000 osôb. Európa má asi 15 %-ný podiel na trhu a naďalej súperí s krajinami východnej Ázie o pozíciu svetového lídra z hľadiska hodnoty vyrobených civilných lodí (15 miliárd eur v roku 2007) ⁽⁴⁾.

Lodné vybavenie

Odhaduje sa, že v sektore lodného vybavenia je priamo zamestnaných viac než 287 000 osôb, a nepriamo zamestnáva tento sektor ďalších 436 000 osôb. Ročný obrat tohto odvetvia v roku 2008 sa odhaduje na približne 42 miliárd eur ⁽⁵⁾. Takmer 46 % vyrobeného vybavenia je určených na vývoz. Sektor lodného vybavenia je tretím najväčším sektorom v námornom odvetví, po námornej doprave a rybolove ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/maritime/index_en.htm.

⁽²⁾ ECORYS, Study on Competitiveness of the European shipbuilding Industry (Štúdia o konkurencieschopnosti európskeho lodného staviteľstva), Rotterdam, október 2009.

⁽³⁾ http://www.emec.eu/marine_equipment/index.asp.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/maritime/index_en.htm.

⁽⁵⁾ Členovia Európskej rady pre lodné vybavenie: Chorvátsko, Dánsko, Fínsko, Francúzsko, Holandsko, Nemecko, Nórsko, Poľsko, Švédsko, Taliansko, Turecko a Veľká Británia.

⁽⁶⁾ http://www.emec.eu/marine_equipment/index.asp.

PRÍLOHA 2

k Stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúci pozmeňovací návrh, ktorý získal aspoň štvrtinu odovzdaných hlasov, bol v priebehu diskusie zamietnutý:

Bod 1.11

Vypustiť:

~~„1.11 Je nevyhnutné prísnejšie dohliadať na obchodné praktiky lodiarov, aby nevyužívali európske a štátne subvencie na nákup lodí od lodení mimo EÚ.“~~

Výsledok hlasovania

Za:	65
Proti:	108
Zdržali sa:	18

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Nové tendencie v oblasti samostatnej zárobkovej činnosti: špecifický prípad ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2011/C 18/08)

Spravodajca: **pán ZUFIAUR NARVAIZA**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 26. februára 2009 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 svojho vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Nové tendencie v oblasti samostatnej zárobkovej činnosti: špecifický prípad ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti“.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 23. februára 2010.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 462. plenárnom zasadnutí 28. a 29. apríla 2010 (schôdza z 29. apríla 2010) prijal 137 hlasmi za, pričom 52 členovia hlasovali proti a 11 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie, závery a odporúčania

Toto stanovisko sa zaoberá rôznymi formami samostatnej zárobkovej činnosti podľa toho, ako ju definovali jednotlivé európske orgány. Konkrétne a takmer výlučne však analyzuje najnovšie tendencie, ktoré vplyvujú na „zdanlivo samostatnú zárobkovú činnosť“, ktorá je označovaná aj ako „ekonomicky závislá samostatná zárobková činnosť“. Úvahy o ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti vychádzajú zo želania lepšie zohľadniť zmeny v oblasti nezávislej samostatnej zárobkovej činnosti, ktorá pod vplyvom hlbokých hospodárskych aj sociálnych zmien prekročila tradičné formy samostatnej činnosti, ktoré sú v krajinách Európskej únie už dlho uznávané. Nová kategória pracovníkov, ktorá sa nachádza na rozhraní medzi zamestnancami a samostatne zárobkovo činnými pracovníkmi, je právne uznaná len v istej časti európskych krajín. Všeobecným cieľom existujúcich vnútroštátnych právnych predpisov je prispieť k lepšej ochrane určitých kategórií pracovníkov bez toho, aby boli považovaní za zamestnancov. V krajinách, ktoré uznávajú, že medzi štatútom zamestnanca a štatútom samostatne zárobkovo činného pracovníka existuje prostredná kategória, je situácia ekonomickej závislosti spojená s priznaním série práv, ktoré nemajú ostatné kategórie samostatne zárobkovo činných pracovníkov, aj keď sú tieto práva menšie ako práva zamestnancov. Rozsah ochrany poskytnutej ekonomicky závislému samostatne zárobkovo činnému pracovníkovi sa v jednotlivých krajinách výrazne líši. Tieto práva sa môžu týkať sociálnej ochrany. Môžu sa tiež inšpirovať zárukami, ktoré poskytuje pracovné právo zamestnancom. Môžu sa tiež uplatňovať na individuálne vzťahy medzi pracovníkom a jeho klientom (minimálny príjem, trvanie práce atď.), ale samostatne zárobkovo činnému pracovníkovi môžu tiež zabezpečiť právo združovať sa a kolektívne konať na ochranu a sledovanie svojich profesionálnych záujmov.

Okrem rozdielov v hospodárskych a sociálnych podmienkach v jednotlivých krajinách možno odlišnosť vnútroštátnych právnych predpisov vysvetliť aj problémami súvisiacimi s právnym uznaním ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti. Existencia tohto prostredného štatútu môže vyvolávať oprávnené obavy. Môžeme sa teda obávať, že aj keď sa príslušné právne kategórie objasnia, uznanie ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti môže viesť v praxi k tomu, že

osoby, ktoré boli doposiaľ zamestnancami sa preorientujú na ekonomicky závislú samostatnú zárobkovú činnosť, napríklad v dôsledku podnikových stratégií externého zamestnávania. Je teda pravda, že úvahy o uznaní ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti sa nedajú celkom oddeliť od úvah o „zdanlivo samostatnej zárobkovej činnosti“. Je to skutočnosť, o ktorej nájdeme dôkazy v mnohých krajinách Európskej únie. Tento nelegálny postup je veľmi rozšírený najmä v sektoroch, ako je stavebníctvo, dokonca európski sociálni partneri v tomto sektore prijali nedávno v tejto súvislosti spoločné stanovisko. Je zjavné, že niektorí pracovníci sú formálne samostatne zárobkovo činní (najmä pokiaľ ide o označenie vzťahov, ktoré určujú jednotlivé strany), ale ktorí vykonávajú svoju činnosť v podmienkach, v akých pracujú zamestnanci. Tieto situácie bežne zodpovedajú hypotézam, v ktorých zamestnávateľ využíva názov samostatná zárobková činnosť na to, aby nemusel uplatňovať ustanovenia pracovného práva a/alebo práva na sociálne zabezpečenie. V skutočnosti nie je v mnohých prípadoch prechod na štatút samostatne zárobkovo činného, ale ekonomicky závislého pracovníka dobrovoľný, ale vynútený, v dôsledku externých faktorov, ako je externalizácia výroby alebo reštrukturalizácia podniku, ktoré majú za následok ukončenie pracovných zmlúv. Uznanie ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti, ktoré by pomohlo vytvoriť vyváženejší zmluvný vzťah medzi pracovníkom a jeho príkazcom, by mohlo znížiť ekonomický nátlak na pracovníka a podporiť služby vyššej kvality pre koncového spotrebiteľa.

Uznanie štatútu ekonomicky závislého samostatne zárobkovo činného pracovníka je bez ohľadu na riziká, ktoré predstavuje, vo všetkých členských štátoch, ktoré ho prijali, prostriedkom ako priznať vyššiu právnu ochranu pracovníkom, ktorí nie sú zamestnancami, ale skutočnými samostatne zárobkovo činnými pracovníkmi, ktorí nemôžu využívať ekonomické záruky, ktoré by mali, keby pracovali pre viacero príkazcov. V tomto zmysle môže uznanie ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti zabezpečiť nielen sociálnu ochranu a profesijný štatút, ktoré môže pomôcť podporiť, ale aj posilniť podnikavosť. Uznanie ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti, ktoré by pomohlo vytvoriť vyváženejší zmluvný vzťah medzi pracovníkom a jeho príkazcom, by okrem toho mohlo znížiť ekonomický nátlak na pracovníka a podporiť služby vyššej kvality pre koncového spotrebiteľa.

V čase, keď sa rozvíjajú cezhraničné služby, je rozmanitosť právnych predpisov v tejto oblasti otázkou, ktorá sa týka celej Európskej únie. Zosúladiť profesijné štatúty v Európskej únii na úrovni Spoločenstva, počnúc vymedzením definície pojmu „ekonomicky závislá samostatná zárobková činnosť“, rozhodne nie je jednoduché. Pri úvahách o tejto problematike nemožno vynechať rozmanitosť vnútroštátnych predpisov a vnútroštátnej praxe: podľa európskej sociálnej legislatívy je pracovník a podnikateľ definovaný na národnej úrovni.

Nemôžeme sa však tváriť, že nevidíme, že je naliehavo potrebné lepšie zohľadniť zmeny v oblasti samostatnej zárobkovej činnosti. V opačnom prípade by sme v krajinách, kde ekonomicky závislé samostatne zárobkovo činné osoby nie sú definované ako zamestnanci, nechali bez ochrany skupinu európskych pracovníkov, ktorá sa neustále rozrastá.

1.1 Vytvoriť prostriedky, ktoré umožnia skutočne štatisticky obsiahnuť ekonomicky závislú samostatnú zárobkovú činnosť v Európskej únii.

1.2 Podporovať realizáciu štúdií v oblasti ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti, ktoré umožnia presne vyhodnotiť skúsenosti v jednotlivých krajinách.

1.3 Výslovne zaradiť do integrovaných usmernení pre rast a zamestnanosť otázku ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti, podľa podmienok, ktoré je potrebné určiť.

1.4 Podnecovať európskych sociálnych partnerov, aby do svojich pracovných programov zaradili problematiku ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti, a to na úrovni jednotlivých profesií, ako aj na úrovni sektorov. Spoločná analýza európskych sociálnych partnerov⁽¹⁾, zverejnená v októbri 2007, svedčí o tom, aký význam má problematika profesijných štatútov v očiach účastníkov európskeho sociálneho dialógu. V tejto súvislosti by sa mohlo vyhodnotiť, aké príležitosti pre rozvoj vzájomných vzťahov majú európski sociálni partneri a organizácie, najmä národné, ktoré zastupujú samostatne zárobkovo činných pracovníkov.

1.5 Na základe informácií a analýz získaných vďaka zavedeniu predchádzajúcich odporúčaní do praxe by sa mohol vyvodiť spoločný základ pre jednotlivé členské štáty Európskej únie, ktorý by používali na definovanie pojmu „zamestnanec“. Takýto krok by mohol prispieť nielen k správne uplatňovaniu existujúcich európskych smerníc v oblasti pracovného práva, ale aj pomôcť lepšie zvládnuť nárast cezhraničnej zamestnanosti v Európe. Umožnil by tiež získať informácie potrebné na lepšie pochopenie toho, čo môže zahŕňať pojem ekonomicky závislej samostatne zárobkovej činnosti. Každý pokus lepšie vymedziť zárobkovú činnosť, ktorá je síce samostatná, ale ekonomicky závislá, totiž pred-

pokladá, že existuje čo možno najjasnejšia a najpresnejšia definícia zamestnaneckého pomeru.

2. Úvod

Doslovne, ten, kto pracuje samostatne, sa líši od toho, kto vykonáva svoju činnosť v závislosti od inej osoby. Táto zjavná jednoduchosť však nesmie zakrývať skutočnosť, že pojem samostatná zárobková činnosť zahŕňa veľké množstvo rozdielnych situácií na sociálnej i ekonomickej úrovni, ku ktorým rozhodne nemožno pristupovať tým istým spôsobom. Táto roztrieštenosť samostatnej zárobkovej činnosti je badateľná vo všetkých krajinách Európskej únie. Hlavnou témou tohto stanoviska sú samostatne zárobkovo činné osoby v závislom postavení. Budeme sa zaujímať o to, aké podoby môže mať táto samostatná zárobková činnosť v praxi, aby sme zistili, odkedy môžu spochybniť ekonomickú závislosť samostatného pracovníka. Preto sa nebudeme zaoberať problematikou nelegálnej práce, ani problematikou takzvaných „zdanlivo samostatne zárobkovo činných pracovníkov“, hoci tieto dva javy môžu v istých prípadoch zdanlivo alebo skutočne súvisieť s problematikou ekonomicky závislých samostatne zárobkovo činných pracovníkov.

Ekonomicky závislá samostatná zárobková činnosť je predovšetkým aktuálnou problematikou v Európskej únii (1). Okrem toho má v niektorých európskych krajinách právne uznanie, čo sa prejavuje zavedením špecifických definícií a ochranných systémov (2). Napokon je potrebné vymedziť, aké problémy otázka ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti zahŕňa (3).

3. Ekonomicky závislá samostatná zárobková činnosť: aktuálna téma v Európskej únii

3.1 Noví samostatne zárobkovo činní pracovníci pre novú hospodársku a sociálnu situáciu

3.1.1 Skutočnosť, že sa objavili „nové“ samostatne zárobkovo činné, teda pracovníci vykonávajúci činnosť, ktorá nebola a priori súčasťou tradičných rámcov pre nezávislé profesie, ako sú poľnohospodári a slobodné povolania (2), mohlo zapríčiniť niekoľko faktorov. Medzi ne by napríklad mohli patriť tieto javy:

- stratégie firiem a najmä niektoré formy externého zamestnávania;
- výskyt nových sociálnych potrieb, ktoré treba uspokojiť, najmä v súvislosti s demografickými zmenami a so starnutím populácie;
- zmeny, ktoré ovplyvňujú pracovnú silu, ako je zvyšovanie úrovne vzdelávania populácie;
- väčší podiel žien na trhu práce;

⁽¹⁾ Základné výzvy, ktorým čelia európske trhy práce: spojená analýza európskych sociálnych partnerov.

⁽²⁾ Pozri správu EIRO (European Industrial Relations Observatory – Európske monitorovacie stredisko pre pracovnoprávne vzťahy), „Self-employed workers: industrial relations and working conditions“ („Samostatne zárobkovo činní pracovníci: zamestnanecké vzťahy a pracovné podmienky“), 2009.

- potreba pracovného začlenenia zraniteľných skupín, ktoré sú vylúčené z trhu práce. Pre tieto skupiny obyvateľstva môže samostatná zárobková činnosť predstavovať v istých prípadoch možnosť ako uniknúť nezamestnanosti;
- túžba niektorých pracovníkov lepšie skĺbiť prácu a súkromný život;
- rozkvet nových služieb a príležitostí, ktoré ponúkajú informačné a komunikačné technológie.

3.1.2 So zreteľom na tieto zmeny sa vedecká literatúra, založená na empirickom výskume, usilovala identifikovať rôzne kategórie samostatne zárobkovo činných osôb. Najbežnejšie sú nasledujúce kategórie ⁽³⁾:

- podnikatelia, ktorí prevádzkujú svoje podniky tak, že prijímajú pracovníkov do zamestnania, teda s pomocou zamestnancov;
- osoby pôsobiace v „tradičných“ slobodných povolaniach ⁽⁴⁾, ktoré musia pri výkone svojej profesie splňať špecifické podmienky definované predpismi jednotlivých štátov (musia mať osvedčenie o spôsobilosti, dodržiavať deontologické kódexy vzťahujúce sa na danú profesiu). Hoci môžu byť aj zamestnávateľmi, väčšinou vykonávajú svoju pracovnú činnosť sami alebo spoločne so svojimi kolegami. Máme tu na mysli napríklad advokátov alebo lekárov;
- remeselníci, obchodníci a poľnohospodári, ktorí sú ťažiskom tradičných foriem samostatnej zárobkovej činnosti a ktorým môžu pomáhať členovia ich rodín a/alebo malý počet stálych alebo dočasných zamestnancov;
- „noví samostatne zárobkovo činní pracovníci“ vykonávajúci kvalifikovanú činnosť, ktorých povolania však nie sú vo všetkých krajinách regulované tak ako vyššie uvedené slobodné povolania;
- samostatne zárobkovo činní pracovníci vykonávajúci vysoko alebo málo kvalifikovanú činnosť bez toho, aby boli zamestnaní. Ich existencia vyplýva zo stratégií firiem, najmä z rozvoja outsourcingu istých častí výrobného procesu.

3.1.3 Súčasne s týmito definíciami prieskum zameraný na pracovnú silu „EUROSTAT Labour Force Survey“ s cieľom štatisticky vymedziť samostatnú zárobkovú činnosť rozlišuje tieto typy pracovníkov:

⁽³⁾ Pozri tú istú správu EIRO citovanú v poznámke pod čiarou 2.

⁽⁴⁾ Smernica 2005/36/ES zo 7. septembra 2005 navrhuje vo svojom odôvodnení 43 definíciu slobodných povolání.

- zamestnávateľia, definovaní ako osoby s vlastnou živnosťou (podnik, slobodné povolanie, poľnohospodárska činnosť), ktorú využívajú na dosiahnutie zisku, pričom zamestnávajú minimálne jednu osobu;
- „own account workers“, definovaní ako osoby s vlastnou živnosťou (podnik, slobodné povolanie, poľnohospodárska činnosť), ktorú využívajú na dosiahnutie zisku, pričom však nemajú žiadnych zamestnancov. V roku 2008 táto kategória pracovníkov predstavovala viac ako 36 miliónov osôb v EÚ-27, čiže asi 16 % obyvateľov, ktorí mali zamestnanie;
- „family workers“, definovaní ako osoby, ktoré pomáhajú členovi svojej rodiny pri výkone nejakej hospodárskej činnosti (obchodnej alebo poľnohospodárskej), ak ich nemožno považovať za zamestnancov.

3.1.4 Je skutočne ťažké vyjadriť fenomén ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti číslami. Presnejšie určiť počet pracovníkov, ktorí sú síce samostatní, ale pracujú v situácii ekonomickej závislosti, sa dá len v krajinách, ktoré právne uznali túto kategóriu pracovníkov. Avšak minimálne istá časť pracovníkov štatisticky považovaných za samostatne zárobkovo činných, nepochybne pri výkone svojej činnosti ekonomicky závisí od zákazníka alebo príkazcu.

3.1.5 Takže ak sa oprieme o dostupné európske údaje týkajúce sa rozšírenia samostatnej zárobkovej činnosti ⁽⁵⁾, môžeme konštatovať, že v roku 2007 samostatne zárobkovo činní pracovníci, ktorí nezamestnávali žiadne iné osoby, predstavovali minimálne 50 % všetkých samostatne zárobkovo činných pracovníkov v každom členskom štáte. V niektorých členských štátoch bol tento podiel ešte vyšší (70 % alebo viac). To je prípad Českej republiky, Litvy, Portugalska, Slovenska a Spojeného kráľovstva. Ak si uvedomíme ekonomické a sociálne zmeny vysvetľujúce vznik nových foriem samostatnej zárobkovej činnosti a skúsenosti krajín, ktoré tieto nové formy práce právne ukotvili, je jasné, že podstatná časť tohto vysokého percenta „own account workers“ pracuje v situácii ekonomickej závislosti.

3.1.6 Javy pozorované v priebehu uplynulých desaťročí nám ukazujú, že v Európe čím ďalej tým vyšší počet samostatne zárobkovo činných pracovníkov využíva pracovné zmluvy, a že počet foriem závislej činnosti narastá právnou cestou mimo trhu práce. Preto je potrebné stanoviť kritériá, ktoré definujú túto ekonomickú závislosť, a vytvoriť štatistické mechanizmy, ktoré umožnia presne zistiť počet osôb pracujúcich v tomto režime poskytovania služieb.

3.2 Ekonomicky závislá samostatná zárobková činnosť, otázka vyslovená na európskej úrovni

3.2.1 Európska únia sa už niekoľko rokov zaoberá ochranou samostatne zárobkovo činných pracovníkov. V tomto ohľade

⁽⁵⁾ S ohľadom na rôzne definície pojmu, ktoré uvádza EUROSTAT.

môžeme uviesť odporúčanie Rady 2003/134/ES z 18. februára 2003 ⁽⁶⁾ o zlepšení bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci samostatne zárobkovo činných pracovníkov. Hlavné otázky spojené s ochranou týchto pracovníkov sa prejavujú aj prostredníctvom diskusií, ktoré v súčasnosti prebiehajú v súvislosti s návrhom novej smernice o uplatňovaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a so ženami vykonávajúcimi samostatnú zárobkovú činnosť.

3.2.2 Rozlišovanie medzi zamestnancami a samostatne zárobkovo činnými pracovníkmi je napokon i jadrom diskusií, ktoré v súčasnosti prebiehajú v súvislosti so zmenou smernice 2002/15/ES o organizácii pracovnej doby osôb vykonávajúcich mobilné činnosti v cestnej doprave.

3.2.3 Otázka ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti sa na úrovni Európskej únie už niekoľkokrát riešila. Napríklad v správe, ktorú Alain SUPLOT odovzdal Európskej komisii v roku 2000 ⁽⁷⁾, sa uznáva, že sú aj takí pracovníci, ktorých nemožno označiť za zamestnancov, ale ktorí sú ekonomicky závislí od príkazu, a odporúča sa, aby im boli priznané sociálne práva, ktoré im vzhľadom na túto závislosť prislúchajú.

3.2.4 Vo svojej Zelenj knihe venovanej modernizácii pracovného práva, zverejnenej v roku 2006 ⁽⁸⁾, Európska komisia uvádza, že „Samostatne zárobková činnosť tiež poskytuje prostriedok na vyrovnanie sa s potrebami reštrukturalizácie, na znižovanie priamych alebo nepriamych nákladov na pracovnú silu a na flexibilnejšie hospodárenie so zdrojmi v odpovedi na nepredvídané hospodárske okolnosti. Odzrkadľuje tiež podnikateľský model podnikania zameraného na služby, pri ktorom sú zákazníkmi dodávané hotové projekty. V mnohých prípadoch odráža slobodnú voľbu pracovať nezávisle napriek nižšej úrovni sociálnej ochrany výmenou za priamejšiu kontrolu nad pracovnými podmienkami a podmienkami odmeňovania“. Na základe toho Komisia zároveň uvádzala, že „Koncept „ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti“ zahŕňa situácie, ktoré sa nachádzajú medzi dvomi zavedenými konceptmi podriadeného zamestnania a nezávislej samostatnej zárobkovej činnosti. Títo pracovníci nemajú pracovnú zmluvu. Môže sa stať, že pracovné právo ich nezahŕňa, keďže sa nachádzajú v „šedej oblasti“ medzi pracovným a obchodným právom. Hoci sú oficiálne „samostatne zárobkovo činní“, zostávajú

ekonomicky závislí na jedinom príkazcovi alebo klientovi/zamestnávateľovi, ktorý je ich zdrojom príjmov. Tento fenomén by mal byť jasne odlišný od úmyselnej nesprávnej klasifikácie samostatnej zárobkovej činnosti.“

3.2.5 Stanovisko EHSV k zelenej knihe ⁽⁹⁾ sa zaoberá aj touto otázkou.

4. Ekonomicky závislá samostatná zárobková činnosť: právna realita v niektorých krajinách Európskej únie

4.1 Existencia právnych kategórií na rozhraní medzi zamestnaneckým pomerom a samostatnou zárobkovou činnosťou

4.1.1 Právne vymedzenie pojmu ekonomicky závislá samostatná zárobková činnosť môže viesť k tomu, že sa bude tento pojem považovať za prostrednú kategóriu medzi zamestnancom a samostatne zárobkovo činným pracovníkom.

4.1.2 Do dnešného dňa len obmedzený počet členských štátov uznáva samotný pojem pracovníka vykonávajúceho ekonomicky závislú samostatnú zárobkovú činnosť, avšak v závislosti od jednotlivých foriem a podľa rôzneho rozsahu, a tieto členské štáty sa usilujú tento pojem vymedziť. Táto prostredná kategória pracovníkov, medzi samostatnou zárobkovou činnosťou a zamestnaneckým pomerom, vytvára nové formy zamestnanosti, ktoré však majú v jednotlivých krajinách odlišný dosah aj obsah. Ide najmä o Nemecko, Rakúsko, Španielsko, Taliansko, Portugalsko a Spojené kráľovstvo. V Taliansku sa pojem „kvázi podriadenie“ vzťahuje na pracovníkov, ktoré uzavreli „zmluvu o koordinovanej a súvislej“ alebo „zmluvu o spolupráci na projekte“. V Spojenom kráľovstve sa stretávame s kategóriou „worker“, ktorá sa líši od kategórie „employee“. „Worker“ sa líši od zamestnanca („employee“), keďže vykonáva svoju prácu bez toho, aby spadal pod autoritu zamestnávateľa. V Rakúsku existujú špecifické zmluvné formy, zakotvené v právnych predpisoch, v ktorých môžeme nájsť znaky všeobecného chápania ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti. Ide najmä o „free service contracts“. Pracovníci, ktorí uzatvorili tento typ zmluvy sa líšia od zamestnancov tým, že aj keď pracujú najčastejšie pre jednu osobu a podľa stanoveného harmonogramu, nie sú vo vzťahu podriadenosti. V Nemecku existuje výraz „arbeitnehmerähnliche Person“ („employee-like person“). Táto kategória pracovníkov, ktorá je v právnych predpisoch v oblasti pracovného práva chápaná inak ako zamestnanci, označuje osoby, ktoré v rámci obchodnej zmluvy alebo zmluvy o poskytovaní služieb vykonávajú svoju prácu sami, bez pomoci zamestnancov, pričom viac ako 50 % ich obratu zabezpečuje jeden zákazník. Najnovší a najrozvinutejší príklad definície ekonomicky závislej činnosti nájdeme v Španielsku. Štatút samostatne zárobkovo činných pracovníkov, prijatý v roku 2007, definuje pracovníka vykonávajúceho ekonomicky závislú činnosť podľa viacerých kritérií. Je to pracovník, ktorý vykonáva bežne, osobne, priamo a prevažne hospodársku alebo pracovnú činnosť s lukratívnym cieľom v prospech fyzickej alebo právnickej osoby, ktorá sa nazýva zákazník a od ktorej je ekonomicky závislý, pretože predstavuje

⁽⁶⁾ Niektoré odseky odporúčania sa vzťahujú na predmet tohto stanoviska a sú veľmi výstižné:

- Odporúčanie uznáva koexistenciu samostatne zárobkovo činných pracovníkov a zamestnancov na tom istom pracovisku (odôvodnenia 4 a 5).
- Potvrdzuje, že vo všeobecnosti pracovníci, ktorí vykonávajú svoju pracovnú činnosť tak, že nie sú v právnomprávnom vzťahu so zamestnávateľom, nie sú zahrnutí v pracovných predpisoch uplatňovaných v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci (odôvodnenie 5).
- Zdôrazňuje, že samostatne zárobkovo činní pracovníci môžu podliehať zdravotným a bezpečnostným rizikám podobným tým, ktorým sú vystavení zamestnanci (odôvodnenie 6).
- V záverečných odporúčaniach sa uvádza, že je nevyhnutné prijať opatrenia zamerané na zvyšovanie povedomia tejto kategórie pracovníkov prostredníctvom organizácií, ktoré ich zastupujú.

⁽⁷⁾ „Transformation of labour and future of labour law in Europe“ („Transformácia práce a budúcnosť pracovného práva v Európe“), Európska komisia, 1999.

⁽⁸⁾ Zelená kniha – Modernizácia pracovného práva s cieľom splniť výzvy 21. storočia (KOM(2006) 708 v konečnom znení).

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV z 30.5.2007 na tému „Zelená kniha - Modernizácia pracovného práva s cieľom splniť výzvy 21. storočia“, spravodajca: pán Retureau (Ú. v. EÚ C 175, 27.7.2007, s. 65), bod 3.1.4.

minimálne 75 % príjmov z jeho pracovnej činnosti. Tento štatút nie je kompatibilný so súkromnou alebo obchodnou spoločnosťou. ⁽¹⁰⁾

4.1.3 Pozorovaním národných systémov, ktoré pripustili existenciu novej právnej kategórie, sme dospeli k viacerým záverom. V prvom rade ide vo všetkých prípadoch o ustanovenie novej kategórie, ktorá sa líši od kategórie zamestnanca, ako aj od kategórie samostatne zárobkovo činného pracovníka a, a fortiori, aj od podnikateľa. Cieľom v rôznych týchto krajinách teda nie je urobiť zo samostatne zárobkovo činných pracovníkov, ktorí sú ekonomicky závislí zamestnancov, ale dať im špecifické štatúty, ktoré im zabezpečia osobitnú ochranu, ktorá im vzhľadom na ich ekonomickú závislosť prislúcha. A práve z tohto dôvodu len v uvedených prípadoch ekonomická závislosť samostatne zárobkovo činného pracovníka vylučuje právnu podriadenosť. Vzťah právnej podriadenosti je v podstate kľúčovým prvkom právnej definície zamestnanca, a to vo veľkej väčšine krajín Európskej únie. Zamestnancom je ten, kto pracuje pod vedením a kontrolou inej osoby, ktorá je označená ako zamestnávateľ, pričom túto situáciu charakterizuje niekoľko znakov: povinnosť osobne vykonávať pracovnú činnosť, práca pre jednu osobu počas istého obdobia, zamestnanec nenesie zodpovednosť za finančné riziká podnikania, práca vykonávaná v prospech inej osoby atď. So zreteľom na toto kritérium možno povedať, že každý zamestnanec je síce ekonomicky závislý, ale každý samostatne zárobkovo činný pracovník, ktorý je ekonomicky závislý nemusí byť zároveň aj zamestnancom.

4.1.4 Aj tak je však potrebné určiť kritériá umožňujúce charakterizovať ekonomickú závislosť. Je to zložitá úloha, nie však nemožná, ako to ukazujú rôzne právne predpisy, ktoré v tejto súvislosti existujú v jednotlivých štátoch. Príslušné kritériá by sa mohli predovšetkým týkať osoby pracovníka: ekonomicky závislý samostatne zárobkovo činný pracovník môže byť napríklad definovaný ako pracovník, ktorý osobne, bez toho, aby zamestnal na tento účel zamestnancov, vykonáva činnosť, ktorá sa od neho požaduje (konkrétny príklad Španielska). Ostatné kritériá, ktoré sa pripájajú k predchádzajúcim, by sa mali týkať samotného stavu ekonomickej závislosti. Môže ísť o podiel z obratu získaný prácou pre jediného zákazníka (treba teda určiť presnú výšku obratu, na základe ktorého sa charakterizuje ekonomická závislosť) alebo o dĺžku trvania vzťahu medzi pracovníkom a jeho zákazníkom (čím bude tento vzťah dlhší, tým lepšie sa bude dať určiť stav ekonomickej závislosti od zákazníka). Na základe tohto posledného kritéria sa v Taliansku určuje, či ide o „koordinovanú a súvislú spoluprácu“. Odborníci, ktorí tieto otázky preštudovali, napokon niekedy navrhujú ďalšie kritérium. Profesor PERULLI ⁽¹¹⁾ si myslí, že o ekonomickej závislosti pracovníka možno hovoriť len vtedy, ak je organizácia, pre ktorú pracuje, závislá od činnosti svojho zákazníka. Inými slovami, pracovník sa nemôže dostať na trh, ak sa organizácia, pre ktorú pracuje (ktorá pokrýva najmä používané materiály a technológie), zameriava na uspokojovanie potrieb jediného zákazníka.

4.2 Ochrana samostatne zárobkovo činných pracovníkov, ktorí sú ekonomicky závislí

4.2.1 V krajinách, ktoré uznávajú, že medzi štatútom zamestnanca a štatútom samostatne zárobkovo činného pracovníka existuje prostredná kategória, je situácia ekonomickej závislosti spojená s priznaním série práv, ktoré nemajú ostatné kategórie samostatne zárobkovo činných pracovníkov, aj keď sú tieto práva menšie ako práva zamestnancov. Tieto práva sa môžu týkať sociálnej ochrany. Môžu sa inšpirovať aj zárukami, ktoré poskytuje pracovné právo zamestnancom. Môžu sa teda uplatňovať na individuálne vzťahy medzi pracovníkom a jeho klientom (minimálny príjem, trvanie práce atď.), ale samostatne zárobkovo činným pracovníkom môžu tiež zabezpečiť právo združovať sa a kolektívne konať na ochranu a sledovanie svojich profesionálnych záujmov. Svedčí to o tom, že závislosť od druhého, aj keď len ekonomická, a nie právna, odôvodňuje osobitnú ochranu.

4.2.2 Pokiaľ ide o sociálnu ochranu, v niektorých štátoch môže existovať prostredná úroveň sociálnej ochrany, ktorá je vyššia ako úroveň sociálnej ochrany poskytovaná „jednoduchým samostatne zárobkovo činným pracovníkom“. V Taliansku napríklad pracovníci, ktorí uzatvorili „zmluvu o spolupráci na projekte“ požívajú sociálne výhody v prípade tehotenstva, choroby, pracovných úrazov a dôchodku, ktoré sa čím ďalej tým viac približujú k tým, ktoré majú zamestnanci. Rovnako je to aj v Spojenom kráľovstve, kde „workers“ dostávajú nemocenské dávky v prípade choroby.

4.2.3 Ekonomicky závislý samostatne zárobkovo činný pracovník, pokiaľ ide o pravidlá, ktorými sa riadi pri výkone svojej pracovnej činnosti, síce nie je zamestnancom, ale väčšinou využíva časť výhod poskytovaných zamestnancom.

4.2.4 Okrem tohto celkového pozorovania sa samozrejme rozsah ochrany poskytnutej „ekonomicky závislému samostatne zárobkovo činnému pracovníkovi“ v jednotlivých krajinách výrazne líši. „Workers“ v Spojenom kráľovstve majú napríklad zaručený minimálny plat, dĺžku trvania práce a dovolenky. V Španielsku, v rámci podstatne ambicióznejšej perspektívy štatút z roku 2007 samostatnému, ale ekonomicky závislému pracovníkovi, priznáva:

— práva vzťahujúce sa na vykonávanie jeho pracovnej činnosti: právo na oddych, právo na dovolenku,

— práva vzťahujúce sa na porušenie zmluvy, ktorá ho spája s jeho príkazcom: napríklad zákazník smie porušiť zmluvu len ak má na to opodstatnený dôvod. V prípade, že porušenie zmluvy nie je odôvodnené, pracovníkovi vzniká nárok na odškodnenie.

⁽¹⁰⁾ Pozri článok 11 španielskeho zákona z 11. júla 2007 o štatúte samostatnej zárobkovej činnosti.

⁽¹¹⁾ A. Perulli, Ekonomicky závislý / kvázi podriadené zamestnanie: právne, sociálne a hospodárske aspekty, Správa pre Európsku komisiu, 2003.

4.2.5 Okrem záruk pre ekonomicky závislých samostatne zárobkovo činných pracovníkov by všetci samostatne zárobkovo činní pracovníci v EÚ mali mať minimálnu úroveň sociálnej ochrany, ako sa uvádza v odporúčaní Rady z 18. februára 2003, napríklad v oblasti sociálneho zabezpečenia, odbornej prípravy alebo prístupu k prevencii pracovných rizík, aby sa zabezpečilo, že základné sociálne zabezpečenie budú mať všetci pracovníci vo všeobecnosti, nezávisle od právnej formy, v rámci ktorej vykonávajú svoju pracovnú činnosť.

5. Otázky spojené s uznaním ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti

5.1 Zamestnanecký vzťah a ekonomicky závislá samostatná zárobková činnosť: konkurencia alebo komplementarita?

5.1.1 Ako sme videli, len menšina členských štátov Európskej únie uznáva vo svojich právnych predpisoch kategóriu ekonomicky závislého samostatne zárobkovo činného pracovníka. Okrem odlišných ekonomických a sociálnych podmienok v jednotlivých krajinách ten stav odzrkadľuje aj oprávnené obavy, ktoré existencia tohto prostredného štatútu vyvoláva. Môžeme sa teda obávať, že aj keď sa príslušné právne kategórie objasnia, uznanie ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti môže viesť v praxi k tomu, že osoby, ktoré boli doposiaľ zamestnancami sa preorientujú na ekonomicky závislú samostatnú zárobkovú činnosť, napríklad v dôsledku podnikových stratégií externého zamestnávania. Skúsenosti z Talianska sú do istej miery odrazom tohto rizika. Keď talianska vláda v roku 2003 zaviedla zmluvy o spolupráci na projektoch, jej cieľom bolo presunúť zdanlivo samostatne zárobkovo činných pracovníkov do kategórie zamestnancov. Od roku 2003 do roku 2005 sme boli teda svedkami podstatného zvýšenia počtu „kvázi podriadených“ pracovníkov. Tieto obavy bezpochyby svedčia o tom, že vo viacerých štátoch Európskej únie vlády alebo sociálni partneri jednoznačne odmietajú vytvorenie prostredného štatútu medzi štatútom zamestnanca a pracovníka vykonávajúceho samostatnú zárobkovú činnosť. Ako príklad môžeme uviesť britskú organizáciu TUC, ktorá na svojom kongrese v roku 2009 prijala návrh ustanovujúci, že počet profesijných štatútov v Spojenom kráľovstve sa obmedzí na dva: štatút zamestnanca a štatút samostatne zárobkovo činného pracovníka.

5.1.2 Je pravda, že úvahy o uznaní ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti sa nedajú celkom oddeliť od úvah o „zdanlivo samostatnej zárobkovej činnosti“. Je to skutočnosť, o ktorej nájdeme dôkazy v mnohých krajinách Európskej únie. Tento nelegálny postup je veľmi rozšírený najmä v sektoroch, ako je stavebníctvo, dokonca európski sociálni partneri v tomto sektore prijali nedávno v tejto súvislosti spoločné stanovisko. Je zjavné, že niektorí pracovníci sú formálne samostatne zárobkovo činní (najmä pokiaľ ide o označenie vzťahov, ktoré určujú jednotlivé strany), ale ktorí vykonávajú svoju činnosť v podmienkach, v akých pracujú zamestnanci. Tieto situácie bežne zodpovedajú hypotézam, v ktorých zamestnávateľ využíva názov samostatná zárobková činnosť na to, aby nemusel uplatňovať ustanovenia pracovného práva a/alebo práva na sociálne zabezpečenie. S ohľadom na

túto skutočnosť MOP vo svojom odporúčaní č. 198⁽¹²⁾ požaduje, aby vlády vo svojich právnych predpisoch prijali jasné kritériá, ktoré umožňujú klasifikovať pracovný vzťah zamestnanca, a tak bojovali proti zdanlivo samostatnej zárobkovej činnosti. Bezpochyby ide o veľmi dôležitú otázku, ktorá sa však od problematiky ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti odlišuje. Ekonomicky závislá činnosť je totiž dokonca aj v krajinách, ktoré túto formu zamestnávania uznávajú, z právneho hľadiska celkom odlišná od zamestnaneckého pomeru. Inými slovami, o existencii štatútu ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti možno hovoriť len vtedy, keď je jej definícia dostatočne odlišná od definície zamestnaneckého pomeru. Kritérium podriadenosti z právneho hľadiska má určite v tomto ohľade zásadný význam. Ak osoba pracuje v podmienkach, ktoré z nej robia zamestnanca, nemala by byť označovaná za ako ekonomicky závislú. Znamená to, že v legislatíve jednotlivých štátov by mala, v súlade s odporúčaním MOP, existovať čo najjasnejšia a najpresnejšia definícia zamestnaneckého pomeru. Inými slovami, ekonomicky závislá samostatná zárobková činnosť a zamestnanecký pomer sa musia dať odlíšiť, a to predpokladá, že každý z týchto dvoch pojmov je jasne definovaný. Zároveň to znamená, že dodržiavanie zákonov je skutočne možné kontrolovať. Za týchto podmienok môže uznaný štatút ekonomicky závislého samostatne zárobkovo činného pracovníka umožniť lepšie chrániť nie zdanlivo, ale skutočne samostatne zárobkovo činných pracovníkov a môže vhodne dopĺňať štatút zamestnanca.

5.1.3 Okrem toho, ak bude ekonomicky závislá samostatná zárobková činnosť uznaná, mohlo by sa stať, že obchodný vzťah medzi zákazníkom a pracovníkom vykonávajúcim takúto činnosť sa v praxi predĺži a ekonomicky závislý samostatne zárobkovo činný pracovník bude napokon pre svojho zákazníka vykonávať trvalú prácu. Ak je obchodný vzťah skutočný už od počiatku, jeho krátkodobé alebo dlhodobé trvanie musí viesť k predstave takých podmienok a prostriedkov, ktoré umožnia ekonomicky závislému samostatne zárobkovo činnému pracovníkovi získať štatút zamestnanca od svojho bývalého zákazníka, ktorý sa takto stane jeho zamestnávateľom.

5.2 Príležitosti, ktoré vzniknú vďaka uznaniu ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti

5.2.1 Uznanie štatútu ekonomicky závislého samostatne zárobkovo činného pracovníka je vo všetkých členských štátoch, ktoré ho prijali, prostriedkom ako priznať vyššiu právnu ochranu pracovníkom, ktorí nie sú zamestnancami, ale skutočnými samostatne zárobkovo činnými pracovníkmi, ktorí nemôžu využívať ekonomické záruky, ktoré by mali, keby pracovali pre viacero príkazcov. V tomto zmysle môže uznanie ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti zabezpečiť nielen sociálnu ochranu a profesijný štatút, ktoré môže pomôcť podporiť, ale aj posilniť podnikavosť a slobodu podnikania. Môžeme si teda predstaviť, že ekonomicky závislý samostatne zárobkovo činný pracovník by mohol využívať špecifickú pomoc pri výkone svojej činnosti (rady, finančná pomoc), ktorá mu umožní rozvinúť jeho vlastný podnik a napokon aj zbaviť sa ekonomickej závislosti.

⁽¹²⁾ Odporúčanie Medzinárodnej organizácie práce o pracovnom pomere, č. 198, 2006.

5.2.2 Pri úvahách o ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti nemôžeme ignorovať ani záujmy spotrebiteľov. Poskytovanie služieb spotrebiteľom je totiž často sprevádzané vytváraním dodávateľských reťazcov, do ktorých sú zapojení aj samostatne zárobkovo činní pracovníci a samostatne zárobkovo činní, ale ekonomicky závislí pracovníci. Keď teda spotrebiteľ kontaktuje veľkú spoločnosť, aby vykonala inštaláciu (či už ide o plyn, elektrinu, telefón alebo digitálnu televíziu) alebo aby skontrolovala či opravila nejaký prístroj, obvyčajne k nemu v mene spoločnosti príde samostatne zárobkovo činný pracovník, ktorý bude plne zodpovedný za to, že služba bude vykonaná k spokojnosti zákazníka. Dominantná pozícia na trhu, ktorú majú v oligopolistickom kontexte veľké spoločnosti, im umožňuje stanoviť veľmi prísne podmienky, pokiaľ ide o cenu, ktorú platia subdodávateľovi, čím dosiahnu výrazné zníženie bežnej marže ziskovosti príslušnej služby. V tomto scenári si samostatne zárobkovo činný pracovník môže vybrať z nasledujúcich možností: prikloniť sa k ziskovosti alebo poskytnúť službu vysokej kvality. V tomto kontexte by uznanie ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti, ktoré by pomohlo vytvoriť vyváženejší zmluvný vzťah medzi pracovníkom a jeho príkazcom, mohlo znížiť ekonomický nátlak na pracovníka a podporiť služby vyššej kvality pre koncového spotrebiteľa.

5.3 Ekonomicky závislá samostatná zárobková činnosť, otázka na európskej úrovni

5.3.1 Rozmanitosť profesijných štatútov, ktoré existujú v rôznych členských štátoch Európskej únie, nevyhnutne ovplyvňuje fungovanie európskeho trhu, najmä ak uvažujeme o poskytovaní cezhraničných služieb. Platí to najmä vtedy, keď službu poskytuje v cieľovom štáte samostatne zárobkovo činný pracovník z iného štátu, keďže na túto osobu, ktorá nie je zamestnancom, sa uplatňujú ustanovenia platné v štáte, z ktorého pochádza⁽¹³⁾. Táto situácia podporuje skutočný sociálny podvod v neprospech pracovníkov Európskej únie. Táto problematika je skutočne celoeurópskou otázkou.

5.3.2 Z globálnejšieho pohľadu, spoločná analýza európskych sociálnych partnerov⁽¹⁴⁾, zverejnená v októbri 2007, potvrdzuje tendenciu zamestnanosti sústreďovať sa v sektore služieb vyplývajúcu zo zmien, ktoré majú vplyv na výrobné organizácie. Táto analýza podnecuje myšlienku, že moderné formy organizácie práce a výroby musia viesť k prehodnoteniu pojmu podriadenosti v práci, a nielen právnej podriadenosti.

V Bruseli 29. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

⁽¹³⁾ Pozri najmä odôvodnenie 87 smernice 2006/123/ES o službách na vnútornom trhu.

⁽¹⁴⁾ Základné výzvy, ktorým čelia európske trhy práce: spojená analýza európskych sociálnych partnerov.

PRÍLOHA

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúce časti textu stanoviska odbornej sekcie získali najmenej štvrtinu odovzdaných hlasov, v dôsledku schválenia pozmeňovacích návrhov však boli vypustené:

Bod 1.2

1.2 Podporovať realizáciu štúdií v oblasti ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti, ktoré umožnia presne vyhodnotiť skúsenosti v jednotlivých krajinách. Takéto hodnotenia by mali umožniť stanoviť priority z hľadiska ochrany „ekonomicky závislých pracovníkov“, zistiť, aké riziká sú spojené s uznaním tejto novej právnej kategórie a aké sú možnosti kolektívneho zastúpenia ekonomicky závislých samostatne zárobkovo činných pracovníkov.

Výsledok hlasovania: 101 členov hlasovalo za zmenu tohto bodu, 93 proti a 5 členov sa zdržalo hlasovania.

Bod 1.6

1.6 Uvažovať o možnosti zaviesť na európskej úrovni spoločný súbor práv, ktoré by sa týkali všetkých pracovníkov, či už ide o zamestnancov alebo samostatne zárobkovo činných pracovníkov. Na tomto základe by bolo možné objasniť vytvorenie rôznych definícií stupňov „závislosti“ daného pracovníka, od skutočnej ekonomickej nezávislosti až po zamestnanecký pomer cez právne nezávislú, ale ekonomicky závislú činnosť, a vybudovať primerané ochranné systémy. Toto úsilie už možno badať v členských štátoch, ktoré sa rozhodli uznať spomínanú „prostrednú“ kategóriu pracovníkov. Mohlo by byť užitočné, keby Európska komisia vypracovala oznámenie, v ktorom by sa zaoberala touto otázkou.

Výsledok hlasovania: 108 členov hlasovalo za zmenu tohto bodu, 88 proti a 7 členov sa zdržalo hlasovania.

Bod 2 (Úvod)

Doslovne, ten, kto pracuje samostatne, sa líši od toho, kto vykonáva svoju činnosť v závislosti od inej osoby. Táto zjavná jednoduchosť však nesmie zakrývať skutočnosť, že pojem samostatná zárobková činnosť zahŕňa veľké množstvo rozdielnych situácií na sociálnej i ekonomickej úrovni, ku ktorým rozhodne nemožno pristupovať tým istým spôsobom. Táto roztrieštenosť samostatnej zárobkovej činnosti je badateľná vo všetkých krajinách Európskej únie. Zdá sa však, že okrem profesií, ktoré sa tradične považujú za samostatné a ktoré sú už dlhý čas v Európskej únii ustálené a uznávané, sa v dôsledku vývoja ekonomiky a trhov práce v jednotlivých krajinách nedávno objavili nové formy samostatnej zárobkovej činnosti. Práve nimi sa bude zaoberať toto stanovisko. Niektoré z týchto nových foriem alebo tendencií samostatnej zárobkovej činnosti sa výrazne líšia od ostatných. Ide o formy práce vzťahujúce sa na pracovníkov, ktorí bez toho, aby boli právne podriadení, vykonávajú svoju činnosť v situácii ekonomickej závislosti od svojho zákazníka a/alebo príkazcu. Tieto charakteristické črty sú príznačné pre činnosť, ktorá sa dnes označuje za ekonomicky závislú samostatnú zárobkovú činnosť a je hlavnou témou tohto stanoviska. Preto sa budeme zaujímať o to, aké podoby môžu mať nové formy samostatnej zárobkovej činnosti v praxi, aby sme zistili, odkedy môžu spochybniť ekonomickú závislosť samostatného pracovníka. Preto sa nebudeme zaoberať problematikou nelegálnej práce, ani problematikou takzvaných „zdanlivo samostatne zárobkovo činných pracovníkov“, hoci tieto dva javy môžu v istých prípadoch zdanlivo alebo skutočne súvisieť s problematikou ekonomicky závislých samostatne zárobkovo činných pracovníkov.

Výsledok hlasovania: 105 členov hlasovalo za zmenu tohto bodu, 92 proti a 10 členov sa zdržalo hlasovania

Bod 5.1.3

5.1.3 Okrem toho, ak bude ekonomicky závislá samostatná zárobková činnosť uznaná, mohlo by sa stať, že obchodný vzťah medzi zákazníkom a pracovníkom vykonávajúcim takúto činnosť sa v praxi predĺži a ekonomicky závislý samostatne zárobkovo činný pracovník bude napokon pre svojho zákazníka vykonávať trvalú prácu. Ak je obchodný vzťah skutočný už od počiatku, jeho krátkodobé alebo dlhodobé trvanie musí viesť k predstave takých podmienok a prostriedkov, ktoré umožnia ekonomicky závislému samostatne zárobkovo činnému pracovníkovi získať štatút zamestnanca od svojho bývalého zákazníka, ktorý sa takto stane jeho zamestnávateľom. Môžeme si napríklad predstaviť, že v dôsledku viacerých obchodných zmlúv s tým istým zákazníkom počas určitého obdobia by sa vzťah medzi zmluvnými stranami napokon mohol zmeniť na zamestnanecký pomer. Je to skutočne nevyhnutné, pretože v mnohých prípadoch nie je prechod na štatút samostatne zárobkovo činného, ale ekonomicky závislého pracovníka dobrovoľný, ale vynútený, v dôsledku externých faktorov, ako je externalizácia výroby alebo reštrukturalizácia podniku, ktoré majú za následok ukončenie pracovných zmlúv.

Výsledok hlasovania: 105 členov hlasovalo za zmenu tohto bodu, 92 proti a 5 členov sa zdržalo hlasovania.

Bod 5.2.2

5.2.2 Uznanie ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti môže byť napokon pre nových samostatne zárobkovo činných pracovníkov príležitosťou ako sa združovať a vytvárať organizácie kolektívneho zastúpenia. Títo pracovníci sú totiž často izolovaní a majú pocit, že profesijné organizácie, ktoré existujú v členských štátoch často nezastupujú ich špecifické záujmy.

Výsledok hlasovania: 106 členov hlasovalo za zmenu tohto bodu, 91 proti a 5 členov sa zdržalo hlasovania.

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

462. PLENÁRNE ZASADNUTIE V DŇOCH 28. A 29. APRÍLA 2010

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zelená kniha – Reforma spoločnej rybárskej politiky“

[KOM(2009) 163 v konečnom znení]

(2011/C 18/09)

Spravodajkyňa: **María Candelas SÁNCHEZ MIGUEL**

Európska komisia sa 22. apríla 2009 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom dokument

„Zelená kniha – Reforma spoločnej rybárskej politiky“

KOM(2009) 163 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 25. marca 2010.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 462. plenárnom zasadnutí 28. a 29. apríla 2010 (schôdza z 28. apríla 2010) prijal 141 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 6 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Hlavným záverom vyplývajúcim zo zelenej knihy Komisie o reforme spoločnej rybárskej politiky je skutočnosť, že súčasná spoločná rybárska politika (SRP) nevyriešila problémy zistené v rámci predchádzajúcej reformy z roku 2002. Zavedené zmeny nepriniesli badateľné zlepšenia v problematických otázkach, ako sú nadmerná kapacita flotíl, nadmerný výlov a klesajúci objem ulovených rýb. Komisia avizuje, že cieľom nového návrhu reformy je napraviť nedostatky spojené s „útržkovitým a nesystematickým“ charakterom predchádzajúcich reforiem.

1.2 EHSV odporúča, aby sa nové prijaté opatrenia zamerali na udržanie zamestnanosti a územnej súdržnosti, a aby sa v rámci strategických cieľov prihliadalo na zachovanie rovnováhy medzi hospodárskym, sociálnym a environmentálnym pilierom, čo by umožnilo dosiahnuť a podporovať zodpovedné a trvalo udržateľné správanie jednotlivých aktérov vo všetkých článkoch rybárskeho reťazca.

1.3 Budúca reforma SRP by sa mala podrobnejšie zamerať na nasledujúce témy, ktoré sú bližšie opísané v konkrétnych pripomienkach:

- stanovenie diferencovaných pravidiel rybolovu pre malé pobrežné flotily,
- doplnenie sociálnej kapitoly, na základe ktorej by sa zosúladiť pracovné podmienky rybárov,
- zlepšenie trhových podmienok a obchodných postupov,
- komplementárnosť s námornou politikou životného prostredia, ktorá medziiným podporuje rozsiahlejší a kvalitnejší výskum v oblasti rybárskej politiky,
- plné zohľadnenie SRP v rámci medzinárodných organizácií (OSN, FAO).

2. Legislatívny kontext

2.1 Podľa článku 3 ods. 1 písm. d) Zmluvy o fungovaní Európskej únie má Únia výlučnú právomoc v oblasti ochrany morských biologických zdrojov v rámci spoločnej politiky rybného hospodárstva. Pri prijímaní politických opatrení, ktoré vyplývajú z konzultácií o zelenej knihe, by sa mali zohľadniť postoje vlád a zainteresovaných strán, aby sa dalo efektívnym spôsobom dosiahnuť, že všetci aktéri budú dodržiavať stanovené pravidlá.

2.2 Od nadobudnutia účinnosti nariadenia (ES) č. 2371/2002 Komisia postupne zlepšila viaceré aspekty týkajúce sa ochrany a trvalo udržateľného využívania zdrojov rybného hospodárstva prijatím plánov riadenia a obnovy, ako aj nariadení týkajúcich sa kontroly a vykonávania. Predstavila tiež dôležité oznámenia, ako napríklad oznámenie KOM(2007) 73 o nástrojoch správy založených na právach rybolovu, ktorého cieľom bolo preskúmať súčasné vnútroštátne systémy a možnosť zlepšiť ich efektivitu prostredníctvom osvedčených postupov.

3. Analýza otázok predostretých v zelenej knihe a možné riešenia

3.1 Riešenie štrukturálnych problémov SRP

3.1.1 Nadmerná kapacita flotíl: dosiahnuť rovnováhu medzi ziskovosťou a udržateľnou zamestnanosťou

3.1.1.1 EHSV do určitej miery súhlasí s hodnotením Komisie a uznáva, že nadmerná kapacita rybárskych flotíl v Európe (najmä ak sa zohľadní technický pokrok) zostáva naďalej prevládajúcim trendom, ktorý sa doposiaľ nepodarilo dostatočným spôsobom zvrátiť. Nemožno však zovšeobecňovať a treba poopraviť hodnotenie Komisie, ktoré je príliš negatívne, pretože niektorým členským štátom sa podarilo, aj keď v rôznej miere, znížiť kapacitu svojej flotily. V každom prípade by sa mali dostupné údaje o súčasnom stave flotíl členských štátov znovu aktualizovať.

3.1.1.2 EHSV podporuje obmedzenie kapacít prostredníctvom právnych predpisov a domnieva sa, že je potrebné upraviť riadiace a kontrolné opatrenia tak, aby mali donucovací charakter, a to pomocou adaptačných plánov, ktoré by spolufinancovali členské štáty a EÚ. Prioritou by malo byť obmedziť kapacitu tak, aby boli možnosti rybolovu v rovnováhe s environmentálnymi a sociálnymi kritériami. V tomto úsilí o dosiahnutie rovnováhy sa treba v prvom rade zamerať na potrebné environmentálne a sociálne úpravy, ako napríklad na plavidlá, ktoré využívajú neselektívny výstroj, poškodzujú životné prostredie, majú vysokú spotrebu energie alebo poskytujú málo pracovných miest v pomere k objemu ulovených rýb. Myšlienka zriadiť fond na jednorazové šrotovanie by sa takisto mala dôkladne zvážiť. Treba totiž vziať do úvahy aj sociálne náklady spojené s demontážou lodí. V dôsledku šrotovania plavidiel sa rušia mnohé pracovné miesta, pričom prepusteným rybárom sa neponúka žiadna alternatíva. EHSV nemá námietky proti fondu na jednorazové šrotovanie, ktorého zriadenie Komisia navrhuje, a domnieva sa, že by mohol byť vhodným riešením, avšak len za predpokladu, že z neho budú mať prospech nielen vlastníci plavidiel, ale aj rybári, ktorých zamestnávajú a ktorým hrozí strata zamestnania. V rámci fondu Spoločenstva by sa mali vytvoriť sociálne opatrenia, ako napríklad pomoc na vzdelávanie a rekvalifikáciu, aby sa predišlo zániku pracovných miest bez vytvárania nových pracovných príležitostí. EHSV preto podporuje názor, že sektor rybolovu by si mal sám zabezpečiť svoju dlhodobú ekonomickú životaschopnosť a mal by sa vymaniť zo závislosti od verejnej podpory, pretože táto by mala byť chápaná len ako dočasná pomoc

a mala by sa poskytovať len dovtedy, kým sa nevyriešia štrukturálne problémy v tomto odvetví.

3.1.1.3 EHSV uznáva, že využívanie trhových nástrojov ako sú prevoditeľné práva na rybolov môže prispieť k zníženiu nadmernej kapacity flotíl. Uvedomuje si, že tento typ riadenia pomohol znížiť kapacitu v niektorých krajinách a pri niektorých typoch rybolovu; domnieva sa však, že Komisia by mala preukázať opodstatnenosť takéhoto opatrenia a podrobnejšie opísať ochranné a bezpečnostné opatrenia, ktoré zamýšľa prijať v snahe predísť neželaným účinkom z hľadiska zamestnanosti a územného plánovania, aby nedošlo k situácii, že práva na rybolov bude mať v rukách niekoľko veľkých spoločností na úkor menších rybárskych spoločenstiev.

3.1.2 Presnejšie zamerať strategické ciele

3.1.2.1 EHSV varuje pred rizikami, ktoré by mohli vyplývať z hierarchizácie strategických cieľov týkajúcich sa udržateľného rozvoja rybolovu, a odporúča, aby sa v tejto oblasti uplatňoval vyvážený prístup, ktorý sa bude z dlhodobého hľadiska zameriavať rovnako na hospodársky, sociálny aj environmentálny pilier. EHSV podotýka, že v zelenej knihe, podobne ako v reforme z roku 2002, sa venuje len malá pozornosť sociálnemu rozmeru budúcej SRP, a že tento rozmer jasne nefiguruje medzi hlavnými strategickými cieľmi.

3.1.2.2 V rámci snahy neustále zlepšovať prírodné zdroje a stabilizovať ich využívanie na udržateľnej úrovni by sa mali vypracovať štúdie o sociálno-hospodárskom vplyve, ktoré by presadzovali opatrenia finančnej podpory pre sektor rybolovu zamerané na zamestnanosť a na to, aby podniky investovali do inovácie a rozvoja, ako aj na odbornú prípravu. Okrem toho je potrebné, aby mali rybári zaručené slušné príjmy počas období, keď sa z dôvodu obnovenia populácie rýb prerušuje rybolov.

3.1.3 Nové zameranie rámca na rozhodovanie

3.1.3.1 EHSV plne podporuje myšlienku upraviť rozhodovací proces v záujme zjednodušenia a zefektívnenia SRP, ako aj zníženia nákladov. Bolo by potrebné, aby sa dalo rozlišovať medzi hlavnými zásadami a cieľmi, o ktorých rozhoduje Rada spoločne s Európskym parlamentom, a ich vykonávaním, za ktoré zodpovedajú členské štáty, Komisia alebo nové decentralizované rozhodovacie orgány, ktoré zastupujú všetky zúčastnené strany na miestnej úrovni. Zapájanie miestnych a regionálnych orgánov v rámci decentralizácie rozhodovacieho procesu do riešenia technických otázok (mikroriadenie) sa javí ako krok správnym smerom. EHSV si uvedomuje, že spoločné populácie rýb a spoločné ekosystémy pokrývajú rozsiahle zemepisné oblasti, a preto víta myšlienku, aby boli riadením hlavných zásad a noriem SRP poverené členské štáty, ktoré by navzájom úzko spolupracovali na úrovni morských regiónov.

3.1.3.2 V rámci rozhodovacieho procesu by sa tiež mali zohľadňovať stanoviská poradných orgánov, ktoré sa angažujú v tejto oblasti, ako je Poradný výbor pre rybolov a akvakultúru (ACFA) alebo regionálne poradné rady. Zároveň by sa mali brať do úvahy iniciatívy a stanoviská Výboru pre sociálny dialóg v odvetví morského rybolovu.

3.1.4 Udeliť väčšiu zodpovednosť odvetviu rybolovu

3.1.4.1 EHSV víta myšlienku, aby prevádzkovatelia v tomto sektore niesli väčšiu zodpovednosť, čo by sa určite dosiahlo, keby sa uplatňoval systém riadenia prírodných zdrojov založený na prevoditeľných individuálnych alebo kolektívnych právach na rybolov (v závislosti od miestnych podmienok), pričom by sa však mali za každých okolností zohľadniť pripomienky uvedené v bode 3.1.1.3.

3.1.5 Posilniť kultúru dodržiavania pravidiel

3.1.5.1 EHSV sa domnieva, že systémy zberu údajov o dodržiavaní pravidiel by sa mali ďalej rozvíjať a finančne podporovať. Odvetvie rybolovu by v tomto systéme mohlo zohrávať kľúčovú úlohu (pozri bod 3.1.4). V záujme efektívnosti by členské štáty, Komisia, ako aj Agentúra pre kontrolu rybného hospodárstva Spoločenstva mali spoločne uplatňovať kontrolné mechanizmy, pričom by mali do tohto procesu v čo najväčšej miere zapájať všetky zúčastnené strany. Výbor súhlasí s vytvorením systému, ktorý prepojí účinné vykonávanie kontrolných zodpovedností s prístupom k finančnej podpore Spoločenstva, ako už uviedol v jednom zo svojich predchádzajúcich stanovísk⁽¹⁾.

3.2 Zlepšiť riadenie rybného hospodárstva EÚ

3.2.1 EHSV pozorne preskúmal úvahy týkajúce sa zlepšenia riadenia rybolovu v EÚ, ktoré Komisia rozvinula v zelenej knihe, a chcel by k nim vyjadriť niekoľko všeobecných pripomienok.

3.2.1.1 V snahe dosiahnuť, aby sa naše rybolovné zdroje využívali optimálnym spôsobom, EHSV podporuje myšlienku, aby sa do roku 2015 riadenie zosúladiť s cieľom maximálneho udržateľného výnosu (MSY); domnieva sa však, že od roku 2015 by sa mal uplatňovať konzervatívnejší cieľ riadenia, ktorým sa zníži riziko zničenia stavov a zabezpečí ziskovejší rybolov. Tento cieľ by sa mal uplatňovať aj v zmiešanom rybolove, na ktorý by sa mali vzťahovať pružnejšie opatrenia zamerané na predchádzanie hospodárskym a sociálnym škodám. Výbor tiež súhlasí s tým, aby sa postupne úplne eliminovalo odhadzovanie rýb.

3.2.1.2 EHSV by chcel zabrániť tomu, aby sa opäť začal unáhlene spochybňovať spôsob riadenia rybolovných zdrojov založený na systéme celkového prípustného výlovu (TAC) a kvót. Napriek tomu, že tento systém nie je dokonalý, nie je ľahké ho nahradiť. Alternatívne systémy, ktoré by uprednostňovali riadenie založené na kontrole rybolovného úsilia alebo na zavedení práv na rybolov, nemožno zaviesť bez toho, aby sa najprv vypracovala štúdia o sociálno-hospodárskom vplyve,

ktorá by potvrdila opodstatnenosť potenciálnej zmeny základov riadenia rybolovných zdrojov.

3.2.1.3 Výbor podotýka, že ak by sa v dôsledku zníženia rybolovného úsilia obmedzil počet dní rybolovnej aktivity, zavedenie takéhoto systému by prinieslo viaceré neprijateľné nevýhody pre pracovníkov, ktorí by mali nárazovo príliš veľa práce, čo by viedlo k zvýšenej únave a väčšiemu riziku nehôd.

3.2.1.4 EHSV však v súvislosti s udeľovaním práv na rybolov varuje pred ich potenciálnym využitím na obchodné účely, keďže prírodné zdroje sú v zásade vlastníctvom celej spoločnosti. Jedným z možných riešení by mohlo byť prevádzka tieto práva na ročnom alebo viacročnom základe, pokiaľ sa opäť nezačne spochybňovať zásada riadenia kvót verejnými orgánmi. O prístupe k rybolovným zdrojom by sa mohlo rozhodovať na základe sociálnych a environmentálnych kritérií, v závislosti od miestnych podmienok. Prevoditeľné práva na rybolov (či už individuálne alebo kolektívne) však nesmú mať trvalý charakter a nesmú sa zneužívať na špekulatívne obchodné transakcie.

3.2.1.5 Úlovky, ktoré prekročia kvóty, by sa mohli odčítavať od kvót pre nasledujúci rok, čím by sa zisk z predaja týchto výrobkov vrátil ostatným rybárskym podnikom, ktoré sa vzdali časti svojich kvót v záujme zohľadnenia nadmerného výlovu.

3.2.1.6 EHSV sa domnieva, že zásada relatívnej stability by mala zostať jedným z hlavných princípov SRP. Podotýka však, že by sa mala aktualizovať, aby sa mohli zohľadniť zmeny, ku ktorým došlo od jej zavedenia v roku 1983. Na všetkých úpravách tohto systému by sa však v každom prípade mali dohodnúť členské štáty. Preferenčný prístup k možnostiam rybolovu by sa mohol poskytnúť miestnym a regionálnym spoločenstvám na základe sociálnych a environmentálnych kritérií.

3.2.1.7 Je potrebné podporovať začlenenie SRP do integrovanej námornej politiky (IMP). EHSV navrhuje, aby bolo odvetviu rybolovu a akvakultúry zákonom priznané právo na konzultáciu v otázkach týkajúcich sa morského územného plánovania, a aby sa v rámci budúcej SRP stanovili kompenzačné mechanizmy zamerané na rybárske podniky, ktorým hrozí strata rybolovných príležitostí a pracovných miest. Mala by sa aktívne podporovať odborná príprava (napr. zavádzanie integrovaných spôsobov vzdelávania) s dôrazom na podrobné znalosti morského prostredia, čím by sa stimulovalo vytváranie stabilných pracovných miest a rozšírili rekvalifikačné možnosti v rámci zoskupení podnikov v námornom odvetví.

3.2.1.8 Viac prostriedkov by sa malo vyčleniť na výskum, aby sme získali širšie poznatky o morskom prostredí. Zároveň by sa mali vo väčšej miere využívať vedomosti rybárov.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 277, 17.11.2009, s. 56.

3.2.1.9 EHSV podotýka, že ciele SRP týkajúce sa finančnej podpory neboli splnené. Cieľ hospodárskej udržateľnosti by mal byť naďalej prioritou, avšak pod podmienkou, že sa organizácia trhu podrobí hĺbkovej revízii. Verejná podpora by sa mala využívať na preorientovanie rybolovu a spracovateľského priemyslu na udržateľný rybolov, pričom treba prihliadať na sociálno-hospodárske dôsledky procesu reštrukturalizácie. EHSV súhlasí s tým, aby členské štáty mali nárok na finančnú podporu Spoločenstva len vtedy, ak budú plniť strategické ciele.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 *Diferencované pravidlá rybolovu na ochranu malých pobrežných flotíl?*

4.1.1 Malé pobrežné flotily vytvárajú veľa pracovných miest, a to priamo aj nepriamo. Zohrávajú tiež aktívnu úlohu v štruktúre sociálno-hospodárskej siete pobrežných oblastí a prispievajú k jej revitalizácii. Za priaznivých okolností môžu pomáhať spoločnostiam závislým od rybolovu zmierniť hospodárske a sociálne dôsledky štrukturálnej krízy. EHSV preto súhlasí s tým, aby sa v odvetví rybolovu uplatňoval diferencovaný prístup, ktorý by však nemal narúšať hospodársku súťaž a mal by zohľadňovať špecifiká tohto sektora. Práva prístupu, vyhradenie 12 námorných míľ, ako aj ďalšie práva malých pobrežných flotíl by sa mali udeľovať a chrániť primeraným spôsobom, napríklad poskytovaním výhradného podielu vnútroštátnych kvót. Výbor však konštatuje, že je potrebné dosiahnuť dohodu v otázke kritérií (napr. rozmery, čas strávený na voľnom mori, vzdialenosť od pobrežia, prepojenie s pobrežnými spoločnosťami atď.), ktoré by sa mali používať na definovanie tohto výrazne diferencovaného typu rybolovu. Uvedená dohoda by sa mala dosiahnuť na najvhodnejšej úrovni, či už miestnej, regionálnej alebo štátnej. Výbor sa domnieva, že by bolo vhodnejšie vymedziť túto koncepciu na vnútroštátnej alebo miestnej úrovni ako stanoviť jednotnú definíciu na úrovni Spoločenstva.

4.2 *Reforma SRP si vyžaduje vytvorenie skutočnej sociálnej kapitoly*

4.2.1 EHSV sa domnieva, že vo všeobecnosti nie sú v zelenej knihe dostatočne zohľadnené sociálne aspekty SRP. Komisia v tejto súvislosti len vyjadruje presvedčenie, že znižovanie počtu pracovných miest, najmä v odvetví rybolovu, sa považuje za nevyhnutné. Treba však uviesť, že za ostatných desať rokov klesla zamestnanosť v odvetví rybolovu o 30 %. Keď si uvedomíme, že klesajúca zamestnanosť v tomto subsektore má automaticky negatívny vplyv na zamestnanosť na pevnine (vo všetkých spracovateľských odvetviach a vo všetkých článkoch výrobného reťazca, ktoré s nimi súvisia), vyjde najavo, že sociálna bilancia je viac ako znepokojujúca.

4.2.2 EHSV sa domnieva, že v rámci reformovanej SRP by sa mala rozvinúť ucelená dlhodobá stratégia, ktorá zabezpečí udržateľnosť tohto odvetvia, ako aj horizontálne začlenenie sociálnych otázok do jednotlivých dimenzií SRP. Výbor by chcel spomenúť niekoľko návrhov, z ktorých by sa mohlo vychádzať pri hľadaní riešenia problémov, ktorým čelí sektor rybolovu.

— V súčasnosti neexistuje systém vzájomného uznávania odborných kvalifikácií medzi krajinami EÚ. Komisia by

preto mohla zvážiť vytvorenie spoločného základu pre kvalifikácie a uznávanie dokladov o formálnych kvalifikáciách, čím by sa podporila mobilita pracovníkov a posilnilo predchádzanie rizikám nehôd na pracovisku.

— Rybolov patrí medzi najnebezpečnejšie pracovné činnosti na svete. V záujme podpory skutočnej kultúry predchádzania nehodám výbor odporúča, aby sa začali zhromažďovať harmonizované štatistické údaje o nehodách a ich príčinách, keďže na úrovni Spoločenstva sa v súčasnosti takéto štatistiky nevedú. Táto databáza by slúžila ako pomôcka pri príprave primeraných právnych nástrojov, najmä pre plavidlá s dĺžkou menej ako 15 metrov, na ktoré sa v súčasnosti nevzťahujú žiadne právne predpisy. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že členské štáty sa málo angažujú v procese ratifikácie Medzinárodného dohovoru o normách výcviku, kvalifikácie a strážnej služby námorníkov (STCW-F) a protokolu týkajúceho sa Medzinárodného dohovoru Torremolinos o bezpečnosti rybárskych plavidiel.

— Pokiaľ ide o pracovné podmienky, EHSV by chcel zdôrazniť, že je potrebné zatriktívniť sektor rybolovu a v čo najväčšej možnej miere zaistiť slušné príjmy pre pracovníkov v tomto odvetví. Osobitný systém odmeňovania (na základe ktorého získavajú pracovníci priamy podiel zo zisku) sa už osvedčil v krajinách EÚ, v ktorých sa uplatňuje, a navyše je pevne zakotvený už v samotnej kultúre rybolovných spoločností. Neposkytuje však záruku pravidelných a primeraných príjmov. V niektorých krajinách EÚ sú okrem toho rybári považovaní za samostatne zárobkovo činné osoby, pretože časť ich príjmov je variabilná, a preto sú vylúčení zo systémov sociálneho zabezpečenia. EHSV preto žiada Komisiu, aby vytvorila základ pre harmonizačný rámec Spoločenstva, na základe ktorého by sa zjednotili práva rybárov na slušný a pravidelný príjem, ako aj na primeranú sociálnu ochranu.

4.3 *Nevyhnutnosť zlepšiť situáciu na trhu a zoptimalizovať obchodné postupy*

4.3.1 V zelenej knihe sa správne uvádza, že odvetvie rybolovu získava iba malý podiel z ceny, ktorú platí spotrebiteľ v obchode. Súčasná organizácia trhu nie je uspokojivá, čo sa odráža na nízkej ziskovosti odvetvia rybolovu. EHSV sa domnieva, že táto situácia si vyžaduje nápravu. V sektore predaja totiž pôsobi príliš veľa drobných podnikov a v sektore nákupu je veľká koncentrácia výkupných stredísk, ktoré výrobcom diktujú ceny. K uvedeným problémom sa pridáva príliš slabá politická rozhodnosť v otázkach transparentnosti a vysledovateľnosti morských produktov v obchode. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné, aby sa dodržiavali predpisy a dohliadalo sa na správne označovanie pôvodu všetkých produktov rybolovu a akvakultúry, či už ide o výrobky Spoločenstva alebo dovozové výrobky. Predišlo by sa tak dezorientovaniu spotrebiteľov a poskytl by sa im všetky potrebné informácie, aby sa mohli pri nákupoch zodpovedne rozhodnúť. EHSV napokon žiada, aby sa vyčlenilo viac prostriedkov na kontrolu mrazených výrobkov dovážaných pozemnou, námornou či leteckou dopravou, ako aj na dodržiavanie predpisov týkajúcich sa označovania (v súlade s nariadením).

4.4 Životné prostredie a výskum

4.4.1 SRP závisí od ďalších politík, ktoré výrazne ovplyvňujú odvetvie rybolovu a ktoré tiež nedosahujú očakávané výsledky. Spomenúť treba najmä stratégiu pre morské prostredie, ktorá bola predstretá v smernici 2008/56/ES. Hlavným cieľom tejto stratégie bolo ustanoviť rámec pre činnosť Spoločenstva v oblasti morskej environmentálnej politiky, v dôsledku únikov ropy pri havárii tankerov Erika a Prestige, ako aj v dôsledku mestských skládok a čoraz intenzívnejšej pobrežnej výstavby či iných zásahov do pobrežia.

4.4.2 Na morské prostredie vplývajú aj klimatické zmeny, a to najmä zvyšovanie teploty, znečisťovanie a zmeny morských prúdov. Tieto faktory ovplyvňujú obnovu populácií rýb a majú očakávaný účinok prerušenia rybolovu v záujme biologického odpočinku určeného na obnovu populácií rýb.

4.4.3 Environmentálna politika je horizontálnou politikou EÚ, a preto by sa mala začleniť aj do SRP. EHSV už viackrát poukázal na potrebu prepojenia všetkých európskych politík a je zjavné, že SRP by mohla zohrávať kľúčovú úlohu pri uplatňovaní integrovaného prístupu v oblasti ochrany morského prostredia.

4.4.4 Mali by sa stanoviť ukazovatele, ktoré by potvrdili výsledky dosiahnuté v oblasti ochrany životného prostredia⁽²⁾. Tieto ukazovatele by sa mali sledovať na medzinárodnej úrovni, na základe vedeckej spolupráce pod záštitou Európskej environmentálnej agentúry alebo Medzinárodnej rady pre výskum mora.

4.4.5 Informácie sú základným nástrojom na zabezpečenie ochrany morského prostredia. Údaje zozbierané na vnútroštátnej úrovni je preto potrebné analyzovať. EHSV považuje za potrebné zintenzívniť výskum v tejto oblasti a podporuje vytvorenie potrebných nástrojov na posilnenie vzťahov medzi vedcami a odvetvím rybolovu, príslušnými administratívnymi orgánmi a EÚ. Zároveň poukazuje na význam oznámenia o európskej stratégii pre morský a námorný výskum⁽³⁾ a domnieva sa, že táto stratégia si bude vyžadovať finančnú podporu, pretože prostriedky z rámcového programu nebudú postačujúce.

4.4.6 EHSV sa domnieva, že morský a námorný výskum si okrem finančnej podpory vyžaduje aj nabádanie mladých výskumníkov, aby pracovali v tejto oblasti, a zavedenie mechanizmu na zhromažďovanie osvedčených postupov, ktorými by sa mohli inšpirovať príslušné orgány, a najmä regionálne organizácie pre riadenie rybolovu (RFMO), pričom by si mohli vybrať postupy, ktoré by boli pre každý morský región najprospešnejšie. Niektoré krajiny Spoločenstva v súčasnosti vynakladajú veľké úsilie na podporu udržateľných postupov v oblasti rybolovu a obnovy morského prostredia.

4.5 Medzinárodná dimenzia SRP

4.5.1 Reformovaná SRP by mala podporovať zodpovedný a udržateľný rybolov, a to aj mimo vôd Spoločenstva. EÚ zohráva v tejto súvislosti dôležitú úlohu, pretože sa aktívne podieľa na prijímaní rozhodnutí v rámci medzinárodných organizácií (OSN, FAO), v RFMO, a predovšetkým preto, že sa angažuje za účinnejšiu kontrolu rybolovných aktivít na voľnom mori a boj proti nezákonnému, nenahlásenému a neregulovanému rybolovu.

4.5.2 Pokiaľ ide o RFMO, EHSV sa domnieva, že SRP by mala podporovať udržateľné riadenie rybolovných aktivít vo všetkých týchto organizáciách, pričom dôraz by sa mal klásť na kľúčové aspekty ako je dodržiavanie predpisov, riadenie kapacity prostredníctvom dostupných zdrojov, posilnenie riadenia pomocou dlhodobých plánov a stratégií na ochranu ekosystémov.

4.5.3 Čo sa týka dohôd o partnerstve v oblasti rybolovu (FPA), výbor sa domnieva, že finančná a technická podpora pomôže partnerským krajinám pri tvorbe udržateľnej rybárskej politiky a posilní monitorovanie a kontrolu vo vodách príslušných regiónov. Orgány tretích partnerských krajín musia zodpovedať za správne využitie peňazí európskych daňových poplatníkov, a to efektívnou kontrolou cieľov stanovených v rámci FPA. EHSV navrhuje, aby sa v záujme efektívnejšieho riadenia poskytovanej podpory presne stanovil jej cieľ, čím by sa zabezpečilo, že poskytnuté finančné prostriedky budú použité na účel, na ktorý boli určené. Toto opatrenie prispeje k zlepšeniu podmienok v sociálnej oblasti a v oblasti zamestnanosti v partnerských krajinách.

4.5.4 EHSV upozorňuje, že by sa malo rozlišovať medzi prístupovými nákladmi pre diaľkové flotily EÚ, ktoré znášajú majitelia lodí a ktoré predstavujú primeraný percentuálny podiel hodnoty úlovku, a finančnou pomocou FPA, ktorá je určená na podporu rozvoja. Pri poskytovaní tejto pomoci by sa malo prihliadať na význam, ktorý má odvetvie rybolovu z hľadiska zmierňovania chudoby.

4.5.5 EHSV žiada, aby sa upravila štruktúra FPA, v rámci ktorej by sa mal primerane zohľadniť sociálny rozmer. Treba dosiahnuť, aby sa z dlhodobého hľadiska odstránila diskriminácia medzi pracovníkmi Spoločenstva a pracovníkmi tretích krajín, pokiaľ ide o pracovné podmienky, odmeňovanie a prístup k odbornej príprave. Výbor sa tiež domnieva, že pri náboře rybárov z tretích krajín by sa mali uplatňovať postupy sociálneho dialógu a kolektívneho vyjednávania, aby sa posádkam na palubách európskych lodí zaručili spravodlivé životné a pracovné podmienky. Táto požiadavka je obzvlášť dôležitá vzhľadom na to, že Medzinárodná organizácia práce nestanovila minimálne osobitné normy pre rybárov v platových otázkach.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 85, 8.4.2003, s. 87 – 97.

⁽³⁾ KOM(2008) 534.

4.5.6 EHSV podotýka, že sociálna doložka, na ktorej sa dohodli európski sociálni partneri a ktorá je zahrnutá vo FPA, predstavuje pokrok, pokiaľ ide o uznanie práv miestnych pracovníkov a skutočnej hodnoty ich práce, hoci o jej efektívnosti možno pochybovať. Je tiež potrebné vyhodnotiť jej uplatňovanie. EHSV preto navrhuje, aby sa táto doložka lepšie vymedzila a aby sa posilnila jej právna záväznosť.

4.6 Rozvoj udržateľnej akvakultúry

4.6.1 EHSV sa domnieva, že akvakultúra by sa mala začleniť medzi plnoprávne piliere reformovanej SRP, aby sa zastavila súčasná stagnácia jej produkcie na európskej úrovni. Mali by sa podporovať opatrenia na zvýšenie jej konkurencieschopnosti, aby sa opäť stala ekonomicky životaschopnou, ponúkala

kvalitné pracovné miesta a zabezpečovala dodržiavanie predpisov v oblasti ochrany morského prostredia z hľadiska kvality miestnych vôd, úniku exotických druhov a udržateľnosti rybolovu na účely výroby rybiej múčky a rybieho oleja atď. Osobitnú pozornosť treba venovať kvalite výroby, ktorá by mala podliehať pravidlám dohľadu nad trhom. V každom prípade by sa však malo zohľadniť stanovisko, ktoré EHSV na túto tému v súčasnosti vypracúva (NAT/445).

4.6.2 EHSV sa nazdáva, že atraktivnosť akvakultúry a rybolovu, ako aj spracovaných výrobkov z týchto odvetví sa musí zvýšiť, a preto odporúča rozbehnúť informačné, vzdelávacie a komunikačné kampane zamerané predovšetkým na európskych spotrebiteľov.

V Bruseli 28. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Vytvoriť udržateľnú budúcnosť pre akvakultúru – Nový podnet pre stratégiu udržateľného rozvoja európskej akvakultúry“

[KOM(2009) 162 v konečnom znení]

(2011/C 18/10)

Spravodajca: **José María ESPUNY MOYANO**

Komisia sa 8. apríla 2009 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Vytvoriť udržateľnú budúcnosť pre akvakultúru – Nový podnet pre stratégiu udržateľného rozvoja európskej akvakultúry“

KOM(2009) 162 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 25. marca 2010.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 462. plenárnom zasadnutí 28. a 29. apríla 2010 (schôdza z 28. apríla 2010) prijal 150 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 3 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV opakovane dáva najavo obavy, vyjadrené už v stanovisku o stratégii z roku 2003 ⁽¹⁾, pretože konkurencieschopnosť akvakultúry v EÚ je oslabená vzhľadom na nevhodný právny rámec. Zbytočne ju ovplyvňujú predpisy z rôznych iných oblastí, čím sa ďalej sťažuje rozvoj tohto sektora.

1.2 EHSV preto pozitívne hodnotí oznámenie Komisie a považuje za vhodné a opodstatnené jeho zverejnenie v tomto období.

1.3 Európska akvakultúra musí znovu nastúpiť na cestu udržateľného rozvoja, čo jej umožní reagovať na dopyt po výživných, zdravých a bezpečných produktoch z rýb a vodných živočíchov. Ak sa bude vhodne rozvíjať, podporí sociálno-hospodársky rozvoj oblastí, v ktorých sa realizuje, zvýši ponuku stabilných a kvalitných pracovných miest a prispeje k udržaniu obyvateľstva v danom regióne.

1.4 EHSV opakovane zdôrazňuje, že považuje jednotný trh za jednu z hlavných výhod EÚ. Vyjadruje preto znepokojenie vzhľadom na chýbajúcu homogénnosť a súdržnosť legislatívy jednotlivých členských štátov, okrem iného v otázke označovania produktov z rýb a vodných živočíchov, či pri interpretácii európskych právnych predpisov v oblasti životného prostredia, napríklad v prípade siete Natura 2000 alebo rámcovej smernice o vode.

1.5 Vzhľadom na zvyšujúci sa rozsah aktivít v pobrežných oblastiach je potrebné podporovať hľadanie synergií medzi zlučiteľnými aktivitami, vrátane ochrany životného prostredia. Nedostatočné vyčleňovanie priestoru pre akvakultúru je jedným z hlavných dôvodov súčasnej stagnácie akvakultúry v EÚ. EHSV

odporúča zlepšiť a zjednodušiť postupy udeľovania povolení a licencií farmám v akvakultúre a tiež zjednodušiť a urýchliť administratívne postupy s cieľom skrátiť dobu schvaľovania.

1.6 EHSV vyjadruje znepokojenie, pretože terajšie označovanie produktov z rýb a vodných živočíchov na mieste predaja je nepostačujúce a zabraňuje spotrebiteľovi nakupovať zodpovedne a informovane. Toto sa prejavuje napríklad ťažkosťami, ktorým čelí spotrebiteľ, ak chce rozlíšiť produkty z rýb a vodných živočíchov pochádzajúcich z EÚ od dovezených produktov, a tiež ak chce rozlíšiť čerstvé produkty od rozmrazených.

1.7 EHSV vyjadruje znepokojenie, pretože dovážané produkty z rýb a vodných živočíchov nespĺňajú hygienické predpisy požadované v EÚ. Obzvlášť znepokojujúce sú rozdiely týkajúce sa požiadavky výsledovateľnosti, ktorá je kľúčovým prvkom bezpečnosti potravín. Výbor sa tiež zamýšľa nad sociálno-pracovnými podmienkami, ako napríklad práca maloletých, či podmienky podobné otroctvu.

1.8 Akvakultúra produkuje kvalitné potraviny vo vodnom prostredí a nemôže fungovať v narušenom alebo znečistenom životnom prostredí. Z tohto dôvodu je potrebné zaistiť dobrý stav vôd v EÚ.

1.8.1 Ochrana životného prostredia je jednou z priorit EÚ. Táto ochrana však nesmie zabrániť vykonávaniu aktivít, ktoré s ňou môžu byť zlučiteľné. Európska komisia musí vyvinúť úsilie, aby vysvetlila základné predpisy ochrany životného prostredia, predovšetkým siete Natura 2000 vo vzťahu a zlučiteľnosti s akvakultúrou.

⁽¹⁾ Vytvoriť udržateľnú budúcnosť pre akvakultúru.

1.8.2 EHSV odporúča podporiť zavedenie ekologického označovania produktov akvakultúry. Cieľom má byť rozpoznať a propagovať vynikajúce environmentálne aspekty produktov akvakultúry pochádzajúcich z fariem, ktoré sú správne riadené a zamerané na udržateľný rozvoj.

1.9 Vzhľadom na inovatívny charakter európskej akvakultúry vyzdvihuje EHSV potrebu podporiť jej výskum a technologický rozvoj. Nedávno zriadená Európska platforma pre technológie a inovácie v oblasti akvakultúry ponúka vynikajúcu príležitosť na realizáciu tohto podnetu.

1.10 V oblasti zdravia zvierat vyjadruje EHSV znepokojenie nad obmedzenou dostupnosťou veterinárnych liečiv autorizovaných pre použitie v akvakultúre.

2. Zhrnutie oznámenia Komisie

2.1 Cieľom tohto oznámenia je určiť príčiny stagnácie pozorovanej v akvakultúre v EÚ a znovu naštartovať jej rozvoj. Komisia na tento účel vypracovala návrh vychádzajúci z troch zásad: podporiť konkurencieschopnosť, stanoviť základy pre udržateľný rozvoj a zlepšiť imidž a riadenie sektoru.

2.2 Komisia navrhuje **podporiť konkurencieschopnosť produkcie akvakultúry** v EÚ prostredníctvom rozvoja konkurencieschopného a rôznorodého odvetvia akvakultúry, ktoré je podporované inováciami.

2.2.1 Udržateľný rozvoj akvakultúry musí mať podporu zo strany výskumu a inovácií. Komisia bude preto propagovať iniciatívy v oblasti výskumu, vývoja a inovácií, podporovať rozvoj výskumných infraštruktúr a vyčleniť na ne dostatočné prostriedky.

2.2.2 Komisia navrhuje dosiahnutie rovnocennej konkurencie v súvislosti s priestorom pre akvakultúru vo vzťahu k iným činnostiam a vytvorenie synergie medzi nimi.

2.2.3 Európska akvakultúra musí byť schopná uspokojiť očakávania spotrebiteľov, prispôsobiť sa požiadavkám trhu a umožniť interakciu v rámci rovnocennej pozície s ostatnými aktérmi obchodného reťazca. Komisia sa preto zameria na potreby odvetvia, najmä pokiaľ ide o organizácie výrobcov, medziodborové vzťahy, informácie pre spotrebiteľov a trhové nástroje.

2.2.4 Medzinárodný rozmer akvakultúry musí ponúknuť súvisiacim odvetviám možnosť rozširovania a vývozu. Komisia bude preto podporovať rozvoj udržateľnej akvakultúry v tretích krajinách.

2.3 Komisia má v úmysle **stanoviť základy pre udržateľný rast akvakultúry** zaručujúc pritom vysokú úroveň ochrany prirodzeného prostredia. Produkty z rýb a vodných živočíchov, ktoré sú vyrobené v EÚ alebo do nej dovezené, musia spĺňať vysoké normy ochrany zdravia a bezpečnosti spotrebiteľov. Spoločenstvo bude podporovať vysokú úroveň ochrany zdravia a dobrých životných podmienok zvierat.

2.3.1 Musí sa zabezpečiť zlučiteľnosť medzi akvakultúrou a životným prostredím. Komisia bude preto naďalej zdôrazňovať význam environmentálne udržateľného rozvoja akvakultúry.

2.3.2 Na druhej strane sa musí akvakultúre ponúknuť čisté životné prostredie a vysokokvalitná voda, aby sa zabezpečilo zdravie zvierat a bezpečnosť výrobkov, najmä čo sa týka mäkkýšov.

2.3.3 Na zaistenie optimálneho rastu a produkcie treba vytvoriť vysoko účinné priemyselné odvetvie chovu vodných živočíchov, ktoré bude mať k dispozícii vynikajúce chovné podmienky. Komisia zaručí, že smernica 2006/88/ES⁽²⁾ o zdraví vodných živočíchov sa bude uplatňovať v celom rozsahu.

2.3.4 Dobré životné podmienky zvierat sú v spoločnom záujme spotrebiteľov, tvorcov politiky a výrobcov. Komisia sa bude radiť o dobrých životných podmienkach rýb a podporí individuálny prístup podľa druhu.

2.3.5 Jedným z hlavných problémov, ktorým čelí sektor, je obmedzená dostupnosť povolených veterinárnych liečiv. Komisia preto podporí uplatňovanie odporúčaní, ktoré vypracovala vo správe z roku 2007 „pracovná skupina pre dostupnosť veterinárnych liečiv“.

2.3.6 Dostupnosť vysoko kvalitného krmiva udržateľného pôvodu zostáva aj naďalej kľúčovou pre rozvoj akvakultúry. Komisia zvýši dostupnosť prídavných látok potrebných pre krmivo pre ryby a preskúma právne predpisy o vedľajších živočíšnych produktoch.

2.3.7 Komisia musí zabezpečiť ochranu zdravia spotrebiteľov a rozpoznať pozitívny vplyv potravín z vodných živočíchov na zdravie. Komisia sa bude naďalej snažiť zaručiť, aby vlastné aj dovezené produkty z rýb a vodných živočíchov boli bezpečné pre spotrebiteľa. Pri svojej činnosti sa preto bude aj naďalej opierať o vedecké poznatky a zásadu prevencie. Takisto zohľadní prínos konzumácie vodných živočíchov pre zdravie.

(2) Ú.v. EÚ L 328 z 24.11.2006, str. 14.

2.4 Je potrebné **zlepšiť imidž akvakultúry a rámec riadenia** tým, že sa na európskej úrovni vytvoria rovnaké východiskové podmienky.

2.4.1 Lepšie vykonávanie právnych predpisov EÚ členskými štátmi musí zabezpečiť rovnaké východiskové podmienky hospodárskych subjektov pri rozhodovaní o ďalšom rozvoji tohto sektora. Komisia preto lepšie objasní uplatňovanie svojej environmentálnej politiky, predovšetkým tej, ktorá sa týka siete Natura 2000, a bude dohliadať na správne vykonávanie európskych právnych predpisov týkajúcich sa zdravia zvierat a ochrany spotrebiteľov. V súvislosti s tretími krajinami bude dohliadať na to, aby ich podmienky boli rovnocenné s podmienkami Spoločenstva.

2.4.2 Základným faktorom podpory rozvoja akvakultúry je zníženie administratívnej záťaže, a to najmä u malých a stredných podnikov. Komisia sa preto bude snažiť o zjednodušenie legislatívneho prostredia a znižovanie administratívnej záťaže na úrovni EÚ.

2.4.3 Komisia bude podporovať účasť zainteresovaných strán a poskytovanie príslušných informácií verejnosti prostredníctvom rozsiahlych konzultácií a transparentných informácií. Týmto sa prispeje k lepšej regulácii a riadeniu a zlepší sa imidž akvakultúry.

2.4.4 Komisia bude pracovať na primeranom monitorovaní tohto sektora, keďže rozsah oficiálnych štatistík EÚ o akvakultúre je momentálne obmedzený. Takisto rozšíri svoju informačnú základňu týkajúcu sa cien s cieľom vytvoriť systém monitorovania celého obchodného reťazca.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Akvakultúra v súčasnosti produkuje 47 % výrobkov z rýb a vodných živočíchov skonzumovaných po celom svete. Okrem toho má akvakultúra ešte stále významný potenciál ďalšieho rastu. Z tohto dôvodu môže byť kľúčovým prvkom v rámci strategickej politiky zásobovania potravinami pre uspokojenie dopytu po potravinách v budúcnosti.

3.2 Počas uplynulých desiatich rokov vzrástla svetová populácia o 12 %, zatiaľ čo konzumácia rýb sa zvýšila o 27 %. Dôvodom sú okrem iného aj priaznivé zdravotné účinky kyselín omega-3, ktorých bohatým zdrojom sú práve ryby. EÚ je z celosvetového hľadiska hlavným trhom pre produkty z vodných živočíchov. Ročne sa ich tu spotrebuje vyše 12 miliónov ton a jasne sa ukazuje rastúca tendencia. Úroveň sebaistočnosti dosahuje sotva 35 %. Zvyšných 65 % spotrebovaných produktov z vodných živočíchov sa dováža a tento podiel sa stále zvyšuje.

3.3 Európska akvakultúra je súčasťou spoločnej rybárskej politiky, ktorej cieľom je udržateľné využívanie živých vodných zdrojov, zohľadňujúc pritom vyvážené ich environmentálne, sociálne a hospodárske aspekty. Zreformovaná spoločná rybárska politika musí osobitne dbať na charakteristiky akvakultúry a musí mať k dispozícii podporné sektorové nástroje a účinné trhové nástroje. Odporúča sa premenovať spoločnú rybársku politiku na spoločnú rybársku politiku a politiku akvakultúry.

3.4 V určitých pobrežných a kontinentálnych oblastiach EÚ predstavuje akvakultúra v súčasnosti dôležitú hospodársku aktivitu, ktorá zahŕňa produkciu sladkovodných aj morských mäkkýšov a rýb.

3.5 Z pôvodnej remeselníckej a drobnej činnosti sa akvakultúra v EÚ od 70. rokov minulého storočia rozvinula na moderné a dynamické priemyselné odvetvie využívajúce inovácie a technológie, do ktorého sú podniky často vertikálne integrované.

3.6 Akvakultúra je v EÚ zdrojom pracovných miest v odľahlých pobrežných a riečnych oblastiach, ktoré sú vo všeobecnosti znevýhodnené, a v ktorých je nedostatok iných pracovných možností. V rodinných, ako aj v malých a stredných podnikoch sú pracovné miesta v akvakultúre špecializované, vyžadujú si technické schopnosti a sú stabilné.

3.7 V roku 2002 predložila Komisia prostredníctvom oznámenia KOM(2002) 511 stratégiu udržateľného rozvoja európskej akvakultúry s týmito cieľmi:

- a) Vytvoriť stabilné pracovné miesta, predovšetkým v oblastiach, ktoré výrazne závisia od rybolovu.
- b) Zaručiť, aby boli k dispozícii zdravé a bezpečné produkty z rýb v takom množstve, aké si vyžaduje trh.
- c) Podporovať sektor, ktorý rešpektuje životné prostredie.

3.8 Komisia uznala, že od roku 2002 produkcia akvakultúry v EÚ nenapredovala tak, ako sa predpokladalo, a že došlo dokonca k stagnácii u mäkkýšov aj u rýb (u kôrovcov a rias akvakultúra v Európe prakticky neexistuje), čo je v ostrom kontraste s vysokým tempom rastu tohto odvetvia inde vo svete. Preto považovala za vhodné preskúmať svoju stratégiu a zhodnotiť aktuálnu situáciu, v ktorej sa európska akvakultúra nachádza.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Akvakultúra v EÚ nerozvíja naplno svoj potenciál na vytváranie blahobytu a pracovných miest. Údaje o celkovej produkcii stagnujú od roku 2002 a akvakultúra nedokáže kompenzovať pokles úlovkov rybárskych flotíl, v dôsledku čoho dochádza k zhoršovaniu zahraničnej obchodnej bilancie. A to napriek skutočnosti, že Európa má vhodné fyzikálne a environmentálne podmienky, špičkové technológie a podniky, ktoré sú ochotné investovať. Na druhej strane toto odvetvie dokázalo, že disponuje znalosťami a prostriedkami na to, aby sa stalo udržateľným z environmentálneho hľadiska a zároveň ponúkalo zdravé, bezpečné a kvalitné výrobky.

4.2 Zložitý právny rámec EÚ, pomalé administratívne procesy, obmedzený prístup k verejným priestorom a nadmerná administratívna záťaž odrádzajú investorov a brzdia konkurencieschopnosť výroby v európskej akvakultúre.

4.3 Mnohé zo zásadných prekážok, ktoré obmedzujú rozvoj európskej akvakultúry, závisia priamo od politik a opatrení na vnútroštátnej a regionálnej úrovni. Národné a regionálne orgány si to musia uvedomiť a musia vytvoriť vlastný vhodný rámec. V niektorých členských krajinách sa počas uplynulých 15 rokov nevydali žiadne nové povolenia na akvakultúru. Niekedy sú ťažkosti spôsobené interpretáciou európskej legislatívy zo strany národných a regionálnych úradov, ako napríklad v prípade siete Natura 2000, z ktorej niektoré orgány bezdôvodne vylučujú akvakultúru. Na druhej strane musia členské krajiny a regióny s príslušnými právomocami koordinovať svoje legislatívy, aby sa vyhlí vytváraniu umelých prekážok voľnému trhu v EÚ.

4.4 Spoločná organizácia trhov s produktmi z rýb a akvakultúry, ktorá by mala stabilizovať trhy a zaručiť príjem producentov v sektore akvakultúry, si vyžaduje okamžitú reformu vedúcu k posilneniu organizácií producentov.

4.5 Predchádzajúce oznámenie KOM(2002) 511 neprimerane vyzdvihovalo environmentálne aspekty akvakultúry a odsúvalo do úzadia hospodárske a sociálne stránky udržateľnosti. V aktuálnom oznámení KOM(2009) 162 sa navrhuje lepšia rovnováha medzi tromi piliermi udržateľnosti: environmentálnym, sociálnym a hospodárskym. V dokumente sa uznáva, že environmentálna udržateľnosť je možná len u konkurencieschopných a ziskových podnikov.

4.6 Väčšina podnikov akvakultúry v EÚ funguje efektívne a dokázala by byť plne konkurencieschopná, ak by existovali rovnaké možnosti ako pre dovážané produkty. Momentálne nie sú vytvorené podmienky pre takúto rovnosť v oblasti výroby, ani pri uvádzaní produktov na trh. Čo sa týka produkcie, európski musia výrobcovia dodržiavať prísne normy týkajúce sa krmív, obmedzeného používania veterinárnych liečiv, životného prostredia a ďalších oblastí sociálneho charakteru. Tieto požiadavky neplatia pre výrobcov pôsobiacich v sektore akvakultúry v tretích krajinách, ktorí môžu voľne uvádzať na trh Spoločenstva svoje produkty (vrátane tých, ktoré vznikli detskou prácou, či iným porušením práva na dôstojnú prácu a spravodlivú mzdu). V súvislosti s uvádzaním produktov na trh treba podotknúť, že existujú krajiny, ktoré v rozpore s pravidlami poskytujú stimuly vlastným producentom v sektore akvakultúry, pričom sa tieto produkty následne dodávajú na trh v EÚ.

4.7 Nedostatočné informácie, ktoré spotrebiteľ dostáva o kupovaných produktoch akvakultúry, mu bránia primerane zohľadniť rozdiely v kvalite a v cene. Dôsledkom toho je zásadné znevýhodnenie európskych producentov, ktorých výrobky majú vo všeobecnosti vyššiu pridanú hodnotu než dovážané výrobky. Nepravdivé informácie sa týkajú napríklad uvádzania nesprávnej krajiny pôvodu produktov alebo bežného názvu výrobku. Obzvlášť závažný je prípad rybieho filé, ktoré pochádza zo vzdialených, zvyčajne ázijských krajín, a ktoré je rozmrazené pri predaji. Toto filé sa predáva na rovnakých pultoch, ako skutočne čerstvé filé bez toho, aby bol o tom spotrebiteľ zrozumiteľne informovaný. V dôsledku toho sa pri kúpe stáva cena jediným rozhodujúcim kritériom. V tomto prípade môže dokonca vzniknúť nebezpečenstvo ohrozenia verejného zdravia, ak dôjde k jeho opätovnému zmrazeniu.

4.8 EHSV preto odporúča, aby sa zjednodušilo označovanie výrobkov s dôrazom na jasné uvádzanie krajiny alebo oblasti pôvodu, a aby sa posilnili mechanizmy inšpekcie a kontroly na hraniciach.

4.9 Správne označovanie produktov z rýb a vodných živočíchov musia sprevádzať vzdelávacie a informačné aktivity zamerané na celý distribučný a obchodný reťazec, vrátane spotrebiteľov. Uvádzať treba predovšetkým výskyt mastných kyselín omega-3, konkrétne typov EPA a DHA.

4.10 EHSV odporúča organizovať propagačné kampane na posilnenie imidžu akvakultúry, jej produktov a procesov. Výberom informácií zverejňovaných v rámci týchto kampaní by mala byť poverená osobitná študijná skupina, ktorej úlohou by bolo navrhovať iniciatívy za účasti sektoru. Z tohto dôvodu sa odporúča realizácia cezhraničných kampaní koordinovaných Európskou komisiou.

4.11 Európska akvakultúra je technologická a inovatívna aktivita, ktorá si vyžaduje nepretržitý vedecký výskum. Súčasný siedmy rámcový program, ktorý zastrešuje všetky iniciatívy Spoločenstva týkajúce sa výskumu, ponúka menej možností výskumu v akvakultúre než predchádzajúce programy. Bude preto ťažké zlepšiť inovácie a konkurencieschopnosť tohto európskeho sektora. Profesionálny sektor európskej akvakultúry nedávno zriadil Európsku platformu pre technológie a inovácie v oblasti akvakultúry, ktorý by mal určiť tomuto odvetviu priority súvisiace s výskumom, vývojom a inováciami a poskytnúť stratégiu na ich naplnenie.

4.11.1 Musí sa pokračovať v hľadaní alternatívnych, bezpečných a udržateľných prísad, ktoré by splňali nutričné a biologické požiadavky pre ryby a zároveň by aj naďalej ponúkali rovnaké nutričné vlastnosti v konečnom produkte.

4.11.2 Musí sa naďalej presadzovať optimalizácia súčasných systémov výroby s dôrazom na tie, ktoré majú do budúcnosti jasné možnosti rozširovania, ako akvakultúra na otvorenom mori a systémy recirkulácie na pevnine.

4.12 Obmedzená dostupnosť veterinárnych liečiv je závažným faktorom, ktorý brzdí rozvoj akvakultúry. Európska akvakultúra nemá v súčasnosti k dispozícii dostatočné veterinárne nástroje, napríklad anestetiká, vakcíny alebo antibiotiká. Táto situácia ohrozuje životaschopnosť odvetvia a má vplyv na zdravie a dobré životné podmienky zvierat, potravinovú bezpečnosť a ochranu životného prostredia.

4.13 Komisia v oznámení navrhuje podporiť vývoz výrobných technológií používaných v akvakultúre do tretích krajín. Hoci táto iniciatíva obsahuje istú mieru solidarity, ktorú bezpochyby treba podporiť, súčasne je potrebné mať na pamäti, že výrobky, ktoré by vznikli v dôsledku vývozu technológie, by boli pravdepodobne napokon vyvážené do EÚ a konkurovali by tým domácej produkcii.

4.14 Komisia v oznámení správne popisuje príčiny terajšej stagnácie akvakultúry v EÚ. Oznámenie však nemožno považovať za ukončenú prácu, ale za východiskový bod pre navrhovanie a vypracúvanie konkrétnych opatrení, ktoré znovu naštartujú udržateľný rozvoj akvakultúry v EÚ.

V Bruseli 28. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu: Viac ako HDP – Meradlo pokroku v meniacom sa svete“

[KOM(2009) 433 v konečnom znení]

(2011/C 18/11)

Spravodajca: **pán ZBOŘIL**

Európska komisia sa 20. augusta 2009 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu: Viac ako HDP – Meradlo pokroku v meniacom sa svete“

KOM(2009) 433 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 25. februára.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 462. plenárnom zasadnutí 28. a 29. apríla 2010 (schôdza z 29. apríla 2010) prijal 168 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 6 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV víta oznámenie Komisie „Viac ako HDP – Meradlo pokroku v meniacom sa svete“ a iniciatívy súhrnne uvedené v tomto oznámení. Výbor upozorňuje, že sme zatiaľ v úvodnej etape tejto cesty. Voľba správnych nástrojov a meradiel a ich integrácia do riadenia kľúčových politík a stratégií nebude vôbec jednoduchá.

1.2 Veľmi náročnou úlohou Komisie je spracovanie pilotnej verzie komplexného indexu životného prostredia. Pôjde zrejme o agregovaný index, preto je nutné brať ohľad na vyváženosť vplyvov jednotlivých zložiek životného prostredia. O jeho konštrukcii by sa malo od začiatku konzultovať so zainteresovanými aktérmi.

1.3 Ešte náročnejšie bude spracovanie komplexného indexu kvality života a sociálnej súdržnosti. Spracovanie pilotných projektov v tejto oblasti je nevyhnutnosťou. Komisia by mala identifikovať túto oblasť ako kritické miesto celého projektu a okamžite začať s pilotnými projektmi.

1.4 Pre stratégiu a tvorbu politík sú dôležité dlhodobé trendy základných parametrov, takže výber sledovaných faktorov v reálnom čase by mal byť podriadený tomuto hľadisku. Reakcie na zistené zmeny musia byť premyslené a včasné.

1.5 V meradle celého Spoločenstva by základom mala zostať národná úroveň zberu a hodnotenia údajov, organizovaná

v jasnom, zjednocujúcom rámci Spoločenstva, a ich spracovanie do indikátorov a ukazovateľov. Pri ich hodnotení sa musí uplatňovať celostný, holistický prístup, aby sa obmedzili konflikty vo vyhodnotení niektorých nástrojov a riziká vyplývajúce z nevyriešených konfliktov.

1.6 Pri posudzovaní udržateľného rozvoja ide o zachytenie trendov v dvoch základných smeroch: 1) hodnotenie kapacity únosnosti a 2) hodnotenie rozvoja spravovania ľudských spoločstiev. Návrhy v oznámení Komisie (hodnotiaca tabuľka a sledovanie prahových hodnôt znečisťujúcich látok) sa uberajú týmto smerom, čo EHSV víta.

1.7 EHSV tiež oceňuje úsilie Komisie smerujúce k začleneniu environmentálnych a sociálnych otázok do národných účtov. Začiatkom roka 2010 má byť navrhnutý právny rámec pre environmentálne účty. Sociálne ukazovatele z národných účtov sa zatiaľ nevyužívajú v tom rozsahu, v ktorom sú dostupné. Dá sa očakávať, že potreba využitia týchto ukazovateľov bude rásť s tým, ako sa bude prepracúvať komplexný a integrovaný prístup k meraniu a hodnoteniu pokroku v meniacom sa svete.

1.8 Proces pripravovaných zmien nebude ani krátkodobý, ani jednoduchý, preto by sa mimoriadna pozornosť mala venovať analytickej príprave a projekcii jednotlivých nástrojov s fundovaným výskumom ich vzájomného pôsobenia a dôkladným konzultáciám so zainteresovanými aktérmi, aby sa uľahčilo prijatie zmien v širokom medzinárodnom kontexte.

1.9 Na ďalší postup práce a štruktúrovanie budúcich krokov bude nutné využiť všetky dostupné úvahy a projekty. Rozhodujúcim kritériom musí byť maximálna objektivita a zachovanie nezávislosti štatistiky a jej kvalitatívnych nárokov. EHSV je pripravený podieľať sa na posudzovaní nevyhnutných zmien a podpore ich prijatia v občianskej spoločnosti.

1.10 Komisia by mala stanoviť časový plán a lehoty na zavedenie rôznych prvkov systému. Osobitne by sa mala zamerať na zavedenie niektorých nových opatrení do novej stratégie 2020 a do stratégie udržateľného rozvoja. Cieľom by malo byť disponovať v roku 2011 rámcom, na základe ktorého by bolo možné pripraviť jasné návrhy porovnateľných akcií v celosvetovom meradle pre svetový summit udržateľného rozvoja, ktorý OSN zvoláva na rok 2012.

2. Úvod

2.1 Hrubý domáci produkt (HDP) je najznámejším meradlom makroekonomickej činnosti (HDP = súkromná spotreba + investície + verejná spotreba + (vývoz – dovoz). Rámec a pravidlá spôsobov jeho výpočtu sú stanovené v Európskom systéme účtov, ktorý v zásade zodpovedá systému národných účtov OSN. Stal sa štandardným referenčným údajom, ktorý používajú politickí činitelia na celom svete a ktorý sa bežne používa aj vo verejných diskusiách. HDP predstavuje súhrnnú pridanú hodnotu všetkých peňažných hospodárskych činností. Je založený na jasnej metodike, ktorá umožňuje porovnanie v čase, ako aj porovnanie krajín a regiónov.

2.2 HDP sa považuje aj za náhradný ukazovateľ celkového spoločenského vývoja a pokroku vo všeobecnosti. V prvom rade nie je HDP meradlom environmentálnej udržateľnosti, ani sociálneho začlenenia, a tieto obmedzenia je nutné zohľadniť pri jeho používaní v politických analýzach a diskusiách (aktuálny prehľad obmedzení HDP: Stiglitz/Sen/Fitoussi (2008) Issues Paper, Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress (http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/documents/Issues_paper.pdf).

2.3 Diskusie prebiehajú na mnohých úrovniach už asi 10 rokov. EHSV prijal v októbri 2008 stanovisko z vlastnej iniciatívy⁽¹⁾, ktorého obsahom je vysvetlenie súčasných názorových trendov a podpora úsilia o nájdenie vhodných doplňujúcich ukazovateľov, ktoré budú s väčšou úplnosťou charakterizovať vývoj ľudskej spoločnosti.

2.4 V tomto oznámení sa uvádza niekoľko opatrení, ktoré možno prijať v krátkodobom až strednodobom horizonte. Celkovým cieľom je vyvinúť komplexnejšie ukazovatele, ktoré poskytujú spoľahlivejšiu znalostnú základňu pre lepšiu verejnú diskusiu a tvorbu politiky. Komisia má v úmysle spolupracovať so zúčastnenými stranami a partnermi v záujme vypracovania ukazovateľov, ktoré budú uznávané a používané na medzinárodnej úrovni.

3. Zhrnutie obsahu oznámenia Komisie

3.1 Komisia navrhuje uskutočniť nasledujúcich päť kategórií opatrení, ktoré bude možné prepracovať alebo doplniť na základe výsledkov preskúmania, ktoré sa plánuje na rok 2012.

3.2 **Doplnenie HDP o environmentálne a spoločenské ukazovatele:** ukazovatele, ktoré syntetizujú dôležité otázky v jednom údaji, predstavujú základné nástroje komunikácie. HDP a miera nezamestnanosti a inflácie sú najlepšimi príkladmi takýchto sumarizujúcich ukazovateľov. Neslúžia však na získavanie informácií o tom, ako sme na tom v otázkach životného prostredia či sociálnych nerovností. Komisia má preto v úmysle vypracovať komplexný environmentálny index a zlepšiť ukazovatele kvality života.

3.2.1 **Komplexný environmentálny index:** V súčasnosti neexistuje komplexný environmentálny ukazovateľ. Do úvahy by v tomto prípade prichádzala napríklad ekologická a uhlíková stopa, obe však majú obmedzený rozsah (Uhlíková stopa sa týka len emisií skleníkových plynov. Ekologická stopa nezahŕňa niektoré vplyvy, ako napr. vplyv na vodu. Komisia ju však spolu s inými ukazovateľmi testuje pri monitorovaní tematickej stratégie udržateľného využívania prírodných zdrojov a akčného plánu v oblasti biodiverzity). Útvary Komisie zamýšľajú v roku 2010 predložiť úvodnú verziu indexu zataženia životného prostredia. Súčasťou indexu budú hlavné oblasti politiky v oblasti životného prostredia:

- zmena klímy a využívanie energie,
- príroda a biodiverzita,
- znečistenie ovzdušia a vplyvy na zdravie,
- využívanie a znečistenie vôd,
- vznik odpadu a využívanie zdrojov.

3.2.2 **Kvalita života a blahobyť:** Príjmy, verejné služby, zdravie, voľný čas, bohatstvo, mobilita a čisté životné prostredie sú prostriedkami na dosiahnutie a udržanie týchto cieľov. Komisia si objednala štúdiu o realizovateľnosti ukazovateľov blahobytu a posilnenia práv spotrebiteľov a – v spolupráci s OECD – aj štúdiu o tom, ako ľudia vnímajú blahobyť.

3.3 **Takmer okamžité získavanie informácií na účely prijímania rozhodnutí:** HDP a číselné údaje o nezamestnanosti sa často uverejňujú v priebehu niekoľkých týždňov po období, na ktoré sa vzťahujú, čo umožňuje prijímať rozhodnutia takmer okamžite. Environmentálne a sociálne údaje sú často neaktuálne, v dôsledku čoho nemôžu byť zdrojom operatívne použiteľných informácií o hodnotách, ktoré sa rýchlo menia, ako napríklad kvalita ovzdušia a vody alebo formy práce.

(¹) Ú. v. EÚ C 100, 30.4.2009, s. 53.

3.3.1 Komisia sa preto bude snažiť o zlepšenie aktuálnosti environmentálnych a sociálnych údajov v záujme lepšej informovanosti politických činiteľov v rámci celej EÚ. Vďaka satelitom, automatickým meracím staniciam a internetu je čoraz jednoduchšie **monitorovať životné prostredie v reálnom čase**, a to aj prostredníctvom smernice INSPIRE (Smernica 2007/2/ES) a systému GMES (Globálne monitorovanie pre životné prostredie a bezpečnosť - Global Monitoring for Environment and Security - GMES, KOM(2009)223 v konečnom znení).

3.3.2 Vždy, keď to bude možné, **dôjde k zlepšeniu aktuálnosti sociálnych údajov**, napr. pomocou nového Európskeho systému modulov zisťovania v oblasti sociálnej štatistiky.

3.4 **Presnejšie podávanie správ o rozdelení a nerovnostiach:** Sociálna a hospodárska kohézia patria k všeobecným cieľom Spoločenstva. Vďaka existujúcim údajom z národných účtov, napríklad o príjmoch domácností alebo zo sociálnych prieskumov, ako je EU-SILC, sa už dajú analyzovať kľúčové otázky rozdeľovania (štatistiky Európskej únie v oblasti príjmov a životných podmienok (EU-SILC).

3.5 **Vývoj hodnotiacej tabuľky európskeho udržateľného rozvoja:** Ukazovatele EÚ v oblasti udržateľného rozvoja (porovnaj štatistickú knihu Eurostatu „Meradlo pokroku na ceste k udržateľnejšej Európe – 2007“) boli vyvinuté spolu s členskými štátmi a uvádzajú sa v správe Komisie o pokroku, ktorá sa uverejňuje každé dva roky. Tento nástroj na monitorovanie však v plnej miere nezohľadňuje nedávny vývoj v dôležitých oblastiach, ktoré ešte nie sú dobre zachytené v oficiálnych štatistikách (napríklad udržateľná výroba a spotreba alebo otázky správy vecí verejných).

3.5.1 Komisia preto skúma možnosť vypracovať spolu s členskými štátmi **hodnotiacu tabuľku udržateľného rozvoja**. Táto tabuľka, založená na súbore ukazovateľov udržateľného rozvoja EÚ by mohla obsahovať aj iné verejne dostupné kvantitatívne a kvalitatívne informácie.

3.5.2 Základným cieľom stratégie udržateľného rozvoja je dodržiavanie limitov prírodných zdrojov planéty. Patrí sem obmedzená schopnosť prírody poskytovať obnoviteľné zdroje a pohlcovať znečisťujúce látky. Je nevyhnutné poznať „zóny nebezpečenstva“ predtým, ako sa dosiahnu skutočné body zlomu. Preto bude nutné, aby sa **identifikovali – a pravidelne aktualizovali – také prahové hodnoty kľúčových znečisťujúcich látok a obnoviteľných zdrojov**, vďaka ktorým sa získajú informácie do politických diskusií a podporí sa stanovovanie cieľov a hodnotenie politických opatrení.

3.6 **Začlenenie environmentálnych a sociálnych otázok do národných účtov:** Európsky systém účtov je hlavným nástrojom hospodárskej štatistiky EÚ, ako aj mnohých hospodárskych ukazovateľov (vrátane HDP). Vo svojich záveroch z júna 2006 Európska rada vyzvala EÚ a členské štáty, aby do národných účtov začlenili kľúčové aspekty udržateľného

rozvoja. Komisia zabezpečí, že sa práca zohľadní pri budúcich revíziách medzinárodného systému národných účtov a európskeho systému účtov. Z dlhodobého hľadiska sa očakáva, že integrovanejšie environmentálne, sociálne a hospodárske účty budú predstavovať základ nových ukazovateľov najvyššej úrovne.

3.6.1 **Integrované environmentálno-ekonomické účty:** V roku 1994 Komisia predstavila svoju prvú stratégiu „zelených účtov“ (KOM(1994) 670). Odvtedy Eurostat a členské štáty – v spolupráci s OSN a OECD – vyvinuli a otestovali metódy účtovania do tej miery, že niekoľko členských štátov medziasom pravidelne predkladá prvé súbory environmentálnych účtov. Následne by sa mohli zriadiť fyzické environmentálne účty súvisiace so spotrebou energie a vznikom a spracovaním odpadu, ako aj peňažné účty súvisiace s dotáciami v oblasti životného prostredia. Aby boli účty navzájom porovnateľné, plánuje Komisia začiatkom roka 2010 navrhnúť právny rámec pre environmentálne účty.

3.6.2 **Častejšie používanie existujúcich sociálnych ukazovateľov z národných účtov:** Už dnes sú súčasťou existujúceho Európskeho systému účtov ukazovatele, ktoré poukazujú na otázky relevantné zo sociálneho hľadiska, ako napríklad dostupný príjem domácností a dostupné príjmy (prispôbený číselný údaj), ktorý zohľadňuje rozdiely systémov sociálnej ochrany rôznych krajín.

4. Všeobecné poznámky

4.1 Problematika merania pokroku vývoja ľudstva ucelenejším spôsobom púta rastúcu pozornosť politikov aj verejnosti. Potrebne sú nové prístupy, aby sa ukázalo, ako zosúladiť demografický vývoj a hospodársky rozvoj ľudstva s konečnými rozmermi planéty a jej zdrojov.

4.2 Nové prístupy a metódy merania pokroku sú v dnešnom stále zložitejšom spoločenskom prostredí nevyhnutné preto, aby sa dali lepšie formulovať strategické vízie ľudských spoločností, akým je aj EÚ. Sú dôležité pre bilancovanie zdrojov potrebných na dosiahnutie strategických cieľov, akým je predovšetkým udržateľný rozvoj, ktorý je podmienený napr. aj účinnou ochranou klímy a šetrným využívaním všetkých zdrojov.

4.3 Ďalšou významnou oblasťou je vytvorenie rozhodujúcich politík Spoločenstva pri rešpektovaní všetkých merateľných dosahov a vplyvov a ich vzájomného pôsobenia, a samozrejme, hodnotenie uplatnenia týchto politík.

4.4 EHSV preto víta oznámenie Komisie „Viac ako HDP – Meradlo pokroku v meniacom sa svete“ a iniciatívy súhrnne uvedené v tomto oznámení. Napriek tomu, že množstvo činností a projektov už prebieha, výbor upozorňuje, že sme zatiaľ v úvodnej etape tejto cesty a voľba správnych nástrojov a meradiel a ich integrácia do riadenia kľúčových politík a stratégií nebude vôbec jednoduchá.

4.5 Ak má byť akýkoľvek nástroj účinný, musí byť čo najjednoduchší a čo najľahšie ovládateľný a jeho používanie musia zúčastnení aktéri prijať. Nástroje, ktoré si ich užívatelia dokonale neosvojili a všeobecne neprijali, nemôžu priniesť žiaduci výsledok. Samozrejme, pri každom novom nástroji nejaký čas potrvá, kým bude prijímaný ako meradlo pokroku. Žiadny nástroj by však nemal byť samoúčelný; od nástroja, ktorý sa preukáže ako neúčinný, by sa malo upustiť.

4.6 Je zjavné, že cesta povedie od jednoduchšieho k zložitejšiemu, napriek tomu by zložitost nemala prevážiť nad očakávanými prínosmi. Základom, aj v meradle celého Spoločenstva, by mala zostať národná úroveň zberu a hodnotenia údajov a ich spracovanie do indikátorov a ukazovateľov, organizovaná v jasnom, zjednocujúcom rámci Spoločenstva.

4.7 Agregácia parametrov pre celé Spoločenstvo by potom mala umožniť koordinované a kompatibilné prijímanie stratégií a politík na národnej a komunitárnej úrovni pri dôslednom uplatňovaní princípov subsidiarity a proporcionality. Na úrovni Spoločenstva bude potom obzvlášť dôležité postupovať podľa trendov vývoja a vybrané nástroje by mali byť schopné identifikovať aj slabé signály potenciálne nebezpečných zmien dostatočne včas a spoľahlivo.

4.8 HDP aj s jeho známymi nedostatkami je jedinečným agregovaným nástrojom s rýchlou odozvou na vývoj. Žiaducim nástrojom by bol takisto agregovaný ukazovateľ, ktorý by zahŕňal sociálne hľadisko a hľadisko životného prostredia, čo bude zjavne veľmi ťažké. EHSV sa preto domnieva, že pri hodnotení viacerých parametrov z rôznych oblastí by sa mali pri tvorbe politík stanoviť rozhodujúce kritériá podporujúce udržateľný rozvoj celosvetového spoločenstva.

4.9 EHSV je presvedčený, že individuálny prístup je možný iba pri vývoji jednotlivých nástrojov. Na ich vyhodnotenie a účinné uplatnenie sa musí uplatňovať celostný, holistický prístup, aby sa čo najviac obmedzili konflikty vo vyhodnotení niektorých nástrojov a parametrov a nevyvážené politické a strategické rozhodnutia, ktorých riziko vyplýva z nevyriešených konfliktov.

4.10 Celý proces pripravovaných zmien nebude ani krátkodobý, ani jednoduchý, preto sa musí mimoriadna pozornosť venovať analytickej príprave a projekcii jednotlivých nástrojov s fundovaným výskumom ich vzájomného pôsobenia a dôkladným konzultáciám so zainteresovanými aktérmi.

4.11 Pre tento proces bude nutné stanoviť priority a lehoty ďalších etáp, ktoré sú v oznámení Komisie naznačené len veľmi neurčito. Výbor osobitne nalieha na Komisiu, aby nastavila včasný proces integrácie do cieľov a hodnotiacich mechanizmov novej stratégie pre Európu do roku 2020 a takisto aj dlhodobé

stratégie udržateľného rozvoja. Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru v tejto úvodnej fáze chýba účasť ďalších zainteresovaných aktérov, napríklad príslušných ekonomických generálnych riaditeľstiev Komisie. Nepostačuje, aby na tejto zásadnej zmene pracovali iba GR pre životné prostredie, EEA a Eurostat.

4.12 Na ďalší postup práce a štruktúrovanie budúcich krokov bude nutné využiť všetky dostupné úvahy a projekty, menovite správu Komisie o meraní hospodárskej výkonnosti a spoločenského pokroku („Stiglitzova správa“ <http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/en/index.htm>), správy organizácie TEEB (The Economics of Ecosystems and Biodiversity <http://www.teebweb.org/>), práce Európskej environmentálnej agentúry (EEA), Eurostatu a ďalších, ktorí na tomto komplexnom európskom a celosvetovom projekte spolupracujú. Rozhodujúcim kritériom musí byť zachovanie nezávislosti štatistiky a jej kvalitatívnych nárokov a všeobecne prijímaná vypovedacia schopnosť nástrojov.

4.13 Valné zhromaždenie OSN nedávno rozhodlo o zvolaní novej celosvetovej konferencie v roku 2012, aby sa vyhodnotil pokrok v oblasti udržateľného rozvoja za 20 rokov od Summitu Zeme v Riu v roku 1992. Je jasné, že cesty k „zelenému“ celosvetovému hospodárstvu s nízkymi emisiami CO₂ budú na konferencii jednou z kľúčových tém. Bolo by preto žiaduce, aby Európa vytvorila do roku 2011 jasný rámec pre hodnotenie svojho vlastného pokroku a mohla priniesť v roku 2012 svetovému spoločenstvu dobre definované návrhy.

5. Osobitné poznámky

5.1 Osobitné poznámky sú komentárom k piatim základným oblastiam a ich čiastkovým zložkám v poradí podľa kapitoly 3.

5.2 Veľmi náročnou úlohou Komisie je spracovanie pilotnej verzie komplexného indexu životného prostredia. Komisia sľúbila predložiť tento index už v roku 2010 a pôjde zrejme o agregovaný index, pričom bude pri jeho hodnotení nutné brať ohľad na vyváženost vplyvov jednotlivých zložiek životného prostredia. Doterajšia uhlíková a ekologická stopa pokrýva špecifické zložky životného prostredia a spotrebu zdrojov, objavujú sa ďalšie koncepty, ako „vodná stopa“ a „lesná stopa“, nič z toho však nevyjadruje v plnej miere budúci index. O jeho konštrukcii by sa malo od začiatku konzultovať so zainteresovanými aktérmi a veľmi starostlivo by sa mali zvažovať jednotlivé faktory v komplexnom indexe.

5.3 Podobne náročné bude spracovanie ukazovateľov kvality života a blahobytu (²⁾), hoci aj tu existujú štúdie, vrátane štúdie uskutočniteľnosti. Pri týchto ukazovateľoch ide do veľkej miery o subjektívne vnímanie, a nie o exaktné meranie. Je nutné poznamenať, že úplne exaktný nie je ani HDP.

(²⁾ Ú. v. EÚ C 100, 30.4.2009, s. 53.

5.4 Takmer okamžité získavanie informácií na účely prijímania rozhodnutí je veľmi závažné pre „prevádzkové riadenie“ kvality životného prostredia a korekčné zásahy v sociálnej oblasti. Pre strategické otázky a tvorbu politík sú dôležitejšie dlhodobější trendy základných parametrov, takže výber sledovaných veličín v reálnom čase by mal byť podriadený tomuto rozlíšeniu, aby nedošlo k zbytočnému zahlteniu rozhodovacích procesov individuálnymi informáciami. V tejto súvislosti bude dôležitejšia reakcia na zmeny, ktorá bude premyslená a včasná. Monitorovanie v systéme GMES bude prednostne patriť do „prevádzkového riadenia“, ak však preukáže dlhodobější trendy, bude samozrejme slúžiť aj na formulovanie politík.

5.5 Dobrá informovanosť o rozdeľovaní a nerovnostiach na úrovni členských štátov a regiónov je dôležitá pre formulovanie politík Spoločenstva, ktoré vyžadujú spoločné úsilie. Cieľom je odstránenie výrazných nerovností vhodne formulovanými politikami, pre ktoré má spresnenie údajov kľúčový význam. Úspech politík závisí od ich všeobecného prijatia a stotožnenia sa s nimi, čo bez pocitu rovnakého zaobchádzania prakticky nie je možné. Od tohto prístupu bude závisieť aj budúce vnímanie Spoločenstva jeho občanmi.

5.6 Hodnotenie udržateľného rozvoja je veľmi náročnou problematikou. Udržateľný rozvoj ako dlhodobá a zastrešujúca stratégia nemá a ani nemôže mať konkrétne ciele s konkrétnymi lehotami. Z povahy veci vyplýva, že ciele je potrebné formulovať s dostatočnou mierou všeobecnosti. Pri posudzovaní udržateľného rozvoja ide skutočne predovšetkým o zachytenie

trendov v dvoch základných smeroch: 1) hodnotenie kapacity únosnosti ekosystémov a čerpanie neobnoviteľných a obnoviteľných zdrojov a 2) hodnotenie rozvoja spravovania ľudských spoločností vo všeobecnom zmysle. Na vývoji týchto dvoch základných faktorov bude záležať, či sa svetové spoločenstvo, a v rámci neho spoločenstvo EÚ, bude alebo nebude vyvíjať udržateľným spôsobom. Návrhy v oznámení Komisie (hodnotiaci tabuľka a sledovanie prahových hodnôt znečisťujúcich látok) sa uberajú týmto smerom, čo EHSV víta.

5.7 EHSV tiež oceňuje úsilie Komisie smerujúce k začleneniu environmentálnych a sociálnych otázok do národných účtov. Dostatok spoľahlivých a dobre štruktúrovaných informácií z týchto účtov môže významne prispieť k žiadanej racionálnej internalizácii externých nákladov tam, kde k tomu bude dostatok spoľahlivých údajov a nebude dochádzať k narušovaniu trhovej rovnováhy. Už dnes obsahujú tieto účty cenné údaje, ktoré však môžu byť pri porovnávaní medzi jednotlivými členskými štátmi problematické, a preto je dôležité úsilie príslušných aktérov, aby vyprojektovali optimálny systém údajov a ich zberu, ktorý by odrážal potrebu vytvoriť fyzické environmentálne účty. Komisia sa v tejto súvislosti ujala náročnej úlohy navrhnuť začiatkom roka 2010 právny rámec pre environmentálne účty. Sociálne ukazovatele z národných účtov sa zatiaľ nevyužívajú v tom rozsahu, v ktorom sú dostupné. Dá sa očakávať, že potreba využitia týchto ukazovateľov bude rásť s tým, ako sa bude prepracúvať komplexný a integrovaný prístup k meraniu a hodnoteniu pokroku v meniacom sa svete.

V Bruseli 29. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade: Partnerstvo medzi Európskou úniou a Afrikou – Spojenie Afriky a Európy: Prehľbovanie spolupráce v oblasti dopravy“

[KOM(2009) 301 v konečnom znení]

(2011/C 18/12)

Spravodajca: **pán SIMONS**

Komisia sa 24. júna 2009 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade: Partnerstvo medzi Európskou úniou a Afrikou – Spojenie Afriky a Európy: Prehľbovanie spolupráce v oblasti dopravy“

KOM(2009) 301 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 24. marca 2010.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 462. plenárnom zasadnutí 28. a 29. apríla 2010 (schôdza z 29. apríla) jednomyselne prijal nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Oznámenie Komisie je v súlade so súčasnou politikou, avšak usiluje sa ísť ďalej. Jeho zámerom je iniciovať hľadanie možností, ako vďaka skúsenostiam z EÚ vytvoriť lepšie interkontinentálne prepojenia, ktoré by však boli prispôsobené podmienkam v Afrike.

1.2 Výbor sa k intenzívnejšej spolupráci medzi EÚ a Afrikou stavia pozitívne pod podmienkou, že sa bude zakladať na partnerstve s rovnakými právami a povinnosťami, a nie na vzťahu darca – prijímateľ, ako to bolo v minulosti.

1.3 Výbor zdôrazňuje, že podmienkou sociálno-ekonomickej regionálnej integrácie je existencia infraštruktúry a dopravných systémov, pretože znamená viac pracovných príležitostí, dostupnosť zdravotnej starostlivosti a vzdelávania, a teda významne prispieva k potláčaniu chudoby.

1.4 Výbor vyjadruje poľutovanie nad tým, že do oznámenia nie sú v dostatočnej miere zahrnuté rôzne oblasti politiky Komisie, a to konkrétne činnosť GR pre rozvoj a GR pre obchod, z ktorých by mala jasne vyplývať jednotnosť politiky EÚ voči Afrike.

1.5 Výbor víta skutočnosť, že sa na konferencii „Dni TEN-T 2009“, ktorá sa konala 21. a 22. októbra 2009 v Neapoli, rozhodlo, že EÚ spolu s jej africkými partnermi vypracuje akčný plán.

1.6 Tento akčný plán sa vypracuje ešte pred nadchádzajúcim neformálnym fórom o doprave v rámci partnerstva medzi EÚ a Afrikou a bude zverejnený na jeseň roku 2010. Výbor podporuje prístup založený na dôslednom monitorovaní pokroku pri uplatňovaní plánu, napríklad prostredníctvom spoločne zriadeného výboru.

1.7 Výbor odporúča, aby sa v akčnom pláne dôrazne uviedlo, že prvoradáci musí byť boj proti korupcii a pirátstvu v Afrike.

1.8 Podľa názoru výboru bude nutné preskúmať, do akej miery môžu partneri zapojení do vykonávania Dohody z Cotonou zohrávať úlohu, pokiaľ ide o plánovanie, financovanie siete dopravnej infraštruktúry a celkový akčný plán.

1.9 Výbor by ocenil, keby sociálno-ekonomický a kultúrny výbor Africkej únie posúdil návrhy uvedené v akčnom pláne a vyjadril na ne svoj názor.

1.10 Výbor upozorňuje, že podmienkou pridelenia prostriedkov z európskych fondov musí byť požiadavka, že realizácia financovaného projektu bude prínosom pre miestnych, oficiálne zaregistrovaných pracovníkov pochádzajúcich z Africkej únie.

1.11 Pri plánoch a programoch v oblasti TEN-T výbor považuje za dôležité vychádzať z interoperability, pričom je potrebné využiť prirodzené výhody každého druhu dopravy s ohľadom na komodálny prístup uplatňovaný v EÚ.

1.12 Podľa názoru výboru je okrem toho pri spolupráci nutné venovať pozornosť odbornej príprave, pracovným podmienkam a sociálnym a bezpečnostným aspektom, ako aj ochrane životného prostredia a aspektom udržateľnosti.

1.13 Budovanie a rozširovanie cestnej infraštruktúry by spolu s využívaním dobre fungujúceho systému verejnej dopravy malo viesť k dynamickému odvráteniu trendu urbanizácie.

1.14 Základným predpokladom je zabezpečiť sledovateľnosť a kontrolu využívania finančných zdrojov a v praxi ju dôsledne vykonávať.

1.15 EÚ si podľa názoru výboru musí byť vedomá toho, že Čína sa v Afrike angažuje už desiatky rokov na základe iného politického smerovania a s inými zámermi. Výbor sa domnieva, že je potrebné usilovať sa o trojstrannú spoluprácu medzi EÚ, Čínou a Afrikou, pričom podmienkou by muselo byť, že každé dielo či zákazka podporí „africké pracovné príležitosti“.

2. Úvodné zhrnutie oznámenia Komisie

2.1 Európska komisia zverejnila 24. júna 2009 oznámenie KOM(2009) 301 v konečnom znení, v ktorom sa zaoberá partnerstvom medzi Európskou úniou a Afrikou v oblasti dopravy.

2.2 V oznámení sa zdôrazňuje, že doprava a dopravná infraštruktúra sú nevyhnutné pre sociálno-ekonomickú integráciu a sú predpokladom prepravy osôb a tovarov.

2.3 Pritom je potrebné zohľadniť neustále sa zintenzívňujúcu urbanizáciu Afriky, kde zatiaľ v mestských oblastiach žije 40 % obyvateľstva. Tento podiel sa do roku 2030 zdvojnásobí, ak nebudú prijaté žiadne opatrenia.

2.4 Referenčným rámcom pre spoluprácu medzi EÚ a Afrikou, pokiaľ ide o dopravu, je partnerstvo v oblasti infraštruktúry, ktoré bolo uzavreté v roku 2006. Jeho cieľom je predovšetkým lepšie vzájomne poprepájať africké siete infraštruktúry, a prispieť tak k regionálnej integrácii a tým k rozvoju afrického obyvateľstva.

2.5 Projekty v oblasti dopravnej infraštruktúry v Afrike sú financované predovšetkým z Európskeho rozvojového fondu, ktorý sa na financovaní podieľa 30 %.

2.6 Komisia vo svojom oznámení uvádza, že spolupráca medzi EÚ a Afrikou sa týka nielen fyzickej infraštruktúry, ale aj legislatívnych a regulačných aspektov. Lepšia infraštruktúra

tak podporí nielen obchod hospodársky rast, ale aj pracovné príležitosti a boj proti chudobe.

2.7 Aj preto prijala Rada 18. mája 2009 viacero záverov, v ktorých vyzýva na podporu výstavby regionálnych infraštruktúr a chýbajúcich infraštruktúr v krajinách subsaharskej Afriky.

2.8 Predkladané oznámenie podporuje systém realizácie strategického partnerstva v oblasti infraštruktúr, ktoré Európska únia a Africká únia uzavreli v roku 2007.

2.9 Toto oznámenie by malo vyústiť do rokovaní medzi zástupcami Európskej a Africkej únie. Ich výsledkom by mal byť plán prioritných krokov a možností financovania, ktorý by bol súčasťou spoločného vyhlásenia oboch únií.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Všeobecne

3.1.1 Výbor je zástancom intenzívnejšej spolupráce medzi EÚ a Afrikou, pričom jej východiskom bude spolupráca založená na rovnakých právach a povinnostiach, hoci v skutočnosti existujú rozdiely, ktoré treba zohľadniť. Toto želanie, ako aj spôsob jeho realizácie sú vyjadrené vo vyhlásení prijatom 8. a 9. decembra 2007 v Lisabone.

3.1.2 Podľa názoru výboru ide o sociálno-ekonomickú integráciu vrátane dopravnej a prepravnej infraštruktúry. Výbor sa domnieva, že regionálna integrácia by mala v rámci preskúmania Dohody z Cotonou v roku 2010 dostať centrálné miesto.

3.1.3 Netreba pripomínať, že ide o náročnú úlohu. Výbor odporúča nezabúdať pri realizácii ďalších plánov spolupráce na to, že musia byť založené rovnocennom prínose a rovnakom diele zodpovednosti.

3.1.4 Výbor chce zdôrazniť, že spolupráca sa musí týkať širokej škály oblastí, vrátane odbornej prípravy, pracovných podmienok, sociálnych a bezpečnostných aspektov, občianskych práv, aspektov ochrany životného prostredia a udržateľnosti, interoperability a verejnej dopravy v mestách, správnych a colných problémov, nezabúdajúc na boj proti korupcii, ani na skúsenosti získané v Európe v oblasti interoperability a osvedčených postupov.

3.1.5 Výbor vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že v oznámení Komisie sa nehovorí o význame sociálnych aspektov a odbornej prípravy pre odvetvie dopravy a prepravy, ktoré však boli zahrnuté v partnerstve v oblasti infraštruktúry uzavretom v roku 2006.

3.1.6 Výbor sa domnieva, že pri spolupráci treba mať obzvlášť na zreteli, že vo všetkých uvedených oblastiach a opatreniach možno dosiahnuť úspech iba vtedy, ak sa budú môcť oprieť o dobre pripravených miestnych pracovníkov.

3.1.7 Spolupráca by sa mala týkať všetkých druhov dopravy a ich vzájomných prepojení s ohľadom na špecifické podmienky v Afrike.

3.1.8 Výbor považuje za dôležité, aby sa dodržalo niekoľko dôležitých podmienok: transparentnosť, dostatočná bezpečnosť a realizácia programov spolupráce iba pomocou sprievodných opatrení.

3.1.9 Vo svojom stanovisku na tému „Stratégia vzťahov EÚ – Afrika“⁽¹⁾ schválenom 18. septembra 2009 Výbor konštatuje, že „hoci regionálna a intraregionálna hospodárska integrácia značne pokročila, hospodársky potenciál zatiaľ nie je využitý. Treba predovšetkým skoordinať opatrenia na harmonizáciu colných postupov, rozvinúť infraštruktúru, zabezpečiť voľný pohyb občanov, atď.“

3.1.10 Aj počas európsko-afrického dopravného fóra, ktoré sa konalo v rámci konferencie „Dni TEN-T 2009“ 21. a 22. októbra 2009 v Neapoli, sa hovorilo o tom, ako môžu byť európske skúsenosti so sieťami TEN prínosom k rozvoju Afriky a transafrických sietí.

3.1.11 Jedným zo záverov bolo, že Európska komisia vypracuje v spolupráci so svojimi africkými partnermi akčný plán na neustály rozvoj dopravných sietí medzi oboma kontinentmi, ktorý zverejní v druhom polroku 2010.

3.1.12 Výbor považuje za dôležité uzatvárať popri existujúcich bilaterálnych ekonomických partnerstvách aj regionálne ekonomické partnerstvá, ktoré prispievajú k prehĺbeniu regionálnej integrácie.

3.1.13 Opatrenia uvedené v akčnom pláne by sa podľa názoru výboru mali realizovať v úzkej spolupráci s Africkou úniou, pričom je potrebné zohľadniť účasť sociálnych partnerov.

3.1.13.1 Keďže systémy zapojenia sociálnych partnerov do realizácie plánov nie sú v Afrike natoľko rozvinuté a v praxi sa ukazuje, že sociálni partneri ani nie sú informovaní o týchto plánoch, je potrebné po konzultácii s Africkou úniou rozvíjať spôsoby šírenia informácií a možnosti účasti na rokovaníach.

3.1.14 Ak k tomu dôjde, bude podľa názoru výboru potrebné vytvoriť spoločnú stratégiu, v ktorej významné miesta dostane udržateľnosť, rozvoj a blahobyt afrického obyvateľstva.

3.1.15 Avšak i napriek tomu budú vznikať problémy pri realizácii akčného plánu. V prvom rade sa budú musieť zohľadniť rozdiely medzi africkou a európskou kultúrou.

3.1.16 Výbor sa domnieva, že by bolo dobré, keby sa Africká únia obrátila na svoj sociálno-ekonomický a kultúrny výbor, a požiadala ho, aby dohliadal na realizáciu projektov obsiahnutých v akčnom pláne.

3.1.17 Európska únia už z Európskeho rozvojového fondu na roky 2007 – 2013 vyčlenila sumu vo výške 4,6 miliardy EUR na rozvoj a zlepšenie africkej infraštruktúry a dopravy.

3.1.18 Na nasledujúcom summite EÚ – Afrika, ktorý sa bude konať koncom roku 2010 v Addis Abebe, sa posúdia všetky partnerstvá. Zároveň sa na jeseň počas neformálneho fóra o doprave vypracuje akčný plán realizácie projektov. Výbor žiada, aby do tohto procesu boli v súlade s vyhlásením zo summitu z Lisabonu oficiálne zapojení sociálni partneri a ďalší zástupcovia mimovládnych organizácií.

3.1.19 Lepšie dopravné siete umožnia obyvateľstvu cestovať rýchlejšie ako doposiaľ a obmedziť náklady na dopravu, pričom podporia udržateľnosť a spoľahlivosť dopravy. V podobe prijateľných cien to má byť prínosom najmä pre chudobnejšiu časť obyvateľstva. Vyžaduje si to však koordinované plánovanie a budovanie infraštruktúry.

3.1.20 Je to o to dôležitejšie, že náklady na dopravu v Afrike patria k najvyšším na svete (15 % príjmov z vývozu v porovnaní so 4 % v rozvinutých krajinách). Je preto nevyhnutné zabezpečiť koordinovaný prístup, ktorý je podmienkou integrácie regionálnych a národných trhov.

3.1.21 Ďalšia spolupráca by popri tom mala okrem iného prostredníctvom osvedčených postupov viesť k rastu obchodu, zvýšeniu bezpečnosti, lepšej ochrane a k vybudovaniu moderného dopravného systému.

3.1.22 Výbor sa domnieva, že slogan „Spolupráca pre lepšiu budúcnosť“ možno považovať za motto, ktorého sa treba pridržať.

3.1.23 Odrážajú to aj výsledky summitu v Lisabone 8. a 9. decembra 2007, na ktorom boli položené základy strategického partnerstva vychádzajúceho zo zásady rovnosti medzi Afrikou a Európskou úniou, ako to bolo stanovené vo vyhlásení prijatom 9. decembra 2007 v Lisabone.

3.1.24 Ich partnerstvo spočíva na týchto pilieroch: mier a bezpečnosť, správa vecí verejných a ľudské práva, migrácia, energetika a klimatické zmeny, obchod, infraštruktúra a rozvoj.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 77, 31.3.2009, s. 148 – 156.

3.1.25 Výbor poukazuje na skutočnosť, že oznámenie sa obmedzuje na partnerstvo EÚ – Afrika, hoci Čína už po desaťročia rozvíja aktivity v Afrike, menovite v oblasti rozvoja infraštruktúry, pričom stratégia Číny sa zameriava na poskytovanie výhodných pôžičiek jednotlivým africkým krajinám, často výmenou za dlhodobé zmluvy na projekty v oblasti infraštruktúry a dopravy, ako aj na ťažbu prírodných zdrojov.

3.1.26 Jednou z možností ako to riešiť, je vytvorenie trojstrannej spolupráce medzi EÚ, Čínou a Afrikou, pričom podmienkou by muselo byť, že každé dielo či zákazka podporí „africké pracovné príležitosti“. Výbor o vzťahoch medzi EÚ, Čínou a Afrikou vydal 1. októbra 2009 stanovisko, ktoré určite stojí za prečítanie ⁽²⁾.

3.2 Mimovládni aktéri

3.2.1 Pokiaľ ide o plánovanie a financovanie siete dopravnej infraštruktúry, bude podľa názoru výboru nutné preskúmať, či môžu popri orgánoch verejnej správy zohrávať určitú úlohu aj mimovládni aktéri. Na jednej strane je účasť štátu a občanov vrátane mimovládnych organizácií potrebná, na druhej strane je nevyhnutná aj účasť podnikov a významných európskych fondov.

3.2.2 V ostatných rokoch získali významnejšiu úlohu predovšetkým združenia poľnohospodárov, odbory a spotrebiteľské organizácie, okrem iného aj vďaka úspechu dohôd z Lomé a Cotonou. Výbor chce zdôrazniť, že týmto smerom sa treba uberať aj naďalej.

3.3 Korupcia a pirátstvo

3.3.1 Oznámenie sa bohužiaľ iba okrajovo venuje problematike korupcie a pirátstva, hoci sa tieto javy vyskytujú v Afrike na všetkých úrovniach a bránia hospodárskemu rozvoju. Sú tiež prekážkou regionálnej integrácie.

3.3.2 Výbor zastáva názor, že boj proti korupcii a pirátstvu musí byť súčasťou každého návrhu či opatrenia týkajúceho sa spolupráce s Africkou úniou.

3.3.3 Ide napokon aj o cieľ Africkej únie, ktorý je zakotvený v Dohode z Cotonou.

3.3.4 Čo sa týka EÚ, európske fondy by sa mali využívať iba vtedy, ak je možné zaručiť a skontrolovať sledovateľnosť finančných prostriedkov a dôsledne monitorovať ich využívanie.

3.3.5 V odvetví dopravy a infraštruktúry sa korupcia vyskytuje v pozemnej doprave, a to osobitne v cestnej doprave, pričom pirátstvo sa spája s námornou dopravou.

3.3.6 EHSV zdôrazňuje, že lode, ktoré sa plavia v pobrežných vodách Somálska a v Adenskom zálive, by mali

dodržiavať „Najlepšie postupy riadenia s cieľom zabrániť pirátstvu“ (Organizácie Spojených národov) a zaregistrovať svoju trasu na internetových stránkach vojenských síl EÚ/strediska pre námornú bezpečnosť v Africkom rohu (EÚ – NAVFOR/MSCHOA). Súčasťou spomínaných postupov je aj zoznam opatrení pre sebaobranu lodí.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Treba poznamenať, že všetkých 53 afrických štátov má problémy s dopravou a infraštruktúrou. V roku 2006 sa začal realizovať program rozvoja infraštruktúry v Afrike s cieľom umožniť lepšiu koordináciu pri plánovaní a výstavbe infraštruktúry.

4.2 Súčasťou tohto programu je niekoľko opatrení týkajúcich sa odbornej prípravy, napríklad v oblasti riadenia leteckej dopravy, bezpečnostného poradenstva, ochrany životného prostredia a bezpečnosti dopravy.

4.3 Ďalším krokom je zosúladiť európsky a africký proces plánovania, čo je nevyhnutné na vytvorenie európsko-africkej dopravnej siete. Bude nutné určiť dopravné uzly, najmä prístavy a letiská.

4.4 Podmienkou využívania obmedzených finančných prostriedkov je, že sa smú využiť iba na konkrétne projekty s najväčším prínosom, čo v dopravnej terminológii znamená komodálny prístup, ktorý využíva jedinečné vlastnosti jednotlivých vhodných druhov dopravy a charakteristiky a špecifické črty každej krajiny.

4.5 Výbor v tejto súvislosti odporúča zahrnúť do akčného plánu boj proti korupcii.

4.6 Pre odvetvie železničnej dopravy sa bude musieť vypracovať zoznam prioritných železničných trás. Železničná sieť má kľúčový význam pre sprístupnenie vnútrozemských krajín. V súčasnosti nemá 15 afrických krajín žiadne železnice.

4.7 Afrika sa na svetovej leteckej doprave v súčasnosti podieľa iba 4 %. Bezpečnosť a kvalita lietadiel a poskytovaných služieb bohužiaľ zaostáva za požiadavkami mobility. Bezpečnosť, ochrana a obmedzenie emisií znečisťujúcich látok sú hlavnými témami rokovaní.

4.8 Lodná doprava sprostredkúva 92 % medzinárodného obchodu v Afrike. Intenzívna spolupráca medzi Európskou a Africkou úniou by mala viesť k vytvoreniu logistických centier a zlepšeniu fungovania prístavov po týchto stránkach:

— zjednodušenie colných a registračných postupov,

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2009, s. 106 – 112.

— prehĺbenie prístavov, aby sa umožnil prístup lodiam, ktoré musia v súčasnosti kotviť na pobreží so všetkými súvisiacimi rizikami,

— zabezpečenie ochrany prístavov uplatňovaním kódexu ISPS.

4.9 Značná časť obchodu v rámci svetadielu prebieha prostredníctvom cestnej dopravy, a to i napriek tomu, že infraštruktúra, ktorej kvalita sa medzi jednotlivými krajinami značne líši, je úplne nedostačujúca. Afrika má iba čosi menej ako 7 km ciest na 100 km². Navyše sú čakacie doby pri odbavovacích formalitách veľmi dlhé a všade vládne korupcia.

4.10 Európska komisia vyčlenila začiatkom roka 2009 3 miliardy EUR z Európskeho rozvojového fondu na rozvoj transafrických dopravných koridorov, ktoré by v budúcnosti mohli byť prepojené s transeurópskymi dopravnými koridormi.

4.11 Výbor by chcel zdôrazniť, že podmienkou pridelenia európskych finančných prostriedkov na infraštruktúru by malo byť, že do realizácie takto financovaných projektov budú zapojení výhradne miestni a oficiálne registrovaní pracovníci pochádzajúci z Africkej únie, aby tieto projekty boli prínosom k odbornej príprave a dobrým životným podmienkam miestneho obyvateľstva.

4.12 Z praxe vyplýva, že medzinárodná cestná doprava nie je možná vo všetkých častiach Afriky, resp. že ju naruša vybe-

ranie výkupného a korupcia na cestách a hraničných priechodoch. Často však k cestnej doprave nie je žiadna alternatíva.

4.13 Podľa názoru výboru je dôkazom realistického prístupu Africkej únie skutočnosť, že si berie príklad z prístupu EÚ v oblasti TEN-T, pričom je pri plánoch a programoch dôležité považovať interoperabilitu za východiskový cieľ.

4.14 Avšak nielen finančné záležitosti sú podstatné. Európska únia ustanovila pri realizácii transeurópskych projektov v oblasti infraštruktúry koordinátorov, ktorí členskými štátom pomáhajú pri získavaní financovania projektov, ako aj pri hľadaní riešení problémov, ktoré sa pri realizácii rozsiahlych projektov vyskytujú. Vymenovanie koordinátorov projektov pre chýbajúce články 8 vybraných transafrických sietí je podľa názoru výboru dobrým riešením.

4.15 Výbor upozorňuje na to, že skôr, ako sa bude investovať do infraštruktúry v Afrike, je potrebné získať záruky týkajúce sa problémov v oblasti bezpečnosti a ochrany. Pokiaľ ide o boj proti pirátstvu na mori, existujú programy, ktoré vytvorila Medzinárodná námorná organizácia.

4.16 Osobitnú pozornosť treba ďalej venovať opatreniam na zvýšenie bezpečnosti dopravy. Podľa oznámenia Komisie (bod 3.2.4, prvá veta druhého odseku) zahynie každý rok pri dopravných nehodách na cestách milión ľudí, pričom 65 % obetí tvoria chodci.

V Bruseli 29. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Solidarita v oblasti zdravia: zmiernovanie nerovností v oblasti zdravia v EÚ“

[KOM(2009) 567 v konečnom znení]

(2011/C 18/13)

Spravodajkyňa: **pani CSER**

Pomocná spravodajkyňa: **pani HEINISCH**

Európska komisia sa 20. októbra 2009 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Solidarita v oblasti zdravia: zmiernovanie nerovností v oblasti zdravia v EÚ“

KOM(2009) 567 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 23. marca 2010.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 462. plenárnom zasadnutí 28. a 29. apríla 2010 (schôdza z 29. apríla 2010) prijal 51 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a nikto sa hlasovania nezdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Odporúčania

1.1 Zásada začleniť do každej politiky zdravotnú tematiku by sa mala stať realitou pri každej politike EÚ. Preto by Komisia pri svojich opatreniach mala hodnotiť a skúmať, či všetky politické oblasti prispievajú k vysokej úrovni ochrany zdravia a k zmiernovaniu nerovností v oblasti zdravia. Komisia by mala vyvinúť mechanizmy na zmenu svojich politických opatrení, ktoré majú záporný vplyv na zdravie a prispievajú k nerovnostiam.

1.2 EHSV zdôrazňuje, že je dôležité, aby sa členské štáty a Komisia dohodli na sústave porovnateľných ukazovateľov a merateľných cieľov v rámci príslušného časového rámca ako prostriedku, ktorý umožní národným orgánom vyhodnocovať pokrok pri zmiernovaní nerovností v oblasti zdravia a pomôže v oblastiach, v ktorých by európske iniciatívy mohli dopĺňať národné snahy.

1.3 EHSV vyzýva všetky členské štáty, aby sa zúčastňovali na plánoch Komisie zlepšiť základňu údajov a poznatkov a mechanizmy merania, sledovania a vykazovania nerovností v oblasti zdravia.

1.4 EHSV vyzýva Komisiu, aby spolupracovala s členskými štátmi pri rozvoji nových ukazovateľov na sledovanie nerovností v oblasti zdravia a metodológie na overovanie situácie v členských štátoch, aby sa mohli určovať priority pri zlepšovaní jednotlivých oblastí a využívaní osvedčených postupov.

1.5 EHSV vyzýva členské štáty a Komisiu, aby vytvorili model celkového hospodárskeho a sociálneho rozvoja, ktorý povedie k vyššiemu hospodárskemu rastu a väčšej sociálnej spravodlivosti, ako aj k väčšej solidarite, súdržnosti a zdraviu.

Malo by to byť prioritou stratégie Európa 2020 a mala by sa zohľadňovať kľúčová úloha štrukturálnych fondov EÚ pri uplatňovaní tejto priority

1.6 Výbor vyzýva Komisiu a členské štáty, aby vykonávali opatrenia potrebné na boj proti všetkým druhom sociálnej nerovnosti, ktoré sú zdrojom nerovností v oblasti zdravia, najmä čo sa týka vzdelávania, urbanizmu a kúpnej sily.

1.7 Musí sa zintenzívniť úsilie pri boji proti nerovnostiam v oblasti zdravia na vidieku, osobitne s ohľadom na výzvy, ktorých pôvodom sú demografické zmeny.

1.8 Komisia by mala vyhodnocovať vplyv jestvujúcich európskych platforiem a fór (výživa, alkohol atď.) na zraniteľné skupiny.

1.9 Výbor vyzýva Komisiu a členské štáty, aby opätovne zvážili rad odporúčaní EHSV z minulých stanovísk týkajúcich sa zdravotnej a sociálnej problematiky, vďaka uplatneniu ktorých by sa prispelo k odstráneniu nerovností v oblasti zdravia (¹).

(¹) Pozri tieto stanoviská:

„Starostlivosť a výchova v ranom detstve“(stanovisko z vlastnej iniciatívy), spravodajkyňa: pani Herczog

Ú. v. EÚ C 255/76, 22.9.2010

Ú. v. EÚ C 255/72, 22.9.2010

Ú. v. EÚ C 128/89, 18.5.2010

Ú. v. EÚ C 228/113, 22.9.2009

Ú. v. EÚ C 318/10, 23.12.2009

Ú. v. EÚ C 306/64, 16.12.2009

Ú. v. EÚ C 317/105, 23.12.2009

Ú. v. EÚ C 218/91, 11.9.2009

Ú. v. EÚ C 175/116, 28.7.2009

Ú. v. EÚ C 77/115, 31.3.2009

Ú. v. EÚ C 77/96, 31.3.2009

Ú. v. EÚ C 224/88, 30.8.2008

Ú. v. EÚ C 256/123, 27.10.2007

2. Kontext – nerovnosti v oblasti zdravia v EÚ

2.1 V priemere žijú občania EÚ v súčasnosti dlhšie a majú lepšie zdravie, avšak rozdiely v zdravotnom stave občanov v jednotlivých častiach EÚ sú veľké a stále narastajú, čo spôsobuje značné obavy a je značnou výzvou. Situáciu sťažuje aj rastúca nezamestnanosť v dôsledku finančnej a hospodárskej situácie. Oznámenie Komisie má vyvolať diskusiu, v ktorej sa určí, aké podporné opatrenia môže EÚ urobiť, aby pomohla členským štátom a iným subjektom na národnej a regionálnej úrovni pri hľadaní odpovedí na túto kritickú situáciu.

2.1.1 Príkladom rozdielov v zdravotnom stave ľudí žijúcich v EÚ je, že úmrtnosť detí do jedného roku života sa medzi členskými štátmi líši päťnásobne. Rozdiely v očakávanej dĺžke života pri narodení predstavujú u mužov 14 a u žien 8 rokov. Veľké rozdiely v zdravotnom stave sú medzi jednotlivými regiónmi i vidiekom a mestami.

2.1.2 Rozdiely v očakávanej dĺžke života pri narodení sú podľa úrovne vzdelania a príslušnosti k sociálno-ekonomickej skupine desať rokov u mužov a šesť rokov u žien. Pracovníci vykonávajúci manuálnu alebo jednotvárnú prácu majú tendenciu mať horšie zdravie než iné skupiny. Pozorovať možno aj výrazný aspekt príslušnosti k pohlaviu, keďže ženy žijú dlhšie ako muži, ale viac času prežijú v zlom zdravotnom stave.

2.1.3 Príčinou nerovností v oblasti zdravia sú sociálne rozdiely súvisiace so životnými podmienkami, celkovým správaním, úrovňou vzdelania, zamestnaním a príjmom, zdravotnou starostlivosťou, prevenciou chorôb a službami na podporu zdravia, ako aj verejnou politikou ovplyvňujúcou kvantitu, kvalitu a rozdelenie týchto činiteľov. Kritickými činiteľmi sú rozdiely v dostupnosti vzdelania, v oblasti zamestnanosti a v zdravotnej starostlivosti, ako aj rozdiely vyplývajúce z príslušnosti k pohlaviu a rase. Kombinácia chudoby s inými činiteľmi, ako je detstvo či staroba, zdravotné postihnutie alebo príslušnosť k menšine, ďalej zvyšuje zdravotné riziká.

2.1.4 Sociálno-ekonomické činitele ovplyvňujú životné podmienky a zdravie. Napríklad nie pre každého, kto žije v EÚ, sú dostupné primerané dodávky vody a kanalizačné zariadenia.

2.1.5 Medzi prekážky v dostupnosti zdravotnej starostlivosti patrí chýbajúce poistenie (hlavne zákonné zdravotné poistenie), vysoké náklady na ošetrovanie, nedostatok informácií o dostupných službách i jazykové a kultúrne prekážky. Chudobnejšie sociálne skupiny okrem toho menej využívajú zdravotnú starostlivosť.

2.1.6 Nerovnostiam v oblasti zdravia je možné zabrániť a sú veľmi ovplyvňované jednotlivcami, vládami, ostatnými subjektmi a spoločenstvami a môžu sa odstraňovať vhodnou politikou a vhodnou činnosťou. Správanie jednotlivcov, pokiaľ ide o zdravie, nie je hlavným činiteľom, ktorý by vysvetľoval

spozorované nerovnosti. Tie skôr súvisia hlavne so sociálno-hospodárskymi, zdravotnými a politickými podmienkami v každej krajine, ktorých kumulatívny účinok ovplyvňuje ľudí počas života.

3. Obsah návrhu Komisie

3.1 Účelom oznámenia Komisie je začať diskusiu potrebnú na zadefinovanie možných súvisiacich opatrení na úrovni EÚ na podporu činnosti členských štátov a ostatných subjektov v záujme riešenia problému nerovností v oblasti zdravia.

3.2 Napriek už jestvujúcim iniciatívam EÚ, ktoré pomáhajú preklenúť nerovnosti v oblasti zdravia v EÚ (?), mala Komisia pocit, že môže ďalej pomáhať členským štátom pri riešení činiteľov, ktoré vytvárajú nerovnosti v oblasti zdravia.

3.3 Oznámenie Komisie hovorí o piatich kľúčových oblastiach, ktoré treba riešiť:

- spravodlivejšia distribúcia zdravotnej starostlivosti ako súčasť celkového sociálneho a hospodárskeho rozvoja,
- zlepšenie základne údajov a poznatkov a mechanizmov merania, monitorovania, hodnotenia a podávania správ,
- zaangažovanie celej spoločnosti,
- napĺňanie potrieb zraniteľných skupín,
- rozvinutie príspevku politik EÚ.

Každá kľúčová oblasť je sprevádzaná zoznamom činností na úrovni EÚ, ktoré musia vykonávať členské štáty a Komisia.

4. Všeobecné pripomienky – prevzatie iniciatívy pri riešení nerovností v oblasti zdravia

4.1 EHSV víta, že v oznámení sa vníma rozsah nerovností v oblasti zdravia medzi ľuďmi žijúcimi v rôznych častiach EÚ a medzi sociálne zvýhodnenými a znevýhodnenými občanmi EÚ ako výzva na záväzky EÚ týkajúce sa solidarity, sociálnej a hospodárskej súdržnosti, ľudských práv a rovnosti príležitostí.

(2) Existuje odporúčanie Rady o vyšetrení rakoviny, iniciatívy v oblasti duševného zdravia, boja proti fajčeniu a HIV/AIDS, ako aj európska zbierka osvedčených postupov, zbieranie údajov a sieť členských štátov a zainteresovaných subjektov. Podpora prichádza aj z rámcových programov výskumu a vývoja, programu Progress, štúdií a politických inovácií. Oblasť zdravia okrem toho ťaží z právnych predpisov EÚ týkajúcich sa bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, zo spoločnej poľnohospodárskej politiky, politiky ochrany životného prostredia a trhovej politiky. Pri znižovaní regionálnych rozdielov pomáha kohézny fond a fond rozvoja vidieka.

4.2 Oznámenie Komisie je výsledkom rozsiahlej konzultácie a konečný výsledok nie je úplný. Niektoré dôležité otázky boli žiaľ spomenuté iba v skratke, alebo neboli spomenuté vôbec. Mnohé z nich sú v kompetencii členských štátov, ale Komisia by mohla mať doplnkovú úlohu pri ich zodpovedaní a pri hľadaní riešení.

4.3 Oznámenie stanovuje kľúčové oblasti politiky EÚ (sociálna ochrana, životné prostredie, vzdelávanie atď.), ktoré súvisia s nerovnosťami v oblasti zdravia a vzájomne sa dopĺňajú. EHSV by preto chcel zdôrazniť, aké dôležité je, aby Komisia a členské štáty posúdili vplyv rozličných politických opatrení na VŠETKÝCH úrovniach – miestnej, regionálnej a európskej – na zdravotný stav obyvateľstva. EHSV pripomína, že treba zmiernovať nerovnosti v oblasti zdravia, ktoré sú výsledkom politických rozhodnutí a nie prirodzených javov.

4.4 EHSV je presvedčený, že Komisia by mala čo najlepšie využiť dostupné nástroje (napr. otvorenú metódu koordinácie, posudzovanie vplyvu, výskumné programy, ukazovatele, spoluprácu s medzinárodnými organizáciami) a mala by spolu s členskými štátmi zvážiť nové metódy, ktoré zabezpečia, aby sa politika a opatrenia EÚ venovali tým činiteľom, ktoré spôsobujú rozdiely v oblasti zdravia v EÚ alebo k nim prispievajú. Opatrenia Komisie na podporu členských štátov však musia byť v súlade so zásadou subsidiarity a so zmluvami.

4.5 EHSV podporuje úlohu Komisie pri koordinácii politík a opatrení EÚ, zabezpečovaní súladu politík, propagácii výmeny informácií a poznatkov medzi členskými štátmi, pri určovaní a šírení osvedčených postupov a uľahčovaní vytvárania adresnejších politík, pokiaľ ide o špecifické problémy zvláštnych sociálnych skupín. EHSV očakáva lepšiu spoluprácu so zúčastnenými subjektmi vrátane EHSV na úrovni EÚ aj na medzinárodnej úrovni.

4.6 EHSV však zdôrazňuje úlohu členských štátov pri zabezpečovaní dostupnosti komplexnej, veľmi kvalitnej, všeobecne dostupnej a osobnej miestnej zdravotnej starostlivosti, keďže je kľúčovým činiteľom pri zmiernovaní nerovností v oblasti zdravia. Platí to hlavne u detí, pacientov s chronickými chorobami, pacientov s viacerými chorobami a starších pacientov, ktorí počas svojej rekonvalescencie potrebujú dôverne známe prostredie a kontakt s príbuznými, priateľmi a známymi. Obyvatelia a hlavne zraniteľné skupiny by nemali byť nútené sťahovať sa do oblastí, v ktorých sú sústredené zdravotnícke zariadenia, aby unikli nerovnostiam v dostupnosti zdravotnej starostlivosti.

4.7 EHSV zdôrazňuje, že za poskytovanie zdravotnej starostlivosti sú zodpovedné členské štáty. Pri diskutovaní o problematike nerovností je veľmi dôležité zohľadniť úlohu vlád členských štátov pri zabezpečovaní sústav sociálnej ochrany a zabezpečovaní dostatočného počtu kvalifikovaných pracovníkov lokálne poskytujúcich služby, aby ľudia žijúci v odľahlých spoločenských a zraniteľné skupiny neboli znevýhodňované.

4.8 Zlý zdravotný stav spôsobený predovšetkým činiteľmi mimo systému zdravotnej starostlivosti možno napraviť systémom zdravotnej starostlivosti a sociálnej pomoci. Nový vývoj v systémoch zdravotnej starostlivosti však v niektorých prípadoch môže nerovnosti v oblasti zdravia prehĺbiť⁽³⁾. Nové technológie by nemali spôsobovať nové nerovnosti v oblasti zdravia.

4.9 Osobitne dôležité je pestovať povedomie mladej generácie o tom, že zdravý spôsob života znižuje riziko chorôb. Takýto poznatok u mladých ľudí, ktorí sa raz stanú rodičmi, môže mať veľký vplyv na ich deti a na budúce generácie.

5. Konkrétne pripomienky k hlavným témam

5.1 Spravodlivejšia distribúcia zdravotnej starostlivosti ako súčasť celkového sociálneho a hospodárskeho rozvoja

5.1.1 Nerovnosti v oblasti zdravia majú tiež vplyv v súvislosti s lisabonským procesom, pretože výrobné straty a náklady na ošetrovanie a sociálne dávky môžu narušiť hospodársku a sociálnu súdržnosť.

5.1.2 EHSV podporuje názor Komisie, že je potrebné vytvoriť model celkového hospodárskeho a sociálneho rozvoja, ktorý povedie k vyššiemu hospodárskemu rastu a väčšej sociálnej spravodlivosti, ako aj k väčšej solidarite, súdržnosti a lepšiemu zdraviu. Malo by to byť prioritou stratégie Európa 2020, ktorá by mala zahŕňať ukazovateľ merajúci nerovnosti v oblasti zdravia s cieľom sledovať sociálny pokrok dosiahnutý prostredníctvom tejto stratégie. Mala by sa zohľadňovať kľúčová úloha štrukturálnych fondov EÚ pri uplatňovaní tejto priority.

5.1.3 EHSV pripomína členským štátom, aká dôležitá je pri dosahovaní rovnosti vo výsledkoch zdravotnej starostlivosti sociálna ochrana v oblasti zdravia, dostupnosť zdravotnej starostlivosti a financovanie v oblasti zdravia. Mimoriadne dôležité sa to javí vzhľadom na demografické trendy v EÚ.

5.1.4 Malo by sa spomenúť, že sociálna ochrana v oblasti zdravia (mechanizmy financovania zdravotníctva, ako je verejné a národné zdravotné poistenie alebo systémy opierajúce sa o sústavu daní) sa musí realizovať a rozšíriť na základe solidarity pri financovaní a združovaní rizika, čo je kľúčom k dosiahnutiu rovnosti pri prístupe k zdravotnej starostlivosti. Skutočná dostupnosť zdravotnej starostlivosti by mala byť určená cenovou dostupnosťou, disponibilitou, kvalitou, finančnou ochranou a informáciami o rozsahu základných služieb⁽⁴⁾.

⁽³⁾ Napríklad obmedzený prístup k antiretrovirálnej liečbe vo Francúzsku zväčšil nerovnosti v oblasti zdravia medzi HIV pozitívnymi pacientmi.

⁽⁴⁾ Dohovory, národné a medzinárodné dohodnuté ciele, materské príspevky vrátane nemocenskej a materskej dovolenky, najdôležitejšie dohovory a predpisy Medzinárodnej organizácie práce (MOP) týkajúce sa sociálnej ochrany v oblasti zdravia, medzi ktoré patrí dohovor MOP č. 130 o zdravotnej starostlivosti a dohovor MOP č. 102, ktorý sa konkrétne zameriava na sociálne zabezpečenie a hlavne na verejnú ochranu zdravia. Podpísali ho mnohé krajiny, nedávno aj Rumunsko a Bulharsko. K úplnej ratifikácii v EÚ chýba už len ratifikácia v 2 pobaltských štátoch a vo Fínsku (kvôli zneniu týkajúcemu sa rozlišovania pohlaví).

5.1.5 Nerovnosťami v oblasti zdravia by sa mala zaoberať pragmatická stratégia, ktorej cieľom bude dosiahnuť všeobecné pokrytie a skutočnú dostupnosť, ako je definovaná vyššie, a to koordináciou všetkých druhov a sústav financovania (verejné a súkromné poistenie, sústavy sociálnej pomoci, sústavy verejného zdravotníctva atď.), aby sa zaplnili medzery, pokiaľ ide o dostupnosť starostlivosti napríklad pre chudobných a pre menšiny, ako sú migranti, bez ohľadu na ich administratívnu situáciu, etnické alebo náboženské skupiny, a aby sa odstránili nerovnosti na základe veku alebo pohlavia.

5.1.6 Súvisiace reformy by mali priniesť prístup založený na právach, ktorý vychádza zo sociálneho dialógu, aby sa zabezpečil široký konsenzus a tým udržateľnosť riešení pri financovaní a vytváraní podmienok dôstojnej práce poistencov i zdravotníckych pracovníkov. V tejto súvislosti by podľa názoru EHSV mohla mať ďalšia privatizácia nepriaznivé účinky, lebo by sa zaviedol systém založený na hospodárskej súťaži a nie na solidarite.

5.2 Zlepšenie základné údajov a poznatkov a mechanizmov merania, monitorovania, hodnotenia a podávania správ

5.2.1 EHSV súhlasí s Komisiou v tom, že meranie nerovností v oblasti zdravia je základom efektívnej činnosti, sledovania a pokroku.

5.2.2 EHSV preto vyzýva VŠETKY členské štáty, aby sa zúčastňovali na plánoch Komisie zlepšiť základnú údajov a poznatkov a mechanizmov merania, sledovania a vykazovania nerovností v oblasti zdravia (vrátane hospodárskeho a sociálneho dosahu). Vzhľadom na to je veľmi dôležité, aby sa členské štáty zaviazali dodávať včas porovnateľné údaje.

5.2.3 Vzhľadom na značný význam údajov a súvisiace medzery EHSV vyzýva Komisiu, aby spolupracovala s členskými štátmi pri rozvoji nových ukazovateľov na sledovanie nerovností v oblasti zdravia a metodológie na overovanie situácie v členských štátoch, aby sa mohli určovať priority pri zlepšovaní jednotlivých oblastí a využívať osvedčené postupy.

5.2.4 EHSV podporuje, aby sa meranie a sledovanie skutočnej dostupnosti zdravotnej starostlivosti a všeobecného verejného poistenia na ochranu zdravia zahrnulo medzi ukazovatele pokroku a dôležitosť rozdelenia údajov podľa pohlavia a veku, sociálno-ekonomického postavenia a zemepisnej oblasti. EHSV nabáda Komisiu a členské štáty, aby v tejto oblasti využívali skúsenosti WHO, MOP, Dublinskej nadácie a Agentúry EÚ pre základné práva.

5.2.5 Pokiaľ ide o výskumno-vzdelávaciu základňu, EHSV je za to, aby sa rámcový výskumný program EÚ viac sústredil na zdravotnú a sociálno-ekonomickú problematiku. Program EÚ pre oblasť zdravia by takisto mal zahŕňať prioritu boja proti nerovnostiam v oblasti zdravia v najbližšom rozpočtovom období.

5.2.6 Komisia by tiež mala uplatňovať nástroje a rámec umožňujúci členským štátom výmenu výsledkov výskumu, a takisto vytvárať príležitosti na zoskupovanie zdrojov jednotlivých členských štátov určené na výskum.

5.2.7 EHSV uznáva, že boj proti nerovnostiam v oblasti zdravia je dlhodobý proces. Zámerom činností uvádzaných v oznámení je vytvoriť rámec trvalej činnosti v tejto oblasti a EHSV očakáva prvú hodnotiacu správu, ktorá by sa mala vypracovať v roku 2012.

5.3 Zaangažovanie celej spoločnosti

5.3.1 EHSV víta plány Komisie spolupracovať s členskými štátmi a konzultovať s príslušnými aktérmi na európskej a národnej úrovni:

— zakomponovanie nerovnosti v oblasti zdravia ako jednej z prioritných oblastí do dohôd o spolupráci v oblasti zdravia,

— vyvinutie opatrení a nástrojov odbornej prípravy s cieľom riešiť nerovnosti v oblasti zdravia prostredníctvom programu v oblasti zdravia, ESF a iných mechanizmov,

— stimuláciu hodnotenia cieleného vývoja vo výbore pre sociálnu ochranu prostredníctvom diskusných dokumentov.

5.3.2 EHSV by chcel zdôrazniť, že vytvorenie pevného záväzku v celej spoločnosti nezávisí iba od vlád, ale aj od zapojenia občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov. Konzultačný proces, tvorba politiky a jej uplatňovanie by mali zahŕňať zainteresované subjekty na európskej, národnej i miestnej úrovni a EHSV je presvedčený, že existuje potenciál na zvýšenie účinnosti týchto aspektov, na rozvoj partnerstva a lepšie šírenie osvedčených postupov. Na meranie dosiahnutého pokroku sa v členských štátoch musia vytvoriť jasné monitorovacie a vyhodnocovacie programy.

5.3.3 Vytvorenie účinnejších partnerstiev so zainteresovanými subjektmi pomôže pri podpore opatrení v súvislosti s rozličnými sociálnymi determinantmi, a tým aj pri riešení nerovností v oblasti zdravia. Môžu napríklad zohrávať významnú úlohu pri zlepšovaní dostupnosti a vhodnosti zdravotnej starostlivosti, pri podpore zdravia a preventívnej starostlivosti o migrantov, etnické menšiny a iné zraniteľné skupiny, pri podpore výmeny informácií a poznatkov, určovaní a šírení osvedčených postupov a uľahčovaní tvorby adresnejších politík, pokiaľ ide o špecifické problémy vyskytujúce sa v členských štátoch a/alebo v zvláštnych sociálnych skupinách. Zainteresované subjekty môžu pomôcť pri meraní nerovností v oblasti zdravia na pracovisku a pri spoločenských aktivitách vo voľnom čase a podporovať znalosti a odbornú prípravu zdravotníckych pracovníkov i pracovníkov v iných odboroch.

5.3.4 EHSV by si želal účinnejšie konzultácie so zraniteľnými skupinami. EHSV by uvítal príležitosť prerokovať s Komisiou tento bod podrobnejšie.

5.4 Napĺňanie potrieb zraniteľných skupín

5.4.1 Treba mať na pamäti, že zraniteľné skupiny sa stanú prvými obeťami súčasnej krízy, a to tak z hľadiska zdravotného stavu, ako aj dostupnosti zdravotnej starostlivosti.

5.4.2 EHSV preto víta:

- opatrenia, ktoré v spolupráci vytvárajú členské štáty a Komisia na zlepšenie dostupnosti zdravotnej starostlivosti a preventívnej starostlivosti pre zraniteľné skupiny,
- opatrenia na zmierňovanie nerovností v oblasti zdravia v budúcich iniciatívach v oblasti starostlivosti v zdraví,
- aktivity v súvislosti s nerovnosťami v oblasti zdravia ako súčasť Európskeho roka boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu (2010),
- vzhľadom na demografické zmeny využívanie kohéznej politiky a štrukturálnych fondov na podporu zdravia zraniteľných skupín,
- zameranie na obmedzený počet opatrení, ktoré sa však musia podrobnejšie prepracovať.

5.4.3 EHSV odporúča, aby sa na nerovnosti v oblasti zdravia a na zraniteľné skupiny, vrátane zdravotne postihnutých, pozeralo z celkového pohľadu rovnosti a diskriminácie. Jedným z príkladov je aspekt starnutia z hľadiska pohlavia. Ženy zvyčajne žijú dlhšie, avšak v zlom zdravotnom stave, a vzhľadom na to, že majú kratší produktívny vek, majú nižšie dôchodkové príjmy, čo má priamy vplyv na dostupnosť zdravotnej starostlivosti a liečiv. Pokiaľ ide o vzdelávanie v oblasti zdravia a dostupnosť zdravotnej starostlivosti, treba osobitnú pozornosť venovať aj situácii migrantiek.

5.4.4 Preventívna zdravotná starostlivosť a programy pravidelných vyšetrení, ale aj propagácia zdravia a vzdelávanie v tejto oblasti (o zdravom životnom štýle, dostupnom liečení, právach pacientov atď.) sú veľmi dôležité, hlavne v znevýhodnených spoločenstvách. EHSV by odporúčal, aby Komisia a členské štáty pripravili kampane a služby zamerané na zodpovedajúce zraniteľné skupiny. Zdravotná osвета zameraná na široké obyvateľstvo zvyčajne len ťažko prenikne až k znevýhodneným skupinám. Cielené kampane by znevýhodneným spoločenstvám pomohli pri určení ich potrieb a pri šírení informácií.

5.4.5 Komisia by v tejto súvislosti mala vyhodnocovať vplyv jestvujúcich európskych platforiem a fór (výživa, alkohol atď.) na zraniteľné skupiny. EHSV navrhuje zorganizovať platformu pre organizácie pacientov, ktorá by im umožnila výmenu skúseností a šírenie informácií.

5.4.6 Podľa názoru EHSV je kvalita a dostupnosť vzdelávania detí v ranom veku jedným z prostriedkov prevencie nerovností v oblasti zdravia pri budúcich generáciách. Dostupnosť rôznych foriem starostlivosti o deti je významným prvkom spoločenského a hospodárskeho rozvoja a zohráva rozhodujúcu úlohu v znevýhodnených oblastiach a pre znevýhodnené skupiny a domácnosti, ktoré inak žijú v dobrých podmienkach. Poskytovanie starostlivosti o deti môže pomôcť riešiť sociálne, hospodárske a zdravotné otázky, ktorým takéto znevýhodnené domácnosti čelia, a podporí začlenenie vylúčených skupín do spoločnosti⁽⁵⁾. Nerovnosti v oblasti zdravia majú tiež z veľkej časti pôvod v nerovnostiach v oblasti školstva, preto EHSV považuje za zásadné, aby sa zaručila rovnaká dostupnosť školskej dochádzky a kvalitného vzdelávania, aby každý jednotlivec mohol získať také vedomosti, ktoré mu umožnia vziať svoj život do vlastných rúk.

5.5 Rozvinutie príspevku politik EÚ

5.5.1 EHSV vyzýva členské štáty, aby odstránenie nerovnosti v oblasti zdravia považovali za prioritu a zabezpečili lepšiu koordináciu, sledovanie a vyhodnocovanie politik, ktoré majú vplyv na sociálne, hospodárske a zdravotné otázky v záujme podpory osvedčených postupov a šírenia informácií v EÚ.

5.5.2 Mal by sa preskúmať vplyv rozličných politik EÚ na zdravotný stav.

5.5.3 Príspevok EÚ k znižovaniu nerovností v oblasti zdravia je možné zväčšiť napríklad lepším porozumením vplyvu politik na zdravie a ich väčším využitím v oblasti vzdelávania, pracovných podmienok, územného rozvoja, ochrany životného prostredia, dopravy atď. Komisia však v prvom rade musí zabezpečiť, aby navrhované opatrenia nespôsobili nové nerovnosti, hlavne pokiaľ ide o ich vplyv na zraniteľné skupiny⁽⁶⁾.

5.5.4 Cieľ zabezpečenia vysokej úrovne ochrany zdravia je zakotvený v Lisabonskej zmluve na rovnakej úrovni ako jednotný trh. Lisabonská zmluva okrem toho stanovuje, že EÚ bude zohrávať doplňujúcu úlohu pri zabezpečovaní dobrých životných podmienok občanov EÚ. EHSV dúfa, že Lisabonská zmluva vdýchne nový život heslu „zdravie v každej politickej oblasti“, ktoré zatiaľ na úrovni EÚ zostáva skôr prázdny slovom, ktoré sa využívajú na zakrytie nerovnováhy voči všadeprítomnej dominancii jednotnému trhu.

⁽⁵⁾ „Starostlivosť a výchova v ranom detstve“(stanovisko z vlastnej iniciatívy), spravodajkyňa: pani Herczog

⁽⁶⁾ Do mimoriadne zraniteľných skupín patria osoby, ktoré sú nepohyblivé kvôli chorobe, osoby, ktoré nehľadajú aktívne najlepšiu možnú liečbu, osoby, ktoré nepoznajú jazyk preferovanej krajiny liečenia, osoby bez finančných prostriedkov na zaplatenie odbornej liečby alebo liečby v zahraničí, alebo osoby, ktoré váhajú s vyhľadaním liečby buď v zahraničí, alebo vo vzdialenom liečebnom zariadení. Hlavné demografické zmeny budú vyvolávať nové výzvy v oblasti zdravia.

5.5.5 V tejto súvislosti EHSV vyzýva Komisiu, aby

- vyhodnocovala svoje opatrenia (pred, počas a po ich uplatňovaní) vo všetkých politických oblastiach a overila tak, či všetky politické oblasti pomáhajú pri zabezpečovaní vysokej úrovne ochrany zdravia a znižovaní nerovností v oblasti zdravia ⁽⁷⁾;
- vypracovala mechanizmy hodnotenia vplyvu jestvujúcich politík (pred ich uplatňovaním a po ňom) na oblasť zdravia rozličných skupín obyvateľstva, a tak získala informácie na ďalší rozvoj politík;
- vyvinula mechanizmy na zmenu svojich politických opatrení, ktoré majú záporný vplyv na zdravie a prispievajú k nerovnostiam;
- urobila kroky na zvýšenie informovanosti členských štátov, združení a odborníkov o skutočnom vplyve nerovností v oblasti zdravia, o činiteľoch, ktoré ich určujú, a o prostriedkoch na ich prekonanie.

5.5.6 EHSV by tiež uvítal, keby sa členské štáty zaoberali nerovnosťami v oblasti zdravia vo svojich pracovných programoch a vypracovali zodpovedajúce mnohoočvetvové stratégie.

5.5.7 EHSV podporuje návrh Komisie účinnejšie pomáhať členským štátom pri koordinácii politických opatrení, analyzovať vzťah medzi týmito opatreniami a výsledkami v oblasti zdravia pri rozličných skupinách obyvateľstva v členských štátoch. Riešenie nerovností v oblasti zdravia by sa takisto malo podporiť lepším využívaním politiky súdržnosti EÚ,

lepším informovaním o kohéznych fondoch a ich lepším koordinovaním, zlepšením schopnosti rozvíjať investície do odvetvia zdravotnej starostlivosti a sociálneho zabezpečenia v členských štátoch, ako aj možnosťami v rámci politiky rozvoja vidieka EÚ a spoločnej poľnohospodárskej politiky.

5.5.8 Komisia však pritom nesmie zasahovať do práva členských štátov organizovať a financovať systémy zdravotnej starostlivosti, hlavne ich právo určovať a uplatňovať primeranú úroveň ochrany zdravia (článok 168 zmluvy).

5.5.9 Musí sa zvýšiť úsilie v boji proti nerovnostiam v oblasti zdravia na vidieku, osobitne s ohľadom na výzvy, ktorých pôvodcom sú demografické zmeny. V súvislosti s tým sa musí uznať a obzvlášť podporiť kľúčová úloha malých poskytovateľov zdravotnej starostlivosti (hlavne súkromných praktických lekárov) pri zabezpečovaní komplexnej, individuálnej a miestnej liečby pacientov.

5.5.10 EHSV víta

- navrhovaný politický dialóg s členskými štátmi a zainteresovanými subjektmi o rovnosti a ďalších kľúčových základných hodnotách v oblasti zdravia, ako ich stanovuje európska stratégia zdravia a európska stratégia bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, a návrh vytvoriť fórum zdravia a reštrukturalizácie, ktoré by skúmalo opatrenia na zmiernenie nerovností v oblasti zdravia;
- medzinárodnú iniciatívu Komisie na podporu iných krajín v oblasti zdravia a príbuzných oblastiach výmenou skúseností EÚ pri riešení nerovností v oblasti zdravia.

V Bruseli 29. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

(7) Aj keď je pravdou, že pri mnohých legislatívnych predpisoch sa už posúdenie vplyvu vyžaduje, v mnohých prípadoch nejedná o žiadne hodnotenie, či svoje ciele naozaj a účinne dosahujú. Hodnotenie je ešte dôležitejšie v súčasnej finančnej a hospodárskej kríze, ktorá prerastá do krízy zamestnanosti a financovania sústavy zdravotnej starostlivosti s vplyvom na zdravie obyvateľstva.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o minimálnych ustanoveniach pre oprávnenie a postavenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva ako osôb pod medzinárodnou ochranou a obsah poskytovanej ochrany“

(prepracované znenie)

[KOM(2009) 551 v konečnom znení/2 – 2009/0164 (COD)]

(2011/C 18/14)

Spravodajca: **pán PÎRVULESCU**

Rada sa 26. novembra 2009 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o minimálnych ustanoveniach pre oprávnenie a postavenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva ako osôb pod medzinárodnou ochranou a obsah poskytovanej ochrany“ (prepracované znenie)

KOM(2009) 551 v konečnom znení/2 – 2009/0164 (COD).

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 23. marca 2010.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 462. plenárnom zasadnutí 28. a 29. apríla 2010 (schôdza z 28. apríla 2010) prijal 136 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery

1.1 EHSV sa stotožňuje s cieľmi, ktoré Komisia stanovila v súvislosti s úpravou spoločného európskeho azylového systému (CEAS). Upozorňuje však na rozdiely medzi cieľmi stanovenými na európskej úrovni a praxou na vnútroštátnej úrovni v tejto oblasti, ktoré by mohla ešte väčšími prehĺbiť hospodárska kríza a jej sociálne a politické dôsledky.

1.2 Výbor sa domnieva, že prepracovanie smernice môže prispieť k vytvoreniu omnoho prispôbenejšieho legislatívneho a inštitucionálneho rámca, ktorý umožní vyššiu a celistvejšiu úroveň pomoci osobám, ktoré žiadajú o medzinárodnú ochranu.

1.3 Výbor však upozorňuje, že aj v prípade tejto európskej politiky, existuje riziko, že vyzdvižované hodnoty strácajú význam kvôli nadmernej rétorike a vyhláseniam o dobrých úmysloch. Bolo by preto vhodné, aby sa v druhej etape uplatňovania tejto politiky, keď sa po fáze spolurozhodovania pristúpi k prijatiu rozhodnutia, dbalo na zabezpečenie uplatňovania legislatívnych podmienok umožňujúcich žiadateľom o azyl skutočný prístup na trh práce a k vzdelávacím programom.

1.4 Výbor upozorňuje na princíp uznávania úlohy občianskej spoločnosti vo všeobecnosti, a najmä špecializovaných mimovládnych organizácií v oblasti azylu a ochrany utečencov a požaduje, aby mali plný prístup k všetkým postupom a miestam, ktoré súvisia s ich činnosťou. Upozorňuje však na skutočnosť, že tieto organizácie nemôžu prebrať úlohu a zodpovednosť, ktorá v tejto oblasti prináleží vládam.

1.5 Výbor so znepokojením pozoruje nedostatočnú transparentnosť v rámci národných postupov a postupov Spoločenstva v prípadoch vyhostenia osôb, ktoré by mohli potrebovať

medzinárodnú ochranu, pričom sú tieto postupy neodôvodnené v očiach občanov členských štátov a medzinárodného spoločenstva.

1.6 Výbor sa domnieva, že rozličná úroveň rozpočtových obmedzení vyplývajúca z hospodárskej krízy nemôže ospravedlniť nižšiu úroveň a kvalitu ochrany poskytnutej príslušným osobám.

1.7 Výbor podporuje cieľ zlepšiť medzinárodnú ochranu formou uznania kvalifikácie a lepšieho prístupu k odbornému vzdelávaniu, k pracovným miestam, integračným mechanizmom a bývaniu.

2. Úvod

2.1 Vytvorenie spoločného európskeho azylového systému (CEAS) v rámci priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti vychádza zo záväzku efektívne uplatňovať Ženevský dohovor o právnom postavení utečencov (1951) a z hodnôt, ktoré spoločne vyznávajú členské štáty v oblasti ľudských práv. Podľa záverov Európskej rady v Tampere a Haagskeho programu predstavuje CEAS najdôležitejší nástroj na vytvorenie spoločného azylového systému a systému jednotnej ochrany vo všetkých členských štátoch Európskej únie.

2.2 V období rokov 1999 až 2006 sa dosiahol značný pokrok, vrátane prijatia štyroch nástrojov, ktoré tvoria platné *acquis*. Smernica 2004/83/ES Rady („kvalifikačná smernica“) umožnila stanoviť spoločné kritériá pre osoby, ktoré môžu požadovať medzinárodnú ochranu, a zabezpečiť minimálnu úroveň výhod pre tieto osoby vo všetkých členských štátoch. Haagskym a Štokholmským programom sa Európska komisia zaviazala zhodnotiť pokrok dosiahnutý v prvej etape a predložiť Rade a Európskemu parlamentu súbor opatrení s cieľom prijať ich pred koncom roku 2010.

2.3 Od roku 2002 sa Európsky hospodársky a sociálny výbor zapojil do procesu prípravy a uplatňovania spoločného európskeho azylového systému prostredníctvom viacerých stanovísk, konkrétne k smernici, ktorú sa návrh usiluje prepracovať⁽¹⁾, k zelenej knihe o budúcom spoločnom európskom azylovom systéme⁽²⁾ a k akčnému plánu v oblasti azylu⁽³⁾.

2.4 V akčnom pláne v oblasti azylu⁽⁴⁾ schválenom 17. júna 2008 Komisia navrhla, aby EÚ ukončila druhú etapu spoločného európskeho azylového systému (CEAS) a prijala lepšie štandardy ochrany a zabezpečila ich jednotné uplatňovanie v členských štátoch. Prostredníctvom európskeho dohovoru o prístahovalectve a azyle, ktorý Európska rada prijala 17. októbra 2008 EÚ, opätovne potvrdila podporu tejto politiky a stanovených cieľov.

2.5 Plán politiky predpokladá preskúmanie „kvalifikačnej smernice“ tak, aby sa z nej stal rozšírený balík, ktorý bude zahŕňať preskúmanie Dublinského nariadenia a nariadenia Eurodac, smernice o podmienkach prijatia⁽⁵⁾, ako aj schválenie návrhu o vytvorení Európskeho podporného úradu pre azyl 19. februára 2009⁽⁶⁾. Medzi opatrenia patria tiež posilnenie vonkajšej dimenzie azylu, najmä prostredníctvom európskeho programu EÚ pre presídľovanie a rozvoja regionálnych programov ochrany.

2.6 Prepracovanie smernice môže prispieť k vytvoreniu legislatívneho a inštitucionálneho rámca, ktorý umožní vyššiu a celistvejšiu úroveň pomoci osobám, ktoré žiadajú o medzinárodnú ochranu. V druhej fáze bude po procese spolupodhodovania nasledovať prijatie rozhodnutia podľa článku 294 Zmluvy o fungovaní EÚ, ktorý stanovuje, že Rada rozhodne kvalifikovanou väčšinou a Európsky parlament sa na procese zúčastňuje ako spoluzákonnodarcu.

2.7 Prepracovanie smernice je nevyhnutné vzhľadom na nejednoznačnosť pôvodného znenia, pričom túto nejednoznačnosť považujú členské štáty za jednu z hlavných príčin súčasného zlého fungovania, ktoré sa prejavuje najmä v počte sporných rozhodnutí a rozdieloch medzi počtom schválených žiadostí.

2.8 Prepracovanie smernice umožní zosúladiť obsah smernice s rozsudkami Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora Európskej únie, ktoré predstavujú základ pre výklad *acquis* a všetkých postupov pri poskytovaní medzinárodnej ochrany.

2.9 Prepracovanie sa javí nevyhnutné aj vzhľadom na to, že smernica sa týka kľúčového prvku mechanizmu pri poskytovaní medzinárodnej ochrany. Štandardy uvedené v smernici dopĺňajú

iné témy *acquis*, najmä smernicu týkajúcu sa azylového procesu. Toto prepracovanie spoločne s inými nástrojmi inštitucionálnej a finančnej podpory môže predstavovať výrazný pokrok na ceste k vytvoreniu fungujúceho a efektívneho spoločného európskeho azylového systému.

2.10 Výbor ako zástupca európskej organizovanej občianskej spoločnosti uvítal úsilie vynaložené na konzultácie s občianskou spoločnosťou a odborníkmi pri príprave azylovej politiky. Osobitne sa môžeme zmieniť o konzultáciách pri príprave zelenej knihy, ktorú Európska komisia predložila v júni 2007⁽⁷⁾ a v rámci príprav štúdií týkajúcich sa vykonávania smernice (správa Odyseus) alebo externej štúdie o úspechu azylovej politiky⁽⁸⁾.

2.11 Výbor uznáva dôležitosť úlohy územných samospráv pri úspechu azylovej politiky, najmä pri integrácii osôb pod medzinárodnou ochranou. V tejto súvislosti vyjadruje EHSV želanie, aby bol do konzultácií o azylovej politike zapojený aj Výbor regiónov.

2.12 EHSV vyjadruje silné obavy nad praxou vlád členských štátov a agentúry Frontex pri vyhostovaní osôb, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu⁽⁹⁾. Tieto operácie, ktoré sú čoraz častejšie a rozsiahlejšie, sa musia odohrávať transparentne a s plnou zodpovednosťou⁽¹⁰⁾. Výbor odporúča, aby Frontex a Európsky podporný úrad pre azyl v oblasti azylu spolupracovali s cieľom zabrániť porušovaniu ľudských práv. Vyhostiť osoby do krajín alebo oblastí, v ktorých je ohrozená ich bezpečnosť, predstavuje jasné porušenie zásady nenavracania osôb. Výbor požaduje, aby sa urýchlene vypracovala správa o činnosti agentúry Frontex a bezodkladne sa v spolupráci s vnútroštátnymi orgánmi stanovili predpisy, podľa ktorých agentúra postupuje pri vyhosteniach. Je potrebné uviesť, že posilnenie postavenia tejto agentúry bez zabezpečenia dodržiavania ľudských práv predstavuje hrozbu pre spoločný európsky azylový systém ako celok a spochybňuje dôveryhodnosť Európskej únie a jej členských štátov.

⁽⁷⁾ KOM(2007) 301 v konečnom znení.

⁽⁸⁾ GHK, Impact assessment studies on The future development of measures on the qualification and status of third country nationals or stateless persons as persons in need of international protection and on the content of the protection granted, based on Council Directive 2004/83/EC and The future development of measures on procedures in MS for granting and withdrawing refugee status, based on Council Directive 2005/85/EC, Multiple framework service contract JLS/2006/A1/004 (GHK, Hodnotiacia štúdia vplyvu „Budúci vývoj opatrení týkajúcich sa oprávnenia a postavenia štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu, a ochrany poskytnutej podľa smernice Rady 2004/83/ES“ a „Budúci vývoj opatrení týkajúcich sa postupov v členských štátoch pri priznávaní a odnímaní postavenia utečenca podľa smernice Rady 2005/85/ES“, rámcová zmluva o poskytovaní služieb JLS/2006/A1/004.

⁽⁹⁾ Pozri správu Human Rights Watch (HRW) „Pushed Back, Pushed Around Italy's Forced Return of Boat Migrants and Asylum Seekers, Libya's Mistreatment of Migrants and Asylum Seekers“ („Odstrčenie, Taliansko prinútilo k návratu migrantov a žiadateľov o azyl, ktorí sa dopravili na lodiach. Líbya zle zaobchádza s migrantmi a žiadateľmi o azyl“).

⁽¹⁰⁾ Výbor víta ochotu Európskej komisie transparentne vykonávať postupy v tejto oblasti.

⁽¹⁾ Ú. v. ES C 221, 17.9.2002, s. 43.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 204, 9.8.2008, s. 77.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 218, 11.9.2009, s. 78.

⁽⁴⁾ KOM(2008) 360 v konečnom znení.

⁽⁵⁾ KOM(2008) 815 v konečnom znení, KOM(2008) 820 v konečnom znení, KOM(2008) 825 v konečnom znení.

⁽⁶⁾ KOM(2009) 66 v konečnom znení.

2.13 Výbor sa domnieva, že CEAS nemôže úspešne fungovať bez uplatňovania princípu solidarity medzi členskými štátmi. Niektoré členské štáty sú totiž predovšetkým z dôvodu svojej zemepisnej polohy vystavené silnejšiemu imigračnému tlaku ako iné štáty. CEAS môže fungovať, len ak sa jednotlivé členské štáty budú podporovať, vrátane podpory špecializovaných agentúr EÚ.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 EHSV víta návrh prepracovanej smernice, ktorej obsah zohľadňuje predchádzajúce odporúčania výboru, najmä v súvislosti so zaobchádzaním so žiadateľmi o ochranu a objasnením postavenia osôb, ktorým môže byť poskytnutá medzinárodná ochrana. Predtým ako začne skutočne fungovať spoločný európsky azylový systém, sú však ešte potrebné viaceré kroky. Tento systém totiž nebude realizovateľný bez jeho pevného zakotvenia vo **všetkých spoločných hodnotách a princípoch**, ktoré stavajú **dôstojnosť a bezpečnosť človeka** do centra pozornosti EÚ a členských štátov. Budovanie tohto priestoru je narušované **nedostatkami nástrojov a zdrojov** na zabezpečenie transparentného a efektívneho postupu pri poskytovaní medzinárodnej ochrany, spoločne s **opatreniami a programami pre integráciu** osôb pod ochranou do spoločnosti a ekonomiky členských štátov.

3.2 Možno pozorovať **výrazný rozdiel** medzi legislatívou na úrovni EÚ a legislatívou a postupmi jednotlivých štátov⁽¹¹⁾. Harmonizácia sa nemôže opierať o najmenšieho spoločného menovateľa v oblasti ochrany. Veľké rozdiely medzi postupmi jednotlivých štátov, ktoré sa prejavujú v rozdielnom počte schválených žiadostí, počte sporných rozhodnutí a sekundárnom pohybe žiadateľov o azyl, poukazujú na to, že sa neuplatňuje **princíp solidarity medzi členskými štátmi**.

3.3 EHSV viackrát zdôraznil niekoľko zásad, podľa ktorých majú členské štáty a inštitúcie EÚ dlhodobo postupovať⁽¹²⁾: **zásada nenavracania osôb**, podľa ktorej utečenec nemôže byť vyhostený do krajiny, kde je ohrozená jeho sloboda, **zásada dôvernosti informácií** uvedených v každej žiadosti o azyl, ako aj **zabezpečenie nezadržania** žiadateľov o azyl len na základe ich žiadosti o toto postavenie.

3.4 V stanovisku k zelenej knihe o budúcom spoločnom európskom azylovom systéme⁽¹³⁾ výbor podporil tieto zásady a uviedol **konkrétne odporúčania na zlepšenie zaobchádzania s osobami**, ktoré žiadajú o medzinárodnú ochranu. Európske a národné inštitúcie musia preto spolupracovať, aby

zabezpečili, že osoby, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu môžu kedykoľvek vstúpiť na územie EÚ a ich žiadosti budú posudzované seriózne a individuálne. Výbor tiež odporučil, aby sa zrušil zoznam krajín, ktoré sa považujú za bezpečné, a aby sa zriadil Európsky podporný úrad pre azyl.

3.5 Okrem objasnenia hodnôt a zásad, ktorými sa má riadiť činnosť v oblasti azylu, výbor odporúča aj angažovanosť v prospech naplňovania niektorých **konkrétnych cieľov** pre výrazné zlepšenie zaobchádzania s osobami, ktoré žiadajú o medzinárodnú ochranu, alebo im je táto ochrana poskytovaná. EHSV vyzýva na určenie **súboru kľúčových ukazovateľov**, podľa ktorých bude možné postupovať a hodnotiť pokrok vykonaný pri plnení týchto cieľov.

3.6 EHSV podporuje uplatňovanie **európskeho systému analýzy a hodnotenia ohrozenia bezpečnosti** jednotlivcov a skupín v tretích krajinách prostredníctvom Európskeho podporného úradu pre azyl. V súčasnosti sa používajú viaceré systémy hodnotenia rizík alebo politického násillia, ktoré používajú vnútroštátne orgány, ale aj mimovládne organizácie, univerzity a výskumné inštitúcie⁽¹⁴⁾.

3.7 V prípade potreby je vhodné zapojiť do zbierania informácií aj Európsku službu pre vonkajšiu činnosť (ESVČ), diplomatických predstaviteľov členských štátov, medzinárodné organizácie a mimovládne organizácie, ktoré majú kontakty s tretími krajinami a vykonávajú tam rôzne aktivity. Tento systém analýzy a hodnotenia **poslúži pre vnútroštátne orgány ako orientačný bod** pri efektívnejšom a rýchlejšom posudzovaní žiadostí o medzinárodnú ochranu. Bude predstavovať **spoločný hodnotiaci základ** a umožní **posúdiť riziká v reálnom čase**.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Pri predstavovaní právnych prvkov návrhu smernice Komisia uviedla súbor vymedzení pojmov, ktoré umožňujú prijať prísnejšie štandardy ochrany a pokračovať v harmonizácii existujúcich. V tomto duchu výbor navrhuje niektoré objasnenia a rozvinutie aspektov s cieľom prispieť k vytvoreniu jednotných postupov v súlade s hodnotami a princípmi Európskej únie.

⁽¹⁴⁾ Možno uviesť veľké množstvo takýchto systémov hodnotenia: „Fund for Peace“ (Fond pre mier): http://www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=229&Itemid=366; „Minorities at Risk“ (Ohrozené menšiny): <http://www.cidcm.umd.edu/mar/about.asp>; „Conflict and Peace“ (Konflikt a mier): <http://www.cidcm.umd.edu/pc/>; Global Report The Center for Systemic Peace (CSP): <http://www.systemicpeace.org/>; Human Security Report: <http://www.humansecurityreport.info/index.php?option=content&task=view&id=28&Itemid=63>.

⁽¹¹⁾ KOM(2009) 551 v konečnom znení – SEK(2009) 1374, s. 14 – 16.

⁽¹²⁾ Ú. v. ES C 193, 10.7.2001, s. 77 – 83.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 204, 9.8.2008, s. 77 – 84.

4.2 *Aktéri ochrany.* Podľa výboru je neprimerané rozšíriť definíciu aktérov ochrany a vyslovuje poľutovanie nad tým, že nešťátne subjekty ako napr. mimovládne a medzinárodné organizácie boli pôvodne zaradené do zoznamu aktérov ochrany. Hoci by (medzinárodné a mimovládne organizácie) mohli byť ochotné a aj schopné chrániť občanov určitej krajiny, **konečná zodpovednosť neleží na nich**. Medzinárodné organizácie sa zodpovedajú členským štátom a mimovládne organizácie svojim členom a prispievateľom. Jedinú platnú a účinnú strednodobú a dlhodobú ochranu môže poskytnúť štát, ktorý sa zodpovedá svojim občanom, ktorí majú prirodzene najväčší záujem o jej udržateľnosť a stabilitu. Hoci môžu aktéri ochrany poskytnúť krátkodobu užitočnú, dokonca nevyhnutnú službu, najmä pri riešení humanitárnych problémov, **nemôžu niesť ani čiastočnú zodpovednosť za zabezpečenie ochrany osôb na príslušnom území**. Prítomnosť týchto aktérov nemôže byť uvádzaná ako dôvod odmietnutia medzinárodnej ochrany.

4.3 *Vnútroštátna ochrana.* Vnútroštátna ochrana nestačí na zaistenie bezpečnosti potenciálnych žiadateľov o medzinárodnú ochranu. V niektorých prípadoch možno len malú časť príslušného štátu považovať za bezpečnú a je veľmi nepravdepodobné, že všetci, ktorí sú ohrození, sa tam môžu dostať. Existujú tiež prípady, keď o kontrolu nad príslušnou oblasťou súperia viaceré subjekty a je ťažké jednoznačne určiť, kto nesie zodpovednosť za zabezpečenie poriadku a bezpečnosti. Je preto dôležité objasniť túto definíciu. **Vnútroštátna ochrana je platná, len ak je väčšina krajiny pod kontrolou ústrednej moci, ktorá koná v prospech zabezpečenia vnútorného poriadku a disponuje potrebnými prostriedkami**, zabezpečuje minimálnu úroveň verejných služieb a primeranú ochranu práv a bezpečnosti občanov.

4.4 *Požiadavka „príčinnej súvislosti“.* Je osobitne aktuálna v prípadoch, keď sú obeťou prenasledovania mimovládne subjekty. V prípadoch prenasledovania, kde štát neposkytuje ochranu, sú žiadosti o medzinárodnú ochranu odôvodnené. **Je dôležité venovať tejto súvislosti veľkú pozornosť vo všetkých situáciách, keď štát priamo alebo nepriamo odmieta chrániť svojich občanov.**

4.5 *Príslušnosť k určitej sociálnej skupine.* Výbor uvítal **doplnenie hľadiska pohlavia** ako súčasť definície sociálnych skupín, ktoré sa môžu ocitnúť v rizikovej situácii. Bolo by tiež vhodné širšie interpretovať vo všetkých oblastiach Ženevský dohovor s cieľom lepšie zohľadniť situácie, keď sú väčšmi ohrozené ženy. Výbor tiež upozorňuje na sexuálnu orientáciu ako

dôvod prenasledovania. V niektorých spoločnostiach súvisí bezpečnosť a blaho občanov s ich pohlavím. EHSV podporuje myšlienku, aby sa vykonávali konzultácie týkajúce sa azylovej politiky s organizáciami a inštitúciami, ktoré majú poznatky z tejto oblasti s cieľom získať ucelený pohľad na riziká spojené s pohlavím jednotlivca. Výbor tiež odporúča, aby problematika rovnosti pohlaví bola zohľadnená v rámci aktivít Európskeho podporného úradu pre azyl prostredníctvom vytvorenia špecializovaných štruktúr.

4.6 *Skončenie postavenia utečenca.* Výbor podporuje navrhovanú zmenu, ktorá je podľa neho v súlade s hodnotami a princípmi azylovej politiky. Štatút osoby pod medzinárodnou ochranou **možno skončiť až vo chvíli, keď návrat do krajiny pôvodu nepredstavuje riziko pre osoby, ktoré boli pod takouto ochranou.**

4.7 *Rozlišovanie podľa obsahu dvoch štatútov ochrany.* Vývoj vyjadruje potešenie nad smerovaním k **zjednoteniu dvoch štatútov ochrany**. Viackrát vyjadril svoju podporu tomuto vývoju, ktorý môže v budúcnosti zabezpečiť komplexnejšiu ochranu osôb v rizikovej situácii a ich lepšiu integráciu v členských štátoch EÚ. Zároveň však zjednotenie dvoch štatútov ochrany nesmie mať priamo či nepriamo za následok zníženie úrovne ochrany a kvality jej obsahu.

4.8 *Obsah ochrany.* Obsah ochrany je citlivou zložkou azylovej politiky. Rozdiely medzi jednotlivými členskými štátmi sú výraznejšie ako pri poskytovaní samotnej medzinárodnej ochrany. Je absolútne nevyhnutné, aby v rámci vývoja azylovej politiky Komisia **poskytla potrebné zdroje na dôkladné a konkrétnejšie preskúmanie politiky a národných programov v tejto oblasti. Pri absencii proaktívnych opatrení bude poskytovanie medzinárodnej ochrany zbavené svojej podstaty** a vyústi do diskriminácie osôb s týmto štatútom. Výbor odporúča zapojiť odbory a zamestnávateľov do vykonávania azylovej politiky na národnej úrovni.

4.9 Výbor víta začlenenie ustanovení o uznávaní a rovnosti diplomov a kvalifikácií, ako opatrení uľahčujúcich prístup osôb pod medzinárodnou ochranou k programom odborného vzdelávania. Ide o dôležité kroky na ceste k integrácii týchto osôb do ekonomiky a spoločnosti a na ceste k ich kvalitnejšiemu životu. Prístup na trh práce je dôležitý **podporovať prostredníctvom aktívnych opatrení na boj proti diskriminácii a podnecovaním hospodárskych aktérov.**

4.10 Rodinní príslušníci. Výbor uvítal **objasnenie pojmu rodinní príslušníci** a domnieva sa, že umožní **presnejšie a jednotnejšie posudzovať** žiadosti o medzinárodnú ochranu vo všetkých členských štátoch EÚ.

4.11 Výbor uvítal použitie kritéria „najlepší záujem dieťaťa“ pri rozhodovaní o poskytnutí medzinárodnej ochrany.

V Bruseli 28. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o minimálnych štandardoch pre konanie v členských štátoch o priznávaní a odnímaní medzinárodnej ochrany“

(prepracované znenie)

[KOM(2009) 554 v konečnom znení – 2009/0165 (COD)]

(2011/C 18/15)

Spravodajca: **Antonello PEZZINI**

Rada sa 26. novembra 2009 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o minimálnych štandardoch pre konanie v členských štátoch o priznávaní a odnímaní medzinárodnej ochrany (prepracované znenie)“

KOM(2009) 554 v konečnom znení – 2009/0165 (COD).

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 23. marca 2010.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 462. plenárnom zasadnutí 28. a 29. apríla 2010 (schôdza z 28. apríla 2010) prijal 153 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) podporuje a oceňuje úsilie, ktoré Komisia vynaložila na prispôsobenie smernice o azylovom konaní návrhom obsiahnutým v zelenej knihe ⁽¹⁾ a akčnom pláne ⁽²⁾.

1.2 Prijatím Lisabonskej zmluvy, ktorá o. i. zahŕňa aj Chartu základných práv, sa značne rozšírili úlohy a právomoci Únie v oblasti azylu a prisťahovalectva.

1.3 EHSV je presvedčený, že Komisia v takej zložitej veci, akou je otázka azylu, vykonala chvályhodnú harmonizáciu predchádzajúcich smerníc.

1.4 EHSV sa domnieva, že v rámci „sociálnej Európy“ treba vytvoriť „azylovú Európu“ pomocou kultúrneho procesu, právnych a administratívnych postupov a formou spolupráce s členskými štátmi a tretími krajinami.

1.5 V stále komplexnejšom a rýchlo sa meniacom kontexte, a to aj v dôsledku globalizácie a hospodárskej a environmentálnej krízy, sa prejavuje a narastá zásadný význam mimovládnych organizácií. EHSV žiada, aby v očiach spoločnosti a verejných činiteľov nadobúdali stále významnejšie a presnejšie vymedzené postavenie.

1.6 Prirodzeným poslaním MVO je poskytovať pomoc a podporu tým najviac znevýhodneným skupinám. EHSV pokladá ich prínos vo forme pomoci a sprostredkovania

medzi kultúrami za neodmysliteľný vo všetkých fázach postupov stanovených európskymi i vnútroštátnymi predpismi.

1.7 EHSV sa nazdáva, že Komisia by mala pri svojom úsilí o harmonizáciu postupov a metód postupovať veľmi pozorne a citlivo, keďže sa týkajú ľudí, ktorí sa viac než ostatní zo zrejmych dôvodov nachádzajú v ponižujúcej situácii a núdzi.

1.8 EÚ by mala v každom prípade zabrániť návratu utečencov do krajín, v ktorých je ohrozená ich telesná a duševná nedotknuteľnosť, alebo kde nie sú dodržiavané základné práva.

1.9 V rámci azylového konania je nevyhnutné, aby mali žiadatelia o azyl možnosť komunikovať vo svojom materinskom jazyku a aby im bolo vo všetkých fázach konania poskytnuté bezplatné právne poradenstvo.

1.10 Zamietnutie žiadosti o medzinárodnú ochranu musí byť jasne zdôvodnené a obsahovať pokyny, vrátane spôsobu a lehôt, ako predložiť prípadné odvolanie.

1.11 Vyhostenie musí byť v každom prípade pozastavené, až kým nebudú známe výsledky prípadného odvolania.

1.12 Členské štáty by podľa EHSV mali aj prostredníctvom cielenej výmeny skúseností vynaložiť všemožné úsilie zamerané na to, aby žiadatelia o azyl mali možnosť vykonávať pracovnú, vzdelávaciu a kultúrnu činnosť v primeranom sociálnom prostredí.

⁽¹⁾ KOM(2007) 301 v konečnom znení.

⁽²⁾ KOM(2008) 360 v konečnom znení.

1.13 EHSV sa domnieva, že musí rozhodne ostať nedotknutá zásada nevyhostenia a že treba vyvíjať spoločné snahy o rozšírenie kategórií osôb, ktoré si vyžadujú medzinárodnú ochranu, o prenasledované ženy, zraniteľné osoby či environmentálnych utečencov.

1.14 EHSV sa nazdáva, že v členských štátoch by sa mal podnecovať pocit spoluzodpovednosti s ohľadom na spoločné znášanie finančnej záťaže a deľbu záväzkov, aby sa predišlo nelegálnemu prisťahovalectvu z ekonomických dôvodov a aby sa zlepšila pomoc určená tým, ktorí ju skutočne potrebujú.

1.15 Podľa EHSV je zrejmé, že členské štáty by mali dať Komisii k dispozícii viac finančných prostriedkov, aby sa zlepšila politika v oblasti integrácie žiadateľov o azyl.

1.16 Úsilie o harmonizáciu, ktoré prejavila Komisia nedávnymi návrhmi prepracovaného znenia smerníc, sa musí prejavíť aj v analogickej snahe členských štátov, ktoré by mali zodpovedajúco upraviť svoje vnútroštátne predpisy.

1.17 EHSV je presvedčený, že vybudovanie „azylovej Európy“ v rámci „sociálnej Európy“ závisí najmä od politickej vôle a citlivého prístupu členských štátov, ktoré od Komisie získajú podporu v podobe navrhnutého jednotného, dobre štruktúrovaného postupu.

1.18 EHSV upozorňuje na špecifické postavenie žien, ktoré pri žiadaní o azyl a získavaní postavenia utečenca narážajú na oveľa väčšie ťažkosti než muži. Preto vyzýva Komisiu, aby v spolupráci s členskými štátmi vynaložila všemožné úsilie na dosiahnutie rovnoprávného postavenia mužov a žien, ktoré je tradične dlhoročnou srdcovou záležitosťou Európy.

1.19 Vhodne usmernené výchovné procesy, ktoré v historických a náboženských tradíciách európskych krajín nachádzajú svoje východisko a pevný oporný bod, by podľa výboru mohli posilniť kolektívne povedomie, aby spoločnosť akceptovala tých, ktorí si vyžadujú najväčšiu pomoc a podporu.

2. Úvod

2.1 Historické pozadie

2.1.1 Korene práva na azyl siahajú do starovekého Grécka, v ktorom dve mestá navzájom priznávali svojim občanom imunitu pred akýmkoľvek nátlakom, resp. ju mesto udeľovalo významným osobnostiam ako napríklad veľvyslancom a pod. ⁽³⁾

⁽³⁾ Imunita okrem toho poskytovala ochranu utečencom, ktorí nesmeli byť zajatí v určitých chrámoch, ktoré boli pokladané za nedotknuteľné a od ktorých je odvodená etymológia slova „azyl“.

2.1.2 Aj v starom Ríme existovalo spolu so zavedením cudzineckého práva (*ius gentium*) právo na azyl súvisiace s občianstvom ⁽⁴⁾.

2.1.3 Vývoj práva na azyl sa postupne v dejinách prelína s vývojom rôznych podôb a prejavov *prenasledovania*, spočívajúceho v represáliách zo strany vládneho aparátu z náboženských, filozofických dôvodov alebo pre politické názory pokladané za nebezpečné pre štátne zriadenie.

2.2 Zákaz diskriminácie a ochrana ľudských práv

2.2.1 Vývoj právnej kultúry viedol k postupnému rozšíreniu práva na azyl. Ústavy moderných demokratických štátov konkrétne spravidla obsahujú ustanovenia prikazujúce vláde zamietnuť vydanie cudzinca, ak oň bolo požiadané pre politické trestné činy.

2.2.2 Z tohto dôvodu charty základných práv v súčasnosti platné v európskych štátoch stanovujú, že právo na azyl na území tohto štátu má cudzinec, ktorému bolo v krajine pôvodu zakázané plne uplatňovať v praxi demokratické slobody.

2.2.3 Tieto ustanovenia sa explicitne odvolávajú na uznanie nedotknuteľných ľudských práv a zásadu nediskriminácie. Zákaz diskriminácie je navyše výslovne zakotvený v článku 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (EDLP) ⁽⁵⁾.

2.2.4 Od tohto zákazu sa však nesmie odstúpiť v zmysle článku 15 EDLP, pokiaľ je toto prípadné odstúpenie nezlučiteľné s ostatnými záväzkami vyplývajúcimi z medzinárodného práva.

2.2.5 Dôsledkom toho je zrušenie vnútroštátnych klauzúl vylučujúcich právo na azyl (tzv. *opt-out*), aj s cieľom umožniť plné a konkrétne uplatňovanie Ženevského dohovoru z 28. júla 1951 o právnom postavení utečencov, ktorý bol zmenený a doplnený newyorským protokolom z 31. januára 1967.

⁽⁴⁾ Právo na občianstvo sa zovšeobecnilo ediktom, ktorý vydal Caracalla v roku 212 n. l. a ktorým sa odstránili rozdiely v zaobchádzaní s rímskymi občanmi a ostatnými slobodnými obyvateľmi ríše.

⁽⁵⁾ Tento dohovor podpísaný 4. novembra 1950 v Ríme bol spolu s príslušnými dodatkovými protokolmi ratifikovaný a zavedený do praxe nielen v členských štátoch EÚ, ale aj v početných európskych tretích krajinách, pre ktoré majú tieto ustanovenia širšiu záväznú hodnotu v rámci medzinárodného práva a vnútroštátnych právnych poriadkov.

2.2.6 Lisabonská zmluva rozšírila právomoci EÚ v oblasti azylu a prisťahovalectva. Zahŕňa chartu základných práv, ktorou sa

- zaručuje právo na azyl,
- vytvárajú predpoklady na vypracovanie spoločných pravidiel,
- zavádza integrovaný systém správy vonkajších hraníc,
- uznáva význam spolupráce s tretími krajinami,
- rozširujú právomoci Súdneho dvora EÚ v oblasti azylu a prisťahovalectva.

3. Zhrnutie navrhovaného prepracovaného znenia smernice

3.1 V predloženom návrhu sa uvažuje o dokončení druhej etapy spoločného európskeho azylového systému (CEAS) a jeho zavedení v rámci jednotného konania do roku 2012.

3.2 Cieľom je v prvom rade odstrániť medzery a nedostatky súčasných minimálnych noriem ktoré sa ukázali po mnohých stránkach ako málo prístupné, efektívne a spravodlivé a nezohľadňujúce konkrétne okolnosti ⁽⁶⁾.

3.3 Zámerom navrhovaných zmien a doplnení je predovšetkým lepšia harmonizácia procesných pravidiel. Navrhujú sa ďalšie procesné záruky pre žiadateľov o azyl, s osobitným dôrazom na fázu skúmania žiadostí o medzinárodnú ochranu a príslušný rozhodovací postup, ako to vyplýva z vývoja konkrétnej judikatúry Súdneho dvora EÚ a Európskeho súdu pre ľudské práva.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 Budovanie „azylovej Európy“ v rámci „sociálnej Európy“

4.1.1 Budovanie „azylovej Európy“ v rámci „sociálnej Európy“ sa opiera o plnohodnotné výchovné procesy zamerané už na mládež v predpubertálnom veku, ktoré by mali neskôr ostať v živej pamäti spoločnosti a politických činiteľov členských štátov.

4.1.2 Európska únia rešpektujúc základné práva a dodržiavajúc zásady uznané Chartou základných práv Európskej únie prijala smernicu Rady 2003/9/ES z 27. januára 2003, ktorou sa ustanovujú minimálne normy pre prijímanie žiadateľov o azyl v členských štátoch.

⁽⁶⁾ Zdá sa, že dôvodom chýbajúcej spravodlivosti v azylovom konaní jednotlivých štátov je najmä nadmerný rozsah diskrečných právomocí, ktoré boli ponechané členským štátom podľa smernice o azylovom konaní z roku 2005.

4.1.3 V nedávnej minulosti však rýchlo postupujúca globalizácia paradoxne vniesla do hry kľúčové hľadanie nových vymedzení identity, čo má za následok neschopnosť pretvoriť právny systém na taký, aký zaviedlo rímske právo, t. j. ktorý by vychádzal zo zásady univerzálnosti.

4.1.4 Stret rôznych národov a súčasná klíma obáv zo stykov s inými kultúrami sú preto dôvodom nových znepokojení a neistoty, čo vedie takmer všetky európske krajiny k tomu, že zaujímajú reštriktívny postoj k otázke občianstva, a tým i azylu.

4.1.5 Tento postoj je však v rozpore s požadovaným procesom integrácie jednotlivých národov a s cieľom vybudovania takej Európy, ktorá by bola aj „sociálnou Európou“.

4.1.6 Preto by sa malo rozhodne trvať na zachovaní zásady nevyhostenia (*non-refoulement*) a dokonca ísť ďalej a navrhnúť rozšírenie kategórií osôb, ktoré by mali byť uznané ako osoby vyžadujúce si medzinárodnú ochranu. Veď medzičasom už viaceré smernice EÚ uznávajú za špecifické kritérium prenasledovanie, ktorého obeťami sú ženy a iné zraniteľné osoby.

4.1.7 Ak sa však v súčasnej situácii pochopiteľne musí zamietnuť priznanie postavenia utečenca osobám, ktoré sú pokladané výlučne za prisťahovalcov z ekonomických dôvodov, pre ktorých existujú príslušné predpisy, oveľa komplikovanejšie je v súčasnosti postavenie *environmentálnych utečencov*.

4.1.8 V skutočnosti ide o osoby *donútené* čeliť nástrahám *nedobrovoľného* presunu z dôvodu radikálneho zhoršenia životného prostredia, čo má za následok závažné ohrozenie uplatňovania základných ľudských práv, ako právo na život, na stravu a na rozvoj ⁽⁷⁾.

4.1.9 Na tieto otázky by sa prípadne mohla zamerať pozornosť pri prepracovaní znenia smernice Rady 2004/83/ES z 29. apríla 2004. Tieto nové témy by si zaslúžili dôkladnejšie zohľadnenie aj v návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje Európsky podporný úrad pre azyl [KOM(2009) 66, v konečnom znení].

4.2 Osobitné konanie

4.2.1 Pri konaní o priznávaní postavenia utečenca sa musí nevyhnutne zohľadniť na jednej strane celý rad legislatívnych opatrení v oblasti bezpečnosti zameraných na potlačanie nelegálnej imigrácie a riešiť otázky verejného poriadku a bezpečnosti súvisiace s migráciou.

⁽⁷⁾ Preto by sa mal rozšíriť rozsah kritéria *bezpečnosti* ako kritéria, ktoré predstavuje pre človeka jednu zo základných hodnôt. Environmentálni utečenci sú obeťami zničeného životného prostredia a súvisiaceho narušenia vyrovnaných spoločenských pomerov, čo možno pozorovať napríklad v prípade postupnej dezertifikácie celých rozsiahlych oblastí v subsaharskom regióne pod vplyvom nových foriem agresívnych špekulácií.

4.2.1.1 Na druhej strane však v súlade so záväzkami Európskeho paktu o prisťahovalectve a azyle z roku 2008 je potrebné organizovať legálne prisťahovalectvo, pričom treba brať ohľad na dané priority, potreby a prijímaciu kapacitu jednotlivých členských štátov a podporovať integráciu legálnych prisťahovalcov.

4.2.1.2 So zreteľom na *budovanie azylovej Európy* by bolo okrem iného vhodné vytvoriť partnerstvo podľa zásady spoločného znášania záťaže (*burden sharing*), t. j. uplatňujúc zásadu solidarity pri prijímaní a rozdelení žiadateľov o azyl na celé územie Európskej únie.

4.2.1.3 Postupy navrhnuté v prepracovanom znení týkajúce sa preskúmania žiadostí o medzinárodnú ochranu a odňatie a ukončenie priznaného postavenia utečenca, ako aj postupy vo veci odvolaní proti rozhodnutiam obsiahnuté v prepracovanom znení smernice o azylovom konaní sú v súlade s medzinárodnými záväzkami a záväzkami vyplývajúcimi z právnych predpisov EÚ.

4.2.1.4 EHSV sa nazdáva, že presadzovanie a podpora mimovládnych organizácií má kľúčový význam aj vo fázach uplatňovania postupov v oblasti podávania a skúmania žiadostí o prijatie, odňatie a ukončenie postavenia utečenca a odvolania sa proti rozhodnutiam. V tejto súvislosti navrhuje, aby sa do odôvodnení, ako aj do normatívnej časti návrhu doplnilo explicitné ustanovenie v tomto zmysle.

4.2.1.5 V terminológii EÚ medzinárodná ochrana zahŕňa priznanie *postavenia utečenca* podľa Ženevského dohovoru, ako aj *doplnkovú ochranu* určenú tým osobám, ktoré napriek tomu, že nespĺňajú podmienky na to, aby mohli byť uznaní za utečencov, nemôžu byť vrátené do krajiny pôvodu, pretože by boli vystavené vážnemu ohrozeniu.

4.2.1.6 V právnych predpisoch jednotlivých štátov, ktorými sa implementuje uvedená smernica o azylovom konaní, možno vo všeobecnosti pozorovať tri úrovne rozdelenia právomoci medzi orgánmi verejnej správy, ktoré sú poverené prijímaním a preskúmaním žiadostí a vydávaním príslušných rozhodnutí.

4.2.1.7 Prístup ku konaniu sa v každom prípade riadi zásadou, podľa ktorej má každý žiadateľ *právo zostať na území*, pričom bude pri zaobchádzaní s ním *zaručené plné rešpektovanie ľudskej dôstojnosti*, počas celého obdobia, ktoré je potrebné na preskúmanie žiadosti, s výnimkou prípadov vylúčenia z konania (európsky zatykač atď.). V záujme rešpektovania ľudskej dôstojnosti by pobyt v prijímacích strediskách nemal byť pravidlom, ale skôr výnimkou, kým sa nenájde lepšie riešenie.

4.2.1.8 Okrem toho sa zavádzajú viaceré záruky na ochranu žiadateľa o azyl: žiadateľ má byť vhodne informovaný

o postupe, ktorý treba sledovať, ako aj o výsledku konania, má mať možnosť komunikovať s úradom vysokého komisára OSN pre utečencov, má nárok na tlmočnícku službu, na osobný pohovor so zodpovednou komisiou, ktorej personál má primerané vedomosti alebo prešiel potrebným školením.

4.2.1.9 EHSV sa nazdáva, že by sa malo vynaložiť osobitné úsilie na vyškolenie odborného personálu agentúry FRONTEX s cieľom:

- zvýšiť operačnú spoluprácu medzi členskými štátmi,
- vytvoriť spoločné normy v oblasti odbornej prípravy,
- poskytnúť členským štátom potrebnú pomoc na zabezpečenie prijímania a odsunu prisťahovalcov s podporou mediátorov medzi kultúrami,
- zabezpečiť odbornú prípravu personálu v oblasti humanitárnych práv a azylu, ktoré vypracovala EÚ aj so zreteľom na budúcu zriadenie agentúry pre azyl.

4.2.1.10 EHSV sa nazdáva, že prijímacie strediská by sa mali využívať len výnimočne a na obmedzený čas, v plnom súlade s Chartou základných práv. Žiadatelia o medzinárodnú ochranu by mali mať možnosť viesť po všetkých stránkach adekvátny život: z hľadiska ľudskej, služieb zdravotnej starostlivosti, spoločenských kontaktov a príležitosti na trhu práce.

4.2.1.11 Smernica Rady 2003/9/ES z 27. januára 2003, ktorou sa ustanovujú minimálne normy pre prijímanie žiadateľov o azyl v členských štátoch nestanovuje presné podmienky prístupu k zamestnaniu. EHSV sa nazdáva, že akékoľvek obmedzenie v oblasti zamestnanosti vedie k poníženiu človeka ako ľudskej bytosti a podporuje rozmach nelegálnej práce, ktorá spôsobuje sociálne nerovnosti.

4.2.1.12 Napokon sa v návrhu poskytuje možnosť odvolania proti rozhodnutiu s bezplatným poradenstvom tak po *právnej* ako aj *administratívnej* stránke. EHSV sa domnieva, že by sa mala posilniť bezplatná právna a administratívna pomoc tým, že sa stane povinnou spolu s jazykovou asistenciou vo všetkých fázach konania.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 Navrhnuté zmeny a doplnenia sú v súlade s cieľom je harmonizácia a aktualizácia postupov v súvislosti s priznávaním *postavenia utečenca*.

5.2 V tejto súvislosti by bolo vhodné kriticky sa zamyslieť o dôvodoch, ktoré viedli k odstráneniu priamej zmienky o *azyle* z návrhu smernice.

5.3 Požiadavka odvolať sa v novom znení na azyl by sa mohla naďalej považovať za uznanie práva na vstup na územie štátu, aj na účely začatia konania na získanie *postavenia utečenca*, kým sa neoverí, či žiadateľ spĺňa požiadavky na udelenie tohto postavenia, s následným *zákazom vyhostenia* počas tohto obdobia.

5.4 Okrem toho by odvolanie na právo na azyl poslúžilo členským štátom ako opodstatnenie uplatňovať novú smernicu aj v prípadoch, ktoré nepatria do jej *rozsahu pôsobnosti* (pozri články 3, 4, 11 a 12 návrhu), z *vážnych humanitárnych dôvodov*, ktoré by zabráňovali návratu do krajiny pôvodu bez ohľadu na špecifický druh prenasledovania ⁽⁸⁾.

5.5 EHSV súhlasí s navrhovanými zmenami a doplneniami, keďže sú v súlade s uvedenými cieľmi.

5.5.1 Možno však formulovať tieto pripomienky:

5.5.1.1 *Odôvodnenie 38*: Bolo by vhodné stanoviť, že vykonávanie tejto smernice by sa malo hodnotiť v *pravidelných intervaloch*, avšak uviesť presnejší časový údaj.

5.5.1.2 *Odôvodnenie 41*: Bolo by potrebné bližšie určiť *zásadné zmeny a doplnenia* predchádzajúcej smernice, ktoré treba povinne zaviesť.

5.5.1.3 *Článok 2 písm. f)*: Bolo by potrebné presnejšie vymedziť pojem *rozhodujúci orgán* vzhľadom na to, že v mnohých vnútroštátnych právnych poriadkoch sa nevyskytuje pojem „*kvázi súdny orgán*“.

5.5.1.4 *Článok 3 ods. 3*: Na ilustráciu by mali byť uvedené možné prípady uplatňovania smernice v pri rozhodovaní o žiadosti o ochranu, ktorá *nepatrí* do jej rozsahu pôsobnosti

(treba tu pripomenúť konštatovania uvedené v súvislosti s novým javom tzv. *environmentálnych utečencov*.)

5.5.1.5 *Článok 6*: Ustanovenie, ktoré členským štátom poskytuje možnosť vyžadovať, aby sa žiadosti o azyl predkladali na *určenom mieste*, je v zjavnom rozpore s ustanoveniami nasledujúceho článku 7, a v každom prípade je obmedzujúca s ohľadom na požadovaný a plánovaný *rozšírený prístup ku konaniu*.

5.5.1.6 *Článok 10 ods. 13 (*)*: V prípade zamietavého rozhodnutia sa musia žiadateľovi, ako aj jeho právny zástupcom, v jeho rodnom jazyku oznámiť nielen dôvody zamietnutia žiadosti, ale aj informácie o (primeraných a prijateľných) *lehotách, spôsoboch a postupoch* napadnutia rozhodnutia a odvolania sa proti nemu.

5.5.1.7 *Článok 12 ods. 19 písm. d) (**)*: Možnosť *prehliadať* žiadateľa i jeho osobné veci, ktorá sa poskytuje príslušným orgánom, by mohla byť v rozpore s ústavnými zárukami zakotvenými v právnych poriadkoch niektorých členských štátov.

5.5.1.8 *Článok 34 písm. c)*: Bolo by potrebné presnejšie vymedziť pojem *vážne dôvody*, ktoré uvádza žiadateľ, aby sa vylúčilo, že *tretia krajina považovaná za bezpečnú* ňou v skutočnosti nie je. Hoci sa EHSV nazdáva, že je v niektorých prípadoch ťažké stanoviť také vymedzenie pojmu „*bezpečná tretia krajina*“, s ktorým by všetci súhlasili.

5.5.1.9 V tejto súvislosti by ako zdroj inšpirácie mohol poslúžiť *rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo 6. mája 2008 (Vec C-133/06)*, ktorým sa zrušil *článok 29 ods. 1 a 2 a článok 36 ods. 3* smernice Rady 2005/85/ES o azylovom konaní.

V Bruseli 28. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

⁽⁸⁾ V prípade utečencov, ktorí opúšťajú svoju krajinu nie z dôvodu osobnej diskriminácie, ktorej sú vystavení, ale keď dochádza k vážnym udalostiam (občianska vojna, všeobecné násilie, útoky zvonka, prírodné katastrofy, environmentálne dôvody atď.), sa bežne neráta s možnosťou žiadať o priznanie postavenia utečenca. Právne predpisy v oblasti prisťahovalectva však umožňujú čeliť humanitárnym núdzovým situáciám spôsobeným mimoriadnymi udalosťami tým, že rátajú s opatreniami na udelenie dočasnej ochrany s cieľom urýchlene a primerane prijať vyhostené obyvateľstvo.

^(*) V slovenskej verzii to zodpovedá článku 10 ods. 2.

^(**) V slovenskej verzii to zodpovedá článku 12 ods. 2 písm. d).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o správcoch alternatívnych investičných fondov, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 2004/39/ES a 2009/.../ES“

[KOM(2009) 207 v konečnom znení – 2009/0064 (COD)]

(2011/C 18/16)

Hlavný spravodajca: **Angelo GRASSO**

Rada sa 3. júna 2009 rozhodla podľa článku 47 ods. 2 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o správcoch alternatívnych investičných fondov, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 2004/39/ES a 2009/.../ES“

KOM(2009) 207 v konečnom znení – 2009/0064 (COD).

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 1. februára 2010. Grémium Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru požiadalo 16. februára 2010 odbornú sekciu pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, aby znova preskúmala svoje stanovisko.

V súlade s článkom 20 a 57 ods. 1 vnútorného poriadku bol pán GRASSO rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru 29. apríla 2010 na jeho 462. plenárnom zasadnutí vymenovaný za hlavného spravodajcu. Výbor prijal 136 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 3 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta tento návrh smernice. Netreba však spúšťať so zreteľa skutočnosť, že hoci niektoré kategórie alternatívnych fondov nepochybne prispeli k zvýšeniu pomeru zadlženia k vlastnému kapitálu (tzv. multiplikačného efektu) a rizikovosti finančného systému, napriek tomu neboli sektorom najviac ohrozujúcim stabilitu a odolnosť finančného systému počas krízy, ktorá nasledovala po otrasoch na trhoch s hypotekárnymi *subprime* úvermi. Tento názor nedávno vyjadril britský úrad pre finančné služby (FSA) vo svojej februárovej správe o hodnotení možných príčin systémového rizika zaistovacích fondov (*hedge funds*) „Assessing the possible sources of systemic risk from hedge funds“, v ktorej tvrdí, že hlavné zaistovacie fondy nepredstavujú destabilizačný faktor z hľadiska rizika úverovej protistrany. EHSV berie na vedomie diskusiu, ktorú návrh vyvolal, a predovšetkým návrhy Rady Európskej únie a Európskeho parlamentu (spravodajca Gauzès). Samotný EHSV predkladá niekoľko pripomienok a podnetov s cieľom poopraviť niektoré rozhodnutia a usmernenia návrhu, ktoré by aj tak výraznejšie neprispeli k ochrane investorov a celistvosti trhu a mohli by uškodiť nielen sektoru alternatívnych fondov, ale aj hospodárskemu systému ako celku. EHSV pri svojich úvahách vychádza zo stanoviska ⁽¹⁾ o fondoch súkromného kapitálu (*private equity*) a zaistovacích fondoch (*hedge funds*) z roku 2009, v ktorom sa uvádza, že v rámci európskeho trhového hospodárstva je vplyv týchto fondov na zamestnanosť a sociálnu oblasť väčší než ich hospodárske a finančné dôsledky.

1.2 Kvôli gréckej kríze sa všetky pohľady upriamili na problematiku štátneho dlhu. EHSV berie na vedomie rozličné názory na to, akú úlohu mohli zohrávať zaistovacie fondy

(*hedge funds*) pri zostrení krízy. EHSV zastáva názor, že touto otázkou sa treba naliehavo a hlbšie zaoberať.

1.3 Smernicou sa zavádza harmonizovaný právny rámec pre sektor alternatívnych fondov aj vzhľadom na požiadavku zabezpečiť vhodné monitorovanie rizika pre európsky finančný sektor z makroprudenciálneho hľadiska. Smernica obsahuje podrobné predpisy, ktorých účinné prispôbenie bohatej škále rozličných produktov sektora pokladá EHSV za problematické. EHSV by preto uvítal funkčnejší prístup k tejto problematike, aby sa zohľadnila pestrá zmes produktov, ktoré sú zahrnuté pod definíciu „alternatívne fondy“.

1.4 EHSV považuje za zásadné neodkladne začať rokovania s orgánmi dôležitých mimoeurópskych krajín v snahe podporiť prijatie spoločných medzinárodných noriem bankového dohľadu nad alternatívnymi investičnými fondmi podobne ako v prípade bazilejského výboru v bankovom sektore. V opačnom prípade by sa právne predpisy dali ľahko obísť presunom určitých aktivít mimo dosah legislatívy EÚ. To by ohrozilo konkurencieschopnosť dôležitých častí európskeho finančného sektora, čo by sa negatívne odrazilo na zamestnanosti i vytváraní blahobytu a bohatstva. Plánované zriadenie Európskeho orgánu pre cenné papiere a trhy (ESMA) uľahčí uplatňovanie právnych predpisov, a to najmä v cezhraničných vzťahoch.

1.5 V smernici sa okrem iného **zavádza možnosť stanoviť limity úrovne zadlženia fondov**. EHSV nie je proti tomuto postoju, ale žiada, aby sa jasne stanovilo, na základe akých kritérií sa budú dať určiť tieto limity pre rôzne druhy produktov, a aké ochranné kroky sa podniknú na obmedzenie ich procyklických účinkov.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s. 56.

1.6 EHSV sa nazdáva, že v záujme zaručenia transparentnosti trhu a ochrany investorov by mala byť povinnosť zaznamenávať a poskytovať súbor základných informácií rozšírená na všetky spoločnosti. Informácie by sa mali rozlišovať podľa produktov a medzných hodnôt. EHSV sa však nazdáva, že je potrebná dôkladnejšia empirická analýza, než akú doteraz vykonala Komisia.

1.7 Pokiaľ ide o oznamovaciu povinnosť, ktorej podliehajú spoločnosti spravujúce fondy investujúce do **verejne neobchodovateľných akcií (private equity)**, EHSV oceňuje snahu zvýšiť transparentnosť, najmä ak je cieľom ochrana zainteresovaných strán, ako napr. menšinových akcionárov a zamestnancov. Rovnako sa domnieva, že tieto predpisy by nemali nadmerne znevýhodňovať fondy investujúce do verejne neobchodovateľných akcií v prospech iných investičných nástrojov, ktorých vlastníckmi sú súkromní alebo inštitucionálni investori. V návrhu smernice sa poskytuje fondom, ktoré investujú výlučne do malých a stredných podnikov, výnimka z týchto požiadaviek. EHSV však opakovane zdôrazňuje, že ochrana investorov a integrity trhu sú nespochybniteľné zásady, ktoré musia platiť pre všetky spoločnosti spravujúce alternatívne investičné fondy.

2. Úvod

2.1 Označenie „alternatívne investičné fondy“ sa vzťahuje na všetky druhy fondov, ktoré nepatria do pôsobnosti smernice o podnikoch kolektívneho investovania do prevoditeľných cenných papierov (PKIPCP). Ide napríklad o zaisťovacie fondy (*hedge funds*), fondy investujúce do verejne neobchodovateľných akcií (*private equity funds*), ako aj fondy investujúce do rizikového kapitálu (*venture capital*), nehnuteľností (*real estate funds*), infraštruktúrne fondy a komoditné fondy, okrem iného zahŕňajúce **sektor, ktorý skupina expertov na vysokej úrovni pod vedením Jacquesa de Larosièra vo svojej správe pomenovala „paralelný bankový systém“**.

2.2 EHSV vypracoval v roku 2009 stanovisko o fondoch súkromného kapitálu (*private equity*) a zaisťovacích fondoch (*hedge funds*), v ktorom sa však nezaoberal smernicou o správach alternatívnych investičných fondov. Zameriaval sa v ňom výlučne na vplyv týchto fondov na zamestnanosť a sociálnu oblasť. Treba uviesť, že uvedená navrhnutá smernica rozprúdila rozsiahlu diskusiu najmä o sociálnej problematike a o otázkach zamestnanosti. EHSV sa nazdáva, že závery a odporúčania uvedeného stanoviska predstavujú dôležitý oporný bod pre diskusiu o smernici.

2.3 Už aj v **správe de Larosièrovej skupiny** sa poukazovalo na to, že k vzniku finančnej krízy prispela nadmerná likvidita a značné výkyvy na finančných a komoditných trhoch, ako aj iné makroekonomické faktory. Nadbytok likvidity viedol k zanedbaniu rizika, ktoré sa v likvidite skrýva a ktorému hospodárske subjekty i pravidlá prudenciálneho dohľadu venovali pri kontrole a riadení rizika menšiu pozornosť než trhovým rizikám a úverovému riziku.

2.4 Dnes sa nemôžeme tváriť, že sa nič nestalo a nepoučiť sa z omylu, ktorý musí svetové hospodárstvo draho splácať a ktorý

sa mohol stať skutočne osudným. **Likvidita si vyžaduje maximálnu možnú transparentnosť trhov a finančných systémov.**

2.5 Táto smernica musí byť príležitosťou na skutočný posun k transparentnosti alternatívnych fondov, ktorým zjavne táto vlastnosť chýba.

2.6 EHSV to považuje za potrebné nie pre vinu či nedostatky tohto sektora resp. riziká, s ktorými sa spája, ale jednoducho kvôli neodškriepiteľnej požiadavke **urobiť otázku transparentnosti a likvidity ústrednou témou príslušnej agendy.**

2.7 Na zaručenie prežitia jednotného trhu je nevyhnutné prijať návrhy o európskom finančnom dohľade na makroúrovni aj na mikroúrovni, o ktorých sa teraz v EÚ rokuje (2).

2.8 Prezident Obama inicioval v USA proces radikálnej transformácie a inovácie systému regulácie a dohľadu. Je ešte priskoro na zhodnotenie možných výsledkov iniciatív v Spojených štátoch.

2.9 EÚ sa musí pritom na medzinárodnej úrovni angažovať za neodkladné spoločné úsilie o dosiahnutie transparentnosti a integrity trhu. EHSV však zdôrazňuje, že **samotná regulácia nepostačuje na vyriešenie problémov, ktoré sú často spôsobené nerozvážnym správaním investorov.**

2.10 EHSV schvaľuje zásady šesťstupňovej regulácie zaisťovacích fondov, ktorú v júni 2009 navrhla International Organisation of Security Commissions (IOSCO). Táto organizácia nedávno (25. februára 2010) zverejnila údaje o požiadavkách platných pre zaisťovacie fondy z hľadiska systémového rizika, ktoré zahŕňajú jedenásť rôznych kategórií údajov. EHSV odporúča Komisii, aby vychádzala z týchto zásad a uplatnila ich v navrhovanej smernici pri právnej úprave týkajúcej sa správcov alternatívnych investičných fondov.

2.11 Hoci IOSCO dokončila analýzu rizika, ktorú pre finančný systém predstavujú fondy typu *private equity*, neboli zatiaľ predložené žiadne návrhy na reguláciu. EHSV odporúča Komisii, aby upravila zásady, ktoré vypracovala IOSCO pre zaisťovacie fondy tak, aby boli prispôbené profilu fondov investujúcich do verejne neobchodovateľných akcií.

3. Návrh smernice

3.1 Zámerom návrhu smernice je stanoviť pravidlá pre správcov fondov, a nie pre produkty. **Rozhodnutie nestanoviť pravidlá priamo pre produkty je odôvodnené tým, že alternatívne investičné fondy sa dajú vymedziť len vylučovacou metódou, t. j. ako fondy, ktoré nepatria do pôsobnosti smernice o podnikoch kolektívneho investovania do prevoditeľných cenných papierov (PKIPCP).** Preto sa Komisia domnieva, že akákoľvek snaha o priamu právnu úpravu produktov by sa stala veľmi rýchlo zastaranou a prekonanou.

(2) Stanovisko na tému „Makroprudenciálny a mikroprudenciálny dohľad“.

3.2 V každom prípade veľa aspektov právnych predpisov týkajúcich sa správcov fondov sa nevyhnutne značne odráža aj na fungovaní a charakteristikách samotných fondov.

3.3 Návrhom smernice sa sledujú dva hlavné ciele:

- umožniť účinnejší dohľad nad obozretným podnikaním na mikroúrovni a makroúrovni (mikroprudenciálny a makroprudenciálny dohľad), čo si vyžaduje dôkladné pochopenie dynamiky sektora, bez toho, aby ho obmedzovali hranice jednotlivých štátov,
- podporiť integráciu trhu a rozvoj jednotného trhu, pričom by správcovia fondov mali pre svoje produkty k dispozícii akýsi „európsky pas“, čo by sa zjavne kladne prejavilo v podobe úspor z rozsahu a možnosti výberu pre investorov.

3.4 Tieto hlavné ciele možno dosiahnuť súborom konkrétnych krokov, ktoré sa v návrhu profilujú takto:

3.4.1 Všetci správcovia alternatívnych fondov, ktorých aktíva presahujú stanovené medzné hodnoty, musia podliehať povoleniu. Výnimka z ustanovení navrhovanej smernice platí pre správcov fondov s celkovými aktívami nižšími ako 100 miliónov EUR. Tento limit sa zvyšuje na 500 miliónov EUR, ak správcovia fondov nevyužívajú multiplikačný efekt a investori nemajú nárok na predčasné vyplatenie uplatniteľné počas prvých piatich rokov existencie fondu.

3.4.1.1 Povolenie udeľujú príslušné orgány domovského členského štátu. Udelenie povolenia je podmienené splnením dosť komplexných požiadaviek týkajúcich sa organizácie a transparentnosti.

3.4.1.2 Správcovia musia mať sídlo v EÚ. Majú možnosť delegovať administratívne funkcie na zahraničné subjekty: **funkciu depozitára môže vykonávať jedine úverová inštitúcia usadená v Spoločenstve.** Delegovanie právomocí je výslovne zakázané s výnimkou funkcie depozitára, ale v každom prípade sa riadi striktnými pravidlami.

3.4.1.3 V smernici sa Komisia poveruje úlohou stanoviť limity multiplikačného efektu v záujme zabezpečenia stability a integrity finančného systému.

3.4.2 Dodržanie požiadaviek navrhovanej smernice umožní správcovi fondov voľne uvádzať svoje produkty na trh určený pre profesionálnych investorov v zmysle definície smernice o trhoch s finančnými nástrojmi (MiFID) vo všetkých členských štátoch. Správcovia alternatívnych investičných fondov môžu uvádzať na trh aj produkty fondov so sídlom v tretích krajinách, ale stanovujú sa tu prísne podmienky, aby sa zabránilo uvedeniu ďalšieho rizika na trh alebo narušeniu hospodárskej súťaže v daňovej oblasti.

4. Pripomienky EHSV

4.1 EHSV už vyjadril svoj postoj k odporúčaniam **de Larosièrovej skupiny** formou stanoviska⁽³⁾ a plne súhlasí, že je

potrebné zaviesť nadnárodný dohľad, čo si však vyžaduje vypracovanie dostatočne rovnorodého právneho rámca. Keďže vytvorenie nových európskych orgánov dohľadu nevylučuje pôsobnosť národných orgánov dohľadu, je dôležité, aby európske orgány dohľadu vypracovali „spoločnú výkladovú príručku“ pre samotný dohľad. Konkrétnejšie, dozor musí začínať od všeobecného makroprudenciálneho dohľadu, pretože kontrola jednotlivých hospodárskych subjektov podliehajúcich dohľadu nemusí stačiť. Hlbšie poznanie a väčšia transparentnosť sektora alternatívnych fondov môžu mať veľký význam z hľadiska zlepšenia integrity trhu, ochrany investorov a zavedenia účinného makroprudenciálneho dohľadu. Smernica môže byť príležitosťou na dosiahnutie tohto dôležitého cieľa, ale **len pod podmienkou, že sa vyhne zavedeniu zbytočne znevýhodňujúcich obmedzení.** Z tohto dôvodu výbor navrhuje postupovať obzvlášť opatrne a pozorne v prípadoch, keď požiadavky právnych predpisov presahujú minimálny rozsah informácií nevyhnutných na vykonávanie mikroprudenciálneho dohľadu.

4.2 EHSV sa nazdáva, že je naliehavo potrebné vypracovať právny rámec, ktorý by vytvoril ešte lepšie podmienky na vyššiu kvalitu požiadaviek kladených na správcov alternatívnych fondov v oblasti riadenia. Splnenie tejto podmienky je oveľa dôležitejšie, než mnohé iné podrobné predpisy, ktoré v konečnom dôsledku len zvyšujú náklady spoločnosti bez toho, aby nevyhnutne dosiahli zvýšenie záruk z hľadiska trhu, na čo dôrazne poukázala aj **de Larosièrova skupina** v prvom odporúčaní svojej správy.

4.3 EHSV upozorňuje na ďalšie dve pripomienky uvedené v **tejto správe**, ktorá s odkazom na revíziu súboru ustanovení dohody „Bazilej II“ zdôrazňuje skutočnosť, že z finančnej krízy vyplývajú dve zásadné ponaučenia:

- kríza ukázala, že systém finančného hospodárstva by mal mať väčší podiel vlastného kapitálu,
- kríza vyniesla do popredia silný procyklický účinok súčasného právneho rámca, ktorý namiesto oslabenia stúpajúcich a klesajúcich trhových trendov ich naopak ešte posilnil.

4.3.1 Návrh stanoviť limity zadlženia a multiplikačného efektu fondov (tzv. *leverage cap*) sa uberať požadovaným smerom, t. j. k zvýšeniu podielu vlastného kapitálu. Skutočne možno súhlasiť s obavami plynúcimi z rizika, ktoré prináša zavedenie nadmerného multiplikačného efektu do finančného systému: otázkou nadmerného zadlženia sa však treba zaoberať aj s ohľadom na ďalšie vlastnosti fondov, ako napr. ich veľkosť. EHSV dúfa, že sa posúdi možnosť stanoviť určitý maximálny podiel cudzích finančných zdrojov.

4.3.2 Aby sa systémové riziko udržalo pod kontrolou, treba mať na pamäti, že veľké banky sú často primárnymi maklérmí, a teda poskytovateľmi finančných prostriedkov pre zaisťovacie fondy. Kontrola týchto primárnych maklérov je rovnako dôležitá, ako kontrola subjektov, ktoré prostriedky prijímajú. Pri určovaní prieskumu smerníc o kapitálových požiadavkách pri bankách by príslušné úrady mali zaručiť, že takéto poskytovanie prostriedkov bude kryté vlastným kapitálom.

⁽³⁾ ECO/259 – CESE 1476/2009.

4.3.3 Nakoniec treba brať do úvahy, že *leverage cap* má tendenciu správať sa procyklicky. Naozaj je pravdepodobné, že sa *leverage cap* presiahne, keď hodnota investícií klesá, čo by mohlo mať za následok, že na dosiahnutie stanoveného pomeru medzi pasívami a aktívami by správca fondu bol nútený zbaviť sa svojich aktív ďalším znížením ich trhovej hodnoty. EHSV sa už zaoberal otázkou procyklického charakteru právneho rámca vo svojom stanovisku o správe de Larosièreovej skupiny. Hoci uznáva, že môže byť komplikované určiť, kedy sa majú sprísniť a kedy zmierniť obmedzenia, nazdáva sa, že prijatie určitej miery flexibility v prípade niektorých obmedzení by mohlo obmedziť procyklický charakter právnych predpisov.

4.4 EHSV vyjadruje svoje pochybnosti v súvislosti s prahovými hodnotami týkajúcimi sa veľkosti, v dôsledku ktorých by z pôsobnosti ustanovení smernice boli vyňaté spoločnosti nedosahujúce stanovené limitné hodnoty. EHSV sa v zásade nazdáva, že by mali všetky spoločnosti podliehať povinnosti zaznamenávať a ďalej postupovať súbor základných informácií, aby sa zaručili základné predpoklady nevyhnutné na dosiahnutie skutočnej transparentnosti trhu a ochrany investorov.

4.4.1 V záujme zaručenia transparentnosti a ochrany investorov by sa mali požadovať podrobnejšie informácie, ktoré by sa podľa možnosti mali rozlišovať podľa produktov a prahových hodnôt. EHSV sa však v tejto súvislosti nazdáva, že na stanovenie vhodného kritéria na vymedzenie týchto prahových hodnôt je potrebná dôkladnejšia empirická analýza, než akú doteraz vykonala Komisia.

4.4.2 EHSV sa nazdáva, že údaje o požiadavkách platných pre zaisťovacie fondy z hľadiska systémového rizika (prispôbitelné na iné alternatívne investičné fondy), ktoré nedávno zverejnila organizácia IOSCO, predstavujú krok správnym smerom. Vymedzuje sa jedenásť rôznych kategórií údajov, počínajúc informáciami o manažmente a poradcach, ktoré by sa mali vyžadovať od všetkých fondov, až po informácie o pôžičkách, riziku a expozícii voči protistrane, ktoré by boli najnutnejšie v prípade fondov s veľkým podielom cudzieho kapitálu (*leverage*). Tieto usmernenia, ktoré sú výsledkom iniciatív skupiny G20 a Rady finančnej stability, majú podporu na medzinárodnej úrovni a vstúpia do platnosti v septembri 2010.

4.5 Uvedené argumenty nadväzujú na konštatovanie, že kvôli prílišnej rôznorodosti alternatívnych fondov je nemožné zaviesť úplne rovnorodý právny rámec pre všetky rôzne druhy produktov, ktoré ponúka tento sektor. V praxi sa správcovské spoločnosti špecializujú na určité oblasti (napríklad fondy investujúce do nehnuteľností – *real estate funds*, zaisťovacie fondy – *hedge funds*, fondy investujúce do verejne neobchodovateľných akcií – *private equity funds*). Návrh smernice venuje pozornosť ad hoc len fondom, ktoré využívajú multiplikačný efekt a tým, ktoré investujú do verejne neobchodovateľných akcií – *private equity*. EHSV zdôraznil v stanovisku z vlastnej iniciatívy o vplyve fondov na priemyselné zmeny v Európe (spravodajca: pán Morgan), že rozdiely medzi jednotlivými alternatívnymi fondmi sú také veľké, že si táto problematika vyžaduje diferencovaný prístup.

4.6 EHSV dúfa, že iniciatíva člena Komisie Barniera týkajúca sa definovania jednotného európskeho pasu, ktorý by sa týkal aj správcov a fondov, ktoré nemajú sídlo v EÚ, by mohla predstavovať začiatok uplatňovania spoločných medzinárodných riešení.

4.6.1 EHSV súhlasí s ponúknutou možnosťou zaujať rovnaký postoj aj voči fondom so sídlom mimo EÚ. EHSV dúfa, že sa Komisia ubezpečí, či normy kvality a transparentnosti týkajúce sa zahraničných správcov a fondov skutočne zodpovedajú normám Spoločenstva.

4.6.2 Keďže návrh smernice musí byť príležitosťou na zvýšenie úrovne záruk, ktoré ponúkajú aj fondy so sídlom mimo EÚ, ale nie na ich znevýhodnenie a faktické vylúčenie z jednotného trhu, EHSV nabáda na úsilie o väčšiu transparentnosť, pokiaľ ide o požiadavky, ktoré musia tieto fondy spĺňať, aby ich produkty mohli byť voľne ponúkané na jednotnom trhu.

4.7 EHSV sa domnieva, že ak prijatie smernice nebudú správať podobné opatrenia v hlavných mimoeurópskych krajinách, právne predpisy sa budú dať ľahko obísť presunom určitých aktivít mimo dosah legislatívy EÚ. To by mohlo ohroziť konkurencieschopnosť dôležitých častí európskeho finančného sektora, čo by sa negatívne odrazilo na zamestnanosti i tvorbe blahobytu a bohatstva.

4.8 EHSV si kladie otázku, čím je odôvodnené pravidlo, aby bol depozitár úverovou inštitúciou. Existencia nezávislého depozitára je dôležitou formou záruky na zabránenie podvodom alebo správaniu poškodzujúcemu investorov. Nepochybne možno súhlasiť so zavedením prísnejších pravidiel v tejto oblasti. EHSV však požaduje, aby sa vyjasnilo, prečo sa plánuje zúženie funkcie uschovávatelia len na úverové inštitúcie, a to aj vzhľadom na skutočnosť, že smernica MiFID udeľuje iným sprostredkovateľom povolenie uschovávať aktíva klientov.

4.9 Medzi alternatívne fondy patria aj takzvané fondy *private equity*, ktoré investujú do verejne neobchodovateľných akcií.

4.9.1 Tento druh fondov je dôležitým zdrojom rizikového kapitálu pre začínajúce a inovačné podniky, ako aj pre rozmáhajúce sa podniky alebo podniky prechádzajúce reštrukturalizáciou. EHSV sa už venoval⁽⁴⁾ otázke možného vplyvu fondov typu *private equity* na hospodársky systém a priemyselné zmeny.

4.9.2 Návrh smernice sa vo viacerých článkoch (kapitola V, oddiel 2) osobitne zaoberá fondmi, ktoré získajú kontrolu v nekótovanej spoločnosti (konkrétne 30 % alebo viac hlasovacích práv).

4.9.3 Informácie, ktoré treba poskytovať, sú pomerne podrobné a z mnohých hľadísk výslovne prirovnávané k požiadavkám v prípade verejnej ponuky na nákup akcií kótovaných spoločností. Okrem toho je potrebné vypracovať kódex riadenia podniku, rovnako ako sa vyžaduje v prípade kótovaných spoločností. Všetky tieto informácie sa musia poskytnúť spoločnosti, príslušným akcionárom zástupcom zamestnancov alebo samotným zamestnancom.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s. 56.

4.9.4 EHSV súhlasí s rozšírením a sprísnením požiadaviek na riadenie, poskytovanie informácií a komunikáciu, najmä ak je ich cieľom ochrana zainteresovaných strán, ako napr. menšinových akcionárov a zamestnancov. Rovnako sa domnieva, že tieto predpisy by nemali znevýhodňovať fondy investujúce do verejne neobchodovateľných akcií v prospech iných investičných nástrojov, ktorých vlastníkmi sú súkromní alebo inštitucionálni investori.

4.9.5 EHSV žiada, aby sa tieto pravidlá uplatňovali na 25 % alebo viac hlasovacích práv a aby kódex riadenia podniku poskytoval výslovnú ochranu platným kolektívnym zmluvám zamestnancov. Musí sa jasne viditeľný potenciálny vplyv na zamestnancov a informácie sa musia podať pravdivo a neodkladne. Nedodržanie požiadaviek na poskytovanie informácií a konzultácie bude mať za následok, že rozhodnutia

prijaté správcami alternatívnych investičných fondov a/alebo cieľovými spoločnosťami nebudú právne záväzné.

4.9.6 EHSV navrhuje, aby sa smernicou zaviedli minimálne podiely pre solventnosť a likviditu cieľových spoločností. Dividendy by sa mali vyplácať len jeden raz ročne a ich objem by nemal presahovať dosiahnutý zisk. Tie cieľové spoločnosti, ktoré nedosiahnu minimálne podielové hodnoty, by sa dividendy nemali vyplácať vôbec.

4.10 Uvedené požiadavky sa nevzťahujú na nadobudnutie kontroly v malých a stredných podnikoch. EHSV nesúhlasí s týmto bodom smernice, pretože ochrana investorov a integrity trhu sú nespochybniteľné zásady, ktoré musia platiť pre všetky spoločnosti spravujúce alternatívne investičné fondy.

V Bruseli 29. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „25. výročná správa Komisie o kontrole uplatňovania právnych predpisov Spoločenstva v roku 2007“

[KOM(2008) 777 v konečnom znení]

(2011/C 18/17)

Spravodajca: **Christoph LECHNER**

Komisia sa 18. novembra 2008 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom nasledujúci dokument

„25. výročná správa Komisie o kontrole uplatňovania práva Spoločenstva za rok 2007“

KOM(2008) 777 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 2. marca 2010.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 462. plenárnom zasadnutí 28. a 29. apríla 2010 (schôdza z 29. apríla 2010) prijal 120 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Niektoré členské štáty sa pri vypracúvaní predpisov, ktorými sa transponujú ustanovenia smerníc stále stretávajú s problémami. Pri uplatňovaní smerníc existuje rozlične široký priestor, od implicitných ustanovení, ktoré nechávajú členským štátom pomerne voľnú ruku pri výbere transpozičných opatrení, až po výslovné alebo záväzné ustanovenia. Je preto potrebné nájsť správnu mieru medzi slepým kopírovaním alebo naopak, nadmerne voľnou interpretáciou.

1.2 Výbor podporuje hlavné návrhy Komisie, najmä:

— riešenie problému rozsiahlej oneskorenej transpozície smerníc,

— zintenzívnenie preventívnych opatrení, vrátane neustálej potreby rozvíjať analýzu otázok implementácie a zhody pri vypracúvaní posúdení vplyvu,

— zlepšovanie informovanosti a neformálne riešenie problémov v záujme občanov a podnikov a

— určenie najdôležitejších prípadov ako prioritných a úzka spolupráca s členskými štátmi s cieľom zrýchliť nápravu porušovania právnych predpisov.

1.3 Výbor víta vyhlásenia Komisie, podľa ktorých budú naďalej prioritou problémy, ktoré vplyvajú v širokom rozsahu na základné práva a voľný pohyb. Rovnako víta, že sa prioritná pozornosť venuje porušeniam právnych predpisov, pri ktorých môžu občania vo významnej miere alebo opakovane utrpieť

priamu ujmu alebo dôjde k závažnému zníženiu ich kvality života.

1.4 Výbor navrhuje proaktívnejší prístup, napríklad:

— vypracúvať ľahšie transponovateľnú legislatívu Spoločenstva,

— viesť presnú a neustále aktualizovanú korelačnú tabuľku od samého začiatku,

— umožniť transpozíciu prostredníctvom osobitného odkazu na záväzné alebo výslovné ustanovenia v smernici.

1.5 Výbor by však chcel tiež upriamiť pozornosť na oblasti, v ktorých by plánovanie, príprava a transpozícia legislatívy mala vychádzať z proaktívneho právneho prístupu. V tejto súvislosti by chcel EHSV zdôrazniť, že pravidlá a predpisy nie sú vždy jediným a určite nie vždy najlepším spôsobom, ako dosiahnuť stanovené ciele.

1.6 Výbor sa nazdáva, že Komisia by mala zlepšiť riadenie konania o porušení predpisov – zlepšiť by sa mal najmä spôsob, akým Komisia uplatňuje tento zrýchlený postup nadväzujúci na oneskorenú transpozíciu.

1.7 Výbor sa nazdáva, že ostatné mechanizmy riešenia problémov ako SOLVIT, IMI, systém výmeny informácií v súvislosti s vysielaním pracovníkov a EU PILOT predstavujú vhodné príležitosti na zníženie pracovnej záťaže Komisie pri riešení prípadov porušenia predpisov.

1.8 Výbor zastáva názor, že by sa mal zlepšiť spôsob, akým sa občianskej spoločnosti a verejnosti poskytujú informácie o rozličných mechanizmoch podávania sťažností prostredníctvom stránky „Europa Portal“, pričom by sa mala dodržať výnimka založená na ochrane verejného záujmu v súlade s definíciou judikatúry.

1.8.1 Výbor takisto navrhuje, aby sa naďalej rozširovali informácie dostupné na príslušnej internetovej stránke a zverejňovanie rozhodnutí Komisie o porušení predpisov, od registrácie sťažností až po ukončenie konania o porušení predpisov.

1.9 Mali by sa preskúmať aj mechanizmy kolektívneho odškodnenia v rámci EÚ, ako doplnok k momentálne pripravovaným iniciatívam v oblasti spotrebiteľského práva a práva hospodárskej súťaže zameraným na posilnenie samoregulačných mechanizmov v členských štátoch.

1.10 Výbor navrhuje, aby ho Komisia pravidelne žiadala o stanovisko k výročnej správe, ktoré by jej poskytlo názory organizovanej občianskej spoločnosti a pomohlo by posilniť uplatňovanie právnych predpisov v EÚ.

2. Správa Komisie ⁽¹⁾

2.1 Komisia ako ochrankyňa zmluvy má právomoc a zodpovednosť zabezpečovať dodržiavanie práva Európskej únie a overuje, či členské štáty dodržiavajú pravidlá zmluvy a sekundárnu legislatívu Spoločenstva. Pravidlá zmluvy o ES, t. j. 10 000 nariadení a viac než 1 700 smerníc platných v 27 členských štátoch, tvoria rozsiahly súbor právnych predpisov. V súvislosti s uplatňovaním tohto práva nevyhnutne vyvstáva mnoho rôznych otázok a výziev. Pri uplatňovaní predpisov v niektorých oblastiach sa objavujú osobitné problémy.

2.2 V septembri 2007 prijala Komisia oznámenie „Európa výsledkov – uplatňovanie práva Spoločenstva“ ⁽²⁾, v ktorom uviedla, že „zameria svoju výročnú správu na strategické otázky, hodnotenie súčasného stavu práva v rôznych sektoroch, priority a plánovanie budúcej práce“, čo „napomôže strategickému medziinstitucionálnemu dialógu o miere dosahovania cieľov práva Spoločenstva, vzniknutých problémoch a uplatnení možných riešení“.

2.3 Táto správa poukazuje na problémy pri uplatňovaní práva a uvádza tri hlavné prioritné oblasti činnosti: 1. prevencia; 2. informácie a riešenie problémov v záujme občanov; 3. prioritizácia v riešení sťažností a prípadov porušenia právnych predpisov. Ďalej sa v správe zdôrazňuje význam pevného partnerstva medzi Komisiou a členskými štátmi, ktoré v expertných skupinách pracujú na riadení uplatňovania právnych nástrojov a proaktívne spolupracujú na riešení problémov.

2.4 Analýza jednotlivých odvetví: vyskytuje sa značný počet sťažností a prípadov porušenia práva v oblasti životného

prostredia, vnútorného trhu, daní a colnej únie, energetiky, dopravy, zamestnanosti, sociálnych vecí a rovnakých príležitostí, ako aj zdravia, spotrebiteľských záležitostí, základných práv a slobôd a bezpečnosti. V niektorých iných odvetviach ako poľnohospodárstvo, vzdelávanie a kultúra sa oneskorená transpozícia smerníc vyskytuje zriedka ⁽³⁾.

2.4.1 V roku 2007 boli kvôli oneskorenej transpozícii smerníc začaté nové konania o porušení právnych predpisov v nasledujúcich oblastiach:

- vnútorný trh a služby: 206 konaní,
- ustanovenia Spoločenstva o voľnom obehú tovaru: 227 konaní,
- zdravie a ochrana spotrebiteľa: vyše 330 konaní,
- právne predpisy Spoločenstva v oblasti životného prostredia: 125 konaní.

2.5 Nasledujúce osobitné príklady ilustrujú rozličný stupeň problémov s transpozíciou a ich dôsledky pre občanov:

Verejné obstarávanie:

- V roku 2007 bolo prejednávaných 344 prípadov porušenia právnych predpisov v oblasti verejného obstarávania. Z toho bolo uzatvorených 142 prípadov (41 %). Len 12 prípadov (približne 3,5 %) bolo postúpených Súdnemu dvoru ES. Približne 200 z uvedených 344 prípadov predstavovalo prípady porušenia práva, z toho 25 % bolo prioritných.
- V roku 2007 bolo začaté konanie o porušení právnych predpisov proti 7 z 10 členských štátov, ktoré neoznámili svoje vnútroštátne transpozíčné opatrenia v lehote na transpozíciu smerníc o verejnom obstarávaní ⁽⁴⁾. Do konca uvedeného roka len tri členské štáty (Belgicko, Luxembursko a Portugalsko) neoznámili svoje transpozíčné opatrenia. Momentálne je jediným členským štátom, proti ktorému prebieha konanie o porušení práva, Luxembursko ⁽⁵⁾.

Ochrana spotrebiteľa:

- Lehota na transpozíciu smernice o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu ⁽⁶⁾ vypršala 12. júna 2007. Do tohto dátumu neoznámilo Komisii svoje transpozíčné opatrenia 22 členských štátov – Komisia im zaslala formálne výzvy. Do konca roka 2007 následne oznámilo svoje transpozíčné opatrenia šesť členských štátov.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/community_law/docs/docs_directives/mne_sector_na_20091124_en.pdf.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ L 134, 30.4.2004, s. 1; Ú. v. EÚ L 134, 30.4.2004, s. 114.

⁽⁵⁾ KOM(2008) 777 v konečnom znení, SEC(2008) 2854, 18.11.2009, s. 206.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ L 149, 11.6.2005, s. 22.

⁽¹⁾ KOM(2008) 777 v konečnom znení; SEC(2008) 2855, body 1 a 2.

⁽²⁾ KOM(2007) 502 v konečnom znení, 5.9.2007. Pozri aj súvisiace stanovisko EHSV, Ú. v. EÚ C 204, 9.8.2008, s. 9.

— Počas roka 2007 Komisia kontrolovala aj transpozíciu smernice 93/13/EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách v 10 členských štátoch, ktoré vstúpili do EÚ v máji 2004. V deviatich z uvedených štátov boli odhalené rôzne závažné problémy s transpozíciou a boli im adresované listy zasielané pred začatím konania o porušení.

— Viacero potenciálnych problémov s transpozíciou bolo odhalených v súvislosti so smernicou o poskytovaní finančných služieb spotrebiteľom na diaľku⁽⁷⁾, no v roku 2007 neboli zaznamenané žiadne sťažnosti občanov nespokojných s jej implementáciou.

2.6 Ďalšie podrobnosti o situácii v rôznych oblastiach práva Spoločenstva, ako aj zoznamy a štatistiky týkajúce sa všetkých prípadov porušenia právnych predpisov sú uvedené v pracovných dokumentoch útvarov Komisie, ktoré sú pripojené k tejto správe⁽⁸⁾.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Zo správy a priložených pracovných dokumentov, ktorým je niekedy veľmi ťažké porozumieť, vyplýva, že niektoré členské štáty sa pri vypracúvaní predpisov, ktorými sa transponujú ustanovenia smerníc stále stretávajú s problémami. Hoci transpozícia sa v teórii môže javiť jednoduchá, v praxi existujú prípady, keď koncepcie vlastné právu Spoločenstva, ktoré sa zdajú byť jasné a presné, nemajú v právnej terminológii členských štátov obdobu⁽⁹⁾ alebo keď koncepcia v práve Spoločenstva neobsahuje odkaz na právo členských štátov, ktoré by definovalo jej význam a rozsah⁽¹⁰⁾.

3.2 Pri uplatňovaní smerníc existuje rozlične široký priestor, od implicitných ustanovení, ktoré nechávajú členským štátom pomerne voľnú ruku pri výbere transpozíčných opatrení, až po výslovné alebo záväzné ustanovenia ako sú definície, zoznamy alebo tabuľky uvádzajúce látky, predmety alebo výrobky a ktoré vyžadujú, aby členské štáty zaviedli „jednoduché transpozíčné opatrenia“, ktorými zabezpečia súlad predpisov s ustanoveniami smernice.

3.3 Akékoľvek nové ustanovenia musia zabezpečovať právnu istotu – inými slovami, z vnútroštátneho práva sa musia odstrániť všetky nadbytočné alebo protirečivé ustanovenia. Preto je potrebné nájsť správnu mieru medzi slepým kopírovaním alebo naopak, nadmerne voľnou interpretáciou.

3.4 Transpozícia však nepredstavuje len preformulovanie právnych koncepcií Spoločenstva podľa právnych zvyklostí v členských štátoch, ale spája sa s ňou aj konkrétny proces. Po zverejnení smernice v *Úradnom vestníku Európskej únie* by mali členské štáty urýchliť proces transpozície a poveriť štátne orgány zodpovedné za vykonávanie legislatívy (ktoré by mali

mať aktualizovanú databázu vytvorenú na tento účel), aby spolupracovali s orgánmi iných členských štátov prostredníctvom siete, v ktorej by si mohli vymieňať skúsenosti a diskutovať o problémoch pri transpozícii konkrétnych ustanovení.

3.5 Komisia zdôrazňuje, že sú potrebné nasledujúce kroky:

— riešenie problému rozsiahlej oneskorenej transpozície smerníc,

— zintenzívnenie preventívnych opatrení, vrátane neustálej potreby rozvíjať analýzu otázok implementácie a zhody pri vypracúvaní posúdení vplyvu,

— zlepšovanie informovanosti a neformálne riešenie problémov v záujme občanov a podnikov a

— určenie najdôležitejších prípadov ako prioritných a úzka spolupráca s členskými štátmi s cieľom zrýchliť nápravu porušovania právnych predpisov.

3.5.1 V súvislosti s ostatným bodom sa výbor nazdáva, že určenie prioritných prípadov porušovania právnych predpisov je dobrá myšlienka. Takisto podotýka, že tento krok si vyžaduje politické, a nielen odborné rozhodnutia bez vonkajšieho posúdenia, kontroly a transparentnosti. Komisia by preto mala rozhodnutia súvisiace so stanovením prioritných prípadov porušovania právnych predpisov konzultovať s občianskou spoločnosťou. Výbor však napriek tomu vyjadruje spokojnosť s tým, že boli zohľadnené niektoré z jeho skorších odporúčaní, najmä pokiaľ ide o konzultácie s organizáciami občianskej spoločnosti, sociálnymi partnermi, expertmi a odborníkmi pri príprave procesu transpozície⁽¹¹⁾.

3.5.2 Výbor víta vyhlásenia Komisie, podľa ktorých budú mať naďalej prioritu problémy, ktoré vplyvajú v širokom rozsahu na základné práva a voľný pohyb. Rovnako víta, že sa prioritná pozornosť venuje porušeniam právnych predpisov, pri ktorých môžu občania vo významnej miere alebo opakovane utrpieť priamu ujmu alebo dôjde k závažnému zníženiu kvality ich života.

3.6 Výbor by chcel využiť túto príležitosť a navrhnúť proaktívnejší prístup. Výbor navrhuje, aby sa na uľahčenie správnej transpozície práva ES dodržiavali niektoré pravidlá, vrátane:

— vypracúvania ľahšie transponovateľnej legislatívy Spoločenstva, a to zabezpečením konceptuálnej súvislosti a kontinuity, ktoré sú nevyhnutné pre právnu istotu. V roku 2007 požiadali sudy členských štátov Súdny dvor ES o vydanie predbežného nálezu v súlade s článkom 234 Zmluvy o ES v 265 prípadoch⁽¹²⁾.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ L 271, 09.10.2002., s. 16.

⁽⁸⁾ KOM(2008) 777 v konečnom znení, SEC (2008) 2854 a SEC(2008) 2855.

⁽⁹⁾ Rozsudok Súdneho dvora ES z 26. júna 2003, Komisia proti Francúzskej republike, C 233/00 ECR I, s. 6625.

⁽¹⁰⁾ Rozsudok Súdneho dvora ES z 19. septembra 2000, Luxemburské veľkovoľvodstvo proti Berthe Linster a Yvonne Linster, C 287/98, ECR I s. 6917.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 24, 31.1.2006, s. 39; Ú. v. EÚ C 24, 31.1.2006, s. 52.

⁽¹²⁾ KOM(2008) 777 v konečnom znení, SEC(2008) 2855, Príloha VI, s.1.

- Vedenia presnej a neustále aktualizovanej korelačnej tabuľky vnútroštátneho práva od začiatku diskusií o návrhoch smerníc. (Tento postup sa už uplatňuje v mnohých členských štátoch a mal by sa rozšíriť do všetkých členských krajín.)
- Umožniť transpozíciu prostredníctvom osobitného odkazu na záväzné alebo výslovné ustanovenia v smernici, ako sú napr. tabuľky pripojené k smernici.

3.7 Výbor by však chcel tiež upriamiť pozornosť na oblasti, v ktorých by plánovanie, príprava a transpozícia legislatívy mala vychádzať z proaktívneho právneho prístupu⁽¹³⁾. V tejto súvislosti by chcel EHSV zdôrazniť, že pravidlá a predpisy nie sú vždy jediným a určite nie vždy najlepším spôsobom, ako dosiahnuť stanovené ciele. Niekedy môže regulátor najlepšie podporiť stanovené ciele tým, že sa zdrží regulácie a v prípadoch, keď je to opodstatnené, podporí samoreguláciu a koreguláciu. Za takýchto okolností nadobúdajú väčší význam a rozmer základné zásady subsidiarity, proporcionality, opatrnosti a udržateľnosti.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 V roku 2007 sa 1 196 nových prípadov porušenia predpisov týkalo nesplnenia oznamovacej povinnosti, prípadne oneskoreného oznámenia vnútroštátnych opatrení súvisiacich s transpozíciou smerníc Spoločenstva. Komisia väčšinou uplatňuje maximálnu dĺžku referenčného obdobia 12 mesiacov⁽¹⁴⁾, počas ktorého sa môže obrátiť na Súdny dvor EÚ a požiadať o vydanie rozhodnutia alebo prípad uzatvoriť, aj keď si vec môže vyžadovať podrobné preskúmanie. Výbor sa nazdáva, že v takýchto prípadoch, ktoré si nevyžadujú ani špecifickú analýzu, ani posúdenie, by sa mal požadovať rýchlejší postup. Komisia by mala zlepšiť riadenie konaní o porušení predpisov – zlepšiť by sa mal najmä spôsob, akým Komisia uplatňuje tento zrýchlený postup nadväzujúci na oneskorenú transpozíciu.

4.1.1 Treba však poznamenať, že implementačné opatrenia členských štátov boli už oznámené v 99,4 % všetkých schválených smerníc (k septembru 2009)⁽¹⁵⁾.

4.2 Výbor podporuje myšlienku vytvárania sietí a výmeny informácií medzi štátnymi orgánmi zodpovednými za vykonávanie legislatívy, pokiaľ tento systém nevytvorí ďalšiu administratívnu záťaž alebo väčšmi nezahmlí súčasnú situáciu.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 175, 28.7.2009, s. 26.

⁽¹⁴⁾ Komisia medzitým zlepšila hodnotenie posudzovania vplyvov požiadaviek na implementáciu v revidovaných usmerneniach Komisie o hodnotení vplyvu, schválených v roku 2009. (http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/impact_en.htm#_guidelines), a plánuje prijať vyhlásenie o uplatňovaní článku 260 Zmluvy o fungovaní EÚ o uložení finančných sankcií Súdnym dvorom EÚ.

⁽¹⁵⁾ Pozri http://ec.europa.eu/community_law/directives/directives_communication_en.htm.

4.3 Výbor sa nazdáva, že ostatné mechanizmy riešenia problémov ako SOLVIT, informačný systém vnútorného trhu (IMI)⁽¹⁶⁾, systém výmeny informácií odporúčaný Komisiou v súvislosti s vysielaním pracovníkov⁽¹⁷⁾ a EU PILOT predstavujú vhodné príležitosti na zníženie pracovnej záťaže Komisie pri riešení prípadov porušenia predpisov, pod podmienkou, že Komisia bude naďalej vykonávať systematické a vyčerpávajúce hodnotenia súladu transponovaných textov na základe možného rizika.

4.4 Výbor súhlasí, že vyvstáva „potreba neustálej proaktívnej spolupráce medzi Komisiou a členskými štátmi“, ako sa zdôrazňuje v správe Komisie. Táto spolupráca by bola ešte efektívnejšia, ak by sa realizovala v skoršej fáze a nadobudla formu školení v oblasti implementácie práva ES pre štátnych úradníkov. Komisia by mohla pomôcť stanoviť, pre koho by mali byť školenia určené.

4.5 Výbor zastáva názor, podľa ktorého by sa mal zlepšiť spôsob, akým sa občianskej spoločnosti a verejnosti poskytujú informácie o rozličných mechanizmoch podávania sťažností prostredníctvom internetovej stránky „Europa Portal“. Momentálne je pre „bežných občanov“ pomerne ťažké pochopiť, za akých okolností by mali podať sťažnosť Komisii, alebo či by radšej mali využiť iné prostriedky, napríklad vnútroštátne opravné mechanizmy alebo sa obrátiť na ombudsmana svojej krajiny⁽¹⁸⁾.

4.6 Výbor víta novú pracovnú metódu Komisie (EU PILOT), v rámci ktorej sa budú žiadosti o informácie a sťažnosti zaslané Komisii priamo postupovať príslušnému členskému štátu v prípadoch, keď si záležitosť vyžaduje urýchléné vysvetlenie skutkového alebo právneho stavu v členskom štáte.

4.7 Mali by sa preskúmať aj mechanizmy kolektívneho odškodnenia v rámci EÚ, ako doplnok k momentálne pripravovaným iniciatívam v oblasti spotrebiteľského práva a práva hospodárskej súťaže⁽¹⁹⁾ zameraným na posilnenie samoregulačných mechanizmov v členských štátoch.

4.8 Komisia zriadila internetovú stránku venovanú uplatňovaniu práva Spoločenstva⁽²⁰⁾, ktorá už poskytuje dôležité informácie o transpozícii práva Spoločenstva, pri dodržaní výnimky ochrany verejného záujmu v súlade s definíciou judikatúry.

⁽¹⁶⁾ Pozri stanovisko CESE 1694/2009 z 5.11.2009 na tému *Znásobovanie výhod jednotného trhu prostredníctvom posilnenej administratívnej spolupráce*.

⁽¹⁷⁾ Pozri Ú. v. EÚ C 85, 4.4.2008, s. 1.

⁽¹⁸⁾ Pozri http://ec.europa.eu/community_law/your_rights/your_rights_en.htm.

⁽¹⁹⁾ Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s. 97.

⁽²⁰⁾ Pozri http://ec.europa.eu/community_law/index_en.htm.

4.8.1 Ochrana verejného záujmu môže byť dôvodom na zamietnutie prístupu k formálnym výzvam a zdôvodneným stanoviskám vypracovaným v súvislosti s konaním o porušení práva a súvisiacim s inšpekciami, vyšetrovaním a súdnym konaním⁽²¹⁾. Napriek tomu je však potrebné zdôrazniť, že Komisia sa nemôže pri zdôvodňovaní zamietnutia prístupu ku všetkým dokumentom, o ktoré občan požiada, obmedziť len na uvádzanie možného začatia konania o porušení práva pod hlavičkou ochrany verejných záujmov⁽²²⁾.

4.9 Keďže efektívna politika spočíva na efektívnom informačnom a komunikačnom systéme, výbor navrhuje, aby boli

informácie sprístupnené na príslušných internetových stránkach, na ktorých by sa rozhodnutia Komisie súvisiace s porušením práva zverejňovali od zaregistrovania sťažnosti až po ukončenie konania o porušení práva, pričom by vždy bola zabezpečená ochrana verejného záujmu, ako ho definuje judikatúra.

4.10 Práve z iniciatívy EHSV Komisia po prvýkrát požiadala výbor o konzultáciu o výročnej správe o kontrole uplatňovania práva Spoločenstva. Výbor navrhuje, aby ho Komisia pravidelne žiadala o stanovisko k výročnej správe, ktoré by jej poskytlo názory organizovanej občianskej spoločnosti a pomohlo by posilniť uplatňovanie právnych predpisov v EÚ.

V Bruseli 29. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

⁽²¹⁾ Rozsudok Súdu prvého stupňa z 5. marca 1997. WWF UK (World Wide Fund for Nature) proti Komisii Európskych spoločenstiev, vec T-105/95, bod 63 a nasl.

⁽²²⁾ Rozsudok Súdu prvého stupňa z 11. decembra 2001 vec T-191/99, David Petrie a iní proti Komisii Európskych spoločenstiev.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o presadzovaní spotrebiteľského acquis“

[KOM(2009) 330 v konečnom znení]

(2011/C 18/18)

Spravodajca: **Jorge PEGADO LIZ**

Európska komisia sa 2. júla 2009 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o presadzovaní spotrebiteľského acquis“

KOM(2009) 330 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 2. marca 2010.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 462. plenárnom zasadnutí 28. a 29. apríla 2010 (schôdza z 29. apríla) prijal 119 hlasmi za, pričom 10 členovia hlasovali proti a 3 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Výbor pozitívne prijíma iniciatívu, ktorou chce Komisia po prvýkrát vyjadriť svoje pochybnosti, pokiaľ ide o presadzovanie spotrebiteľského acquis Spoločenstva.

1.2 Upozorňuje však, že z čisto právnického hľadiska sa presadzovanie práva Spoločenstva v oblasti práv spotrebiteľa výrazne neodlišuje od presadzovania práva Spoločenstva vo všeobecnosti a v tejto súvislosti pripomína viaceré stanoviská k tejto oblasti.

1.3 Uznáva však, že zo sociálneho hľadiska si nevýhodná situácia, v ktorej sa spotrebiteľia v spotrebiteľskom vzťahu vo všeobecnosti nachádzajú a ktorá ich už vo vopred nevyrovnanom právnom vzťahu stavia do pozície „slabšej strany“, zasluhuje zvláštnu pozornosť, pokiaľ ide o spôsob, akým sa tieto právne predpisy uplatňujú v jednotlivých národných právnych poriadkoch.

1.4 Z ekonomického hľadiska ďalej konštatuje, že značný rozdiel v presadzovaní týchto právnych predpisov v jednotlivých členských štátoch môže vytvárať prekážky na vnútornom trhu a poškodiť dobré fungovanie zdravej a spravodlivej hospodárskej súťaže.

1.5 Napriek pokroku dosiahnutému v niektorých oblastiach (o ktorom sa hovorí v bodoch 2.1, 3.14, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6) musí EHSV vyjadriť poľutovanie nad tým, že Komisia premárnila túto príležitosť predložiť informačný a štruktúrovaný text o konkrétnej situácii, pokiaľ ide o presadzovanie právnych predpisov Spoločenstva v oblasti ochrany spotrebiteľa, ďalej správne a presne stanoviť povahu a základné parametre otázky presa-

dzovania práva a prostredníctvom jasne definovaných a vykonateľných opatrení navrhnúť spôsob, akým by sa dala zlepšiť situácia v blízkej budúcnosti.

1.6 EHSV so sklamaním konštatuje, že Komisia ani nedospela k záveru, že pri presadzovaní právnych predpisov Spoločenstva v oblasti ochrany spotrebiteľa existujú závažné nedostatky, pričom ich ani nekvantifikuje ani nekvalifikuje a nevymenúva ani neanalyzuje príčiny týchto nedostatkov.

1.7 EHSV vyjadruje sklamanie nad tým, že Komisia naopak predložila len všeobecný dokument o známych skutočnostiach, pričom jeho politický odkaz nie je dostatočný. Vymenúva len nepodložené názory, ktoré nemajú žiaden praktický význam a nepochopiteľne neprichádza so žiadnymi novými návrhmi, na realizáciu ktorých Komisia ani neskúma dostupnosť potrebných finančných zdrojov.

1.8 Dokonca aj pri opise pozitívneho vývoja usmernení, ktoré boli definované v predchádzajúcich strategických dokumentoch, chýba osnova, ktorá by dodala textu konzistenciu. Zohľadnené mali byť pozitívne výsledky uplatňovania nariadenia (ES) č. 2006/2004⁽¹⁾, ako aj dobre vypracovaná správa o jeho uplatňovaní, pretože pre správne pochopenie dokumentu Komisie je potrebné čítať zároveň aj tieto dokumenty.

1.9 EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že Komisia nevyužila príležitosť na to, aby splnila už viackrát opakovanú požiadavku o transformáciu odporúčaní súvisiacich so zásadami, ktoré sa uplatňujú na orgány zodpovedné za mimosúdne urovanie spotrebiteľských sporov, na smernice alebo nariadenia s všeobecne záväzným charakterom.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ L 364, 9.12.2004, s. 1.

1.10 EHSV dôrazne odporúča Komisii, aby sa v blízkej budúcnosti vrátila k téme presadzovania právnych predpisov Spoločenstva v oblasti ochrany spotrebiteľa, ale už v rámci širšieho nástroja, ktorý by bol založený na rozsiahlej analýze a konzultácii so všetkými zainteresovanými stranami. Mohlo by to byť vo forme bielej knihy, pomocou ktorej by mohla dôkladne vymedziť skutočnú politickú stratégiu na úrovni Spoločenstva v tejto oblasti.

2. Úvod

2.1 Komisia upriamuje pozornosť na presadzovanie právnych predpisov Spoločenstva v oblasti ochrany spotrebiteľa, pričom zároveň po prvýkrát do stredy svojich úvah stavia otázku účinnosti právnych predpisov, čo je správne – poukazuje na to, že okrem „právnej teórie“ sa zaujíma aj o „právnú realitu“, t. j. o spôsob, akým cieľové subjekty, a to najmä orgány verejnej správy, konkrétne súdne orgány, podniky a občania vo všeobecnosti právne normy prijímajú, interpretujú a uplatňujú.

2.2 Touto problematikou sa EHSV zaoberá už dlho, pričom bola hlavnou témou viacerých jeho stanovísk. Výbor už niekoľkokrát upozornil na jej význam a predložil odporúčania a návrhy opatrení⁽²⁾, a to najmä v stanoviskách z vlastnej iniciatívy na tému „Účinky rozšírenia EÚ na spotrebiteľskú politiku“⁽³⁾, „Ako zlepšovať implementáciu a vykonávanie právnych predpisov EÚ“⁽⁴⁾ a „Proaktívny prístup k právu: ďalší krok k lepšej právnej úprave na úrovni EÚ“⁽⁵⁾.

2.3 V tejto súvislosti treba rozlišovať medzi dobrovoľným dodržiavaním alebo plnením práva subjektmi, ktorým sú normy určené – a ktorých motivácia a stimuly môžu byť sociologicky značne odlišné – a imperatívne zavedenie alebo presadzovanie práva, a to najmä súdmi, ako orgánmi súdnej moci, ale aj inými administratívnymi inštančiami s právomocou presadzovať plnenie alebo trestať neplnenie právnych noriem.

2.4 Pokiaľ ide o sociálne, ako aj ekonomické a právne hľadisko, jednotlivé opísané situácie treba z pohľadu etiky posudzovať rozdielne. Prejavujú sa odlišnými prvkami, ktoré treba neustále brať do úvahy pri všeobecnom hodnotení plnenia a presadzovania ktorejkoľvek oblasti práva – v tomto prípade práva Spoločenstva v oblasti ochrany spotrebiteľa.

2.5 EHSV súhlasí s Komisiou v tom, že jedným z cieľov – nie jediným – spotrebiteľskej politiky bude „vytvoriť prostredie, v ktorom môžu spotrebiteľia nakupovať tovar a služby bez ohľadu na štátne hranice“. EHSV si však nemyslí, že spotrebiteľská politika je podradená realizácii vnútorného trhu a ani spotrebiteľa nie sú len nástrojmi na „fungovanie jednotného trhu“. Z tohto dôvodu sa EHSV na rozdiel od Komisie nazdáva,

že ak má byť smernica o nekalých obchodných praktikách „dobrým príkladom“, tak príkladom „horšej tvorby práva“⁽⁶⁾, pretože viedla k chaotickému uplatňovaniu vo väčšine členských štátoch a je naopak poľutovaniahodné, že takýto „príklad“ nasledovali aj nedávne smernice o spotrebiteľskom úvere a o časovo vymedzenom užívaní majetku a preberá ho aj spomínaná smernica o právach spotrebiteľa.

2.6 Práve z tohto hľadiska, ktoré začleňuje vymedzenie práv spotrebiteľov do širšieho rámca občianskych práv, sa EHSV rovnako ako Komisia nazdáva, že účinné presadzovanie (právnych predpisov Spoločenstva v oblasti ochrany spotrebiteľa) je pre spotrebiteľskú politiku prioritou vzhľadom na to, že len účinným presadzovaním práva možno dosiahnuť hodnoty, na ktorých je založené a ktoré ho opodstatňujú.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Oznámenie sa na rozdiel od toho, čo by na prvý pohľad vyplývalo z jeho názvu, zameriava na konečnú fázu presadzovania práva Spoločenstva, a to konkrétne na spôsob, akým verejné orgány plnia a presadzujú plnenie vnútroštátnych noriem, ktoré sú výsledkom transpozície alebo začlenenia práva Spoločenstva a na úlohu, ktorú môže Komisia na tejto úrovni zohrávať.

3.2 Zdôrazňuje, že oznámenie nutne treba čítať zároveň s kvalitne vypracovanou správou (uverejnenou v ten istý deň) o uplatňovaní nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 o spolupráci medzi národnými orgánmi zodpovednými za vynucovanie právnych predpisov na ochranu spotrebiteľa⁽⁷⁾, ktorá by mala byť aj napriek tomu, že výbor nebol v súvislosti s ňou požiadaný o stanovisko, považovaná za jeho základ. Zároveň treba zdôrazniť pozitívny vplyv uplatňovania a dosah tohto nariadenia v členských štátoch.

3.3 Aj napriek obmedzenému rozsahu oznámenia sa EHSV nazdáva, že na jeho správne zaradenie mala Komisia poskytnúť konkrétne údaje o transpozícii a presadzovaní právnych predpisov Spoločenstva v členských štátoch, ako sú údaje uvedené vo výročných správach o kontrole uplatňovania práva Spoločenstva⁽⁸⁾ a v jednotlivých oznámeniach týkajúcich sa niektorých smerníc⁽⁹⁾, v ktorých je opísaný spôsob, akým majú byť transponované a uplatnené.

⁽²⁾ Treba spomenúť najmä pripravované stanovisko na tému „25. výročná správa Komisie o kontrole uplatňovania práva Spoločenstva“ (KOM(2008) 777 v konečnom znení), (INT/492).

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 221, 8.9.2005, s. 153.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 24, 31.1.2006, s. 52.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 175, 28.7.2009, s. 26.

⁽⁶⁾ Ako EHSV vyjadril vo svojom stanovisku (Ú. v. EÚ C 108, 30.4.2004, s. 81).

⁽⁷⁾ KOM(2009) 336 v konečnom znení.

⁽⁸⁾ Pozri 25. výročnú správu Komisie o kontrole uplatňovania práva Spoločenstva (KOM(2008) 777 v konečnom znení a SEK(2008) 2854 a 2855, a pripravované stanovisko CESE INT/492).

⁽⁹⁾ Napríklad KOM(2006) 514 v konečnom znení o zmluvách na diaľku (stanovisko EHSV: Ú. v. EÚ C 175, 27.7.2007, s. 28); KOM(2007) 210 v konečnom znení o určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a záruk na spotrebný tovar (stanovisko EHSV: Ú. v. EÚ C 162, 25.6.2008, s. 31); KOM(2007) 303 v konečnom znení o ochrane spotrebiteľov, pokiaľ ide o určité aspekty časovo vymedzeného užívania nehnuteľností (stanovisko EHSV: Ú. v. EÚ C 44, 16.2.2008, s. 27); KOM(2008) 9 v konečnom znení o bezpečnosti hračiek (stanovisko EHSV: Ú. v. EÚ C 77, 31.3.2009, s. 8).

3.4 Naopak, Komisia mala namiesto jednoduchého vymenovania existujúcich mechanizmov vypracovať podrobnú kritickú analýzu ich fungovania a výsledkov, a to v súlade s dostupnými informáciami zozbieranými v hodnotiacej tabuľke spotrebiteľských trhov⁽¹⁰⁾ alebo na základe záverečnej správy GR pre zdravie a spotrebiteľov „*Ex-post evaluation of the impact of the Consumer Policy Strategy 2002-2006 on national consumer policy*“ z 22. 12. 2006⁽¹¹⁾ a v súlade s usmerneniami jej vlastného oznámenia o lepšom uplatňovaní práva Spoločenstva⁽¹²⁾. Okrem toho, z tohto textu ani nie je možné zistiť, či si Komisia uvedomuje, že existujú nedostatky pri presadzovaní právnych predpisov Spoločenstva, keďže nepožaduje zavedenie nových opatrení a už vôbec ich nešpecifikuje.

3.5 EHSV sa však nazdáva, že existujú všeobecné nedostatky pri presadzovaní práva Spoločenstva v členských štátoch, o ktorých už v značnej miere hovoril a ktoré sú spôsobené najmä týmito príčinami:

- a) spôsob, akým sú vypracované mnohé smernice Spoločenstva⁽¹³⁾, pričom tento spôsob nedodržia pravidlá „lepšej tvorby práva“⁽¹⁴⁾, a to najmä pokiaľ ide o predbežné hodnotiace správy;
- b) neuvážení spôsob, akým sú normy – od začiatku zle koncipované a ešte horšie sformulované – transponované do práva jednotlivých štátov;
- c) nesprávne alebo neúplné začlenenie noriem Spoločenstva do všetkých národných právnych systémov, v ktorých sú často prijímané negatívne a chápané ako protiklad zvykov a záujmov jednotlivých štátov;
- d) chýbajúca politická vôľa národných orgánov plniť a presadzovať plnenie noriem, ktoré sú považované za „cudzie“ ich právnomu systému a národným tradíciám, ako aj pretrvávajúca tendencia dopĺňať normy Spoločenstva o nové nepotrebné regulačné ustanovenia alebo vyberať z noriem Spoločenstva niektoré časti a iné nie (známe fenomény „gold-plating“ a „cherry-picking“);
- e) národné orgány nemajú vytvorený základ a nie sú dostatočne špecificky odborne pripravené na to, aby pochopili a umožnili presadzovanie právnych predpisov Spoločenstva, a to najmä pokiaľ ide o ochranu spotrebiteľa;

⁽¹⁰⁾ KOM(2009) 25 v konečnom znení.

⁽¹¹⁾ Vypracovala konzultačná firma Van Dijk Management Consultants.

⁽¹²⁾ KOM(2002) 725 v konečnom znení.

⁽¹³⁾ V stanovisku z vlastnej iniciatívy (Ú. v. EÚ C 24, 31.1.2006, s. 52) EHSV „vyjadruje názor, že tvorba práva, jeho implementácia a vykonávanie sú úzko späté: právny predpis je dobrý, ak je vykonateľný a vykonaný“.

⁽¹⁴⁾ Je prinajmenším prekvapivé, že medziinštitucionálna dohoda o „lepšej tvorbe práva“ medzi Európskym parlamentom, Radou a Komisiou (Ú. v. EÚ C 321, 31.12.2003) nie je v oznámení Komisie ani spomenutá.

f) zlé fungovanie niektorých súdov a nepripravenosť niektorých sudcov a iných aktérov systému súdnictva (advokátov, súdnych úradníkov atď.), čo často vedie k chybnému uplatňovaniu alebo neuplatňovaniu transponovaných noriem a mnohokrát k uplatňovaniu „paralelných“ noriem národných právnych systémov⁽¹⁵⁾;

g) chýbajúce opatrenia administratívnej spolupráce, ktorá by sa rozšírila aj na organizácie občianskej spoločnosti, konkrétne združenia na ochranu spotrebiteľa.

3.6 V tejto oblasti EHSV opakovane upozorňoval na to, že pri diskusii o (ne)uplatňovaní právnych predpisov Spoločenstva by sa mal dôraz klásť práve na dobrovoľné plnenie a dodržiavanie – spontánne alebo presadené – právnych predpisov.

3.7 To znamená, že Komisia by mala svoje úsilie a iniciatívy v rámci svojich právomocí sústrediť predovšetkým na lepšiu informovanosť a odbornú pripravenosť spotrebiteľov a profesionálov a motivovať a stimulovať ich k plneniu transponovaného práva Spoločenstva.

3.8 Činnosť Komisie by sa mala zároveň zamerať na informovanosť a odbornú prípravu verejných orgánov v jednotlivých štátoch, a to najmä tých, ktoré majú priamu zodpovednosť za presadzovanie právnych predpisov Spoločenstva v členských štátoch. V tejto oblasti by sa mala uprednostniť informovanosť a odborná príprava sudcov a prokurátorov vo všeobecnosti, pretože oni v konečnom dôsledku interpretujú a presadzujú právo v konkrétnych prípadoch, ktoré sú predmetom sporu.

3.9 EHSV si na rozdiel od Komisie nemyslí, že informovanosť sama o sebe by postačovala na účinné posilnenie postavenia spotrebiteľov. Naopak, EHSV upozorňoval na potrebu poskytnúť spotrebiteľom účinné prostriedky a nástroje na zabezpečenie efektívneho uplatňovania práva a účinné presadzovanie ich práv.

3.10 Práve v tejto súvislosti nadobúda zvláštny význam úloha samoregulácie, a najmä koregulácie, pokiaľ sú zaručené a zachované parametre hodnovernosti systémov dobrovoľne prijatých alebo dohodnutých zainteresovanými stranami, aby si získali dôveru všetkých.

⁽¹⁵⁾ Dobré známy príklad je všeobecné neuplatnenie smernice 85/374/EHS (Ú. v. ES L 210, 7.8.1985), ktorá bola zmenená a doplnená smernicou 1999/34/ES (Ú. v. ES L 141, 4.6.1999) o aproximácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov týkajúcich sa zodpovednosti za chybné výrobky, ako sa správne zistilo na konferencii, ktorú v Louvain-la-Neuve usporiadalo Centre de Droit de la Consommation, „*La Directive 85/374/CEE relative à la responsabilité du fait des produits: dix ans après*“.

3.11 Komisia by mala zvláštnu pozornosť venovať aj systémom mediácie, zmierenia a arbitráže, ktoré dopĺňajú súdny systém, a zamerať sa na posilnenie ich hodnovernosti a účinnosti. V tejto súvislosti nechápe, prečo Komisia ani teraz nevypočula už viackrát opakovanú žiadosť EHSV o transformáciu odporúčaní súvisiacich so zásadami, ktoré sa uplatňujú na orgány zodpovedné za mimosúdne urovnávanie spotrebiteľských sporov⁽¹⁶⁾ na smernice alebo nariadenia s všeobecne záväzným charakterom. Situácia sa ešte zhoršuje, keď vzhľadom na chýbajúcu harmonizáciu rozdiely v súdnych tradíciách v členských štátoch vedú k značne rozdielnemu vývoju pri uplatňovaní alternatívnych prostriedkov na urovnávanie sporu.

3.12 Najviac nedostatkov v iniciatíve Komisie sa však aj napriek pokroku dosiahnutému GR pre spravodlivosť⁽¹⁷⁾ prejavuje práve v oblasti občianskeho procesného práva, a to najmä pokiaľ ide o postupy zohľadňujúce špecifiká právnych systémov a kolektívnych záujmov spotrebiteľov. Tieto nedostatky po dvadsiatich rokoch „štúdií“ a „konzultácií“ nevyriešila ani zelená a biela kniha v oblasti porušovania antitrustových pravidiel⁽¹⁸⁾. Nedávna zelená kniha o kolektívnom uplatňovaní nárokov spotrebiteľov na nápravu⁽¹⁹⁾ ešte zmenšila reálnu perspektívu politickej vôle na dosiahnutie pokroku, ako na to správne poukázal EHSV vo svojom nedávnom stanovisku⁽²⁰⁾.

3.13 Preto bolo potrebné, aby Komisia ako strážkyňa právneho poriadku Spoločenstva venovala zvláštnu pozornosť spôsobu, akým pristupuje k plneniu svojich rozhodovacích⁽²¹⁾ (ale nie arbitrážnych) právomocí vyplývajúcich z článku 211 Zmluvy v oblasti porušovania predpisov, najmä opatrení vnútornej organizácie potrebných na efektívny a nestranný výkon jej funkcie v súlade so Zmluvou⁽²²⁾, a to kritérií priority, mechanizmov posudzovania sťažností, vhodných nástrojov na neoficiálne odhaľovanie porušení, prostriedkov na zlepšenie činnosti vnútroštátnych súdov a iných dopĺňajúcich nástrojov (SOLVIT, FIN-NET, ECC-NET, alternatívne a mimosúdne prostriedky).

3.14 V tejto súvislosti sú sťažnosti spotrebiteľov významným ukazovateľom vnímania subjektov, ktorým sú právne predpisy

určené, a to aj napriek tomu, že nejde o priamy ukazovateľ uplatňovania práva. Poukazuje na to aj „Druhé vydanie hodnotiacej tabuľky spotrebiteľských trhov“⁽²³⁾. Preto pozitívne hodnotí iniciatívu Komisie, v ktorej sa na základe jeho odporúčaní začala zaoberať harmonizovanou metodikou klasifikácie reklamácií a sťažností spotrebiteľov⁽²⁴⁾.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 EHSV konštatuje, že oznámenie Komisie znovu stanovuje priority, ktoré už boli vytýčené v minulosti, pričom v porovnaní s tým, čo už stanovila v programoch prioritnej činnosti na obdobie 2005 – 2010⁽²⁵⁾ nepredkladá žiadne nové návrhy a potvrdzuje len to, čo už bolo uvedené v stratégii spotrebiteľskej politiky EÚ 2007 – 2013⁽²⁶⁾ bez toho, aby priniesla inovačné opatrenia. EHSV preto môže len zopakovať to, čo už uviedol v predchádzajúcich stanoviskách⁽²⁷⁾.

4.2 EHSV vyjadruje spokojnosť nad tým, že ako sa zdá, Komisia je ochotná pri nových iniciatívach použiť článok 153 Zmluvy s cieľom posilniť opatrenia spolupráce medzi členskými štátmi. Neuvádza však, aké nové iniciatívy plánuje okrem tých, ktoré už navrhla a ku ktorým sa už EHSV vyjadril. Ide konkrétne o smernicu o všeobecnej bezpečnosti tovarov, o novom právnom rámci⁽²⁸⁾ a o systéme RAPEX, najmä pokiaľ ide o bezpečnosť hračiek⁽²⁹⁾, pričom zvláštnu pozornosť si zasluhuje zoznam nebezpečných spotrebných výrobkov oznámených v rámci systému RAPEX, ktorý je uverejňovaný každý týždeň.

4.3 Pokiaľ ide o sieť CPC, EHSV plne súhlasí s vyššie uvedenou kvalitne vypracovanou správou Komisie, so zistenými problémami a s jej závermi, ako aj s výsledkami druhého vydania hodnotiacej tabuľky spotrebiteľských trhov, a to najmä v súvislosti s „vynucovaním“⁽³⁰⁾.

4.4 Mali by sa viac zviditeľňovať kroky, ktoré podnikla Komisia a orgány jednotlivých štátov s cieľom dohliadnuť na to, či verejné alebo súkromné subjekty plnia transponované právo, ktoré je im určené, a to s cieľom viac zviditeľniť politiku ochrany spotrebiteľa. Slúžilo by to ako prostriedok na odrádzanie od nekalých praktík a na zvýšenie pocitu bezpečia u spotrebiteľov.

⁽¹⁶⁾ Odporúčania z 30. 3. 1998 (Ú. v. ES L 115, 17.4.1998) a zo 4. 4. 2001 (Ú. v. ES L 109, 19.4.2001).

⁽¹⁷⁾ Z čoho treba vyzdvihnúť najmä Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu (nariadenie (ES) č. 861/2007, Ú. v. EÚ L 199, 31.7.2007, s. 1) alebo návrhy na zlepšenie účinnosti výkonu rozsudkov v Európskej únii: zablokovanie bankových účtov (KOM(2006) 618 v konečnom znení) a transparentnosť aktív dlžníka (KOM(2008) 128 v konečnom znení), ktoré sú však hlavne určené na zlepšenie vymáhania dlhov podnikmi a nie v prospech spotrebiteľov (pozri stanoviská Ú. v. EÚ C 10,15.1.2008, s. 2 a Ú. v. EÚ C 175, 28.7.2009, s. 73).

⁽¹⁸⁾ KOM(2005) 672 v konečnom znení a KOM(2008) 165 v konečnom znení; pozri príslušné stanoviská Ú. v. EÚ C 324, 30.12.2006, s. 1 a Ú. v. EÚ C 228, 22.9.2009, s. 40.

⁽¹⁹⁾ KOM(2008) 794 v konečnom znení.

⁽²⁰⁾ Stanovisko CESE 586/2009 (INT/437) z 5.11.2009; v tejto súvislosti pozri aj stanovisko z vlastnej iniciatívy (Ú. v. EÚ C 162, 25.6.2008, s. 1) na tému „Definovanie úlohy a režimu hromadných žalôb v oblasti práva Spoločenstva na ochranu spotrebiteľa“.

⁽²¹⁾ Pozri najmä rozsudok z 1. 6. 1994, Komisia/Nemecko, C-317/92, a rozsudok z 10. 5. 1995, Komisia/Nemecko, C-422/92.

⁽²²⁾ KOM(2002) 725 v konečnom znení.

⁽²³⁾ KOM(2009) 25 v konečnom znení a najmä – SEK(2009) 76, časť 1.

⁽²⁴⁾ KOM(2009) 346 v konečnom znení (CESE 97/2010).

⁽²⁵⁾ Konkrétne potreba vykonať hlbkovejšiu analýzu každého trhu vytvorením spoločnej metodológie spracovania údajov s cieľom umožniť ich porovnanie a vytvorením ukazovateľov uplatňovania právnych predpisov.

⁽²⁶⁾ KOM(2007) 99 v konečnom znení.

⁽²⁷⁾ Ú. v. EÚ C 95, 23.4.2003a Ú. v. EÚ C 162, 25.6.2008, s. 20.

⁽²⁸⁾ Nariadenie (ES) č. 765/2008 a rozhodnutie (ES) č. 762/2008, stanovisko EHSV Ú. v. EÚ C 120, 16.5.2008, s. 1.

⁽²⁹⁾ KOM(2008) 9 v konečnom znení, stanovisko EHSV Ú. v. EÚ C 77, 31.3.2009, s. 8.

⁽³⁰⁾ SEK(2009) 76 v konečnom znení, časť 3.

4.5 EHSV víta iniciatívu v oblasti nových spôsobov sprostredkovania trhových informácií s cieľom lepšie informovať spotrebiteľov, aby mohli prijímať zodpovedné rozhodnutia. Bolo by vhodné, aby Komisia špecifikovala spôsob realizácie tejto iniciatívy. Zároveň so záujmom očakáva plánovanú databázu týkajúcu sa nekalých obchodných praktík, dúfa však, že sa s ňou nestane to isté čo s databázou CLAB.

4.6 Pokiaľ ide o návrh vymedzenia „vzorovej“ interpretácie právnych predpisov Spoločenstva pre „vnútroštátne orgány presadzovania právnych predpisov“, EHSV pozitívne hodnotí vysvetlenie, ktoré podala Komisia na stretnutiach študijnej skupiny v tom zmysle, že táto iniciatíva je zameraná výlučne na správne a nie na súdne orgány a nespochybňuje výlučnú právomoc Súdneho dvora určiť na základe prejudiciálnej otázky interpretáciu právnych predpisov Spoločenstva.

4.7 V oblasti medzinárodnej spolupráce s tretími krajinami oznámenie neuvádza konkrétne údaje o tom, čo sa má urobiť a ani neuvádza stratégiu navrhnutú do budúcnosti, a konkrétne jej rozšírenie na iné medzinárodné orgány a organizácie regionálnej hospodárskej integrácie. EHSV preto vyjadruje pochybnosti, pokiaľ ide o účinný dohľad nad plnením právnych predpisov Spoločenstva týkajúcich sa tovarov pochádzajúcich z tretích krajín, pokiaľ ide o nedostatočné zviditeľnenie tohto dohľadu, ako aj o transparentnosť jeho výsledkov.

4.8 EHSV na záver vyjadruje pochybnosti o tom, či má Komisia k dispozícii dostatočné finančné prostriedky na realizáciu týchto opatrení vzhľadom na znížený rozpočet na spotrebiteľskú politiku, pričom situácia sa v novej funkčnej štruktúre Komisie ešte zhoršila, pretože touto problematikou sa teraz zaoberajú dve generálne riaditeľstvá.

V Bruseli 29. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru: Zvyšovanie účinnosti presadzovania práv duševného vlastníctva na vnútornom trhu“

[KOM(2009) 467 v konečnom znení]

(2011/C 18/19)

Spravodajca: **pán RETUREAU**

Komisia sa 11. septembra 2009 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru: Zvyšovanie účinnosti presadzovania práv duševného vlastníctva na vnútornom trhu“

KOM(2009) 467 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 2. marca 2010.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 462. plenárnom zasadnutí 28. a 29. apríla 2010 (schôdza z 29. apríla) prijal 132 hlasmi za, pričom 5 členovia hlasovali proti a 4 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Odporúčania a závery

1.1 Výbor vyjadruje poľutovanie nad tým, že nové skutočnosti, ktorými sú ratifikácie zmlúv Svetovej organizácie duševného vlastníctva (WIPO) týkajúcich sa internetu, teda zmluvy WIPO o autorských právach (WCT) a zmluvy WIPO o umeleckých výkonoch a zvukových záznamoch (WPPT), Európskou úniou a členskými štátmi, nebolo možné zohľadniť v návrhoch Komisie.

1.2 Žiada tiež, aby bol informovaný o prebiehajúcich rokovaniach o ACTA (*Anti-counterfeiting trade agreement*) a o rozdieloch v porovnaní s práve ratifikovanými dohodami WIPO, hlavne pokiaľ ide o časť ACTA týkajúcu sa internetu, ako aj v porovnaní so smernicou 2004/48/ES o vymožitelnosti práv duševného vlastníctva ⁽¹⁾.

1.3 Výbor však berie na vedomie zámer Komisie usporiadať v blízkej dobe stretnutie zainteresovaných subjektov, pričom dúfa, že sa tak stane čo najskôr a ešte pred definitívnym rozhodnutím. Takisto je potrebné zapojiť čo najskôr aj Európsky parlament.

1.4 Pokiaľ ide o uplatňovanie si autorských práv na internete, výbor odmieta zaviesť akýkoľvek zvláštny režim zasahujúci do súkromného života podobný režimu, ktorý bol zavedený do právnych predpisov niektorých členských štátov. Odporúča naopak aktívne opatrenia v oblasti vzdelávania a osvetu spotrebiteľov, zvlášť spotrebiteľov z radov mládeže.

1.5 Výbor podporuje hlavný návrh Komisie, teda zriadiť monitorovacie stredisko EÚ pre oblasť falšovania

a nedovoleného kopírovania, ktoré by zhromažďovalo a šíriło užitočné informácie o praktikách napodobovateľov a poskytovalo osobitnú podporu malým a stredným podnikom, ktoré sa často stávajú obeťami napodobovania, aby boli lepšie informované o svojich právach.

1.6 Sieť rýchlej výmeny informácií, ktorú požadovala Rada pre konkurencieschopnosť a ktorá by sa opierala o IMI (Informačný systém o vnútornom trhu), je podľa názoru výboru veľmi užitočná, hlavne ak sa členským štátom podarí prekonať problémy v oblasti administratívnej spolupráce. To bude závisieť aj od účinnosti národných kontaktov. Komisia by okrem toho mala pravidelne zverejňovať správu o údajoch, ktoré monitorovacie stredisko zozbiera, a o jeho činnosti.

1.7 Nevyhnutný boj proti organizovanému zločinu v oblasti falšovania by sa mal prejavovať posilnenou spolupracou medzi colnými orgánmi a inými represívnymi orgánmi so zapojením EUROPOLU na úrovni EÚ. Harmonizované európske trestnoprávne predpisy považuje Výbor za nevyhnutné, avšak princíp proporcionality medzi trestnými činmi a trestami musí byť zachovaný, a to aj v prípade nedovoleného kopírovania na internete, ktoré by nemalo viesť k prehnaným alebo neprimeraným právnym predpisom v rámci legislatívy zameranej na nedovolené kopírovanie alebo napodobovanie na obchodné účely.

1.8 Výbor teda môže podporiť návrhy Komisie, stavia sa však kriticky k nedostatku transparentnosti v súvislosti s ACTA a poukazuje na neistotu, ktorú vyvolali jednostranné vyhlásenia mnohých členských štátov pri ratifikácii zmlúv WIPO v decembri 2009. Zasadzuje sa za taký európsky postoj, ktorý by nepresahoval rámec súčasného *acquis*.

⁽¹⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady z 29. apríla 2004, Ú. v. EÚ L 157, 30.4.2004, s. 45 – 86.

1.9 Výbor odporúča, najmä pre osirelé diela, vytvoriť zosúladený systém registrácie autorských práv a príbuzných práv, ktorý by bol pravidelne aktualizovaný, aby bolo ľahké nájsť jednotlivých držiteľov práv. V rámci tohto systému by mohli byť presne uvedené typ a názov diela a kto je držiteľom vlastníckych práv. Žiada Komisiu, aby preskúmala realizovateľnosť tejto možnosti.

1.10 Výbor nakoniec zdôrazňuje potrebu vytvorenia a efektívneho zavedenia patentu Európskej únie vo všetkých členských štátoch. Tento patent bude oveľa účinnejším a menej nákladným prostriedkom ochrany nehmotných práv malých a stredných podnikov v oblasti inovácie.

2. Návrhy Komisie

2.1 Komisia nástojí na tom, že v spoločnosti založenej na poznatkoch je potrebné posilniť práva duševného vlastníctva (PDV). Ochrana, ktorej sa dostáva PDV v rámci Európskej únie a na medzinárodnej úrovni (TRIPS ⁽²⁾, odvetvové dohody) sa musí posilniť vzhľadom na to, že podniky týmto právam pripisujú stále väčšiu hodnotu, a to bez ohľadu na to, či ide o veľké alebo malé a stredné podniky. Začínajúce podniky takto môžu chrániť svoj nehmotný majetok a získať kapitál alebo pôžičky na začiatok svojej činnosti.

2.2 EÚ ich musí podporiť takou kultúrou duševného vlastníctva, ktorá bude chrániť európske talenty a vytvárať príležitosti pre podniky, ako aj pre univerzitný výskum a podniky typu *spin-off* okolo univerzitných mestečiek ⁽³⁾.

2.3 Samotná hodnota práv duševného vlastníctva z nich robí cieľ falšovateľov a pirátov, ktorí sa uchýľujú k rôznym prostriedkom, ku ktorým patrí internet ako svetový nástroj trhu s nedovoleným tovarom, čo výrazne spomaľuje inováciu a ohrozuje zamestnanosť a má vážne hospodárske následky pre podniky, zvlášť v období hospodárskej recesie.

2.4 Trh s nedovoleným tovarom presiahol trh s „tradične“ kopírovaným alebo napodobovaným tovarom (film, móda, hudba, softvér, luxusný tovar) a rozšíril sa na nový tovar masovej spotreby: potraviny, kozmetiku, hygienické výrobky, náhradné diely na automobily, hračky a elektrické či elektronické zariadenia...

2.5 Postihlo to aj oblasť zdravotníctva v podobe falšovaných liekov, ktoré môžu byť pre ľudí nebezpečné

2.6 Dôsledky falšovania a obchodovania s nezákonnými napodobeninami sú stále znepokojujúcejšie, pretože do falšovania sa výrazne zapojil organizovaný zločin.

2.7 Bol vytvorený regulačný rámec Spoločenstva, ktorého súčasťou je aj smernica 2004/48/ES ⁽⁴⁾ o vymožitelnosti PDV, uskutočnila sa harmonizácia občianskeho práva, Rada sa

zaoberá návrhom trestných opatrení, colné nariadenie EÚ umožňuje zadržať nezákonný tovar a uplatniť sankcie za obchodovanie s nedovolenými kópiami, Komisia mimochodom konzultuje členské štáty s cieľom jeho zlepšenia.

2.8 Komisia chce v súlade s uznesením Rady pre konkurencieschopnosť z 25. septembra 2008 prijať v rámci všeobecného európskeho plánu pre boj proti falšovaniu doplnkové nelegislatívne opatrenia.

2.9 V súlade so závermi poradnej skupiny expertov, ktorá upozornila hlavne na situáciu malých a stredných podnikov, chce Komisia zvýšiť svoju podporu v oblasti postihu porušiteľov a uvažuje o rade projektov, ktoré by mali pomôcť malým a stredným podnikom začleniť práva duševného vlastníctva do svojej stratégie inovácie a riadenia znalostí.

2.10 Na celosvetovej úrovni Komisia pracuje na stratégii ochrany voči tretím krajinám (napríklad dohody o boji proti falšovaniu medzi EÚ a Čínou, opatrenia v oblasti colnej kontroly). Svoju činnosť začalo poradenské centrum pre malé a stredné podniky v oblasti PDV zamerané na Čínu.

2.11 Verejno-súkromné partnerstvá (VSP) by sa mali upevniť s cieľom dosiahnuť európsku stratégiu umožňujúcu väčšiu participáciu. Po konferencii na vysokej úrovni v máji 2008 zverejnila Komisia svoju európsku stratégiu v oblasti práv priemyselného vlastníctva a Rada pre konkurencieschopnosť prijala uznesenie o boji proti falšovaniu a autorskému pirátstvu a vyzvala Komisiu, aby v spolupráci s členskými štátmi posilnila opatrenia na hraniciach.

2.12 Je však obzvlášť ťažké zhromaždiť informácie o povahe a rozsahu falšovania a obchodu s nedovolenými kópiami a posúdiť ich skutočný dosah na našu ekonomiku. Informácie, ktorými disponujú rôzne vnútroštátne orgány, sa dajú ťažko zhromaždiť a analyzovať, okrem informácií Komisie o tovare zadržanom na hraniciach, ktoré však poskytujú len čiastkový obraz skutočnosti. Treba rozšíriť databázu, aby bolo možné dôkladne posúdiť tak globálne, ako aj miestne dôsledky nezákonnej činnosti súvisiacej s falšovaním a lepšie pochopiť, prečo sú niektoré výrobky alebo sektory a niektoré regióny obzvlášť zraniteľné. Umožnilo by to vypracovať cielenejšie akčné programy.

2.13 Rada pre konkurencieschopnosť odporučila vytvoriť európske stredisko pre sledovanie falšovania a autorského pirátstva, aby sa získali presnejšie poznatky o týchto javoch. Komisia v súčasnej dobe zriaďuje takéto monitorovacie stredisko na zhromažďovanie všetkých možných informácií o porušovaní práv duševného vlastníctva, ale nazdáva sa, že by malo zohrávať oveľa väčšiu úlohu a stať sa platformou, ktorá by predstaviteľom príslušných vnútroštátnych orgánov a zainteresovaným stranám umožňovala vymieňať si informácie a odborné poznatky o najlepšej praxi s cieľom vytvárať spoločné stratégie boja proti falšovaniu a pirátstvu a poskytovať odporúčania pre tvorcov politiky.

⁽²⁾ Dohody o právach duševného vlastníctva.

⁽³⁾ Pozri INT/325 v Ú. v. EÚ C 256, 27.10.2007, s. 17; INT/448 v Ú. v. EÚ C 218, 11.9.2009, s. 8; INT/461 v Ú. v. EÚ C 306/2009, s. 13 a INT/486 (zatiaľ neuverejnené).

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 195, 2.6.2004, s. 16 (stanovisko EHSV v Ú. v. EÚ C 32, 5.2.2004, s. 15).

2.14 Aby sa monitorovacie stredisko stalo základným zdrojom informácií, musí byť miestom úzkej spolupráce medzi Komisiou, členskými štátmi a súkromným sektorom, musí podporovať partnerstvo s organizáciami spotrebiteľov, aby mohlo vypracovať praktické odporúčania a zvyšovať povedomie spotrebiteľov o tejto problematike. Výročná verejná správa by verejnosti pomohla lepšie pochopiť existujúce problémy a možné spôsoby ich riešenia.

2.15 Komisia potom podrobne popisuje úlohu monitorovacieho strediska pri dosahovaní vyššie uvedených cieľov.

2.16 Monitorovacie stredisko by sa malo stať platformou v službách všetkých zainteresovaných subjektov, každá krajina by v ňom mala jedného zástupcu a zastúpené by bolo aj široké spektrum európskych a vnútroštátnych orgánov. Do jeho práce by boli zapojené odvetvia, ktorých sa táto problematika najviac týka a ktoré majú v tejto oblasti najviac skúseností, ako aj zástupcovia malých a stredných podnikov.

2.17 Konzistentná ochrana práv duševného vlastníctva si vyžaduje posilnenú a lepšiu administratívnu spoluprácu v boji proti falšovaniu a pirátstvu, skutočné partnerstvo na dosiahnutie vnútorného trhu bez hraníc. V tejto súvislosti je nevyhnutné vytvoriť efektívnu sieť kontaktných bodov po celej Európskej únii.

2.18 Z vnútroštátneho hľadiska je tiež nutná lepšia koordinácia boja proti falšovaniu. V tejto súvislosti by mali byť vymenovaní vnútroštátni koordinátori s jasne určeným mandátom.

2.19 Je tiež užitočné presadzovať transparentnosť vnútroštátnych štruktúr na cezhraničnej úrovni s cieľom podporiť činnosť okrádaných podnikov. Vnútroštátne úrady pre priemyselné vlastníctvo a autorské práva by mali takisto zohrávať informačnú úlohu. Mali by tiež plniť nové funkcie, ako napríklad zvyšovanie povedomia a špecifická pomoc malým a stredným podnikom, v spojení s Európskym patentovým úradom (EPO) a vnútroštátnymi pobočkami Úradu pre harmonizáciu vnútorného trhu (OHIM), pokiaľ ide o značky.

2.20 Rada pre konkurencieschopnosť okrem iného vyzvala Komisiu, aby zriadila cezhraničnú sieť rýchlej výmeny kľúčových informácií, a pritom využila vnútroštátne kontaktné miesta a moderné nástroje na výmenu informácií. Všetkým príslušným agentúram, všetkým vnútroštátnym úradom pre priemyselné vlastníctvo bude musieť byť k dispozícii účinná a rýchla elektronická sieť výmeny informácií o porušení práv duševného vlastníctva.

2.21 Komisia v súčasnosti analyzuje vhodné rozhranie a možnosť využiť existujúcu sieť Informačného systému o vnútornom trhu (IMI), aby sa ľahko mohli rozširovať nevyhnutné informácie.

2.22 Komisia uvádza všetky vážne dôsledky porušení práv duševného vlastníctva, a tým chce povzbudiť držiteľov týchto

vlastníckych práv a všetky zainteresované strany obchodného reťazca, aby spojili svoje sily v boji proti pirátstvu a falšovaniu, a to v spoločnom záujme. Jedným z prostriedkov, ktoré by bolo treba preskúmať, sú dobrovoľné dohody zamerané na boj proti falšovaniu a pirátstvu v teréne a hľadanie technologických riešení ako odhaliť napodobeniny. Takéto dohody by mohli presiahnuť európske hranice. Použité prostriedky však samozrejme nesmú prekročiť prísny rámec zákonnosti.

2.23 Obchodovanie s falšovaným tovarom na internete predstavuje osobitné problémy a Komisia už začala štruktúrovaný dialóg so zainteresovanými subjektmi, pretože internet ponúka falšovateľom a pirátom osobitnú flexibilitu, ktorá im umožňuje pôsobiť v celosvetovom meradle a teda uniknúť miestnym zákonom. Prebiehajúce stretnutia, ktoré budú pokračovať, sú zamerané na vypracovanie konkrétnych postupov, ktoré by viedli k odstráneniu falšovaného tovaru z ponuky na internetových stránkach v rámci dobrovoľných dohôd. Ak však nebude možné dosiahnuť dohody medzi vlastníckymi značkami a internetovými spoločnosťami, Komisia bude musieť zvážiť legislatívne riešenia, najmä v súvislosti so smernicou o vymožitelnosti práv duševného vlastníctva.

3. Pripomienky výboru

3.1 Návrh Komisie sa zameriava na ochranu práv duševného vlastníctva európskych malých a stredných podnikov. Výbor zastáva názor, že tieto podniky potrebujú osobitnú podporu pri ochrane svojich práv v súlade s pravidlami uplatniteľného práva a ustanoveniami smernice 2004/48. Stále však zostáva nedoriešený trestný aspekt, a preto by bolo užitočné, keby členské štáty uvažovali o vyváženom a primeranom riešení. Výbor dúfa, že riešenie vychádzajúce zo ZFEÚ⁽⁵⁾ pomôže držiteľom nehmotných práv.

3.2 Monitorovacie stredisko by malo pomáhať v boji proti všetkým formám porušovania duševného vlastníctva bez ohľadu na veľkosť podniku, ale dôraz by malo klásť na špecifické potreby malých a stredných podnikov.

3.3 Niektoré návrhy, ako napríklad dobrovoľné dohody, sa už realizujú, iné sú ešte stále v štádiu projektu. Komisia však vo svojom oznámení nezdôrazňuje prekážky, ktoré treba prekonať v niektorých oblastiach, akou je napríklad administratívna spolupráca, ktorá v mnohých prípadoch, ako sa zdá, nefunguje tak, ako by mala.

3.4 V súvislosti s nedovoleným kopírovaním a falšovaním na internete sa objavil nový prvok. Európska únia a členské štáty ratifikovali zmluvy WIPO týkajúce sa internetu v decembri minulého roku, čím v podstate dochádza k zjednoteniu európskeho uplatniteľného práva, rôzne vyhlásenia členských štátov, ktoré ratifikáciu sprevádzali, by však mohli spochybniť jednotný prístup na európskej úrovni. Tieto zmluvy požadujú, aby sa bojovalo proti nedovolenému kopírovaniu a falšovaniu na internete na obchodné účely, ako to požaduje aj smernica o autorských právach a príbuzných právach v informačnej spoločnosti 2004/48/ES.

⁽⁵⁾ Zmluva o fungovaní Európskej únie.

3.5 V tomto istom čase však prebehli „tajné rokovania“ medzi USA, EÚ a niekoľkými „vyvolenými“ krajinami zamerané na medzinárodnú dohodu o boji proti falšovaniu ACTA, ktorá sa podľa americkej strany mala veľmi podobáť na Digital Millennium Copyright Act (DMCA). Podľa amerického vyjednávača tajný charakter rokovaní má zabrániť vlne protestom občianskej spoločnosti v USA a v Európe. Európski spotrebitelia, ktorých organizáciám nebola umožnená účasť na týchto rokovaníach, a európske podniky označujú tieto postupy ako netransparentné⁽⁶⁾ a nedemokratické, umožňujúce pod rúškom boja proti falšovaniu na internete (jedna z kapitol návrhu zmluvy) nastoliť skutočnú policajnú kontrolu všetkých obchodov a komunikácií na internete, vrátane prostredníctvom súkromnej polície. Okrem toho by sa podľa niektorých zdrojov stratil rozdiel medzi obchodovaním s napodobeninami a súkromným kopírovaním. Je naliehavo potrebné nastoliť transparentnosť týchto rokovaní a umožniť občianskej spoločnosti vyjadriť sa v tejto veci, keďže lobistickým skupinám severoamerických výrobcov je účasť na týchto rokovaníach stále umožňovaná.

3.6 EHSV tiež chce byť informovaný o prebiehajúcich diskusiách a aktuálnych návrhoch a chce sa k nim vyjadriť. Bolo by poľutovaniahodné, keby sa sporné ustanovenia amerického DMCA transponovali do medzinárodnej zmluvy, ktorá by konkurovala zmluvám WIPO a zvýšila by nejasnosti v oblasti autorských práv a príbuzných práv na európskej a medzinárodnej úrovni. Európsky postoj by v žiadnom prípade nemal presiahnuť rámec súčasného *acquis*.

3.7 Podľa výboru by bolo potrebné, aby režim autorských práv na internete neumožňoval držiteľom týchto práv kontrolovať používanie technológie, k čomu majú v súčasnosti sklon uvedené vnútroštátne právne predpisy, ani zasahovať do súkromnej komunikácie. Nadmerné dlhá ochrana (50 až 75 rokov po smrti autora alebo 75 rokov v prípade právnickej osoby) a prehnané práva na kontrolu médií udelené nadnárodným spoločnostiam pôsobiacim v oblasti zábavy by zjavne brzdili inováciu a vývoj technológií a nevytvárali by priestor otvorený hospodárskej súťaži. Cieľom ochrany je zaručiť vyplácanie spravodlivej odmeny autorom a interpretom, a nie stály zisk spojený s právom na zasahovanie pre distribútorov („veľké podniky“).

3.8 Výbor odporúča zjednotiť autorské práva na tradičnom základe, bez prehnaného režimu pre internet.

3.9 Výbor navrhuje zaviesť povinnú registráciu, napríklad v rámci európskych autorských práv, v harmonizovanom autorskom registri autorských práv a príbuzných práv za malý poplatok určený len na pokrytie nákladov na zápis. Táto registrácia by sa obnovovala každých 10 alebo 20 rokov, aby boli známi držiteľia práv a ich adresy. Takýto nástroj, ktorý by bol voľne prístupný a stále aktualizovaný, by pomohol opätovnému používaniu osirelých diel, ich prenosu na iné nosiče alebo prekladu do iných jazykov. Takisto by pomohol všetkým podnikom, ktoré by mali záujem o obchodné využitie týchto diel, ľahšie získať potrebné licencie a povolenia.

3.10 Tento postup by podporil aj uchovanie diel (filmov, magnetických pásov atď.) najmä v prípade krehkých nosičov. Diela sa často strácajú, nikdy už znovu nevydajú, ani nepoužijú a na niektorých nosičoch, ako v prípade starých filmov, hrozí, že jednoducho zmiznú raz a navždy.

3.11 Autorské práva sú pozoruhodné už tým, že si nevyžadujú ani registráciu, ani poplatok, na rozdiel od patentov a iných práv priemyselného vlastníctva. Vyznačujú sa tiež trvaním ochrany, ktoré je v mnohých ohľadoch príliš dlhé vzhľadom na potreby inovácie a výmeny poznatkov v informačnej spoločnosti a ekonomike založenej na vedomostiach. Výbor odporúča registráciu autorských práv a príbuzných práv, pri ktorej by sa presne uvádzali typ a názov diela, autorské právo a iné práva na dielo, meno a adresa držiteľov vlastníckych práv. Túto registráciu by bolo potrebné podľa možnosti každých 10 alebo 20 rokov obnoviť za minimálny poplatok zodpovedajúci reálnym nákladom na túto registráciu. Každý, kto by si želal nejaké dielo využívať na obchodné účely, by mal takto možnosť ľahšie získať potrebné licencie a povolenia. Autorské práva sa často zamieňajú s majetkovými právami, avšak mali by sa vnímať ako dočasný monopol na využívanie a výlučné právo na vydávanie licencií na využívanie chránených diel počas trvania ochrany.

V Bruseli 29. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

⁽⁶⁾ Declaration on ACTA, European consumers, Transatlantic dialogue (pozri internetovú stránku BEUC).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o účasti Spoločenstva v Spoločnom programe výskumu a vývoja v oblasti Baltského mora (BONUS-169) vykonávanom niekoľkými členskými štátmi“

[KOM(2009) 610 v konečnom znení – 2009/0169 (COD)]

(2011/C 18/20)

Hlavný spravodajca: **pán RETUREAU**

Rada sa 12. novembra 2009 rozhodla podľa článku 169 a článku 172 ods. 2 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o účasti Spoločenstva v Spoločnom programe výskumu a vývoja v oblasti Baltského mora (BONUS-169) vykonávanom niekoľkými členskými štátmi“

KOM(2009) 610 v konečnom znení – 2009/0169 (COD).

Grémium poverilo 15. decembra 2009 vypracovaním tohto stanoviska odbornú sekciu pre jednotný trh, výrobu a spotrebu.

Vzhľadom na naliehavosť danej témy bol pán RETUREAU rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru v súlade s ustanoveniami článku 57 vnútorného poriadku na svojom 462. plenárnom zasadnutí 28. a 29. apríla 2010 (schôdza z 29. apríla) vymenovaný za hlavného spravodajcu. Výbor prijal 140 hlasmi za, 4 hlasmi proti, pričom 3 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Baltské more predstavuje hneď niekoľko veľkých výziev: na jednej strane sa tu prejavuje globálne otepľovanie a znečistenie v dôsledku ľudskej činnosti a zároveň je to aj strategická oblasť hospodárskej a spoločenskej činnosti vďaka typu a počtu pracovných miest, ktoré od neho závisia. Pre súčasné i budúce generácie je dôležité, aby sa Baltské more zachovalo a aby ho spoločne spravovali všetky štáty a spoločenstvá, ktoré sa v tejto oblasti nachádzajú.

1.2 Nikde však nie je uvedené, či národní a európski sociálni partneri z týchto oblastí budú zapojení do konzultácií so zainteresovanými stranami, ktoré uskutočňuje konzorcium Bonus. Výbor žiada, aby to bolo jasne potvrdené.

1.3 Je nevyhnutné, aby do systému riadenia týchto konzultačných platforiem a fóra pre sektorový výskum boli zapojení aj aktéri občianskej spoločnosti, a najmä zainteresovaní európski i národní sociálni partneri, a aby sa projekty v oblasti výskumu a technologického rozvoja realizované v rámci programu BONUS-169, na ktorých sa podieľajú výskumníci z odboru spoločenských vied, zameriavali na výskum a opatrenia s prihliadnutím na požiadavky aktérov zapojených do procesu riadenia pracovných miest a zručností v sektorech, ktorých sa tento program týka.

1.4 Hodnotenia vplyvu z hľadiska trvalo udržateľného rozvoja by mohli byť užitočným a účinným nástrojom pomoci pri rozhodovaní o výbere a realizácii projektov v oblasti výskumu a technologického rozvoja uskutočňovaných v rámci

programu BONUS-169, ktoré by mali zohľadňovať 3 aspekty trvalo udržateľného rozvoja, pričom by sa na nich mala podieľať signifikatívna vzorka aktérov občianskej spoločnosti, aby to zodpovedalo výzvam spojeným s týmito tromi aspektmi.

1.5 Treba však konštatovať, že posúdenie vplyvu, ktoré sa uskutočnilo v rámci programu Bonus-169, obsahuje isté nedostatky, najmä pokiaľ ide o zohľadnenie sociálneho rozmeru a zamestnanosti, určite aj preto, lebo aktéri občianskej spoločnosti (a najmä odborové zväzy a európski sociálni partneri) sa na vypracovaní tohto programu nepodieľali.

1.6 Zapojenie aktérov občianskej spoločnosti by sa mohlo uskutočniť najmenej dvoma spôsobmi:

a) tým, že sa zlepší šírenie informácií, ich zbieranie a spracovanie príspevkov aktérov občianskej spoločnosti z krajín, ktorých sa program Bonus-169 týka, ako aj mechanizmy spätnej väzby. Preto treba zabezpečiť transparentné uznávanie a využívanie príspevkov všetkých zainteresovaných aktérov občianskej spoločnosti, vrátane európskych sociálnych partnerov, ako aj primeranú spätnú väzbu;

b) tým, že sa v diskusiách a analýzach zohľadnia otázky, na ktoré poukážu všetci zainteresovaní aktéri občianskej spoločnosti, vrátane európskych sociálnych partnerov. Bolo by treba navrhnúť postup, ktorý by mohol citeľne ovplyvniť vypracovanie a realizáciu programu Bonus-169, a zohľadňoval by 3 aspekty trvalo udržateľného rozvoja (environmentálny, sociálny a hospodársky).

1.7 Výbor opätovne potvrdzuje svoju podporu tomuto programu, ako aj jeho spôsobu financovania, ktorý má zabezpečiť nové prostriedky, vyhradené programu Bonus-169, a nielen umožniť využívať existujúce prostriedky, okrem prípadov, keď ide o výskumné nástroje mimoriadne vhodné na dosiahnutie stanovených cieľov, ktoré by boli v plnej miere vyhradené na tento účel, a to na presne určenú dobu a v rámci obmedzených rozpočtových prostriedkov.

1.8 Výskum v Baltskom mori odôvodňuje skutočnosť, že okolo neho leží veľa členských krajín, na ktoré vplýva rozsiahle znečistenie nahromadené počas priemyselnej éry, pričom znečisťovanie pokračuje ešte aj dnes, v dôsledku čoho sa Baltské more stáva jednou z najviac znečistených veľkých vodných plôch na svete. Tieto dôsledky sa pripisujú intenzívnej priemyselnej a remeselnej činnosti, keďže najväčšia hustota zaľudnenia a intenzita ľudskej činnosti sa sústreďuje v pobrežnom páse. Výbor sa nazdáva, že všetky krajiny tejto oblasti, v prípade potreby aj v spolupráci s Ruskou federáciou, by sa mali zapojiť do výskumu a prispieť k nemu svojím dielom, v závislosti od svojich možností a s prihliadnutím na reálnu situáciu, pokiaľ ide o slabo zaľudnené a tretie krajiny.

2. Návrhy Komisie

2.1 Siedmy rámcový program Európskeho spoločenstva z 20. decembra 2006 v oblasti výskumu, technického rozvoja a demonštračných činností stanovuje, že v rokoch 2007 – 2013 by sa regionálna činnosť mala zamerať na štyri oblasti: „Spolupráca“, „Myšlienky“, „Ľudia“ a „Kapacity“.

2.2 V rozhodnutí Európskeho parlamentu a Rady z 29. októbra 2009 o účasti Spoločenstva na Spoločnom programe výskumu a vývoja v oblasti Baltského mora (BONUS-169) vykonávanom niekoľkými členskými štátmi sa tento rámec uplatňuje na problematiku Baltského mora a stanovujú sa ciele a podrobný spôsob financovania realizácie tohto projektu v praxi.

2.3 Aby sa dosiahli ciele programu, BONUS-169 sa bude vykonávať v dvoch osobitných fázach:

- a) počiatočná strategická fáza, ktorá bude trvať dva roky a počas ktorej sa vytvoria primerané konzultačné platformy pre aktívne zapojenie zainteresovaných strán, pripraví sa strategický výskumný program a presné vykonávacie postupy sa ďalej rozšíria a zdokonalia;
- b) realizačná fáza v dĺžke minimálne 5 rokov, počas ktorej sa vydajú minimálne tri spoločné výzvy na financovanie strategicky cielených projektov BONUS-169, ktoré sa osobitne zamerajú na ciele iniciatívy.

2.4 Témy vychádzajú zo strategického výskumného programu BONUS-169, v maximálnej možnej miere rešpektujú stanovený plán a zameriavajú sa na výskum, technologický

vývoj, odbornú prípravu a/alebo činnosti zamerané na rozšírenie výsledkov.

2.5 Jedným z počiatočných krokov v rámci programu BONUS-169 bola rozsiahla verejná konzultácia. Bola vytvorená osobitná internetová stránka, uskutočnili sa posúdenia vplyvu a konzultácie s MVO. Tieto konzultácie boli potrebné a malo by sa v nich pokračovať aj pri zavádzaní projektov do praxe. Spomínaní aktéri občianskej spoločnosti by sa mali podieľať na kontrole riadenia fondov a na ďalších vývojových fázach týchto projektov, aby sa skutočne realizovali s cieľom „viac a lepšie“ investovať „do vedomostí pre rast a zamestnanosť“⁽¹⁾ v súlade s revidovanou Lisabonskou stratégiou. V článku 5 rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady z 29. októbra 2009 sa uvádza, že BONUS EEIG, štruktúra, ktorá má na starosti riadenie programu BONUS-169, sa zodpovedá Komisii, ktorá koná v mene Spoločenstva. Podľa článku 13 Komisia predkladá závery hodnotenia činnosti uskutočnenej v rámci programu BONUS-169 Európskemu parlamentu a Rade. EHSV môže teda kontrolovať situáciu len *a posteriori* a nemá možnosť vyjadriť svoj postoj k tomu, ako prebieha realizácia projektov BONUS-169.

2.6 V bode 1 prílohy 1 rozhodnutia sa stanovujú ciele programu BONUS-169. Hoci sa v písmene d) uvádza, že iniciatíva BONUS-169 „vytvorí vhodné konzultačné platformy pre zainteresované strany vrátane zastúpenia zo všetkých príslušných sektorov“, v žiadnom z uvedených cieľov sa nespomínajú sociálno-hospodárske aspekty tohto projektu, ani jeho význam pre vývoj zamestnanosti v oblasti Baltského mora.

2.7 Príloha 2 je veľmi dôležitá, pretože sa v nej stanovujú riadiace orgány programu BONUS-169. V bode 4 sa ustanovuje poradný výbor, zložený z vedcov medzinárodného renomé, zástupcov príslušných zainteresovaných subjektov pôsobiacich v rôznych sektoroch, ako aj občianskych spoločenských organizácií, ktoré majú záujmy v týchto sektoroch. Touto cestou môžu zástupcovia zamestnancov a zamestnávateľov, MVO a združení dohliadať na projekty realizované v rámci programu BONUS-169, kontrolovať ich priebeh a predkladať v tejto súvislosti návrhy.

2.8 Program má dlhodobý charakter a počas jeho trvania by sa mohli uskutočňovať aj spoločné opatrenia.

2.9 V dvanástom bode, ktorý predchádza textu rozhodnutia sa uvádza, že iniciatíva BONUS-169 sa „sústreďuje na výskum v oblasti životného prostredia, prelína sa s množstvom súvisiacich výskumných programov Spoločenstva týkajúcich sa veľkého rozsahu ľudských činností, ktorých vplyv na ekosystém sa kumuloval, ako sú rybolov, akvakultúra, poľnohospodárstvo, infraštruktúra a doprava, odbornej prípravy a mobility výskumníkov, ako aj spoločensko-ekonomických záležitostí“.

2.10 Dve fázy programu by mali „zabezpečiť účinné využitie a rozšírenie výsledkov pri tvorbe politik a riadení zdrojov naprieč širokou škálou hospodárskych odvetví“.

⁽¹⁾ KOM(2009) 610 v konečnom znení, bod. 1.4.

2.11 V posúdení vplyvu sa pri analýze prípadných hospodárskych, environmentálnych a sociálnych dôsledkov takisto spomína hospodársky a sociálny dosah (bod 5, ktorý sa však o sociálnych a environmentálnych aspektoch zmieňuje len okrajovo). Za istých okolností by bolo možné pomôcť iným odvetviam hospodárstva, ako je námorná infraštruktúra, bane, výroba veternej energie, doprava, rybolov, naftárske, plynárske a telekomunikačné spoločnosti, aby sa začali správať šetrnejšie voči životnému prostrediu a jeho ekosystémom. Tento bod posúdenia vplyvu je i naďalej úplne nepostačujúci (málo rozvinutý), ale jasne naznačuje, akou cestou sa bude uberať strategická fáza programu.

2.12 Tri projekty, ktoré štruktúra BONUS EEIG vyberie a zrealizuje, musia jednoznačne zohľadňovať spoločensko-ludské dôsledky klimatických zmien v pobrežných oblastiach Baltiku. Klimatické zmeny môžu totiž spôsobiť presuny obyvateľstva, ktoré budú mať sociálne dôsledky a dosah na zamestnanosť, ktoré treba anticipovať, ako to pripomína stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému „Trvalo udržateľný rozvoj pobrežných regiónov“ z 13. októbra 2009. Je pravdepodobné, že predpisy v oblasti pracovného práva v sektoroch ako je rybolov a námorná doprava sa v budúcnosti zmenia. Európska komisia musí vziať tieto faktory do úvahy a pri posudzovaní a usmerňovaní projektov myslieť na odbornú prípravu a rekvalifikáciu pracovníkov, a to s pomocou aktérov občianskej spoločnosti a EHSV.

2.13 EÚ bude komunikovať priamo so sieťou baltských organizácií na financovanie vedy BONUS EEIG so sídlom v Helsinkách vo Fínsku, ktorá je osobitnou štruktúrou vykonávania programu BONUS-169 a bude zodpovedná za prideľovanie, správu, monitorovanie a nahlasovanie využívania príspevku Spoločenstva a hotovostných príspevkov členských štátov.

2.14 Program BONUS-169 je riadený sieťou BONUS EEIG prostredníctvom jej sekretariátu. BONUS EEIG zriadi na účely programu BONUS – 169 tieto štruktúry: riadiaci výbor, sekretariát, poradný výbor, fórum pre sektorový výskum a fórum koordinátorov projektu.

2.14.1 Poradný výbor pomáha riadiacemu výboru a sekretariátu. Skladá sa z vedcov, ktorí majú vysokú medzinárodnú reputáciu, zástupcov príslušných zainteresovaných subjektov, vrátane napríklad subjektov pôsobiacich v oblasti cestovného ruchu, obnoviteľných energetických zdrojov, rybného hospodárstva a akvakultúry, námornej dopravy, biotechnológií a technológií vrátane priemyselných aj občianskych spoločenských organizácií, ktoré majú záujmy v týchto sektoroch, ostatných integrovaných programov výskumu v baltskej oblasti a ostatných európskych morských regiónov.

2.14.2 Poskytuje nezávislé poradenstvo, usmernenia a odporúčania týkajúce sa záležitostí programu BONUS-169 súvisiacich s vedou a politikou. Patrí sem aj poradenstvo týkajúce sa cieľov, priorít a smerovania programu BONUS-169, spôsobov posilnenia výkonnosti programu BONUS-169 a odovzdávania a kvality výskumných výstupov, budovania kapacít, vytvárania sietí a dôležitosti práce pre dosiahnutie

cieľov programu BONUS-169. Pomáha aj pri využívaní a rozšírení výsledkov programu BONUS-169.

2.14.3 Okrem toho poradný výbor BONUS tvorený širokým spektrom zainteresovaných strán, ako sú HELCOM, ICES, GR MARE, WWF a Združenia fínskych poľnohospodárov, takisto zohrával kľúčovú úlohu pri príprave vedeckého plánu a stratégie realizácie programu BONUS-169.

2.15 Revidovaná osnova výskumného programu BONUS-169 predložená GR pre výskum a technologický rozvoj v júni 2009 sa vo veľkom rozsahu zakladá na práci a konzultáciách vykonaných pri pôvodnej iniciatíve BONUS-169.

2.16 Počas strategickej fázy programu by sa mal vykonať rozsiahly a strategicky orientovaný program konzultácií so zainteresovanými stranami, pričom sa budú oslovovať zainteresované strany z ostatných príslušných sektorov, ako sú poľnohospodárstvo, rybné hospodárstvo, akvakultúra, doprava a vodohospodárstvo.

2.17 Konzultačné platformy pre zainteresované strany

2.17.1 Na základe súhrnnej analýzy príslušných zainteresovaných subjektov zapojených do programu BONUS-169 v miestnom, štátnom, regionálnom a európskom kontexte sa vytvoria konzultačné platformy pre zainteresované subjekty a mechanizmy zamerané na vytváranie inštitúcií a posilňovanie zapojenia zainteresovaných subjektov zo všetkých príslušných sektorov do odhaľovania kritických medzier, stanovenia priorít výskumných tém a zvýšenie využívania výstupov výskumu. Toto bude zahŕňať účasť prírodovedcov vrátane zástupcov iných ako morských odborov a spoločenských a ekonomických vedných disciplín s cieľom zabezpečiť požadovanú multidisciplinaritu pri príprave strategického výskumného programu, jeho strategickej vízie a priorít výskumu.

2.17.2 Fórum pre sektorový výskum (orgán pozostávajúci zo zástupcov ministerstiev a ostatných subjektov pôsobiacich vo výskume a riadení systému Baltského mora) sa zriadi ako stály orgán na podporu programu, zodpovedný za diskusiu o jeho plánovaní, výsledkoch a vznikajúcich výskumných potrebách z hľadiska rozhodovacieho procesu. Toto fórum bude uskutočňovať a presadzovať celobaltskú integráciu výskumu, spoločného používania a plánovania kapacít infraštruktúry, pomáhať pri zdôrazňovaní potrieb výskumu, podporovať využívanie výsledkov výskumu a uľahčovať integráciu financovania výskumu.

2.18 Význam štúdií vplyvu z hľadiska trvalo udržateľného rozvoja

2.18.1 Štúdie vplyvu z hľadiska trvalo udržateľného rozvoja (Sustainability Impact Assessment) sú základným politickým nástrojom, ktorý umožňuje vyhodnotiť dôsledky politických stratégií a opatrení z hľadiska troch pilierov trvalo udržateľného rozvoja (hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho piliera).

2.18.2 Tieto štúdie vplyvu zaviedla a začala používať Európska komisia, a to najmä v rámci rokovaní o obchodných dohodách (ale tiež menej formálnym spôsobom v rámci rokovaní, ktoré predchádzali prijatiu európskeho nariadenia REACH a smerníc európskeho balíka v oblasti klímy a energetiky) a majú rozhodujúci význam pri konzultáciách a zohľadňovaní postojov a požiadaviek aktérov občianskej spoločnosti.

2.18.3 Na podporu týchto štúdií bol vytvorený celý rad ukazovateľov:

- ukazovatele Svetovej banky a Komisie OSN pre trvalo udržateľný rozvoj (CSD) pre hospodársky pilier,
- ukazovatele Komisie OSN pre trvalo udržateľný rozvoj (CSD) a MOP pre sociálny pilier s prihliadnutím na požiadavku dôstojnej práce,
- ukazovatele Programu OSN pre životné prostredie (UNEP), Európskej environmentálnej agentúry a CSD pre environmentálny pilier.

2.18.4 Oznámenie Európskej komisie ⁽²⁾ o štúdiách vplyvu z hľadiska trvalo udržateľného rozvoja zaviedlo kompletný rámec pre hodnotenia vplyvu vo všetkých oblastiach činnosti, ktorú vykonáva Európska komisia, najmä pri rokovaní a obchodných dohodách. V marci 2006 vypracovalo GR pre zahraničný obchod metodologickú príručku, v ktorej formálne ustanovilo vypracúvanie takýchto hodnotení pre rokovania o obchodných dohodách medzi Európskou úniou a tretími krajinami a ich uplatňovanie v praxi.

2.18.5 Tieto hodnotenia môžu byť využité pri konzultáciách s dôležitými aktérmi zastupujúcimi občiansku spoločnosť.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 V roku 2009 EHSV vyjadril názor, že by bolo treba zjednodušiť navrhovaný spôsob riadenia. Vo svojom prieskumnom stanovisku na tému „Spolupráca makroregiónov: Rozšírenie stratégie pre Pobaltie na ďalšie makroregióny v Európe“ ⁽³⁾ takisto navrhoval vytvoriť „fórum pobaltskej občianskej spoločnosti“ s cieľom uľahčiť verejnú diskusiu a viac informovať verejnosť o realizácii tejto stratégie.

3.2 V procese globálneho makroregionálneho riadenia je dôležité komunikovať o projektoch a vykonávať hodnotenia vplyvu týchto projektov na obyvateľstvo a na zamestnanosť. Bolo by treba združiť a prepojiť sesterské organizácie pôsobiace v jednotlivých štátoch, ako sú odborové zväzy, združenia spotrebiteľov a miestne a dobrovoľnícke organizácie, do cezhraničných sietí, aby vznikla občianska spoločnosť, ktorá by bola kompetentná riešiť sociálno-ekonomické otázky spojené s oblasťou Baltského mora. Obyvateľstvo a zamestnanci musia mať možnosť využívať výsledky výskumných projektov. Je nevyhnutné anticipovať budúce potreby z hľadiska odbornej

prípravy, najmä vzhľadom na vývoj, ktorý čaká tento región v blízkej budúcnosti v dôsledku súčasného stavu zdrojov a globálneho otepľovania.

3.3 V bode 2.2.2 oznámenia, venovanom zainteresovaným stranám, sa presne neuvádza o aké zainteresované strany ide, okrem toho, že sa zdôrazňuje účasť vedcov. V tomto bode by sa malo hovoriť aj o význame občianskej spoločnosti pri vytváraní konzultačných platforiem a o užitočnosti zapojenia európskych sociálnych partnerov EHSV ako aj výborov pre európsky sektorový sociálny dialóg, ktorých sa program BONUS-169 týka.

3.4 Dôležitá úloha európskych sociálnych partnerov by sa mala zohľadniť aj v systéme riadenia programu BONUS-169.

3.5 Aby mohli sociálni partneri a aktéri občianskej spoločnosti optimálne plniť svoju úlohu, bolo by treba zabezpečiť školenia pre ich zástupcov, ktorí sa podieľajú na práci konzultačných platforiem, a vyčleniť na to osobitnú rozpočtovú položku.

4. Doplnujúce pripomienky

4.1 Navrhovaný program má za cieľ podnietiť výskum zameraný na zníženie miery znečistenia Baltského mora a skoordinať úsilie vedcov v medzinárodnom meradle.

4.2 Je teda celkom jasné, že tento výskumný program bude mať priamy dosah na:

- hospodársku a priemyselnú štruktúru tejto oblasti,
- sektorové zmeny (v rámci jednotlivých odvetví a medzi nimi),
- typy pracovných miest a potrebnú kvalifikáciu, pričom niektorí zamestnanci budú musieť možno napokon zmeniť povolanie alebo znášať radikálne zmeny, ktorými toto povolanie prešlo.

4.3 EHSV vyslovuje nasledujúce odporúčania, ktoré majú dva ciele:

- aby program BONUS-169 zohľadňoval sociálne dôsledky a dosah na povolania, potreby nových zručností a nepotrebnosť iných zručností, ktoré sa využívajú v súčasnosti; a pokiaľ je to možné, aby sa tieto dôsledky anticipovali (predpovede a opatrenia s cieľom preorientovať niektoré skupiny obyvateľstva na nové povolania);
- aby sa opatrenia na podporu pozitívnych účinkov a zmiernenie negatívnych účinkov navrhovali v spolupráci so zástupcami občianskej spoločnosti.

⁽²⁾ KOM(2002) 276 v konečnom znení.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2009, s. 6.

4.4 V záujme splnenia týchto dvoch cieľov je nevyhnutné:

- a. plne zapojiť hospodárskych a sociálnych aktérov;
- b. uskutočniť hodnotenie vplyvu, nie však podľa modelu interných hodnotení, ktoré sa robia v Komisii, ale podľa modelu štúdií vplyvu z hľadiska trvalo udržateľného rozvoja (dokonca s niekoľkými vylepšeniami).

4.4.1 Plne zapojiť hospodárskych a sociálnych aktérov (a)

- zapojiť európskych a národných sociálnych partnerov z krajín, ktoré sa na programe zúčastňujú, ako sa uvádza vyššie, do fóra pre sektorový výskum;
- ale takisto spresniť „mechanizmy konzultácie“ používané v rámci konzultačnej platformy zainteresovaných strán: ak pôjde len o internetové spojenie a pravidelné informovanie, nikam to nepovedie;
- príliš veľa rôznych hlasov vytvára kakofóniu, tento „hlas spoločnosti“ treba usmerniť;
- môžeme odporučiť, aby sa spomedzi sociálnych a hospodárskych partnerov vytvorila užšia pracovná skupina, ktorá by spoločnou prácou na základe snahy o konsenzus prispela k práci výskumníkov;
- môžeme ísť ešte ďalej a navrhnúť, aby sa táto pracovná skupina stala referenčným bodom pri príprave štúdie vplyvu (podieľala sa na práci riadiaceho výboru štúdie) a predložila Európskej komisii prieskumné stanovisko. Štúdia vplyvu musí byť takisto zverejnená a treba o nej informovať verejnosť v krajinách, ktoré sa na programe zúčastňujú.

4.4.2 uskutočniť hodnotenie vplyvu, nie však podľa modelu interných hodnotení, ktoré sa robia v Komisii, ale podľa modelu štúdií vplyvu z hľadiska trvalo udržateľného rozvoja (b).

- odporučiť, aby štúdia vplyvu, ktorá sa vykoná bolo skutočne štúdiou vplyvu z hľadiska trvalo udržateľného rozvoja a zohľadňovala sociálne, hospodárske a environmentálne aspekty;
- nezabudnúť zaradiť do tejto štúdie prvky spojené s hospodárskymi a priemyselnými zmenami, ako aj so zmenami z hľadiska pracovných miest; v rámci takejto štúdie by sa napríklad mohli uskutočniť tieto kroky:
 - zmapovať povolania v tejto oblasti,
 - zistiť, ktoré povolania sú ohrozené (ktoré by mohli zaniknúť) a ktoré povolania majú silný potenciál rozvoja, podľa jednotlivých plánov výskumu,
 - ďalej zistiť, aké sú možnosti z hľadiska vývoja zručností, úrovni vedomostí, možnosti prispôbiť sa novým poznatkom a novému *know-how*, či existujú miestne štruktúry vzdelávania/odbornej prípravy,
 - zohľadniť pracovné miesta spojené s reorganizáciou priemyslu a prognózami.
- Tieto otázky sú základom pre vytvorenie územného prognostického riadenia pracovných miest a zručností ⁽⁴⁾ a nemôžu sa nimi zaoberať len vedci za zatvorenými dverami.

V Bruseli 29. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

⁽⁴⁾ Územné prognostické riadenie pracovných miest a zručností umožňuje lepšie predvídať ako sa budú musieť zručnosti prispôbiť pracovným miestam, lepšie zvládnuť dôsledky technologických a hospodárskych zmien, uskutočniť lepšiu syntézu faktorov konkurencieschopnosti, štruktúr kvalifikácie a rozvoja zručností zamestnancov, lepšie riadiť pracovné postupy, znížiť riziká a náklady spojené s nerovnováhou, lepšie vybrať a naplánovať potrebné úpravy (www.wikipedia.org).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o finančných príspevkoch Európskej únie do Medzinárodného fondu pre Írsko (2007 – 2010)“

[KOM(2010) 12 – 2010/0004 (COD)]

(2011/C 18/21)

Hlavný spravodajca: **pán SMYTH**

Rada Európskej únie a Európsky parlament sa 19. februára resp. 18. februára 2010 rozhodli podľa článku 304 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o finančných príspevkoch Európskej únie do Medzinárodného fondu pre Írsko (2007 – 2010)“

KOM(2010) 12 – 2010/0004 (COD).

Grémium poverilo 16. februára 2010 vypracovaním tohto stanoviska odbornú sekciu pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť.

Vzhľadom na naliehavosť danej témy bol pán Smyth rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na 462. plenárnom zasadnutí 28. a 29. apríla 2010 (schôdza z 29. apríla 2010) vymenovaný za hlavného spravodajcu. Výbor prijal 103 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery

1.1 EHSV konštatuje, že návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o finančných príspevkoch Európskej únie do Medzinárodného fondu pre Írsko (2007 – 2010), ktorý teraz predložila Európska komisia používa ako právny základ článku 175 a 352 ods. 1 Zmluvy o fungovaní EÚ, čo je v súlade s rozsudkom, ktorý vyniesol Európsky súdny dvor 3. septembra 2009 v prípade C-166/07.

1.2 EHSV schvaľuje uvedený návrh.

2. Dôvody a odporúčania

2.1 Medzinárodný fond pre Írsko (MFI) založili v roku 1986 vlády Spojeného kráľovstva a Írska, a jeho cieľom je „podpora

hospodárskeho a sociálneho pokroku a kontaktov, dialógu a zmierenia medzi nacionalistami a unionistami v Írsku“. Európska únia bola spolu s USA, Kanadou, Austráliou a Novým Zélandom jedným z hlavných darcov. Počas 20 rokov fond celkovo podporil 849 miliónmi EUR 5 700 projektov v Severnom Írsku a pohraničných okresoch Írska.

2.2 EHSV vo svojom stanovisku z vlastnej iniciatívy na tému „Úloha EÚ v mierovom procese v Severnom Írsku“ vyzdvihol význam MFI a podporuje urýchlenú opravu právneho základu, ktorým sa riadi poskytovanie finančných príspevkov EÚ do MFI na obdobie rokov 2007 - 2010 v súlade s rozsudkom Európskeho súdneho dvora v prípade C-166/07.

V Bruseli 29. apríla 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

2011/C 18/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o správcoch alternatívnych investičných fondov, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 2004/39/ES a 2009/.../ES“ [KOM(2009) 207 v konečnom znení – 2009/0064 (COD)] 90
2011/C 18/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „25. výročná správa Komisie o kontrole uplatňovania právnych predpisov Spoločenstva v roku 2007“ [KOM(2008) 777 v konečnom znení] 95
2011/C 18/18	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o presadzovaní spotrebiteľského acquis“ [KOM(2009) 330 v konečnom znení] 100
2011/C 18/19	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru: Zvyšovanie účinnosti presadzovania práv duševného vlastníctva na vnútornom trhu“ [KOM(2009) 467 v konečnom znení] 105
2011/C 18/20	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o účasti Spoločenstva v Spoločnom programe výskumu a vývoja v oblasti Baltského mora (BONUS-169) vykonávanom niekoľkými členskými štátmi“ [KOM(2009) 610 v konečnom znení – 2009/0169 (COD)] 109
2011/C 18/21	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o finančných príspevkoch Európskej únie do Medzinárodného fondu pre Írsko (2007 – 2010)“ [KOM(2010) 12 – 2010/0004 (COD)] 114

Predplatné na rok 2011 (bez DPH, vrátane poštovného)

Úradný vestník EÚ, séria L + C, len tlačené vydanie	22 úradných jazykov EÚ	1 100 EUR ročne
Úradný vestník EÚ, séria L + C, tlačené vydanie + ročné DVD	22 úradných jazykov EÚ	1 200 EUR ročne
Úradný vestník EÚ, séria L, len tlačené vydanie	22 úradných jazykov EÚ	770 EUR ročne
Úradný vestník EÚ, séria L + C, mesačné (súhrnné) DVD	22 úradných jazykov EÚ	400 EUR ročne
Dodatok k úradnému vestníku (séria S), Verejné obstarávanie a výberové konania, DVD, jedno vydanie za týždeň	viacjazyčné: 23 úradných jazykov EÚ	300 EUR ročne
Úradný vestník EÚ, séria C – konkurzy	jazyk(-y), v ktorom(-ých) sa konajú konkurzy	50 EUR ročne

Úradný vestník Európskej únie, ktorý vychádza vo všetkých úradných jazykoch Európskej únie, si možno predplatiť v ktoromkoľvek z 22 jazykových znení. Zahŕňa sériu L (Právne predpisy) a C (Informácie a oznámenia).

Každé jazykové znenie má samostatné predplatné.

V súlade s nariadením Rady (ES) č. 920/2005 uverejneným v úradnom vestníku L 156 z 18. júna 2005 a ustanovujúcim, že inštitúcie Európskej únie nie sú viazané povinnosťou vyhotovovať všetky právne akty v írskom jazyku a uverejňovať ich v tomto jazyku, sa úradné vestníky uverejnené v írskom jazyku predávajú osobitne.

Predplatné na dodatok k úradnému vestníku (séria S – Verejné obstarávanie a výberové konania) zahŕňa všetkých 23 úradných jazykových znení na jednom viacjazyčnom DVD.

Predplatitelia *Úradného vestníka Európskej únie* môžu získať rôzne prílohy k úradnému vestníku, ktoré sa budú zasielať na základe jednoduchej žiadosti. O vydaní týchto príloh budú informovaní prostredníctvom oznámení pre čitateľov, ktoré sa vkladajú do *Úradného vestníka Európskej únie*.

Predaj a predplatné

Rozličné platené publikácie, rovnako ako aj *Úradný vestník Európskej únie*, si možno predplatiť a získať u obchodných distribútorov. Zoznam obchodných distribútorov možno nájsť na tejto internetovej adrese:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_sk.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) poskytuje priamy a bezplatný prístup k právu Európskej únie. Na stránke si možno prehliadať *Úradný vestník Európskej únie*, ako aj zmluvy, právne predpisy, judikatúru a návrhy právnych aktov.

Viac sa dozviete na stránke: <http://europa.eu>

Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie
2985 Luxemburg
LUXEMBURSKO

SK